

Στην κόρη μου Ιωάννα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΣΚΕΥΩΡΙΑ

1

Τα φώτα της νεκροφόρας έσχιζαν το πηχτό σκοτάδι καθώς έτρεχε στην εθνική οδό, περασμένα μεσάνυχτα, με κατεύθυνση προς βορρά. Ο οδηγός είχε συγκεντρωμένη την προσοχή του στον μισοφωτισμένο δρόμο, και οδηγούσε με χαμηλή ταχύτητα. Πίσω του, το λιτό καρυδένιο φέρετρο, φέγγιζαν δυο μικρές λάμπες δεξιά και αριστερά από την κεφαλή του νεκρού.

Ο άντρας στη θέση του συνοδηγού ακουμπούσε το κεφάλι του στο πίσω μέρος του καθίσματος. Κρατούσε στα γόνατά του έναν πορτοκαλί φάκελο. Καθώς χαλάρωνε από την απαλή κίνηση του αμαξιού, μισόκλεισε τα μάτια του. Του ήρθαν τότε στον νου τα λόγια του γέροντα λίγο πριν αποθάνει: «Εδώ συντελέστηκε ένα έγκλημα. Λείπει μόνο το πτώμα». Γύρισε προς τον νεκρό.

– Τώρα υπάρχει κι αυτό, γέροντα. Μόνο που δεν είναι το δικό μου. Θυσιάστηκες εσύ αντ' εμού.

Ο οδηγός έριξε μια λοξή ματιά. Σταυροκοπήθηκε γρήγορα, έσφιξε με τα δυο του χέρια το τιμόνι και συνέχισε με ένταση την οδήγηση.

Ο άντρας άναψε το πλάγιο φωτάκι, άνοιξε τον φάκελο. Είδε μέσα σελίδες γεμάτες με μπλε καλλιγραφικά γράμματα και με πένα που ελαφρά έτρεμε. Διάβασε την πρώτη:

«Αγαπητή μου Παρρησία!

Πλησιάζουν Χριστούγεννα και με πνίγουν οι λογισμοί! Η δοκιμασία που περνάει ο Οδυσσέας, με συνθλίβει. Μιλώ συχνά με τη γραμματέα του που με ενημερώνει. Έχω πολύ κακά προαισθήματα. Φοβούμαι πως αν το πόρισμα του ανακριτή είναι παραπεμπτικό, δεν θα επιζήσει. Δεν μπορώ να φανταστώ ένα τόσο ελεύθερο πνεύμα κλεισμένο στους τέσσερις τοίχους της φυλακής. Και μου προξενεί οργή και κατασχύνη η σκέψη ότι αυτός ο άνθρωπος μπορεί να σαπίζει στο μπουντρούμι.

Θυμούμαι που εγώ, δεκαπεντάχρονος τότε, δεν μπορούσα να το αντέξω. Πολέμησα. Τραυματίστηκα στο στήθος. Υπόφερα κρύο, πείνα, κούραση, αϋπνία. Όμως η φυλακή... Αν την τρίτη μέρα δεν έκανε γιουρούσι ο θεός μου με τα παλικάρια του και με απελευθέρωναν, δεν θα έβγαζα την τέταρτη. Κι ύστερα, να κλείσουνε τον Οδυσσέα στη φυλακή; Με ποιο δίκιο; Εγώ, τέλος πάντων, σήκωνα άρματα. Πολεμούσα για την Ανεξαρτησία του Πόντου. Αυτός όμως; Ένας άνδρας της ειρήνης, καθαρός και ευθύς, που λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους».

Τοποθέτησε προσεχτικά τη σελίδα στον φάκελο και τον άφησε δίπλα στο φέρετρο. Απλώθηκε αναπαυτικά στο κάθισμά του. Έσβησε το φωτάκι της ανάγνωσης. Έκλεισε τα μάτια.

Ήταν Δευτέρα πρωί. Μόλις μπήκε στο γραφείο του, είδε τις γραμματείες στην αίθουσα του διοικητικού συμβουλίου να δουλεύουν πυρετωδώς. Είχαν βάλει στη μέση του οβάλ τραπέζιού μια πιατέλα στεφανωμένη με κλαδιά ελάτης και τέσσερα κόκκινα

κεριά. Το ένα, αναμμένο, σκόρπιζε ευχάριστη μυρωδιά γύρω. Δεξιά έναν δίσκο μελομακάρονα. Αριστερά έναν άλλο με κουραμπιέδες. Και οι σιγανοί ήχοι από τη μουσική του Βιβάλντι γαλήνευαν τον χώρο.

– Γιορτάζουμε σήμερα;

– Σήμερα γιορτάζουμε πολλά, κύριε πρόεδρε! απάντησε η Φιλύρα, με τα λαμπερά μαύρα μάτια.

Δεν ήταν μόνο τα Χριστούγεννα πού 'ρχονταν σε τρεις βδομάδες. Ήταν πρώτα-πρώτα ο ένας χρόνος του στην προεδρία του Οργανισμού. Ότι άντεξε τόσον καιρό σ' αυτήν την καρέκλα, πραγματικά ηλεκτρική, και κατά κοινή ομολογία το πιο επικίνδυνο πόστο της δημόσιας διοίκησης, ήταν κατόρθωμα μέγα. Εννιά προέδρους είχε μέχρι τώρα καταβροχθίσει. Κανείς τους δεν γλίτωσε τους ανακριτές και τους εισαγγελείς. Αρκετοί είχαν σίγουρες καταδίκες στον λαιμό τους κι ένας Θεός ξέρει πώς, με τί παρεμβάσεις, τη σκαπουλάρισαν την τελευταία στιγμή. Ένας μάλιστα πέρασε αρκετά χρόνια στις φυλακές του Κορυδαλλού. Άσε που ο πρόεδρος του Οργανισμού ήταν τρίτος στην λίστα των τρομοκρατών, που εδώ και είκοσι χρόνια δρούσαν στη χώρα, και μετρούσαν καναδυό ντουζίνες δολοφονίες στο ενεργητικό τους.

Βέβαια, και τα δεκάχρονα του Οργανισμού συμπληρώνονταν αυτές τις μέρες. Αλλά αυτό ας το ξεχάσουμε καλύτερα. Το συνταραχτικό γεγονός ήταν η πώληση της Ιονικής-Αιολικής, ένας πραγματικός άθλος, που έπρεπε να γιορταστεί με κάθε λαμπρότητα. Κανείς δεν πίστευε ότι κάτι τέτοιο ήταν εφικτό. Όμως, στρώθηκαν στη δουλειά, ξενύχτησαν στα γραφεία τους, άντεξαν στις κάθε λογιών πιέσεις, και τελικά το αδύνατο έγινε δυνατόν.

Η Νεφέλη, με σγουρά μακριά μαλλιά και κομψό μπλε ταγιέρ, τοποθετούσε προσεχτικά μια μικρή στοίβα από βιβλία στο τραπέζι.

Εκείνος πλησίασε και πήρε τον πάνω τόμο.

– Τι; Ο Αριστοτέλης;

– Ναι! Είναι σχεδόν όλη η σειρά των βιβλίων του. Λείπουν μόνο δυο τρία έργα τα οποία δεν έχουν μεταφραστεί ακόμη στη νεοελληνική. Σας τα κάνουμε δώρο!

– Θεέ μου, φοβούμαι ότι επενδύσατε ολόκληρο τον δέκατο τρίτο μισθό σας... Σας ευχαριστώ πολύ.

Στην αίθουσα, μπουκάρει ο Μώμος, ο εντεταλμένος σύμβουλος, με μια σαμπάνια στο δεξί του χέρι και μια αγκαλιά εφημερίδες κάτω από την αριστερή του μασχάλη.

– Πρόεδρε, σκίσαμε! Δώσαμε φτερά στην κυβέρνηση! Και στον υπουργό μας. Σύμπας ο ελληνικός τύπος ασχολείται με τον Οργανισμό. Άκου: «Ξανανοίγει η Ιονική-Αιολική», «Η Πάτρα γιορτάζει», «Με ιδιωτική πρωτοβουλία, αφού κόστισε στο δημόσιο 160 δισ. δραχμές», «Δείγμα γραφής για τη βούληση της κυβέρνησης να προχωρήσει στις ιδιωτικοποιήσεις».

Πήρε ο Μώμος μια εφημερίδα, την κράτησε ανοιχτή μπροστά στους άλλους και διάβαζε δυνατά:

–Όπως ανακοίνωσε ο Υπουργός Βιομηχανίας, η Ιονική-Αιολική περνάει σε όμιλο εταιρειών έναντι συνολικού τιμήματος 6,8 δισ. δραχμών. Οι συνολικές θέσεις εργασίας που εξασφαλίζονται για μια πενταετία είναι 1.150.

Σήκωσε μίαν άλλη.

–Σαουδική εμπλοκή στην Ιονική-Αιολική. Φήμες φέρουν μεγάλο όμιλο της Σαουδικής Αραβίας να ενδιαφέρεται.

Έπιασε μια τρίτη.

–Ντύνει-Στολίζει. Ο κύκλος έκλεισε μέσα από μία διαδρομή σοσιαλμανίας και σοσιαλισμού που στέρησαν τη χώρα από μια δυναμική μονάδα με εξαγωγικές

δυνατότητες και έβαλαν άγρια μέσα τον κρατικό προϋπολογισμό και τον Έλληνα φορολογούμενο.

Ο πρόεδρος προχώρησε στη μέση του χώρου και στάθηκε μπροστά στον πίνακα του Τσαρούχη με τις «Τέσσερις Εποχές».

– Άνοιξη στην καρδιά του χειμώνα! Το χρειαζόμασταν. Δεν μπορούσα να το υποφέρω, να διαβάζω και να ακούω παντού να μας ξεφωνίζουν. Ότι είμαστε κάφροι. Καρεκλοκένταυροι... Αν όχι και απατεώνες και καταχραστές.

Το διάβασμα διέκοψε η σύμβουλος εκπαίδευσης, η Μυρίνη, που μπήκε στην αίθουσα μ' ένα πλατύ χαμόγελο, κρατώντας μια τούρτα από το ζαχαροπλαστείο του Φλόκα.

– Το μάθατε; Καίγεται το πελεκούδι στην Πάτρα. Πανηγυρίζουν. Βάζουν καζάνι και προσφέρουν φασολάδα στον κόσμο.

– Καλά Μυρίνη, απόρησε ο πρόεδρος, βάζανε καζάνι με φασόλια για να φάνε οι πεινασμένοι άνεργοι. Βάζουν πάλι, τώρα που θα δουλέψουν τόσοι άνθρωποι;

– Μα, πρόεδρέ μου, τώρα το βάζουν για να γλεντήσουν και μας καλούν να γιορτάσουμε μαζί τους!

– Δεν το καταλαβαίνω. Ή μάλλον το καταλαβαίνω. Το σημαντικό είναι να υπάρχει καζάνι για να το δείχνουν οι τηλεοράσεις. Λόγους για να το βάλουμε, θα βρίσκουμε πάντα καινούργιους!

Ο Μώμος άνοιξε τη σαμπάνια, δροσερή ακόμα, γέμισε τα ποτήρια που έφερε η Φιλύρα και φώναξε:

– Ψηλά τα ποτήρια. Για την Ιονική-Αιολική!

– Και για τον πρόεδρό μας! συμπλήρωσε η Μυρίνη.

Τσούγκρισαν και τ' άδειασαν, άσπρο πάτο.

– Και να σκάσουν οι εχθροί μας! γέλασε η Φιλύρα καθώς έβγαινε με την Νεφέλη.

Ο πρόεδρος, μολοντί απολάμβανε το κέφι, δεν κατάφερνε να απομακρύνει τις σκέψεις του από την βαριά κληρονομιά που κουβαλούσε ο Οργανισμός.

– Πάντως ιδιαίτερα περήφανοι δεν μπορούμε να είμαστε. Ξοδεύτηκαν 110 δισ. για αυτήν την εταιρεία μέχρι τώρα, για να πάρουμε μόλις 7 από την πώλησή της.

– Δεν είναι ακριβώς έτσι, παρατήρησε ο Μώμος. Έχουμε ένα νέο ξεκίνημα για την παλιά κυρία της ελληνικής βιομηχανίας!

– Φαντάσου πως καταφέραμε την πρώτη βιομηχανία της χώρας, με επτά χιλιάδες εργάτες και 50 δισ. δραχμές τζίρο, από τον οποίο ο μισός προερχόταν από εξαγωγές, να την κλείσουμε. Και να ξοδέψουμε τόσα λεφτά τάχα για να την ανασυγκροτήσουμε. Ποια λαμπρά μυαλά κατόρθωσαν τέτοιο επίτευγμα!

Η Μυρίνη αντέδρασε:

– Πρόεδρε, ρίξε μούτζα σ' αυτά. Σήμερα είναι μέρα χαράς. Γιορτάζουμε το νέο ξεκίνημα. Επαναδραστηριοποιείται η Ιονική-Αιολική. Με νέες επενδύσεις, τις οποίες πληρώνουν ιδιώτες. Και ταυτόχρονα δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Έχουμε κάθε λόγο να είμαστε περήφανοι. Είναι μια μεγάλη νίκη για τον Οργανισμό μας!

– Άσε τον Οργανισμό, παρενέβη ο Μώμος. Κοίτα τον υπουργό μας. Τον έχουνε κολλήσει στον τοίχο, ραδιόφωνα και κανάλια, μετά το δείπνο των τεσσάρων που διεκδικούν τη διαδοχή στην προεδρία του κόμματος. Χρειάζεται μια επιτυχία για να βγει από το στρίμωγμα. Και εδώ που τα λέμε, και για τη χώρα είναι μια επιτυχία απολύτως αναγκαία. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα το σημειώσουν θετικά στο ενεργητικό της κυβέρνησης.

– Αυτό το δείπνο τι το ήθελαν; παραπονέθηκε η Μυρίνη

– Μυρίνη μου, της μίλησε ο Μώμος, γνωστοποιούν το δείπνο για να διακηρύξουν ότι συσπειρώνονται και ότι δεν θα δεχθούν λύσεις, για τη διαδοχή στην προεδρία του κόμματος, που κατασκευάζονται εν κρυπτώ.

– Έχω κακά προαισθήματα. Ο γέρος, στην ηλικία και την κατάσταση που βρίσκεται, θα οργιστεί. Και θα δώσει το πράσινο φως στην αυλή του να κτυπάει δεξιά και αριστερά. Θα μας έρχονται βολές από παντού. Ελέγχουν ως γνωστόν όλες τις βαθμίδες της κρατικής μηχανής... Θεέ μου, να μας αφήσουν ήσυχους, να κάνουμε κάτι και για τον έρμο αυτόν τόπο. Αν ήξερε ο γέρος τι κάνει...

– Σαφώς και ξέρει, αντέτεινε ο Μώμος. Κι αν δεν ξέρει αυτός, ξέρει το πέος του!

Μίλησε ο πρόεδρος:

– Για μένα, πολύ καλά κάνουν με το γεύμα τους! Συναντήθηκαν τέσσερα πρωτοκλασάτα στελέχη της εκσυγχρονιστικής πτέρυγας για να συζητήσουν. Αν σκεφτείς πόσο λίγο μιλούν μέσα στα όργανα του κόμματος, γιατί να μη συναντηθούν σε ένα σπίτι και να το κάνουν; Άλλωστε, η διαδοχή στη προεδρία, που ταυτόχρονα σημαίνει και διαδοχή στη πρωθυπουργία, είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση για να επιβληθεί από πάνω και ασυζητητί. Και ότι συνομιλούν τέσσερα στελέχη από τα οποία το καθένα θα μπορούσε να είναι διεκδικητής της διαδοχής, ε, αυτό, είναι θετικό.

– Ποιος διαφωνεί για την αναγκαιότητα της συζήτησης; ύψωσε τη φωνή η Μυρίνη. Τους ασκούς του Αιόλου που άνοιξαν φοβάμαι εγώ. Τον αγώνα για τη διαδοχή. Το ματς παραδοσιακοί με εκσυγχρονιστές, για το ποιος θα πάρει την ηγεσία του κόμματος. Και την πρωθυπουργία, βεβαίως.

– Μπράβο στις γυναίκες! είπε ο Μώμος. Και βέβαια εγκυμονούνται κίνδυνοι για μας! Προχωρούν οι αποκρατικοποιήσεις. Ο δικός μας υπουργός εκσυγχρονίζει το κράτος. Πάνω οι εκσυγχρονιστές! Ε, όχι βέβαια! Δεν θα του συγχωρήσουν τέτοιο τόλμημα!

Εκεί όμως που ανησύχησε ο πρόεδρος ήταν όταν του είπε η Φιλύρα:

– Τηλεφώνησε ο φίλος σας ο Καλλίας και είπε να παρακολουθήσετε τον ραδιοφωνικό σταθμό «Λάμψη». Σας αφορά.

Με τον Καλλία είχαν συνεργαστεί στενά κατά την διάρκεια της δικτατορίας. Μετά την πτώση της, εκείνος έμεινε συνεργάτης στα γραφεία του κόμματος. Και είχε πάντα γι' αυτόν μάτια και αυτιά ανοιχτά, να τον προφυλάξει από παγίδες που διάφοροι του έστηναν, καθώς υπηρετούσε σε υψηλά κυβερνητικά πόστα.

– Για να τηλεφωνεί ο Καλλίας, κάποιο κακό θα μας βρει!

– Όχι, τίποτε το αρνητικό! κράτησε ψηλά το φρόνημα ο Μώμος. Η νίκη της Ιονικής-Αιολικής διατυμπανίζεται μέσω των ερτζιανών!

Γύρισε στο γραφείο του. Απολάμβανε το καρυδένιο τραπέζι, τον όμορφο χώρο, με όλες τις ανέσεις, τον άριστο εξοπλισμό, τα κάδρα και, από το μεγάλο παράθυρο, να βλέπει τον ιερό βράχο της Ακρόπολης, με τον Παρθενώνα να λούζεται στο φως.

Έριξε μια ματιά στους φακέλους με την εισερχόμενη αλληλογραφία, μήπως υπάρχει κάτι επείγον, να το συμπεριλάβει στο πρόγραμμα δράσης της εβδομάδας. Πάνω-πάνω βρισκόταν ένα σημείωμα από τον δικηγόρο του Οργανισμού Κοπρομυγάκη. Του έριξε μια ματιά.

– Και η μύγα στην κοπριά!

Οργισμένος γύρισε στην αίθουσα.

– Γράφει εδώ τα τρελά του πάλι ο Κοπρομυγάκης. Καταλήγει, σας διαβάζω: «Γνώμη μου είναι -επί της ουσίας- ότι ο τρόπος προβολής των απόψεων του Οργανισμού για το θέμα της ιδιωτικοποίησης της Ιονικής-Αιολικής μόνο ζημιογόνος μπορεί να είναι για την προάσπιση των συμφερόντων μας. Παρακαλώ για τις δικές σας ενέργειες».

Ο Μώμος βγήκε από τα ρούχα του.

– Βλέπω ότι πέρασε από την κατασκόπευση, στην ενεργό επίθεση!

– Πρόεδρε, είπε η Μυρίνη, όταν δικηγόρος του Οργανισμού σας γράφει ότι κάνετε ζημιογόνες πράξεις, είστε με το μισό πόδι στη φυλακή.

– Μου μένει άλλο ενάμισι για να βγάλω το έργο που μου ανέθεσε η κυβέρνηση.

Ο Μώμος σούφρωσε τα φρύδια του:

– Οι κυβερνήσεις φεύγουν, αλλά οι δικηγόροι και οι φυλακές μένουν!

– Μένουν και άλλοι. Μένουν και οι πρόεδροι που φοβούνται και φορτώνουν στον ελληνικό λαό 500 δισεκατομμύρια δραχμές χρέη αυτού του Οργανισμού, στο όνομα μιας βιομηχανικής ανάπτυξης που ποτέ δεν έκαναν.

Ο Μώμος ξαναγέμισε τα ποτήρια με σαμπάνια.

– Σήμερα, πρόεδρε, δικαιούμαστε ένα ποτήρι παραπάνω.

Μόλις που κατάφεραν να καταλαγιάσουν τον θυμό τους, έτρεξε στην αίθουσα η Νεφέλη κρατώντας ένα τρανζίστορ. Ακουγόταν η παθιασμένη φωνή ενός δημοσιογράφου:

«Επιβεβαιώθηκε μια μεγάλη είδηση που κυνηγούσαμε. Η εκπομπή μας έχει στα χέρια της όλα τα στοιχεία. Την κομπίνα της Ιονικής-Αιολικής και του αμαρτωλού ΟΙΕ, του Οργανισμού Ιδιωτικοποίησης Επιχειρήσεων.

Δεν μπορούν να υπάρχουν άνθρωποι που απεμπολούν τα συμφέροντα του δημοσίου. Να κάθονται με τις κούρσες, τους γραμματείς, τους φαρισαίους. Πρέπει να επέμβουν τα τανκς της δικαιοσύνης.

Μας έχει πιάσει το στομάχι μας με όλες αυτές τις κομπίνες. Να κλείσουμε τους κομπιναδόρους στη φυλακή. Έτσι, για παράδειγμα.

Εκτίθεται ανεπανόρθωτα ο Υπουργός Βιομηχανίας Φίληθος με το να κρατάει τον πρόεδρο του ΟΙΕ, Οδυσσέα Ακανθιώτη, στη θέση του.

Δεν χρειαζόμαστε τέτοιους αρουραίους στο δημόσιο, που ξεπουλούν στους συνεταιρείους τους την περιουσία του ελληνικού λαού. Χαρίζουν είκοσι δισ. δρχ. που αξίζει η Ιονική-Αιολική για ένα ξεροκόμματο.

Δεν έχουνε καμιά δικαιοδοσία, και εδώ, κυρίες και κύριοι, με βάση τα στοιχεία που έχω, και μακάρι να βγουν και να με διαψεύσουν, πρέπει να επέμβει αμέσως ο εισαγγελέας. Έχουμε μέρες μπροστά μας. Σήμερα θα πούμε μερικά πράγματα, αλλά αυτό το εξαιρετικό γεγονός, που διασταυρώθηκε πριν από λίγο, γιατί το είχαμε από χτες το απόγευμα, αλλά θέλαμε να είμαστε σίγουροι, είναι πάρα πολύ σημαντικό και νομίζω ότι και η κυβέρνηση πρέπει να πάρει μέτρα. Αυτοί οι κύριοι δεν μπορούν να μείνουν ούτε δευτερόλεπτο στη θέση τους. Και ο κ. Φίληθος, ο οποίος θεωρείται έντιμος άνθρωπος, πρέπει να πάρει αποφάσεις αμέσως. Δεν μπορούν να υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι οι οποίοι κατηγορούνται ως κλέφτες του ελληνικού δημοσίου.

Μακάρι να βγούνε να πούν τα δικά τους και να μας πείσουνε. Φοβούνται όμως. Και γιατί φοβούνται;

Πάντως, ο κ. Φίληθος, μετά τη σημερινή αποκάλυψη, πρέπει να στείλει σπίτι του τον πρόεδρο του ΟΙΕ και όλους αυτούς τους κυρίους που εμπλέκονται.

Εάν δεν το κάνουνε, από αύριο εγώ θα λέω ότι είναι συνυπεύθυνοι και τα φάγανε μαζί και να με πάνε στον εισαγγελέα. Εγώ θα το λέω. Δεν ξέρω αν είναι αλήθεια. Εάν δεν τους διώξει και δεν τους παραπέμψει στον εισαγγελέα σήμερα, θα λέω ότι είναι συνυπεύθυνοι και τα φάγανε μαζί, και να με πάνε στον εισαγγελέα.

Κύριε Φίληθε, μη μπείτε μέσα στη γαβάθα των μη εντίμων...».

– Τι άγρια Δύση! εξερράγη ο πρόεδρος. Δεν μπορώ να ακούω τις κραυγές ενός μαινόμενου. Πήγαινε στο γραφείο σου, γράφτα αυτά σε μια κασέτα και μου δίνεις ραπόρτο πριν φύγω.

Πάνω στη στιγμή όρμησε στην αίθουσα ο σύμβουλος αποκρατικοποιήσεων Στέφανος Περιμίδης.

– Άκουσα την εκπομπή και έτρεξα να σας ενημερώσω κ. Πρόεδρε. Κάθε μισή ώρα, από το πρωί, γινόντουσαν ανακοινώσεις: «Θα αποκαλύψουμε, κυρίες και κύριοι, ένα σκάνδαλο που θα κάνει πολλά φαγητά να καθίσουν στο λαιμό».

Η Μυρίνη ήταν γεμάτη παράπονο.

– Δεν θα μας συγχωρέσουν ποτέ το ότι κατορθώσαμε μετά από δύο άγονες προσπάθειες να ιδιωτικοποιήσουμε τα υπολείμματα της πάλαι ποτέ κραταιάς βιομηχανικής αυτοκρατορίας.

Ο Μώμος είχε άλλη άποψη.

– Το ότι την ιδιωτικοποιήσαμε, δεν είναι αμάρτημα ασυγχώρητο. Το ότι ξαναμπαίνει όμως στην αγορά και θα παράγει πάλι, αυτό είναι το ατόπημά μας. Σκεφτείτε 25 δισ. δραχμές τζίρο, που μοιράζονται μέχρι τώρα 160 εισαγωγείς κάθε καρδιάς καρύδι.

– Δεν είναι μόνο αυτό, παρατήρησε ο Περιμήδης. Κάποιοι την θέλουν για τα ακίνητά της! Και εμείς τους χαλάσαμε τη σούπα.

– Ο Οργανισμός μας ονομάζεται Οργανισμός Ιδιωτικοποίησης Επιχειρήσεων, είπε ο Πρόεδρος. Δεν είμαστε μεσίτες οικοπέδων. Η κυβέρνηση και ο υπουργός ζητάει από εμάς να αξιοποιήσουμε το αργούν βιομηχανικό δυναμικό. Αυτό κάνουμε και αυτό θα συνεχίσουμε να κάνουμε. Αν αυτό είναι σκάνδαλο, το παίρνουμε πάνω μας!

– Ωραία, ωραία. Η βούληση της κυβέρνησης και του υπουργού... Αυτός ο τόπος έχει πλούσια εμπειρία κυβερνητικών και υπουργικών βουλήσεων, που εγκαταλείπονται όταν θιγούν τα συμφέροντα κάποιων ισχυρών, είπε ο Μώμος.

– Τι θα πει ισχυρών; Ισχυρός είναι επίσης κι όποιος συμβάλλει στην ανάπτυξη της βιομηχανίας αυτής της χώρας. Όποιος έχει το θάρρος να υλοποιήσει τις εξαγγελίες της κυβέρνησης. Δεν πιστεύω να θέλει κανείς η χώρα αυτή να αποτελείται μόνο από γκαρσόνια και φύλακες μουσείων.

Ο Περιμήδης όμως φλεγόταν από την επιθυμία ν' ανοίξει επιτέλους τα μάτια του Ακανθιώτη.

– Όχι πρόεδρε! Ισχυρός είναι όποιος έχει ένα μικρόφωνο και μία κάμερα και προσφέρει θέαμα στον λαό. Όποιος προσφέρει «σκάνδαλα» στο πλήθος. Που «ευθύνονται» για την κακοδαιμονία και τη μιζέρια του. Αίμα, πληγές, για να τις γλείφει και να ηδονίζεται!

– Το πιο δύσκολο έργο έφυγε από μας, είπε ο Οδυσσέας. Μας μένουν τώρα οι μεγάλες μονάδες παραγωγής χάρτου. Σύμφωνα με την εντολή του υπουργού μας, μέχρι τον Μάιο του επόμενου χρόνου, πρέπει οι εταιρίες αυτές να ιδιωτικοποιηθούν.

– Αυτές δεν τις φοβάμαι ιδιαίτερα, ανέφερε ο Μώμος. Θα τις δώσουμε μέσω του Χρηματιστηρίου. Είναι πιο πολύ τεχνοκρατική δουλειά. Και δεν έχουμε να κάνουμε τόσο πολύ με σωματεία ανέργων, μολοντί βέβαια οι ίδιοι οι εργαζόμενοι δεν θέλουν την ιδιωτικοποίηση. Πάντως, θα υπάρξουν πολλοί ενδιαφερόμενοι. Τι λες εσύ, Περιμήδη;

– Ναι και όχι. Εγώ δεν φοβάμαι τόσο τις ψόφιες εταιρείες. Κάποιοι θα βρεθούν να τις πάρουν. Φοβάμαι πολύ περισσότερο τις ζωντανές! Γιατί κάποιοι τις θέλουν πρώτα ψόφιες, να τις αγοράσουν φθηνά, και μετά να τις τρέξουν αυτοί. Να εμφανιστούν σαν σωτήρες και να τραβήξουν και ένα σωρό επιδοτήσεις.

Ο Πρόεδρος τον κοίταξε με ελαφρά ειρωνεία:

– Στέφανε, σε κυνηγούν ακόμη οι οφιάλτες του παρελθόντος. Πέρασαν δέκα χρόνια κι ακόμα φοβάσαι ότι τα ακονισμένα μαχαίρια παραφυλάνε στο σκοτάδι.

– Πρόεδρε, είναι ακονισμένα και περιμένουν στη στροφή! Μην έχετε αυταπάτες. Δεν θα μας αφήσουν. Θέλουν να πάρουν τις βιομηχανίες για ένα ξεροκόμματο.

– Βλέπω καλά άρχισε και αυτή η εβδομάδα. Αλλά αρκετά για σήμερα. Ας στραφούμε όλοι και στην καθημερινή μας δουλειά.

Μόλις έμεινε μόνος στο γραφείο του, μαύρα σύννεφα σκότισαν το μυαλό του. Δεν μπορούσε να το χωρέσει ο νους του. Πώς είναι δυνατόν, ο πρώτος μεγάλος άθλος του Οργανισμού να καταγγέλλεται για σκάνδαλο; Και δεν χτυπούσαν μόνο τον Οργανισμό. Χτυπούσαν και τον ίδιο προσωπικά. Και μάλιστα με τον πιο χυδαίο τρόπο. Και από ένα σταθμό πανελλαδικής εμβέλειας, με μεγάλη ακροαματικότητα σ' όλη τη χώρα. Μέρα μεσημέρι, την ώρα που οι άνθρωποι στρώνουν το τραπέζι τους, ακούν για τον Ακανθιώτη, τον κομπιναδόρο, τον αουραίο... Να τον κλείσουν στη φυλακή! Για παραδειγματισμό!

Χούφτωσε με τις παλάμες το πρόσωπό του, ένιωθε τους κροτάφους του να χτυπούν δυνατά, τα μάτια του να βουρκώνουν.

– Διασύρουν το όνομά μου. Ό,τι έχω είναι το όνομά μου.

Είσαι πρόεδρος... Τινάχτηκε από την καρέκλα. Γέμισε μια πίπα με τον αγαπημένο του καπνό Navy Flake και άρχισε να καπνίζει αργά. Σιγά-σιγά καταλάγιαζε η πίκρα. Άρχισε να μελετά πάλι τους φακέλους του.

Η Φιλύρα άνοιξε την πόρτα και ανήγγειλε ότι ήρθαν διοίκηση και συνδικαλιστές του σωματείου της κλωστοϋφαντουργικής εταιρείας Έριον, εταιρεία που είχε πωλήσει ο Οργανισμός ένα χρόνο πριν αυτός αναλάβει την ηγεσία του.

– Όλοι εδώ; Ποιος θέλει να μπει πρώτα; Οι συνδικαλιστές, ο διευθύνων ή όλοι μαζί;

– Μιλήστε πρώτα με τον διευθύνοντα, είπε ο πρόεδρος του σωματείου.

Η Φιλύρα σεββίρισε καφέ.

– Φαντάζομαι σας κόψανε το ρεύμα...

– Ναι, δυστυχώς. Προσπαθήσαμε να τους πούμε ότι μέχρι την Παρασκευή θα τους δώσουμε κάποια λεφτά. Αλλά τίποτε.

Ενώ η Φιλύρα προσπαθούσε να πιάσει στη γραμμή τον διευθυντή της ΔΕΗ, μπήκε η Νεφέλη.

– Έχω στο τηλέφωνο τον πρόεδρο του σωματείου από την Πάτρα. Θέλει οπωσδήποτε να σας μιλήσει αμέσως. Έχει αναστατώσει τον κόσμο.

– Πέρασέ μου τον.

Αποχώρησε εκείνη.

– Πρόεδρε, καλά με την πώληση, αλλά από μόνη της δεν γεμίζει κοιλιές. Είμαστε τώρα ένα μήνα απλήρωτοι. Ακούμε κάθε μέρα για λεφτά, αλλά λεφτά δεν βλέπουμε. Πρόεδρε, σήμερα είναι Δευτέρα. Αν μέχρι την Πέμπτη δεν πάρουμε λεφτά, κατεβαίνουμε με τα γυναικόπαιδα και κλείνουμε το λιμάνι. Σου μιλάω καθαρά και τίμια. Θα κλείσουμε το δρόμο για το Μάαστριχτ. Ούτε θα μπαίνει το Μάαστρίχτ σου στην Ελλάδα, ούτε θα βγαίνει κανείς από την Ελλάδα για το Μάαστρίχτ σου.

– Δεν είναι Μάαστρίχτ μου!

Στο γραφείο ξαναμπήκε η Νεφέλη.

– Κύριε Πρόεδρε, έχω έναν ωρυόμενο δημοσιογράφο από το Ράδιο Ιονίου που θέλει να σας μιλήσει για το σκάνδαλο της Ιονικής-Αιολικής.

– Πες ότι ωρύομαι κι εγώ! Εδώ έχουμε τους ανθρώπους που πεινάνε και αυτοί τον χαβά τους για το σκάνδαλο.

Η γραμματέας έφυγε σιωπηλή.

– Δεν μου φτάνετε εσείς οι συνδικαλιστές, έχω και τους δημοσιογράφους που ψάχνουν για σκάνδαλα.

– Ε, Πρόεδρε, από τέτοια θα δεις πολλά. Παράτα τους αυτούς, με μας να δεις τι θα κάνεις!

– Εντάξει, νομίζω ότι θα τα καταφέρουμε. Αλλά δυο λόγια για να ολοκληρώσουμε την κουβέντα μας. Πρέπει να ξέρεις, πρώτον, ότι δεν πρόκειται για Μάαστρίχτ μου. Και δεύτερον, τα λεφτά που θα πάρετε, όταν τα πάρετε, προέρχονται κατά το

μεγαλύτερο μέρος από το Μάαστριχτ μας. Έτσι για να βάζουμε τα πράγματα στη σωστή τους βάση, αγαπητέ μου.

– Πρόεδρε, μίλα εσύ για Μάαστριχτ. Αλλά άσε κατά μέρος τις σωστές βάσεις. Αυτές δεν μπορείτε να τις καταλάβετε εσείς οι εκσυγχρονιστές. Εσείς καταλαβαίνετε πώς να βάζετε φόρους στον κοσμάκη και να κλείνετε τα εργοστάσια στα οποία δουλεύουμε. Και πάνω απ’ όλα, να διευκολύνετε τους διαπλεκόμενους. Αυτούς που τρώνε τα λεφτά του Μάαστριχτ, που μας δίνει η Ένωση, υποτίθεται, για να εκσυγχρονιστούμε. Αυτός είναι ο εκσυγχρονισμός σου, Πρόεδρέ μου. Εμένα δεν μπορείς να με παραμυθιάσεις. Είμαι παλιά καραβάνα. Και, προπαντός, είμαι κοντά στον λαό. Είμαι μέσα στον λαό. Είμαι ο λαός. Και θέλεις κι άλλο; Είμαι λαϊκιστής, όπως λέτε σεις οι εκσυγχρονιστές εμάς τους παραδοσιακούς. Ναι, μαγκιά μου! Και είμαι περήφανος γι’ αυτά που μας καταμαρτυρείτε... Ρίξαμε, λέτε, το κράτος έξω... Ναι, το ρίξαμε! Αλλά το ρίξαμε δίνοντας στον κοσμάκη να φάει. Ενώ εσείς, τάχα για να φτιάξετε το κράτος, αφήνετε τον λαό να πεινάει και τα τρωκτικά, οι διαπλεκόμενοι, σκάνε από το φαγοπότι.

– Άκουσε! Ένα νομίζω δεν θα μου αρνηθείς: ότι είναι πλέον καιρός το κράτος αυτό να εκσυγχρονιστεί. Να εξυπηρετεί αντί να καταδυναστεύει τον πολίτη. Και να μην ξοδεύει τα λεφτά του φορολογούμενου για να συντηρεί μη ανταγωνιστικά εργοστάσια, παριστάνοντας τον επιχειρηματία. Αντίθετα, να κάνει αυτές τις επιχειρήσεις ανταγωνιστικές μέσω ιδιωτικοποιήσεων και της βοήθειας, βέβαια, από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

– Συμφωνώ μαζί σου, Πρόεδρε! Αλλά, πες μου, αυτό κάνετε; Εκσυγχρονίζετε το κράτος; Όχι, δεν εκσυγχρονίζετε το κράτος. Την διαφθορά εκσυγχρονίζετε! Δεν μαζεύετε τις μίζες με κούτες από πάμπερς, αλλά με εταιρείες συμβούλων, που ανήκουν σε συγγενείς και ημετέρους. Όσπου να φτάσει ένα ECU της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον πολίτη ή σ’ ένα έργο, το ‘χουν φάει οι σύμβουλοι που διαχειρίζονται τα κονδύλια. Αυτός είναι ο εκσυγχρονισμός σου, Πρόεδρέ μου. Και μη χειρότερα...

Η Φιλύρα του πέρασε στη γραμμή τον γενικό διευθυντή της ΔΕΗ.

– Πρόεδρε, μου είναι δεμένα τα χέρια από τον νόμο. Είμαι υποχρεωμένος να κόψω το ρεύμα, και δεν γίνεται να το ανατροφοδοτήσω, εάν δεν πάρουμε τα καθυστερούμενα λεφτά.

– Κύριε Γενικέ, είμαι ένας από τους καλύτερους πελάτες σας. Σας φέρνουμε τόσα και τόσα λεφτά εδώ οι εταιρείες του Οργανισμού. Ε, βρε αδελφέ, δεν είναι και τόσο κακό να δείξετε λίγη κατανόηση, γι’ αυτά που σας χρωστάμε.

– Δεν είστε μόνο καταναλωτές. Είστε και από τους μεγαλύτερους χρεώστες. Την προηγούμενη εβδομάδα μιλούσαμε για τη ρύθμιση των χρεών της μεταλλευτικής σας εταιρείας. Δεν πιστεύω να ξεχάσατε πόσα δισεκατομμύρια είναι;

– Ας μην ανοίξουμε αυτό το κεφάλαιο. Άλλωστε τι τα θέλετε, τα έχουμε σχεδόν συμφωνήσει. Και βλέπετε, αν είχατε και σήμερα τόση καλή θέληση όσο και την προηγούμενη εβδομάδα, θα συμφωνούσαμε και για τη ρύθμιση των χρεών της «Έριον».

– Μου δίνετε την υπόσχεσή σας ότι μέχρι την Παρασκευή θα πληρώσετε έναντι 30 εκατομμύρια;

Κοίταξε τον διευθύνοντα απέναντί του. Εκείνος του κούνησε το κεφάλι καταφατικά.

– Έχετε την υπόσχεσή μου. Αλλά σε δύο ώρες να τρέχει ρεύμα στο εργοστάσιο.

– Εντάξει!

Έφυγε ευχαριστημένος ο διευθύνων σύμβουλος. Πριν περάσουν οι συνδικαλιστές χτύπησε το τηλέφωνο. Το πήρε η Φιλύρα.

– Ασφάλεια πύλης. Μια κυρία Φερενίκη θέλει να δει τον πρόεδρο.

– Δεν έχω στο πρόγραμμά μου τέτοια συνάντηση.
 _ Γνωρίζει, λέει, τον πρόεδρο από τότε που ήταν στη Γερμανία.
 _ Να ανέβει!
 Η Φιλύρα περίμενε με ελαφρή περιέργεια να δει την επισκέπτρια. Διέκρινε μια νεαρή κομψή γυναίκα να προσπαθεί να περάσει ανάμεσα από τους συνδικαλιστές.
 – Ελάτε, είναι μόνος, δεν θα περιμένετε.
 – Δεν χρειάζεται να τον ενοχλήσετε. Απλώς ήθελα να ρωτήσω πώς είναι.
 – Όχι, περάστε, θα χαρεί να σας δει!
 Στράφηκε στους συνδικαλιστές με σταθερή φωνή:
 – Είναι για ένα λεπτό!
 Προχώρησε η Φερενίκη στο γραφείο. Στη μέση του δωματίου στάθηκε. Ο πρόεδρος κρατούσε μολύβι στο χέρι και μελετούσε ένα έγγραφο.
 _ Τι τρέχει;
 Έμεινε κατάπληκτος αντικρίζοντας την Φερενίκη.
 – Εσύ; αναφώνησε και έτρεξε προς το μέρος της. Την αγκάλιασε. Η γυναίκα πέρασε τα χέρια της κάτω από τα δικά του και έσφιξε λίγο τις ωμοπλάτες του. Ύστερα την φίλησε τρυφερά στο μάγουλο.
 – Ποιος αγαθός δαίμονας σε 'φερε εδώ;
 – Άκουσα για σένα στο ραδιόφωνο, και ήρθα να δω πώς είσαι.
 – Χμ. Άστα αυτά. Για να σε δω!
 Έκανε ένα βήμα πίσω και στάθηκε απέναντί της
 – Λάμπεις. Λάμπεις από ομορφιά! Και όχι μόνο...
 Αυτή μισόκλεισε τα μάτια της.
 – Γιατί εξαφανίστηκες;
 – Ήμουν πολύ απασχολημένη. Είχα πολλά προβλήματα. Επαγγελματικά και προσωπικά.
 – Το άκουσα! Ότι χωρίζεις, χώρισες...
 – Το τελευταίο! Εδώ και έναν χρόνο. Έβαλα πάλι σε τάξη τη ζωή μου και τώρα είμαι πολύ καλά.
 – Χαίρομαι γι' αυτό! Αλλά παρ' όλ' αυτά, είσαι απαράδεκτη. Να μην πάρεις ένα τηλέφωνο.
 – Το σκεφτόμουν πολλές φορές μα έλεγα ότι θα είσαι πολύ απασχολημένος. Οι πρόεδροι οργανισμών έχουν πάρα πολλές υποχρεώσεις. Κι ύστερα, πέρασαν τόσα χρόνια. Άλλαξαν τόσα πράγματα...
 – Κατάλαβα! Θέλεις να πεις, τώρα που κι εγώ έγινα γριουλάκι της εξουσίας, γιατί να θυμόμαστε τα παλιά οράματα για ανθρώπινες κοινωνίες.
 – Όχι, όχι. Δεν εννοούσα αυτό. Και δεν πιστεύω πως όλοι οι άνθρωποι αλλοτριώνονται όταν γίνονται εξουσία.
 – Και όμως! Μπορώ να σε διαβεβαιώσω πόσο ύπουλη είναι η εξουσία. Είναι το πιο ηδονικό γλίστρημα. Η πιο σαγηνευτική Κίρκη. Δίκαιο και αυθαιρεσία ταυτοσημαίνονται! Χρειάζεσαι στην καθημερινή σου πράξη γιγαντιαία προσπάθεια, για να ξεχωρίσεις πού τελειώνει το πρώτο και πού αρχίζει το δεύτερο. Και πρέπει να έχεις τεράστιο συκώτι, για να αντέξεις κάθε βράδυ τις μομφές που σου κάνει ο εαυτός σου.
 Η γυναίκα τον κοιτούσε με μάτια λαμπερά.
 – Με συγχωρείς, άρχισα τους μονολόγους μου. Αλλά μίλησέ μου για σένα!
 _ Θα σου πω, αλλά όχι τώρα. Ο προθάλαμός σου είναι γεμάτος ανθρώπους.
 _ Εντάξει! Έλα το βράδυ. Να σου εξηγήσω πώς να' ρθεις.
 _ Δεν χρειάζεται να το κάνεις εσύ, θα τα μάθω όλα από την γραμματέα σου. Το μόνο που θέλω να σου πω είναι να προσέχεις. Και να μη ξεχνάς πως είμαι νομικός!

_ Το ξέρω. Κι έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στην κρίση σου. Δεν θα αφήσεις να με αλέσουν οι μυλόπετρες.

Η ματιά της έπεσε στην κορνιζομένη φωτογραφία δίπλα στο τηλέφωνο.

_ Ω! Η φωτογραφία από το σεμινάριο που διευθύνουμε στο Wuerzburg, με τον Αρχηγό στη μέση.

_ Βεβαίως! Την έχω πάντα στο γραφείο μου.

_ Θεέ μου, τι καιροί ήταν εκείνοι...

Οδήγησε τη γυναίκα στην πόρτα και στράφηκε στους συνδικαλιστές:

_ Περιμένετε λίγο, παρακαλώ.

Κάθησε στην πολυθρόνα και άναψε την πίπα του. Ο καπνός της ανέβαινε σε κύκλους στο ταβάνι. Τον πλημμύρισαν βαθιά καταχωνιασμένα μέσα του συναισθήματα.

Η Φερενίκη. Ο μεγάλος του έρωτας. Που ποτέ δεν ξεπέρασε...

Και οι κοινοί αγώνες, απ' άκρο σε άκρο της Γερμανίας, για μια καλύτερη κοινωνία, για μια προδευτική Ελλάδα.

Αλλά και τα κοινά όνειρα, όταν πέσει η δικατατορία, για την δική τους φωλιά, με τον κήπο, τον σκύλο στην αυλή, και τα παιδάκια τους να χοροπηδούν στο γρασίδι...

Όμως ο αγώνας όχι μόνο δεν τέλειωσε, αλλά και τους χώρισε. Τον ανάγκασε να μεταναστεύσει στην Αυστραλία, και την άφησε, απροστάτευτη φοιτητριούλα στην Γερμανία. Και είχε και την αποκοτιά, να παντρευτεί εκεί που βρισκόταν μια γυναίκα που δεν αγάπησε. Και οι όρκοι, σαν θα τελειώσει ο πόλεμος μη με ξαχάσεις, πήγαν περίπατο...

Κι ύστερα παντρεύτηκε κι εκείνη για να αποτύχει εξ ίσου παταγωδώς!

Τινάχτηκε από την θέση του και έτρεξε στους συνδικαλιστές.

_ Βλέπω πολύ πεσμένα τα πρόσωπά σας σήμερα.

_ Έχουμε τρεις βδομάδες απλήρωτοι, απάντησε ο επικεφαλής τους.

_ Ξέρετε πολύ καλά ποια είναι η νομική κατάσταση. Δεν μπορώ να δανείσω εταιρεία που πωλήθηκε και δεν ανήκει πια στον ΟΙΕ.

Μετά κάλεσε από το σύστημα ενδοσυνεννόησης τη γραμματέα:

_ Παρακαλώ να έρθει ο νομικός σύμβουλος Νίκος Παπαδόπουλος και ο Περιμήδης.

Σε λίγο ήρθαν και οι δυο. Οι συνδικαλιστές μιλούσαν θορυβωδώς, διαφωνώντας μεταξύ τους για τα αναγκαία βήματα που πρέπει να κάνουν.

Τον λόγο πήρε ο γεριώτερος από αυτούς.

_ Πρόεδρε, εμείς δεν θέλουμε να σας δημιουργήσουμε περισσότερα προβλήματα απ' αυτά που έχετε. Ξέρουμε ότι η εταιρεία έχει ιδιωτικοποιηθεί, και ότι δεν μπορείτε να μας δώσετε απευθείας χρήματα. Όμως εκείνο που θα μπορούσατε να κάνετε, είναι να μας αντιμετωπίσετε όπως και τις άλλες εταιρείες σας. Να μας δανειοδοτήσετε έναντι επιταγών πελατών μας.

_ Δεν είναι ακριβώς έτσι όπως τα λέτε. Δανειοδοτούμε πράγματι εταιρείες. Αυτές όμως ανήκουν στον Οργανισμό. Εσείς, εδώ και δύο χρόνια, έχετε ιδιωτικοποιηθεί, ανήκετε σε ιδιώτη επιχειρηματία. Είναι αδιανόητο να σας δανειοδοτήσουμε και το ξέρετε πολύ καλά αυτό.

_ Πολλά ξέρουμε. Όπως ξέρουμε ότι είμαστε απλήρωτοι. Ότι θα συνεχίσουμε την κατάληψη. Θα μας βρείτε χρονιάρες μέρες υπό κατάληψη. Κι αν, τέλος πάντων, η κυβέρνηση δεν θέλει να βοηθήσει, το καλό το παλικάρι ξέρει κι άλλο μονοπάτι. Αλλά ήρθαμε εδώ για να βρούμε λύσεις και όχι για να προκαλέσουμε.

_ Το βλέπω. Και να είστε σίγουροι ότι θα προσπαθήσουμε να κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν. Θα συζητήσουμε εδώ με τους συναδέλφους μου, να δούμε αν υπάρχει κάποια λύση. Αν και δεν είμαι αισιόδοξος.

_ Πρόεδρε, μας φτάνει ότι θέλετε να προσπαθήσετε. Το πόσο δύσκολο είναι, το ξέρουμε.

Αποχώρησαν όλοι μαζί.

Ρώτησε τους συνεργάτες του:

– Μπορείτε, σας παρακαλώ, να βρείτε αν υπάρχει κάποιο παραθυράκι, αν κάτι μπορούμε να κάνουμε;

Οι άλλοι κούνησαν με περισυλλογή το κεφάλι τους. Ετοιμάζονταν να αποχωρήσουν όταν είπε στον Περιμίδα.

– Μπορείς να μείνεις ένα λεπτό, Στέφανε;

Τον κοίταξε με βλέμμα γεμάτο αγάπη, οικειότητα και εμπιστοσύνη.

– Στέφανε, μπορείς να βάλεις εκεί λίγο πλάτη; Αν περιμένουμε να μας λύσουν το πρόβλημα οι δικηγόροι, χαθήκαμε. Αυτοί είναι καραμπινάτοι γραφειοκράτες! Αλλά εσύ, λόγω παρελθόντος...

– Οδυσσέα, μη μου θυμίζεις τα φοιτητικά μας χρόνια... Τότε ήταν απλά τα πράγματα. Το πιο κακό που θα μπορούσαμε να πάθουμε ήταν να μας έριχνε κανένας γερμαναράς το γκλομπ στο κεφάλι. Αλλά τώρα είναι αλλιώς. Μας περιμένουν για να μας ξεσχίσουν και να μας κατασπαράζουν στη στροφή.

– Ξέρω ότι θα βοηθήσεις.

Ο σύμβουλος βγήκε σκεπτικός από το γραφείο.

Η νεαρή γυναίκα άνοιξε βίαια την πόρτα του γραφείου του διευθυντή της νομικής υπηρεσίας.

– Κοίταξε εδώ τι μας έφεραν, είπε στον Κοπρομυγάκη, θέτοντας στο τραπέζι του ένα υπηρεσιακό κείμενο.

– Λέγε, γρήγορα, τι είναι αυτό; Βιάζομαι. Με περιμένει στο Κολωνάκι ο άλλος εδώ και μισή ώρα, πάω κι εγώ στο «17»!

– Μα κοίτα, σου λέω.

– Άσε με, είναι ώρα να πηγαίνω. Στον άλλο σερβίρουν ήδη το πρώτο ούισκι.

Η γραμματέας του άρχισε να λέει με κομμένη την ανάσα:

– Μας στέλνουν χαρτί από το Τελωνείο Δασμολογικών και Εξαγωγικών Διευκολύνσεων, Τμήμα Δικαστικού, κ.λπ., κ.λπ., απευθύνεται σε μας και λένε: «Στην Υπηρεσία μας έχει βεβαιωθεί σε βάρος σας το ποσό των δρχ. 9.320.767 που προέρχονται από δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις. Κατόπιν τούτου, παρακαλούμε μέσα σε προθεσμία 10 ημερών από την επίδοση της παρούσης όπως προσέλθετε στην Υπηρεσία και εξοφλήσετε την οφειλή σας. Παρερχομένης απράκτου της ορισθείσας πιο πάνω προθεσμίας, θα υποχρεωθούμε να ζητήσουμε από τον αρμόδιο εισαγγελέα Πρωτοδικών την ποινική σας δίωξη σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 25 του Νόμου 1882/90. Σε περίπτωση αποχώρησης του κ. Γιαννάκη, τότε προέδρου του Οργανισμού, η ποινική δίωξη θα γίνει για τον αντικαταστάτη του, ήτοι για τον σημερινό πρόεδρο του Οργανισμού. Ο διευθυντής, Υπογραφή».

Το βλέμμα της έπαιζε ηδονικά. Εκείνος σούφρωσε τα χείλη του.

– Είμαι 15 χρόνια δικηγόρος, τέτοιο κελεπούρι δεν μου έτυχε. Τελικά ισχύει αυτό που έλεγε ο Νέλσον: Διαόλου παιδιά έχουν διαόλου τύχη!

– Τι κάνουμε μ' αυτό;

– Άρθρον πρώτον. Δεν αφήνουμε κανένα ίχνος. Δεν θα το περάσεις στα βιβλία μας για να μην φαίνεται ότι ήρθε, ώστε να μην μπορεί κανείς από τη Διοίκηση να το παρακολουθήσει. Και τηλεφώνησε αύριο στο δικαστικό τμήμα του Τελωνείου και πες τους ότι εμείς δεν έχουμε λεφτά και δεν μπορούμε να πληρώσουμε και να κάνουν ό,τι προβλέπει ο νόμος. Τελεία και παύλα.

– Και τι γίνεται αν τηλεφωνήσουν στη διοίκηση και ζητήσουν από αυτήν να πληρώσει;

– Άκουσες ποτέ στο Δημόσιο, όταν παρουσιάζεσαι και δίνεις πληροφορίες, να πάει κανείς να ρωτάει την διοίκηση; Τι τις έχουμε τις διοικήσεις, για να ασχολούνται με χαρτιά; Οι διοικήσεις ασχολούνται με άλλα πράγματα. Έχουνε κούρσες, έχουνε γραμματικές, έχουνε δείπνα... Με χαρτιά θα ασχολούνται και μάλιστα του Τελωνείου; Της χαμογέλασε ο δικηγόρος και συνέχισε:

– Μην είσαι χαζή! Από τη στιγμή που τους έδωσες εσύ απάντηση, τελείωσε. Κανένας δεν ενδιαφέρεται. Πρέπει μόνο να το περάσουμε σκαστά, χωρίς να μυριστεί κανείς τίποτε σ' αυτό εδώ το κωλοχανείο.

– Ποια λες ότι θα είναι η εξέλιξη αυτής της μηχανής;

– Θα φάει σίγουρα μια δυάρα! Κάποια μέρα πριν από τη δίκη θα μας ειδοποιήσουν ότι σε τρεις τέσσερις μέρες δικάζεται. Εκεί πρέπει να προσέξεις όταν έρθει η ειδοποίηση, να μην το μάθει κανείς, ούτως ώστε να καταδικαστεί ερήμην. Αποκλείεται να πάρει λιγότερο από δύο χρόνια φυλακή αν καταδικαστεί ερήμην. Και ταυτόχρονα να μην υπάρχει καμία εγγραφή στα βιβλία μας, ότι έφτασε ποτέ εδώ η ειδοποίηση. Εμείς θα λέμε ότι ούτε είδαμε, ούτε ακούσαμε. Και θα διατυμπανίζουμε: «Άκου εκεί να καταδικάσουν τον πρόεδρο του Οργανισμού χωρίς να μας ενημερώσουν».

Έσκασαν στα γέλια.

– Τελικά η τύχη, μας τα φέρνει βολικά. Του στήσαμε την παγίδα με την Ιονική-Αιολική. Τώρα μας δίνεται καινούρια ευκαιρία...

– Μην το πεις σε κανέναν. Αυτό εδώ και αν είναι μάννα εξ ουρανού... Κι αν ακόμη τη σκαπουλάρει από την αναμενόμενη προανάκριση, που θα κάνω το παν για να μη γίνει αυτό. Αν λοιπόν τη σκαπουλάρει από κει, του την έχουμε στήσει εδώ. Με μια δυάρα στον λαιμό δεν μπορεί να σταθεί πρόεδρος του Οργανισμού. Θα βάλουμε μετά τους φίλους μας στο ραδιόφωνο και τον τύπο να λένε: «Πρόεδρος, καταδικασθείς για μία διετία για ποινικό αδίκημα, είναι επικεφαλής κρίσιμου οργανισμού του δημοσίου».

– Ε, ναι, αλλά δεν είναι δικιά του υπόθεση. Ο εκτελωνισμός αυτός έγινε πριν δέκα χρόνια...

– Ποιον ενδιαφέρουν αυτά; Κανέναν δεν ενδιαφέρει πώς και γιατί καταδικάστηκε ποινικά. Αρκεί που έγινε. Έχουμε πρόεδρο καταδικασθέντα ποινικά να συμμετέχει, σε κρίσιμο πόστο, σ' αυτήν την έντιμη κυβέρνηση. Ποιος θα το δεχτεί; Αμέσως θα τον απωθήσουν. Θα πουν, μακριά, μακριά από μας. Αλίμονο, αν ψάχναμε για κάθε κατηγορία που γίνεται να βρούμε αν ο άνθρωπος είναι υπεύθυνος ή όχι. Τότε δεν θα κάναμε τίποτε άλλο. Θα ασχολούμαστε μόνο με το να ψάχνουμε ποιος φταίει και ποιος όχι. Κι ούτε θα μπορούσαν να ζήσουν και οι δημοσιογράφοι μας. Αλίμονο αν αποδεικνυόταν κάθε τόσο ότι οι καταγγελίες τους είναι ψεύτικες... Στην κοινωνία μας αρκεί να υπάρχουν καταγγελίες. Υπάρχουν καταγγελίες, όλοι είναι ευχαριστημένοι. Η κυβέρνηση αποβάλλει από κοντά της αυτά τα μιάσματα, η κοινωνία έχει επιτέλους ενόχους για να καταβροχθίσει και εμείς...

Άστραψαν στο σημείο αυτό διαβολικά τα μάτια του.

– Και το πιο σημαντικό απ' όλα, εμείς! Σήκωσε τον δείκτη του δεξιού του χεριού προς τα πάνω: Σκέψου. Εμείς! Είχαμε ως τώρα εννέα προέδρους και έχουμε κλείσει φυλακή μόνον έναν. Ντροπή μας! Μην ξεχνάς ότι αυτός εδώ ο Οργανισμός είναι το άντρο της διαφθοράς. Έχουμε κοστίσει στον φορολογούμενο μέχρι τώρα πάνω από 500 δισεκατομμύρια δραχμές. Συνεχώς μας καταγγέλλουν, μας βρίζουν, οι πάντες για τα πάντα. Παρακαλώ, δεσποινίς μου, τι καλύτερον από μία καταδίκη προέδρου; Με μία καταδίκη ξαναεξαγνιζόμαστε... και συνεχίζουμε ακάθεκτοι την πορεία μας!

– Αν δεν με απατά η μνήμη μου, έχουμε ακόμη δύο τέτοιες περιπτώσεις. Αυτή εδώ είναι από την εταιρεία Σάιρους. Έχουμε την ίδια περίπτωση και με την εταιρία

Σούλουπορ και με την εταιρεία Λάουτε. Όλες αυτές είναι σε εκκαθάριση και τους εκκαθαριστές τους ελέγχουμε εμείς.

– Έξοχο. Επαναλαμβάνουμε, λοιπόν, τότε το ίδιο σενάριο. Ούτε είδαμε, ούτε ακούσαμε. Και τον αφήνουμε να φάει όχι μία, αλλά τρεις καταδίκες. Κι άστον μετά να τρέχει να αποδείξει ότι δεν είναι ελέφαντας. Οπότε, λοιπόν, για τα επόμενα 2-3 χρόνια, όσο θα κρατήσει αυτή εδώ η κυβέρνηση, του την έχουμε στημένη. Αν ξεφύγει από το ένα ναρκοπέδιο, θα πέσει στο δεύτερο. Ξέφυγε από το δεύτερο; Θα πέσει στο τρίτο. Ε, κάποια νάρκη θα τον πάρει, να πάρει ο διάολος. Πόσοι άγγελοι λες να τον φυλάνε;

Έκανε μία μικρή βόλτα στο δωμάτιο. Κάθισε απέναντι από τη γυναίκα.

– Η δουλειά που 'κανες εδώ με την Ιονική-Αιολική ήταν άριστη.

– Ξενύχτησα τόσα βράδια να μαζεύω υλικό για τον ραδιοφωνικό σταθμό ώστε να είναι ανά πάσα στιγμή ενήμερος. Και αύριο να δεις τι θα γίνει! Σου ετοίμασα σ' αυτόν τον φάκελο καινούρια στοιχεία για τα αποθέματα της εταιρείας. Θα τους τρελάνω.

– Άριστα. Αν ήταν οι δικηγόροι τόσο στρεβλά ενημερωμένοι όσο ο σταθμός, θα κέρδιζαν όλες τις δίκες!

– Όμως, υπήρξαν γι' αυτό ξενύχτια.

– Καλά, εντάξει. Θα σου γράψω όσες υπερωρίες θέλεις. Αλίμονο αν ξαγρυπνούμε και ο Οργανισμός δεν πληρώνει τα ξενύχτια των υπαλλήλων του!

Η γυναίκα κοίταξε τον άνδρα διερευνητικά:

– Δεν σε εντυπωσιάζει ότι δεν προσπάθησαν σήμερα να αντικρούσουν το επιχείρημά μας; Ούτε λίγο ούτε πολύ, βγάλαμε τον Πρόεδρο συνέταιρο με τον αγοραστή της Ιονικής-Αιολικής. Δεν είναι λίγο αυτό!

– Είσαι με τα καλά σου; Εδώ βγαίνει, πρώτον, ένας δυναμικός σταθμός, και ένας δυναμικός δημοσιογράφος, με αρκετά ποινικά στην πλάτη του, και τον κατηγορούν. Δεύτερον, βγαίνουν καθώς πρέπει εφημερίδες και τον κατηγορούν. Τρίτον, βγαίνουν αξιότιμοι βουλευτές και τον κατηγορούν. Ποιος θα ασχοληθεί τώρα με έναν προεδράκο; Πετάμε μια πέτρα στη θάλασσα, σηκώνεται ένα παλιρροιακό κύμα, σαρώνει τα πάντα. Και 'μείς κρυμμένοι πίσω από ένα βράχο, τα παρακολουθούμε και τα απολαμβάνουμε!

– Είσαι καταπληκτικός σκηνοθέτης! Πώς καταφέρνεις και συνδυάζεις ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες. Μεγάλε, είσαι ο πρώτος!

– Με ποιον νομίζεις ότι έχεις να κάνεις; Είμαι δεκαπέντε χρόνια στο κουρμπέτι. Και να μη πω σε ποιους δασκάλους μαθήτευσα... Να μου τρυπήσεις τη μύτη, αν δεν μου δώσει στο τέλος συγχαρητήρια το πανελλήνιο! Θα δεις εσύ πολιτικούς, οικονομικούς, και ό,τι άλλο διαθέτει η Ψωροκώσταινα, η *crem de la creme* της Ελλάδας, να μου βγάζει το καπέλο. Και προπαντός ο Μορφονιός. Η δουλειά μας εδώ του δίνει φτερά...

Έκλεισε το μάτι στη νέα γυναίκα, πήρε γρήγορα τον φάκελο, τα τσιγάρα και τον αναπτήρα.

– Φεύγω! Το ουίσκι σήμερα θα το απολαύσω διπλά.

Στο «17», στέκι για την νομενκλατούρα του κυβερνώντος κόμματος, ο δημοσιογράφος του ραδιοφωνικού σταθμού «Λάμψη», Πύρος Καράς, έπινε το δεύτερο ούσκι του στο μπαρ, όταν είδε τον Κοπρομυγάκη να μπαίνει.

– Μ' έστησες πάλι, κουφάλα!

Ο άλλος σήκωσε το αριστερό χέρι και κοίταξε το ρολόι του.

– Ποιος είμαι; Δεν αξίζω να με περιμένουν μια ώρα; Και όταν κομίζω τέτοια στοιχεία... είπε αφήνοντας τον φάκελο στο μπαρ.

Ο άλλος τον κοίταξε βλοσυρά.

– Ρε αλητοτζάκι, από πότε κυκλοφορείς με Ρόλεξ;

– Δώρο από τον Μέγιστο!

– Κοίτα ρε αδικία! Εγώ ξελαρυγκίζομαι στο μικρόφωνο για δυο ψωροχιλιάρικα και άλλοι τα κονομάνε χοντρά.

– Εσύ έχεις τη δόξα της δημοσιότητας. Ενώ εγώ είμαι στην αφάνεια. Απ’ όπου τραβάω τα νήματα.

– Ποια αφάνεια; Δεν τα έσπαγες στο σκυλάδικο το περασμένο Σάββατο, ρε ρεμάλι; Έβλεπα από τη γωνία πως έριχνες τις πενιές σου και έσπαγαν σαράντα σαράντα τα πιάτα στα πόδια σου. Και βροχή τα καλάθια οι γαρδένιες για το τσουλί σου που τραγουδούσε. Όλο το κέντρο μίλαγε για σένα...

– Για την γκομενάρα μου, δίνω και το σταυρουδάκι που μου χάρισε η νονά μου.

– Βρε τυφλαμάρα μου. Τριάντα χρόνια δημοσιογράφος κι έχω όλα κι όλα ένα σαραβαλάκι κι ένα κωλόσπιτο. Κι εσύ, χθεσινός δικηγόρος, έχεις πολυκατοικία, μερσεντάρα, και σου κάνουνε τεμενάδες στα ελληνάδικα. Αλλά δώσ’ μου τον φάκελο για να πω κάτι καινούργιο αύριο, να κρατώ ψηλά την ακροαματικότητα, και φεύγω. Και τρέξε εσύ στον ευεργέτη σου τον Μέγιστο να τους πεις ότι ο Φίληθος ζήτησε να σταματήσω την εκπομπή κατά του ΟΙΕ.

– Μπα; Σου το είπε ο ίδιος;

– Όχι, βέβαια! Μου τηλεφώνησε η υπεύθυνη τύπου και μου το ζήτησε. Αλλά εγώ πληρώνομαι για να μιλάω στο μικρόφωνο. Ταχυδρόμος είσαι εσύ!

Μολονότι πρόφερε υποτιμητικά τη λέξη ταχυδρόμος ο άλλος, ο Κοπρομυγάκης ένιωσε περήφανος. Και μόνο το ότι θα έβλεπε και θα μιλούσε με τον Μέγιστο, ήταν από μόνο του μια μεγάλη επιτυχία. Ποιος είχε πρόσβαση στον μεγαλύτερο βιομήχανο της χώρας, που ταυτόχρονα ήταν ιδιοκτήτης ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σταθμού, εφημερίδας και μεγάλης ποδοσφαιρικής ομάδας; Και που σωστά όλοι τον αποκαλούσαν Μέγιστο –πράγμα που ο ίδιος απολάμβανε να ακούει– μια και ήταν ο πιο ισχυρός παράγοντας της χώρας, που μπορούσε, αν όχι να ανεβάσει την κυβέρνηση που ήθελε, όμως με σιγουριά να κατεβάζει αυτήν που δεν ήθελε.

– Για τον Πύρο εγώ χαλί να με πατήσει. Και για το στήσιμο σου κάνω τραπέζι όπου θες! Θέλεις στις Μπαχάμες; Βγάζω αμέσως εισιτήριο.

– Θα βγάλεις ένα αγγούρι και μισό! Αλλά πήγαινέ με στο βουνό το Σάββατο και πατσίσουμε. Έχω ένα μήνα ν’ ανέβω στο καζίνο της Πάρνηθας.

– Έγινε

Ο δημοσιογράφος έφυγε. Ο δικηγόρος απόλαυσε ένα δεύτερο ουίσκι.

Ο πρόεδρος του ΟΙΕ έφτασε απόγευμα στο γραφείο του υπουργού Φίληθου, σε μια στιγμή μάλιστα που σε βαρύ κλίμα εκείνος συνεργαζόταν με την υπεύθυνη τύπου.

– Βλάπτει! Βλάπτει αυτό, Καίτη,

– Ήταν αναμενόμενο ότι μετά το δείπνο σας θα αντιδρούσαν.

– Ναι, ναι, έχεις δίκιο... Αλλά είναι τώρα και οι σχέσεις του Οδυσσέα με τον ένα εκ των αγοραστών.

– Αυτά είναι προσχήματα, κύριε υπουργέ. Αν δεν ήταν αυτές οι σχέσεις, θα έβρισκαν κάτι άλλο. Ότι έχει μαύρο σκύλο! Η ουσία είναι ότι ο Οδυσσέας είναι ο μεγαλύτερος στυλοβάτης της πολιτικής σας. Αν προχωρήσει με επιτυχία τις ιδιωτικοποιήσεις θα σας αναδείξει ως τον πραγματικά εκσυγχρονιστή υπουργό που εξασφαλίζει την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας.

– Έχεις απόλυτο δίκιο, Καίτη. Είναι σημαντικότερο το έργο του. Και το κάνει μεθοδικά και άψογα από ηθική άποψη, πράγμα που ενισχύει το νέο ήθος που σαν εκσυγχρονιστές επιδιώκουμε να εγκαθιδρύσουμε στη χώρα. Γι’ αυτό και τον

υποστηρίζω. Όμως πρέπει ταυτόχρονα να αποφύγουμε και την αρνητική δημοσιογραφία...

Η υπεύθυνη τύπου βγήκε προβληματισμένη και κράτησε την πόρτα να περάσει ο πρόεδρος του ΟΙΕ.

– Αυτό είναι το πρόγραμμα του Οργανισμού, είπε εγχειρίζοντας μια μπροσούρα στον Φίληθο. Σύμφωνα με την επιθυμία σας, θα έχουν ιδιωτικοποιηθεί όλες οι εταιρείες μέχρι τον Μάιο του επόμενου χρόνου.

– Πολύ καλό αυτό, Οδυσσέα. Βοηθάει. Τον Μάιο θα έχουμε εκλογές και είναι πολύ μεγάλος άθλος να έχουμε ολοκληρώσει τότε ένα τόσο σημαντικό κομμάτι του εκσυγχρονισμού της χώρας.

Ο Ακανθιώτης προσπάθησε να επιβληθεί στον εαυτό του γιατί υπήρξε αιτία να προξενήσει πρόβλημα στον Φίληθο. Δεν τον έβλεπε σαν προϊστάμενο, αλλά σαν έναν άνθρωπο στον οποίο πίστευε και τον αγαπούσε και μάλιστα παραπάνω απ' ό,τι αγαπούσε τους άλλους παλιούς αγωνιστές με τους οποίους συνδεόταν με κοινούς αγώνες μιας εικοσαετίας.

– Λυπούμαι πολύ, κύριε υπουργέ, για τις καταγγελίες των μίντια.

– Ναι, βέβαια. Μας χτυπούν, αλλά εμείς, Οδυσσέα, δεν πρέπει να το βάλουμε κάτω. Είσαι ο πιο σημαντικός μου συνεργάτης. Αν πετύχεις εσύ, πάμε ένα βήμα πιο κοντά στην Ευρώπη.

– Θα τα καταφέρουμε, κύριε υπουργέ!

– Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη σε σένα, Οδυσσέα. Δουλεύουμε στενά μαζί πάνω από δέκα χρόνια. Έβγαλες πέρα τις πιο δύσκολες δουλειές. Όσο για τα μίντια, μίλησέ το και με την Καίτη.

Αποχαιρέτησε τον υπουργό. Έτρεξε στο γραφείο της υπεύθυνης τύπου.

– Βλέπω πετάς, του είπε κατηφής εκείνη.

– Καίτη, έχω την πλήρη κάλυψη του υπουργού!

– Σ' έφτιαξε! Καιρός να σε προσγειώσω εγώ λιγάκι.

Ο Ακανθιώτης δεν καταλάβαινε τι σημαίνει αυτό. Απολάμβανε ακόμη την ευφορία που του δημιούργησε η συζήτησή του με τον υπουργό.

Η Καίτη τον κοιτούσε με γλύκα στο βλέμμα της που έδειχνε τη βαθιά εκτίμηση που έτρεφε για εκείνον. Είχε όμως και πίκρα και θλίψη σαν να του έλεγε: «Φίλε μου, πόσο θα 'θελα να σου ανοίξω λίγο τα μάτια...»

– Οδυσσέα, στην οικονομία της αγοράς το πάνω χέρι έχουν τα μίντια. Αυτοί μας κυβερνούν. Αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα. Ας είμαστε λοιπόν ρεαλιστές. Δώσε τους κάτι, τάισέ τους, να κλείσουν το στόμα τους.

Τινάχτηκε από την καρέκλα του.

– Και στο όνομα αυτού του ρεαλισμού θυσιάζουμε κάθε ηθική αξία;

Η γυναίκα σήκωσε τους ώμους της.

– Άλλωστε δεν έχω ρευστό γι' αυτό, Καίτη.

– Να τους υποσχεθείς!

Έφυγε μπαρουτιασμένος από το γραφείο της. Κατέβηκε φουριόζος στον πρώτο όροφο, στο καφενείο, και παράγγειλε έναν καφέ βαρύ γλυκό. Άναψε και το τσιμπούκι του. Τι κουραφέξαλα είναι αυτά; Αυτός δεν είναι ρεαλισμός. Αυτός είναι μεσαίωνας του κερατά! Τα μίντια, σου λέει, μας κυβερνούν. Αυτά καθορίζουν τι είναι σωστό και τι λάθος. Τι αλήθεια και τι ψέμα. Αυτά πιστεύει ο πολίτης. Και η προσπάθεια που καταβάλω να ανοίξω τα κλειστά εργοστάσια, να ζήσουν οικογένειες, να πάει μπροστά η χώρα, αφήνει τους πάντες παγερά αδιάφορους. Γι' αυτά δεν θέλουν να πληροφορηθούν τον πολίτη. Εκτός αν τα ταΐσω...

Ρούφηξε τον καφέ μια κι έξω. Κατέβασε και το δροσερό νερό. Άρχισε να καλμάρει λίγο ο θυμός του. Γέλασε πικρόχολα. Και από πού να τους δώσω τα λεφτά; Για να

τους δώσω πρέπει να κλέψω. Ή να βάλω τους διοικητές των θυγατρικών εταιρειών του ΟΙΕ να κλέψουν. Καλό κι αυτό. Θα είμαι τότε ο Αλή Μπαμπάς με τους σαράντα κλέφτες... Και οι πρώτοι που θα το ξέρουν είναι οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι. Από τη στιγμή που τους ταΐζω, είναι φως φανάρι ότι τα έχω αρπάξει. Πού βρήκες τα λεφτά; Θα με χλευάζουν και θα με εκβιάζουν. Πουλάκι μου, σε ξέρουμε, τα άρπαξες χοντρά, και δίνεις και σε εμάς πενταροδεκάρες για να σιωπούμε! Να σε καλύπτουμε...

– Φρίκη! φρίκη! του έφυγαν χωρίς να το καταλάβει οι λέξεις.

Ανακάθησε. Κοίτα τι κάθομαι και σκέφτομαι... Αν πρέπει να πληρώσω τους δημοσιογράφους. Μα αυτό είναι ηθική κατάπτωση. Αυτό είναι ήδη διαφθορά. Μα δεν το κάνεις εσύ. Σου το ζητούν. Ή καλύτερα, σε αναγκάζουν. Αν θέλεις να βγάλεις το έργο που σου ανέθεσε η κυβέρνηση, πρέπει να κάνεις κι αυτό. Δεν αρκούν οι σχεδιασμοί και τα ξενύχτια, δικά σου και των συνεργατών σου. Δεν αρκεί η δουλειά του τεχνοκράτη. Πρέπει να ταΐσεις και τα μίντια. Να γίνεις λαδιάρης. Αυτό ακριβώς για το οποίο σε κατηγορούν.

Δεν είπα ότι είμαι άγγελος. Αλλά σαφώς έχω και όρια. Πρέπει να υπάρχουν όρια! Δεν θα σώσω εγώ την Ελλάδα. Ούτε το διανοήθηκα, ούτε το επιδίωξα. Ένας απλός τεχνοκράτης είμαι. Δουλεύω καμιά εικοσαριά χρόνια στη βιομηχανία και έμαθα πέντε πράγματα. Και είμαι σε θέση να φέρω εις πέρας το έργο που μου ανέθεσαν. Αλλά δεν πρέπει να το κάνω αυτό μέσα στα όρια της ευπρέπειας και του σεβασμού των νόμων; Και προπαντός του αυτοσεβασμού μου; Είναι δυνατόν να σπάσω κάθε ηθικό κώδικα για να πετύχω; Και είναι δυνατόν να είναι κάτι καλό, όταν δεν είναι από τη φύση του καλό; Και επιτέλους δεν πρέπει να υπάρχουν κάποια όρια, ακόμα και της υποτέλειας στο σύστημα; Νισάφι, δεν είμαι εξάρτημα. Είμαι υποκείμενο. Με αυτενέργεια. Έχω κι εγώ ευθύνη.

Πήρε την τσάντα του και έφυγε.

2

Το σπίτι ήταν λουσμένο στο φως. Από την βεράντα τέσσερις λάμπες φώτιζαν τον επικλινή κήπο με το γρασίδι και τον πλούσιο σε θάμνους φράκτη. Τα πράσινα κάγκελα στην πρόσοψη ήταν ολοκληρωτικά σκεπασμένα από δάφνες, ροδόδεντρα, χιώτικα γιασεμιά και τριανταφυλλιές. Παρά τον προχωρημένο χειμώνα υπήρχαν ακόμη λευκά και κίτρινα τριαντάφυλλα και το γιασεμί είχε βγάλει τα πρώτα λουλούδια του. Στην αριστερή μεριά της ένας ροζ κρόκος, στη δεξιά κίτρινες μαργαρίτες, στόλιζαν το μπεζ μάρμαρο της βεράντας.

Τα δύο πεύκα και οι ευκάλυπτοι έστεκαν ακίνητοι. Στα φύλλα τους λαμπύριζαν οι σταγόνες της νυχτερινής δροσιάς.

Φτάνοντας με το κόκκινο αυτοκινητάκι της η Φερενίκη, έμεινε έκθαμβη.

– Τι παραμυθένια κατοικία είναι αυτή;

– Αυτό είναι το σπίτι με τους ευκαλύπτους!

Την έσφιξε στην αγκαλιά του και φιλήθηκαν.

– Πόσα χρόνια έχουμε να ειδωθούμε;

– Δέκα! Ακούμπησε με αγαλλίαση το κεφάλι της στον λαιμό του.

– Έχω την αίσθηση ότι μόλις χθες με πήγες στο αεροδρόμιο του Αμβούργου για να γυρίσω στην Ελλάδα.

– Δέκα ολόκληρα χρόνια...

– Δεν άλλαξες καθόλου από τότε.

– Όχι ακριβώς! Έχω αρκετές γκριζες τρίχες στα μαλλιά μου. Και ούτε εσύ γλίτωσες από αυτές.

Γέλασε ο Οδυσσέας.

– Αυτοί εδώ οι ευκάλυπτοι είναι οι σωματοφύλακές μου. Άυπνοι φρουροί του σπιτιού.

– Δεν μπορώ να πιστέψω ότι βρίσκομαι εδώ δίπλα σου, κάτω από τους ευκαλύπτους. Θυμάσαι που στεκόμασταν ώρες στον κήπο του σπιτιού σου στο Αμβούργο, κάτω από τις βελανιδιές;

– Και θυμούμαι ότι ονειρευόσουν πάντα ένα σπίτι με κήπο και σκύλο στην αυλή.

– Ναι, ο σκύλος στην αυλή! Η μεγάλη μου επιθυμία. Έχεις;

– Ένα μαύρο λυκόσκυλο! Τη λένε Ρόξι.

– Πάμε!

Στην είσοδο τους κουνούσε την ουρά η σκύλα.

– Ρόξι! η Φερενίκη της χάιδεψε ελαφρά το πίσω μέρος του κεφαλιού.

Το σκυλί δέχτηκε τα χάρδια της.

Μπήκαν μέσα. Της έδειξε να καθίσει στον καναπέ μπροστά στο μαύρο τραπεζάκι όπου ήταν τοποθετημένα μια καραφίτσα με δυο ποτηράκια, ένα μεγάλο μπουκάλι μαύρο κρασί και πιατάκια με μεζέδες. Δίπλα ένα άλμπουμ.

– Σ’ αυτό το σπίτι πίνουμε τσίπουρο και ανέρωτο κρασί. Όλα από το αμπέλι μου στη γη της Μακεδονίας!

Η γυναίκα έριξε μια ματιά γύρω της καθώς και στην τραπεζαρία που ήταν τρία σκαλιά πιο ψηλά. Ανάλαφρες δονήσεις μιας λεπτής αισθητικής άφηναν τα ίχνη τους πάνω στα έπιπλα.

– Τι απλά και όμορφα που ζεις εδώ.

Το βλέμμα της χάιδεψε τις λευκές οντότητες, που ποζάρizαν στον τοίχο δίπλα στην τζαμαρία.

– Κι αυτοί εδώ είναι οι φύλακές σου άγγελοι!

– Ναι. Η κόρη μου τις λέει νεράιδες που χορεύουν. Είναι έργο της Έφης Γρυπάρη.

Στο πεζουλάκι ανάμεσα στο σαλόνι και στην τραπεζαρία ήταν ακουμπισμένα το ένα πάνω στο άλλο μια σειρά βιβλίων του Αριστοτέλη. Πήρε ένα στο χέρι της.

– Μου το χάρισαν οι γραμματείς. Τον έχω εδώ παρηγοριά. Στο γραφείο παρηγοριέμαι από έναν πίνακα του Τσαρούχη, τις Τέσσερις Εποχές. Όταν στον Οργανισμό είναι όλα μαύρα και άραχνα, στέκομαι μπροστά στον πίνακα και λέω: «Πάντα μετά τον χειμώνα έρχεται η άνοιξη». Καμιά ανθρώπινη παρέμβαση δεν μπορεί να το αλλάξει αυτό. Τα βράδια διαβάζω τον Αριστοτέλη. Όσο πιο πολύ τον διαβάζεις, τόσο πιο πολύ σε τραβάει.

– Μα είναι και συντοπίτης σου...

– Πράγματι, από τότε που γεννηθήκαμε, μας μιλούσαν στο χωριό γι’ αυτόν, σαν να ζούσε στη διπλανή πόρτα, σαν να ήταν ξάδελφός μας.

Κάθισαν στον καναπέ και γέμισαν τα ποτήρια.

– Πες μου κάτι για σένα, Φερενίκη.

– Ξανάφτιαξα τη ζωή μου. Μετά από έναν αποτυχημένο γάμο και ένα χωρισμό. Τέλειωσα την εκπαίδευσή μου ως δικηγόρος στο Αμβούργο. Άρχισα να εργάζομαι με υποθέσεις επιχειρηματιών που είχαν να κάνουν με την Ελλάδα. Ασχολιόμουν πολύ και με υποθέσεις Ελλήνων μεταναστών. Είχα ένα σπίτι. Ήμουν μία χαρά.

– Και τι σε ώθησε να έρθεις στην Ελλάδα;

– Μια ηθική υποχρέωση απέναντι στον πατέρα μου. Ο πατέρας μου μετά τον τραυματισμό και την παραμονή στο χωριό Νίκος Μπελογιάννης, ήρθε στη Ανατολική Γερμανία, όπου γεννήθηκα εγώ με τον αδελφό μου. Εκεί που ζούσαμε, μας γέμιζε με διηγήσεις, για την πατρίδα. Και κάπου έβλεπε σε μένα τη συνέχιση της δικιάς του ζωής. Ήθελε αυτά που δεν πέτυχε αυτός, με τους πολέμους, να τα πετύχω εγώ. Γι’ αυτό ζητούσα πάντα ένα τρόπο να ανταποκριθώ. Κι αποφάσισα τελικά, να γυρίσω

στην Ελλάδα. Είχα στην αρχή μεγάλα προβλήματα προσαρμογής, με την καθομιλουμένη γλώσσα, με το ελληνικό δίκαιο, αλλά εδώ και μερικά χρόνια μπόρεσα να ορθοποδήσω. Μετά από προκήρυξη του πανεπιστημίου, εκλέχτηκα λέκτορας για τέσσερα χρόνια. Πέρυσι έγινα επίκουρος καθηγήτρια. Δικηγорώ, επίσης, αλλά μόνο για υποθέσεις στο πνεύμα που σου ανέφερα. Ως πνευματικό μνημόσυνο για τον πατέρα μου. Μένω στην Κυψέλη, πολύ κοντά στα δικαστήρια, δεν έχω μεγάλες διαδρομές, είμαι ευχαριστημένη.

– Η μητέρα σου τι κάνει;

– Την έχω μαζί μου. Και ουσιαστικά μου φυλάει το παιδί. Ποτέ δεν ξεπέρασε το σοκ από τον θάνατο του πατέρα μου. Όχι βέβαια πως το ξεπέρασα εγώ και ο αδελφός μου, αλλά εκείνη ακόμα λιγότερο. Πάντως, της κάνει καλό να μεγαλώνει τον γιο μου και να έχει ένα καθήκον να επιτελέσει. Μου λέει κάθε τόσο, ότι τα μάτια του γιου μου έχουν την ίδια λάμψη με τον μακαρίτη τον άνδρα της, και έχει και το όνομά του. Τον φωνάζει «Δημήτρη» και η ψυχή της αγαλλιάζει. Και λέει κάθε τόσο: «Αυτός θα ξεπεράσει τον παππού του!». Εγώ την πειράζω: «Υποσχέθηκα στον μπαμπά, να συνεχίσω εγώ το έργο του!»

Ο Οδυσσέας άκουγε συγκινημένος.

– Σου εύχομαι καλύτερη τύχη στον αγώνα σου, από αυτήν που είχαμε στο Ελληνικό Απελευθερωτικό Κίνημά μας, το ΕΑΚ.

– Τι ατέλειωτες συζητήσεις κάναμε τότε! Θυμάσαι τα βράδια στις ελληνικές ταβέρνες και τα σπίτια...

– Δεν κάναμε την αντίστασή μας μόνο στις ταβέρνες. Ήμασταν και στους δρόμους. Κι αυτό εδώ το άλμπουμ που βλέπεις είναι γεμάτο φωτογραφίες από την εποχή της δικτατορίας. Θα διαλέξω μια σειρά από αυτές για σένα. Το σκέφτηκα για χριστουγεννιάτικό σου δώρο!

– Πολύ χαίρομαι γι' αυτό! Να ξαναθυμηθώ όλα εκείνα που κάναμε τότε μαζί.

Την κοίταξε με ονειροπόλο βλέμμα.

– Θυμάσαι στη Φρανκφούρτη που οι φίλοι μας μας βάλανε και κοιμηθήκαμε μαζί, γιατί δεν υπήρχε άλλο κρεβάτι διαθέσιμο;

– Ναι, ναι, Αλλά εσένα σε απασχολούσε τότε το ΕΑΚ. Και θυμούμαι πόσο χαιρόσουν όταν ο πολιτικός φορέας του ΕΑΚ έγινε κυβέρνηση. Με τι αισιοδοξία και τι ενθουσιασμό μιλούσες, ότι αρχίζει μια καινούργια εποχή στην Ελλάδα και πόσο υπέφερες όσο ήσουν εκεί στη Γερμανία.

– Ναι, πραγματικά!

– Έλεγες, οι άλλοι χτίζουν στην Ελλάδα τον σοσιαλισμό και εγώ φτιάχνω σπίτια και μάρκα. Και πόσο χάρηκες όταν ο υπουργός Φίλητος σε κάλεσε να έρθεις στην Ελλάδα και να τον βοηθήσεις στο έργο του.

– Θεέ μου, τι μυαλά είχαμε τότε... Πάντως βλέπουμε συχνά με τους παλιούς συντρόφους. Τις προάλλες είχαμε μία συνάντηση καμιά δεκαριά από τους γνωστούς στον χώρο της Γερμανίας. Μας προβληματίσε ιδιαίτερα το πού μας οδηγεί η εξουσία...

– Θλιβερό το κεφάλαιο. Αλλά πες μου κάτι για σένα. Κάτι ευχάριστο.

– Ευχάριστο, εε; Χμ, ναι, μπορώ να σου πω. Σε τρεις εβδομάδες σχεδιάζω να κάνω διακοπές με την κόρη μου. Θα πάμε για σκι. Αυτό με γεμίζει χαρά. Δεν μπορείς να φανταστείς τι καλή παρέα μου κάνει η μικρή.

– Εγώ τη θυμάμαι τριών ετών τότε.

– Α, τώρα έχει γίνει κοπέλα, είναι δεκατριών. Έχουμε πολύ καλές σχέσεις. Κάνουμε τις διακοπές μας μαζί. Πέρυσι ήμασταν στον Παρνασσό. Είναι ένα φανταστικό βουνό. Είχαμε πολύ τύχη. Καλό καιρό. Καλό χιόνι. Και η κορούλα μου είναι

εξαιρετη. Περάσαμε πολύ όμορφα. Τρώγαμε κυνήγι από τον Παρνασσό και την Γκιώνα, και έπινα κρασί από την Αράχωβα.

– Πού μέινετε;

– Στους Δελφούς. Και ανεβαίναμε με το τζίπ κάθε μέρα στο χιονοδρομικό. Επισκεφτήκαμε βέβαια και τον αρχαιολογικό χώρο. Η μικρή ήταν κατενθουσιασμένη. Την εντυπωσίασε ιδιαίτερα το λιθάρι που συμβολίζει τον ομφαλό της γης. Ήθελε κάθε τόσο να βάζει το δάκτυλό της και να ρωτάει: «Εδώ είναι ο ομφαλός της γης;» «Ναι», της έλεγα. «Έτσι πίστευαν οι πρόγονοί μας».

Γέλασαν και οι δυο.

– Βέβαια, τον θεό Απόλλωνα δυστυχώς δεν τον συναντήσαμε. Αλλά δυο τρεις φορές είδαμε τον ημίθεο Πάνα. Είχε ξεμοναχιάσει κάτι καλοφτιαγμένες μαυρομαλλούσες στην άκρη της πίστας, και κατρακυλιόντουσαν στο χιόνι...

– Πώς θα 'θελα να γνωρίσω από κοντά αυτό το βουνό.

– Να το κάνεις! Δεν μπορείς να φανταστείς πόσο όμορφο είναι. Μια φορά προχωρήσαμε πάνω από τον Γεροντόβραχο, προς την κορφή, και βλέπαμε από 'κει ένα μεγάλο μέρος της Ελλάδας. Προς βορρά φαινόταν ο Όλυμπος και δεξιά του ο Άθως. Μπορείς να το φανταστείς; Τον Άθω. Μόνο τον καπνό του πατρικού μου σπιτιού δεν ξεχώρισα.

– Ω! Το πατρικό σου σπίτι. Θυμάμαι με τί ενθουσιασμό μιλούσες για το πώς βγάζεις το κρασί στο υπόγειο του σπιτιού σου...

– Βεβαίως! Μα όχι μόνο αυτό... Σου είχα υποσχεθεί ότι όταν με το καλό πέσει η χούντα θα σε πάρω στο χωριό να ζήσεις από κοντά τον τρύγο. Θυμάσαι;

– Αν το θυμάμαι λέει... Το βλέπω μπροστά μου. Η μεγάλη παραβούτα που είναι γεμάτη σταφύλια. Και κρατώντας μια τρίαينا, πατάμε τα σταφύλια και από κάτω τρέχει ο μούστος.

– Μπράβο! Και τώρα, Φερενίκη, είμαστε στην Ελλάδα. Και το Σεπτέμβρη καβαλάμε το τζιπάκι και πάμε στο χωριό.

– Πολύ το χαίρομαι αυτό Οδυσσέα, αλλά θα 'θελα όσο κρατάει ο χειμώνας να γνωρίσω τον Παρνασσό.

– Λαμπρά! Ξέρεις, δεν περιγράφεται. Πρέπει να το βιώσεις. Ένα βράδυ με πανσέληνο, που κάνουν νυχτερινό σκι, μέيناμε στην κορφή του Γεροντόβραχου. Βασίλεψε ο ήλιος. Έπεσε η νύχτα. Βγήκαν τ' άστρα. Κι έχεις ένα μοναδικό συναίσθημα. Νομίζεις ότι ο ουρανός δεν είναι πάνω σου, αλλά γύρω σου. Ότι θ' απλώσεις το χέρι και θα πιάσεις τ' άστρα. Χάνεσαι. Γίνεσαι ένα με το σύμπαν. Από εκεί ψηλά, αυτά που ζούμε εδώ κάτω, σου φαίνονται τόσο τιποτένια. Τόσο ξένα προς την πραγματική σου φύση.

– Χαίρομαι που απολαύσατε τόσο ωραία πράγματα. Σας αξίζει μια τέτοια χαρά! Είσαι κι εσύ μια ζωή όλο δουλειά. Όμως πρέπει και να ζήσεις. Να χαρείς. Εύχομαι αυτή η ευτυχία να συνεχίσει και να διαρκέσει. Και να μη την διαταράξει καμιά φθονερή μοίρα.

Ο πρόεδρος χαμογέλασε.

– Φοβάσαι για το υποτιθέμενο σκάνδαλο της Ιονικής-Αιολικής; τον ρώτησε.

– Κάποιοι κίνησαν θεούς και δαιμόνους να πλήξουν τις ιδιωτικοποιήσεις. Κι εμένα φυσικά. Πιστεύω όμως ότι θα υπάρξουν αρκετοί που θα πράξουν το καθήκον τους και θα υπερασπισθούν το δίκαιο.

– Θα ήμουν πολύ ευτυχισμένη, αν μπορούσα να βλέπω τα πράγματα όπως εσύ. Είμαι δυστυχώς όμως δικηγόρος. Εγώ βλέπω μόνο ανθρώπους που υποσκάφτουν ο ένας τον άλλον. Και αν υπάρχει και κανένας τίμιος, τον πετούν στα σκυλιά.

– Πάντως είμαι πολύ μεγάλος για να αλλάξω...

– Δεν σου ζητάει κανείς να αλλάξεις. Απλώς να προστατεύεις τον εαυτό σου.

– Να προστατεύσω τον εαυτό μου; Πώς; Με το να γίνω ένα με τους άλλους; Αυτό που ζητούν είναι απλό. Ταυτίσου με τη διαφθορά. Γίνε ένα μαζί μας. Δεν μπορείς εσύ να έχεις την πολυτέλεια, να μην είσαι ελεγχόμενος από μας, δέσμιός μας. Πρέπει να είμαστε όλοι στο ίδιο πλοίο. Για να βυθιστούμε όλοι μαζί, αν κάποιος τραβήξει κουπί στραβά. Το ζητούμενο επομένως δεν είναι να ταυτιστείς με τη λογική τους, αλλά να ξεφύγεις απ’ αυτήν. Να διεκδικήσεις το κομμάτι της ελευθερίας που σου ανήκει και που σου αρνείται το σύστημα.

– Και να αναλογιστείς, βέβαια, ποιο είναι το τίμημα της ανταρσίας αυτής!

– Τα δύο πάνε μαζί.

Ήπια μια γουλιά κρασί.

– Επέλεξα τη στρατηγική, να βγάξω όσο έργο μπορώ, έως ότου με βρει το φαρμακερό βέλος. Η στρατηγική που εφαρμόζουν οι περισσότεροι διοικητές οργανισμών στη χώρα μας, είναι να σπαταλούν τον χρόνο τους, για να πιάνουν τα βέλη που έρχονται από δεξιά και αριστερά. Με αυτόν τον τρόπο καταφέρνουν να μένουν στις θέσεις τους, χρησιμοποιώντας ελάχιστο χρόνο για να κάνουν αυτό που η θέση τους απαιτεί. Εγώ δούλεψα σε τρεις με τέσσερις θέσεις. Και νομίζω ότι σ’ αυτές βγήκε κάποιο έργο, άσχετα ποιο ήταν το δικό μου τέλος.

– Και τώρα, ξέρεις ποιο θα είναι το τέλος σου αυτή τη φορά;

– Ποιο θα είναι το τέλος μου δεν το ξέρω. Ξέρω όμως ποιο θα είναι το τέλος αυτών που με σπιλώνουν. Θα τους κυνηγήσω per terra, per mare! Βέβαια δεν εννοώ μόνο τα πρόσωπα. Πρέπει να χτυπήσω την ρίζα του κακού. Και για να το πετύχω αυτό χρειάζεται πρώτα να γνωρίσω το σύστημα. Όχι όπως μας σερβίρεται, απ’ όποιους μας σερβίρεται. Ή όπως εμείς βουλευόμαστε να το βλέπουμε. Αλλά την ουσία που κρύβεται πίσω από το προσωπείο. Αυτό πρέπει να κάνω. Το χρωστώ στον εαυτό μου. Και μου δίνει νέο νόημα στη ζωή.

– Επίτρεψέ μου, να είμαι λίγο πρακτική. Αυτό είναι κάπως πεζό, αλλά έτσι είμαστε εμείς οι δικηγόροι. Για μένα το πρώτιστο είναι η άμυνά σου. Πρώτα πρέπει να οργανώσουμε την άμυνά σου. Μόνο όταν είσαι εκτός φυλακής μπορείς να κυνηγάς τους διώκτες σου! Όταν είσαι μέσα, τους δίνεις την ευκαιρία να πανηγυρίζουν την επιτυχία τους!

– Ε, όχι, αυτή τη χάρη δεν θα τους την κάνω.

– Είμαι σίγουρη ότι οι δικηγόροι του Οργανισμού θα πράξουν το καθήκον τους. Εάν θέλεις είμαι κι εγώ στο πλευρό σου. Για να ’χετε και την άποψη ενός ανεξάρτητου, που δεν λειτουργεί στα δοσμένα πλαίσια ενός οργανισμού του δημοσίου.

– Α! Με μεγάλη χαρά. Καταπληκτικό! Ποιος το περίμενε; Η χθεσινή φοιτητριούλα να ’ναι τώρα ο φύλακάς μου άγγελος!

Την αγκάλιασε και τη φίλησε απαλά στο μάγουλο.

– Δεν έχω δυστυχώς πολύ χώρο η ίδια σπίτι μου και ούτε στο πανεπιστήμιο. Μοιραζόμαστε με άλλους τρεις καθηγητές ένα γραφείο. Βλέπω όμως ότι εσύ έχεις πολύ χώρο. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε την τραπεζαρία σου. Θα απλώνουμε τους φακέλους και θα δουλεύουμε.

– Χαίρομαι! Πολύ χαίρομαι! Θα κατασκηνώσεις εδώ σε μένα και θα στήσουμε τα καλύτερα σενάρια για τη δίωξη των συκοφαντών μου. Και για την άμυνά μου, βέβαια.

Τον ρώτησε:

– Τι κάνουν τώρα οι δικηγόροι του Οργανισμού;

– Μελετούν τις κατηγορίες και ετοιμάζουν την άμυνα. Και είναι ίσως η καλύτερη ευκαιρία να τους δεις κι εσύ, για να γνωρίσεις σε βάθος την υπόθεση.

– Μα βέβαια! Από αύριο κιόλας!

Χάρηκε. Πήρε τα δυο ποτηράκια.

– Αυτό πρέπει να το γιορτάσουμε!

Τσούγκρισαν και ήπιαν το τσίπουρο.

– Χαίρομαι που παρ’ όλες τις σκοτούρες δεν χάνεις το κέφι σου.

– Μη φοβάσαι, το χάνω συχνά! Αλλά όχι όταν είσαι εσύ μαζί μου. Πάντως, σκοτούρες έχω. Και μια μεγάλη που με απασχολεί εδώ και μερικές εβδομάδες είναι ο ξάδελφός μου, που για μένα, μαζί με τον θείο μου, είναι ό,τι απέμεινε από την ξεκληρισμένη οικογένειά μου. Πρέπει να κάνει εγχείριση προστάτη. Οι γιατροί φοβούνται την περίπτωσή του. Υπάρχει ένας καθηγητής εδώ, πολύ καλός, αλλά για να πάρεις σειρά στο νοσοκομείο του πρέπει να περιμένεις εννέα μήνες.

– Εννοείς τον Θεοδωρίδη;

– Γιατί, τον ξέρεις;

– Μα είμαστε μαζί στη Σύγκλητο. Μπορώ να του τηλεφωνήσω αμέσως!

– Τι περιμένεις...

Η γυναίκα έβγαλε το σημειωματάριο με τα τηλέφωνα. Εκείνος μάζεψε τα άδεια πιάτα και τα πήγε στην κουζίνα. Γυρίζοντας με ένα μπουλ γεμάτο φρούτα, εκείνη τον κοιτούσε θριαμβευτικά.

– Σε τέσσερις βδομάδες να είναι ο ξάδελφός σου εδώ. Φεύγει μεθαύριο για το εξωτερικό, αλλά μόλις γυρίσει τον αναλαμβάνει.

Την έσφιξε δυνατά στην αγκαλιά του.

– Φερενίκη! Με απάλλαξες από τον μεγαλύτερό μου βραχνά...

– Χαίρομαι για σένα!

– Θα του τηλεφωνήσω αύριο του ξαδέλφου μου, να χαρεί.

Η γυναίκα ξεροκατάπие λίγο, νιώθοντας δυσάρεστα που έπρεπε να συνεχίσει τη συζήτηση σ’ αυτό το θέμα.

– Οδυσσέα, ξέρεις, πέρασαν οι εποχές που μια δουλειά τελείωνε επειδή μας το ζητούσε ένας φίλος ή συνάδελφος. Τώρα όλα έχουν τιμοκατάλογο...

Αυτός ξέσπασε στα γέλια. Πήγε στον χαρτοφύλακά του κι έβγαλε το μπλοκ των επιταγών.

– Πέντε μηδενικά φτάνουν;

– Ναι, γι’ αυτήν την εγχείριση νομίζω ναι.

Καθώς της έδινε το τσεκ, δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τον εαυτό του και την αγκάλιασε ακόμα μια φορά. Εκείνη αφέθηκε στα μπράτσα του.

Έμειναν καθισμένοι στον καναπέ μέχρι αργά τη νύχτα.

– Νιώθω τόσο υπέροχα, της είπε. Όλα γύρω μου γελούν. Όλα γιορτάζουν. Το τραπέζι, το πάτωμα, η βιβλιοθήκη, νιώθω πως χορεύουν.

– Νομίζω ότι ήπιαμε κάποια ποτηράκια παραπάνω.

– Κάποια πολλά παραπάνω. Αλλά αυτό δεν είναι οινόπνευμα, αυτό είναι βάλσαμο.

Σήκωσε πάλι το ποτήρι του και το τσούγκρισε με το δικό της.

– Άσπρο πάτο!

– Εκείνη το ακούμπησε ελαφρά στα χείλη της.

– Είναι ένα τόσο υπέροχο ποτό!

– Δεν είναι υπέροχο μόνο το ποτό, αλλά και το κρεβάτι σου!

– Έχεις δίκιο, ίσως πρέπει να πορευτώ προς τα εκεί, πριν είναι πολύ αργά.

Προσπάθησε να σηκωθεί. Δεν τα κατάφερε.

– Κοίταξε, τώρα ανεβοκατεβαίνει και το σπίτι. Και το δωμάτιο...

Γέλασαν και οι δυο τους. Έβαλε η Φερενίκη το αριστερό της χέρι στη μέση του και τον κράτησε. Έκανε δυο-τρία βήματα στο σαλόνι στηριζόμενος πάνω της.

– Κάνε μια προσπάθεια να ανέβεις και τα σκαλοπάτια.

Στηριζόμενος ανέβηκε στην τραπεζαρία. Γελούσε με όλα όσα συνέβαιναν γύρω του.

– Τώρα που 'μαστε μαζί, είμαστε ακατανίκητοι...

Τον οδήγησε στο βαρύ δρύινο κρεβάτι. Τον βοήθησε να ξαπλώσει. Σιγά σιγά του ξεκούμπωσε το πουκάμισο και το πανταλόνι. Εκείνος απολάμβανε.

Έβλεπε το ελαφρά κοκκινισμένο πρόσωπο της Φερενίκης, και αισθανόταν τα απαλά της χέρια. Την τράβηξε πάνω του. Εκείνη ακούμπησε προσεκτικά το στήθος της στο δικό του και άφησε ήρεμα το κεφάλι της στο λαιμό του. Έμεινε εκεί ακίνητη. Την έσφιξε με δύναμη. Τράβηξε το κεφάλι της κι άρχισε να τη φιλάει φλογερά.

Η γυναίκα προσεκτικά έβγαλε το φόρεμα και τα εσώρουκά της. Στη συνέχεια αφαίρεσε και τα δικά του. Εκείνος ένιωσε τη γυμνή της σάρκα, πέρασε από πάνω της κι άρχισε να της κάνει έρωτα με ορμή. Τη φιλούσε στα στήθια, στον λαιμό, στα χείλη. Εκείνη ένιωσε απανωτά να δονείται και να γίνονται εκρήξεις στο κορμί της. Κι ο άνδρας της έκανε ακατάπαυστα έρωτα με πάθος και μανία.

Όταν ηρέμησε λίγο ψιθύρισε:

– Τους πούστηδες του Κέντρου! Κρατάνε την εξουσία!

Σιγά σιγά βάραιναν τα μέλη του. Ένα ροχαλητό ακουγόταν, ήρεμο και ρυθμικό. Η γυναίκα δάκρυσε. Του χάιδεψε λίγο το κεφάλι.

– Γλυκέ μου...

Ύστερα τον γύρισε προσεκτικά ανάσκελα στο κρεβάτι. Έμεινε δίπλα του με ανοιχτά τα μάτια μέσα στο σκοτάδι, ώσπου γαλήνεψε η ψυχή της.

Σηκώθηκε προσεχτικά, ντύθηκε και πήγε στο σαλόνι. Άναψε τσιγάρο. Ξεφύλιζε το άλμπουμ. Φωτογραφίες από συλλαλητήρια Ελλήνων στη Γερμανία. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά, με πλακάτ και σημαίες, να φωνάζουν συνθήματα. Κάποιοι με υψωμένο το χέρι γροθιά. Γέλασε βλέποντας μερικές σελίδες παρακάτω, ανάμεσα σε διαδηλωτές, τον εαυτό της, μ' ένα μεγάλο άσπρο πλακάτ, που έφτανε από τον λαιμό ως τα γόνατα. Ήταν ζωγραφισμένες στο πάνω και το κάτω μέρος δυο σειρές συρματοπλέγματα και στη μέση έγραφε: «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών».

Σε μια φωτογραφία λίγο παρακάτω ήταν πάλι η ίδια, λεπτή, λυγρή, με τα κατάξανθα μαλλιά της να φτάνουν ως τη μέση. Και δίπλα της ο Οδυσσέας. Αθλητικός, ένα κεφάλι πάνω απ' αυτήν, με το μαύρο κορακίσιο μαλλί του και την αεί φλέγουσα πίπα στο στόμα. Πόσο όμορφα ένιωθε όταν ήταν δίπλα της... Ο αέρας φορτιζόταν από τη μυρωδιά του άντρα, την περιέλουζε και ζούσε μια συνεχή απολαυστική ανατριχίλα.

Στις παρέες σε ταβέρνες και καφενεία, τύχαινε φορές να κάθεται δίπλα του, και απολάμβανε τον αχνό της ανάσας του στον λαιμό και το πρόσωπό της. Και η μπάσα κουδουνιστή φωνή του εισχωρούσε βαθιά στη σάρκα της και φούντωνε την ερωτική επιθυμία.

Όταν μπαίνανε στο αμάξι του για κάποιο μακρινό ταξίδι, ήλπιζε ότι θα κοιτούσε τα γεμάτα προσμονή μάτια της και θα την έσφιγγε στην αγκαλιά του για να χαρούν τον πολυπόθητο έρωτα. Γιατί διαισθανόταν, χωρίς όμως να είναι απόλυτα σίγουρη, ότι μέσα του δονούνταν και αυτός από τον ίδιο πόθο.

Εκείνο πάλι τι ήταν που τους έβαλαν να κοιμηθούν μαζί οι φίλοι που τους φιλοξενούσαν; Τότε ένιωσε ότι έφτασε η μεγάλη στιγμή. Ήταν καλοκαίρι κι είχε για νυχτικό ένα λεπτεπίλεπτο κοντομάνικο πουκαμισάκι κι ένα κοντό βρακάκι. Με το που την είδε ο Οδυσσέας τaráχτηκε. Της φάνηκε μάλιστα πως έκανε ένα βήμα μπροστά να την αρπάξει και να την σφίξει στην αγκαλιά του. Τα στητά στήθη της φούσκωσαν, τον κοιτούσε με λάγνα μάτια, το κορμί της φλογιζόταν ολόκληρο, κι ήταν έτοιμη να σωριαστεί στην αγκαλιά του. Κι αυτός, λες και κάποιος τον τύφλωσε ξαφνικά και του απαγόρευε να απολαύσει τους θησαυρούς του κορμιού της, να απομακρύνεται από κοντά της. Πήγε στο βαλιτσάκι του, έβγαλε το μπουκάλι με το Μεταξά και ρούφηξε αρκετές γουλιές απανωτά. Χώθηκε απογοητευμένη στο κρεβάτι.

Ύστερα ήρθε κι εκείνος, ξάπλωσε προσεκτικά στην άκρη του κρεβατιού, όσο γίνεται πιο μακριά της, και σε λίγο ροχάλιζε βαριά.

Γυρνώντας κι άλλες σελίδες, είδε μια μεγάλη προβλήτα όπου μια μικροσκοπική κοπελίτσα είχε σηκωμένα ψηλά τα δυο της χέρια και αποχαιρετούσε έναν ταξιδιώτη.

Ήταν η ίδια, όταν ξεπροβόδιζε τον Οδυσσέα από το λιμάνι του Μπρεμερχάφεν. Ένα δίκτυο διακίνησης όπλων από τη Δυτική Ευρώπη προς την Ελλάδα, στο οποίο συμμετείχε εκείνος, είχε προδοθεί. Ένας αντιστασιακός πιάστηκε στην Ελλάδα, και κάτω από την επίδραση φαρμάκων τους αποκάλυψε όλους. Η παραμονή στη Γερμανία του Οδυσσέα και των άλλων δεν ήταν πλέον δυνατή. Ευτυχώς, λόγω της υψηλής τεχνοκρατικής του κατάρτισης, τον δέχτηκε η Αυστραλία. Και εκείνη, με σπαραγμό καρδιάς, να τον συνοδεύει ως το πλοίο.

Κι εκεί της έκανε την μεγάλη έκπληξη: της εξομολογήθηκε τον έρωτά του! Πάνω στην προβλήτα, λίγο πριν φύγει για το μακρινό ταξίδι, έδωσαν όρκους αγάπης, κι έκαναν κοινά όνειρα...

Διπλά την πόνεσε ο χωρισμός... Ο Οδυσσέας ήταν κομμάτι της ζωής της, ήταν πάντα πλάι της, από τότε που πρωτόφτασε παιδούλα στο Αμβούργο. Ήξερε ότι ήταν πάντα γι' αυτήν εκεί. Σ' όποια δυσκολία, σ' όποια κακοτοπιά, θα της συμπαραστεκόταν. Κοντά του ένιωθε απόλυτη σιγουριά. Μα πιο πολύ πονούσε για εκείνον. Που άρχιζε μια δεύτερη ξενιτιά. Ό,τι έχτισε σε μια δεκαετία στη Γερμανία, όλα αφανίζονταν, και έπρεπε ν' αρχίσει πάλι από την αρχή. Σε μιαν άλλη ήπειρο, στον αντίποδα της Ευρώπης. Μετανάστης ανάμεσα σε μετανάστες. Χωρίς γνωστούς, χωρίς φίλους. Ποιος ξέρει τι τον περιμένει εκεί;

Και να οι φωτογραφίες από την Αυστραλία. Παρέες Ελλήνων, συνήθως λίγο ηλικιωμένων ή ταλαιπωρημένων, στους δρόμους και τα λιμάνια. Συναυλίες σε μεγάλα στάδια. Συνεστιάσεις σε κέντρα και ταβέρνες. Και ξάφνου μια χρυσή παραλία με τεράστια κύματα, απ' όπου αναδυόταν μια μαυρομαλλούσα με γεμάτους γοφούς και τα πλούσια στήθη να θέλουν να ξεφύγουν από τον σφιχτό στηθόδεσμο. Και στην επόμενη, η μαυρομαλλούσα και ο Οδυσσέας σφιχταγκαλιασμένοι στη χρυσαφένια άμμο. Κι άλλες κι άλλες πολλές. Μερικές από την εκκλησία όπου ενώθηκαν με τα δεσμά του γάμου.

Κοίτα πώς μιλούν οι φωτογραφίες... Αυτή η γυναίκα φως φανάρι δεν του ταιριάζει με τίποτε. Πώς δεν το κατάλαβε ο Οδυσσέας; Τι μοίρα... Τι κακότυχος που ήταν! Ολομόναχος στην Αυστραλία έμπλεξε μαζί της και με το που έπεσε η Χούντα την παντρεύτηκε. Μα από την πρώτη μέρα, που γύρισαν στο Αμβούργο, όλοι το έβλεπαν ότι ο γάμος αυτός ήταν χωρίς αγάπη. Όμως έμενε μαζί της, παγιδευμένος σε μια παραδοσιακή αντίληψη περί γάμου, η οποία μόνο δυστυχία προξενούσε. Και σαν να μην έφτανε αυτό, κατάφεραν να κάνουν και κόρη. Και όχι μόνο δεν ήρθαν πιο κοντά, αλλά μεγάλωσε το χάσμα που τους χώριζε. Αποτέλεσμα; Χώρισαν προξενώντας μεγάλο πόνο στο παιδί τους. Για τους δυο τους όμως το διαζύγιο ήταν λύτρωση.

Γέμισαν τα μάτια της χαρά στη σκέψη πως τώρα ξαναβρέθηκαν. Η διαίσθησή της έλεγε πως κάτι καινούργιο αρχίζει με τον Οδυσσέα... Θα είμαστε άραγε αυτήν τη φορά πιο τυχεροί;

Πήρε το πανωφόρι και έφυγε ευδιάθετη για το σπίτι της.

3

Αυτό το πρωινό ξύπνησε λίγο αργοπορημένος. Ένιωθε όμως ανάλαφρος. Παρά την περασμένη ώρα πήρε τη Ρόξι, και βγήκε για τρέξιμο στο γειτονικό άλσος. Δεν μπορούσε να θυμηθεί πότε έφυγε η Φερενίκη. Θα την καθυστέρησα πολύ με τις αμπελοφιλοσοφίες μου. Άσε που το τσίπουρο έρεε άφθονο χθες βράδυ. Και η γυναίκα

έχει να φροντίσει και μικρό παιδί. Αλλά ήταν τόσο χαρούμενος, που δεν έκανε παραπάνω σκέψεις. Θα την έβλεπε άλλωστε σύντομα.

Στην καρδιά του άλσους ξανασκέφτηκε τη γυναίκα. Δεν μπορούσε να θυμηθεί πολύ καθαρά, αλλά είχε την αίσθηση ότι κάπου είχε ξεφύγει... Και ενώ προσπαθούσε να αναπλάσει στη μνήμη του τι ακριβώς συνέβη, τού 'ρθε στον νου η επίσκεψή της στον Οργανισμό. Τόσα χρόνια εξαφανισμένη, αλλά έτρεξε να με δει μόλις άκουσε το ραδιόφωνο να μιλάει για μένα. Μιλάει; Τι θα πει μιλάει; Με βρίζαν στο πανελλήνιο. Απόρησε με τον εαυτό του που δεν αντέδρασε. Το να πεις στους δικηγόρους κοιτάζτε πώς θα αντιμετωπίσουμε τις καταγγελίες του σταθμού, αυτό μόνο αντίδραση δεν είναι. Σε ξεφωνίζουν, σε προσβάλλουν, διασύρεται το όνομά σου και συ μιλάς με τους δικηγόρους που θα αντιμετωπίσουν τις καταγγελίες, θα γράψουν χαρτιά... θα κάνουν ίσως δίκες...

Στάθηκε προβληματισμένος. Κάτι δεν κάνω καλά. Παράγινα τεχνοκράτης. Ο πρόεδρος του ΟΙΕ που αναθέτει στους ειδικούς να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα... Θυμήθηκε το ποτάμι του Αμβούργου. Σε μια στάνη διαμορφωμένη σε χώρο σεμιναρίων, πάνω από μια πλαγιά που μοσχοβολούσαν οι ανθισμένες δάφνες του Απόλλωνα, συμμετείχε σ' ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης μάνατζερ που οργάνωσε η εταιρεία του. Ο εκπαιδευτής εφαρμόζε τεχνικές που βασίζονταν στο σωκρατικό γνώθι σ' αυτόν. Μετά από μια σύγκρουση στην ομάδα, τον έβαλε να καθίσει στο πλάι της πισίνας και τον ρώτησε: Τι βλέπεις στο νερό; Τη σκιά μου, απάντησε. Όχι, δεν είναι η σκιά σου. Είναι ο πραγματικός σου εαυτός, ο Οδυσσέας, που τον καταπλάκωσε ο τεχνοκράτης.

Ανάσανε βαθιά. Ο Οδυσσέας...Ο Ακανθιώτης της τέταρτης γενιάς. Και ο έσχατος. Ο προππάπους, ιερέας, ύψωσε το λάβαρο της ελευθερίας στο χωριό. Ο παππούς, μακεδονομάχος. Πολυτραγουδισμένος. Κόσκινο το στήθος του από τα βόλια. Ο πατέρας, μαχητής στη Μικρασία για το λυτρωμό των ελληνικών πληθυσμών. Και τα δυο μεγαλύτερα αδέρφια, θύματα στον πόλεμο του '40. Όλοι αγωνίστηκαν. Όλοι τίμησαν το όνομα της οικογένειας. Κι αυτός; Θα γογγύζουν όλοι στα μνήματά τους: Πού κατάντησες το όνομα Ακανθιώτης. Εσύ, ο σπουδαγμένος, ο κοσμογυρισμένος, που ανέβηκες στα μεγάλα πόστα, κι είσαι ο τελευταίος. Δεν έμεινε άλλος να τιμήσει τ' όνομά μας.

Μια αμυδρή αχτίδα φώτισε τον νου του: Μα δεν απουσίασα. Έδωσα πάντα το παρών. Τη Χούντα την πολέμησα, έστω και από μακριά. Και στην ειρήνη έβαλα κι εγώ ένα χέρι για την προκοπή της χώρας.

Άσε τα περασμένα... Τώρα που ατιμάζεται το όνομά σου τι κάνεις; Βγες, βροντοφώναξε ότι όλα είναι ψέμματα. Πως ό,τι έκανες, σωστά το έκανες! Και το έκανες κατόπιν εντολής της κυβέρνησης!

Εκεί του μπήκε η αμφιβολία: Και ποιος σε ακούει; Όλοι βγαίνουν και δικαιολογούνται όταν τους καταγγέλλουν. Αλλά μετράει αυτό; Μετράει αυτό που λέει ο κατηγορούμενος; Αν έχεις δίκιο, αυτό δεν πρέπει να το πεις εσύ. Αυτό πρέπει να το πει η ίδια η κυβέρνηση. Τότε μετράει. Τότε πιάνει τόπο.

Άρα, πρέπει να ζητήσω από την κυβέρνηση να πει πώς έχουν τα πράγματα. Να μάθει ο κόσμος την αλήθεια. Να αποκατασταθώ. Αλλά ποια κυβέρνηση; Αυτοί είναι όλοι τους από σαράντα χωριά. Ο καθένας προσπαθεί να 'χει την καλύτερη θέση για να τραβήξει την εξουσία προς το μέρος του όταν αποδημήσει εις Κύριον ο πρόεδρος του κόμματος. Ποιος έχει καιρό να ασχοληθεί με κυβερνητικές υποθέσεις, ποιος έχει αυτιά για τις δικές σου ευαισθησίες;

Ε, όχι, δεν είναι ακριβώς έτσι... Υπάρχει ο Φίληθος. Και ο Φίληθος είναι έντιμος άνθρωπος. Είναι και φίλος. Μαζί πολεμήσατε τη χούντα. Και δίπλα του υπηρέτησες

την προκοπή του τόπου. Έβγαλες έργο. Συνέβαλες κι εσύ για να αποχτήσει το όνομα του έντιμου και αποτελεσματικού πολιτικού

Αλλά θα το κάνει; Θέλει; Μπορεί; Πρέπει; Τι θα πει πρέπει, μπορεί, επαναστάτησε μέσα του. Η αλήθεια δεν ξέρει όρους. Είναι μία, καθαρή, γάργαρα, κρυστάλλινη. Δεν μετρούν σκοπιμότητες όταν πρόκειται για την τιμή, το όνομα, το πρόσωπο και του τελευταίου πολίτη...

Βέβαια, ο Φίληθος δίνει τον δικό του αγώνα επιβίωσης. Είναι διεκδικητής της προεδρίας του κόμματος, και μάλιστα σε αντιπαλότητα με τον σημερινό που ελέγχει την εξουσία. Βάλλεται αδυσώπητα. Και οι καταγγελίες εις βάρος μου έχουν αυτόν αποδέκτη. Καταγγέλλουν εμένα, για να πουν: Κοιτάτε τι συνεργάτες έχει ο Φίληθος. Άρα και ο Φίληθος είναι μια από τα ίδια. Για να να χάσει το πιο ισχυρό του χαρτί, του έντιμου πολιτικού.

Οργίστηκε. Κοίτα τους αθλίους! Θέλουν να λασπώσουν έναν πολιτικό που κοσμεί την χώρα για να μη διεκδικήσει αυτό που από την πορεία, το ήθος και την ικανότητά του δικαιούται. Και βέβαια πρέπει να πάρει ο Φίληθος την προεδρία. Προπάντων, γιατί αυτό συμφέρει τον τόπο. Είναι ομολογουμένως ο μόνος που μπορεί να εκσυγχρονίσει τη χώρα. Να μας βγάλει από το τέλμα. Να συνδεθούμε με τους άλλους λαούς που γράφουν ιστορία, να βάλει τη χώρα στην ευρωπαϊκή της πορεία.

Γλύκανε η ματιά του. Η ευρωπαϊκή μας προοπτική. Τι όμορφο όνειρο! Γι' αυτό δεν αγωνίστηκαν τόσες γενιές; Το ευρωπαϊκό όραμα... Με τον Φίληθο επικεφαλής. Κι εσύ ένας στρατιώτης σ' αυτόν τον αγώνα...

Ένωσε ντροπή. Κοίταζε τι διακυβεύεται! Και τι απασχολεί εμένα. Κρίνεται το ευρωπαϊκό μας μέλλον και εγώ τυρβάζω περί ονομάτων. Ο Ακανθιώτης.

Αγρίεψε η ματιά του, φούσκωσαν τα στήθη του από θυμό. Ακούμπησε στον φράχτη και φώναξε:

– Μα για ένα όνομα ζω!

Το σκυλί τρόμαξε και το 'βαλε στα πόδια.

Δεν ήξερε πόση ώρα βρισκόταν σκαλωμένος με τους αγκώνες του στον φράχτη. Κάποτε όμως αλάφρυνε η ψυχή του. Πήρε τον δρόμο της επιστροφής.

Ο σοφέρ με τον αστυνομικό που τον φρουρούσε τον περίμεναν ήδη στη μαύρη Μερσεντές. Ο αστυνομικός εξέφρασε τη δυσαρέσκειά του γιατί εκείνος εξακολουθούσε να τρέχει ολομόναχος στο δάσος. Ως υπεύθυνος ασφαλείας θα έπρεπε να ελέγχει κάθε βήμα του προέδρου προσεχτικά. Δεν αρκούσε η φρουρηση κατά τις μετακινήσεις στον Οργανισμό. Μάταια επέμεινε να είναι από κοντά του όταν τρέχει στο δάσος.

Έκανε γρήγορα μπάνιο, έφαγε μια φέτα ψωμί με τυρί, ήπια έναν καφέ και μπήκε βιαστικά στο αυτοκίνητο. Στράφηκε στον οδηγό:

– Ανοίγεις το ραδιόφωνο; Να δούμε, έχουμε και σήμερα πάλι την τιμητική μας...

Τραντάχτηκε ακούγοντας τον δημοσιογράφο να ουρλιάζει:

«Πού είσαι; Γιατί δεν βγαίνεις να υπερασπίσεις τον εαυτό σου; Κυρίες και κύριοι, αναζητούμε από χθες τον πρόεδρο του ΟΙΕ. Και δεν εμφανίζεται. Δεν έχει την τόλμη νά 'ρθει να μας πει την άποψή του. Προεδράκο, πού βρίσκεσαι, προεδράκο; Βγες. Σε ζητώ ώρες τώρα! Βγες να σε ακούσουμε... Βγες στο ραδιόφωνο!».

– Μην τα παίρνετε κατάκαρδα όσα λένε ή γράφουν. Είπε ο αστυνομικός.

– Κατάκαρδα δεν τα παίρνω. Είναι όμως αρκετά οδυνηρό!

Ο οδηγός έκλεισε το ράδιο. Άρχισε μετά εκείνος να ξεφυλλίζει τον τύπο.

– «Αποκαλύψεις σοκ για την πώληση... Περίεργες και ύποπτες συμπτώσεις στιγματίζουν την πώληση της Ιονικής-Αιολικής. Ο Πρόεδρος του ΟΙΕ μετείχε στη διοίκηση ανώνυμης εταιρείας στην οποία ήταν επίσης μέλος ένας εκ των σημερινών

αγοραστών. Ενώ δημιουργείται τεράστιο θέμα ηθικής τάξης, η κυβέρνηση αρνείται να δώσει ουσιαστικές απαντήσεις».

Άφησε την εφημερίδα δίπλα στα πόδια του και πήρε την επόμενη:

– «Πράσινο σκάνδαλο ολκής, εμπλέκονται γνωστά στελέχη του κινήματος. Αποκάλυψη. Χάρισαν την Ιονική-Αιολική».

Πήρε άλλη μία:

– «Σούπερ σκάνδαλο με την Ιονική-Αιολική. Πρέπει να λεχθεί ότι ο Υπουργός Βιομηχανίας κάλυψε πλήρως τον πρόεδρο του ΟΙΕ».

– Κάτι είναι και αυτό, γέλασε και πήρε την επόμενη:

– «Πώς μεθόδευσαν το ξεπούλημα.»

Πήγε στην άλλη:

– «Προίκα 3,5 δισ. δραχμές στους πρώην ιδιοκτήτες της Ιονικής-Αιολικής».

Χαμογέλασε πικρά.

– Δεν κάνουμε μόνο ιδιωτικοποιήσεις, αλλά και παντρείες. Δίνουμε και προίκες, μπράβο μας!

Πήρε την τελευταία.

– «Η κυβέρνηση ολοκλήρωσε το ξεπούλημα της Ιονικής-Αιολικής».

Μειδίασε.

– Ευτυχώς που έχουμε σχετικά λίγες πρωινές εφημερίδες! Διαφορετικά θα τρελαινόμασταν από το πρωί.

Με το που έφτασε στο γραφείο η Φιλύρα, την κατέλαβε η μεγάλη επιθυμία να κάνει την μέρα όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη για τον πρόεδρο. Δεν είχε κοιμηθεί καλά σκεπτόμενη όλη τη νύχτα πόσο άδικο είναι να συκοφαντείται ενώ αγωνίζεται τόσο σκληρά για τον Οργανισμό. Και πώς τολμούν, πώς διανοούνται, να παρουσιάζουν ως σκάνδαλο τον μεγαλύτερο άθλο ιδιωτικοποίησης. Αλλά πέρα απ' αυτό, θα τον φρόντιζε από δική της ανάγκη. Αυτός ο άνθρωπος με πήρε κοντά του, στην ιδιωτική του εταιρεία, μόλις τέλειωσα το πανεπιστήμιο. Και μέσα σε τρία χρόνια εξελίχτηκα σε δακτυλοδειχτούμενη γραμματέα διοίκησης. Με εκτιμούν και με σέβονται. Και βέβαια αμείβομαι και πολύ καλά. Και όλα αυτά τα οφείλω σ' αυτόν. Τόσα και τόσα έμαθα κοντά του. Ήμουν άβγαλτο κορίτσι και απέχτησα δίπλα του αυτοπεποίθηση. Και αν εξαιρέσεις τις στιγμές που τον εξοργίζουν οι διάφοροι, είναι ευχάριστη η ζωή κοντά του. Δεν γκρινιάζει για τα λάθη. Τον πρώτο καιρό που τρομαγμένη πήγαινα να του πω πως κάτι πήγε στραβά, μου χαμογελούσε κι έλεγε: Εντάξει, έτσι μαθαίνεις... Και γενικά σε κάνει να νιώθεις όμορφα. Σε κοιτάει κατάματα όταν μιλά. Τι έχεις; ρωτά όταν είμαι άρρωστη ή κάτι με απασχολεί. Πολλές φορές σφυρίζει ή σιγοτραγουδάει όταν έρχεται στη δουλειά. Και όταν μας πιάνει να μιλάμε για άσχετα πράγματα, δεν το παίζει προϊστάμενος, αλλά κάθεται κατά τον προσφιλή του τρόπο στο γραφείο και φλυαρεί μαζί μας. Άδικο, άδικο να τον κατηγορούν έτσι... Πρέπει να του συμπαρασταθώ. Τουλάχιστον να τον προφυλάξω όσο μπορώ από περιττά και δυσάρεστα πράγματα.

Λίγο πριν τις εννιά πήγε να χτενίσει τα μαλλιά της και να φτιαχτεί λίγο. Εκεί, στην τουαλέτα, συνάντησε άλλες τρεις κοπέλες που κι αυτές φρόντιζαν την ομορφιά τους.

– Όλες το ίδιο!

– Ποτέ δεν ξέρεις... Μπορεί ανά πάσα στιγμή να περάσει από τα γραφεία μας.

Σκούπιζε μ' ένα πανί το γραφείο του όταν έφτασε εκείνος, και του είπε με πρόσωπο που έλαμπε ότι οι κοινοτάρχες της Εύβοιας έχουν την Κυριακή συνεστιάση με την ευκαιρία της επαναλειτουργίας του ορυχείου λευκόλιθου και τον καλούν να γιορτάσει μαζί τους.

– Εντάξει! Πες τους ότι θα πάω.

Δεν μπόρεσε όμως να διατηρήσει για πολύ την χαρούμενη ατμόσφαιρα αφού αναγκάστηκε να εισβάλει ταραγμένη στο γραφείο του.

– Έχω τον καπετάν-Τάσο στη γραμμή. Θέλει να σας μιλήσει αμέσως. Αρματώνεται, λέει, με τον γερο-Παλαμήδη, και έρχονται να βάλουν μπουρλότο στην Αθήνα!

– Απ' αυτούς να τα περιμένεις όλα!

Σήκωσε το τηλέφωνο:

– Ξάδελφε, ακούω έχετε κακές προθέσεις.

– Άστα, έμπλεξα, απάντησε μια βαριά αντρική φωνή. Άκουσε ο θεός πως σε στριμώξανε και αγρίεψε. Πάμε κάτω στην Αθήνα, με λέει, να κρεμάσουμε τους παλιοελλαδίτες!

– Θα χρειαστεί να πάρετε πολλά σχοινιά μαζί σας. Κι ίσως και καμιά μυριάδα Μακεδόνες αντάρτες. Αν απόμεινε κανείς από τον Εμφύλιο...

– Ξάδερφε, αφού ακόμα μπορείς να γελάς, καλά είσαι...

– Ακόμα τα βγάζω πέρα! Αλλά είναι όλοι εδώ κάτω δόλιοι, αδίστακτοι και απρόβλεπτοι.

– Κουράγιο, το διαμάντι και στον βούρκο να πέσει, διαμάντι μένει!

Έριξε μια ματιά στην γραμματέα και της έκανε νόημα να καθίσει.

– Ανησυχήσατε, ε;

– Ο γέρος αναστατώθηκε. Ήθελε να πάρουμε το ταξί και να κατέβουμε στην Αθήνα. Του κόλλησε η ιδέα να έρθει, σώνει και καλά, να σε συμπαρασταθεί. Τι θα κάνουμε εμείς τα γερόντια; τον λέω. Αυτός ξέρει, έχει γνώσεις, έχει δικηγόρους και τριβόλους. Αλλά τίποτε ο γέρος. Όχι, όχι, με λέει, πρέπει να είμαστε κοντά του. Δεν θα τον αφήσουμε να τον κατασπαράζουν τα σκυλιά.

– Ελάτε οπότε θέλετε. Θα χαρώ πολύ.

– Ο μπελάς είναι ότι ο γέρος έχει και γρίπη και δεν είναι αυτήν τη στιγμή για ταξίδια. Αλλά ξέρεις πώς είναι, αν βάλει κάτι στην καυκάλα του. Αναγκάστηκα να ξεφουσκώσω τα λάστιχα του ταξί και να τον πω να περιμένει ώσπου να με φέρουν καινούργια.

– Θα σας φωνάξω πρώτος εγώ, μόλις χρειαστώ βοήθεια. Αλλά πιστεύω ότι είναι σκευωρία που θα καταρρεύσει γρήγορα. Ελπίζω τουλάχιστον.

– Εντάξει. Θα τον πω να περιμένει, ώσπου να συνέλθει, και τότε θα σε κουβαληθούμε και οι δυο μας. Μέχρι τότε, ξάδερφε, ψηλά το κεφάλι! Και σφύριξέ μας, αν προσπαθήσει κανένας πούστης να σε αγγίξει. Θα του δείξουμε εμείς πώς ξηγιούνται τα παλικάρια. Σαπιοκάραβα είμαστε, αλλά με αρχίδια!

– Σας ευχαριστώ! Αλλά πριν το ξεχάσω, να σου πω κάτι για να χαρείς. Ο καθηγητής, ο Θεοδωρίδης αναλαμβάνει να σε εγχειρίσει. Σε ένα μήνα. Είναι όλα συμφωνημένα.

– Ε, τότε, ξάδερφε, δεν θα τη γλιτώσεις με τίποτε. Θα μπω στο ταξί, θα φορτώσω και τον γέρο και θα σε κουβαληθούμε. Άσε που μας έλειψες πολύ.

Η Φιλύρα είχε τώρα ηρεμήσει κάπως.

– Είναι πραγματικός καπετάνιος ο ξάδελφός σας;

– Ναι. Ο πιο νέος καπετάνιος στο αντάρτικο των Μακεδονικών Ορέων!

Το μακρουλό φιλντισένιο πρόσωπό της Φιλύρας ήταν χλωμό. Τα μεγάλα μαύρα μάτια κοκκινισμένα και με σκιές κάτω από τις γυριστές βλεφαρίδες. Το χαμόγελο που φώτιζε άλλοτε το πρόσωπό της είχε εξαφανιστεί. Τα χείλια της σφιγμένα, πληγωμένη καρδιά, έτοιμη να κλάψει. Σίγουρα δεν έκλεισε μάτι την τελευταία νύχτα. Ένιωθε τρυφερότητα για τη νεαρή γυναίκα. Της μίλησε:

– Παιδάκι συνήθιζα να πηγαίνω στο εργαστήρι του θείου μου. Ήταν αγιογράφος κι εγώ έτριβα πέτρες για να κάνω σκόνες για τα χρώματά του. Κι εκείνος μου διηγόταν την ιστορία του. Ψηλός και ξερακιανός, με δασιά φρύδια. Στεκόταν μπροστά στον

τρίποδα με τις εικόνες, κρατούσε στο αριστερό χέρι τα χρώματα και με το δεξί ζωγράφιζε.

«Η Τραπεζούντα, Οδυσσέα », έλεγε και φλογιζόταν η ματιά του, «είναι αρχαιότατη πόλη. Την έχτισαν οι πρόγονοί μας το εφτακόσια προ Χριστού. Και στον Μεσαίωνα φκιάσαμε δικό μας ανεξάρτητο κράτος με καθαρά ελληνική συνείδηση. Πολεμήσαμε τον κατακτητή και κρατήσαμε την ελευθερία μας μέχρι μετά την πτώση της Βασιλεύουσας. Πέσαμε το 1461, αλλά την ελληνική μας συνείδηση δεν τη χάσαμε ποτέ. Και είναι πλούσια και όμορφη. Έχει δάση, έχει ποτάμια, έχει αμπέλια, καρυδιές και λεπτοκαρυές. Γη της επαγγελίας. Είχαμε σχολεία, γυμνάσια, βιβλιοθήκες, εκκλησίες και μοναστήρια. Βγάζαμε εφημερίδες. Ευδαιμονούσε εκεί ο Ελληνισμός. Γιατί εμείς οι Πόντιοι δεν είμαστε μόνο πολύ εργατικοί και καλοί πολεμιστές. Είμαστε και πολύ ευσεβείς. Καλλιεργούμε τις μεγάλες αρετές και του γένους και της θρησκείας. Οι γονείς μας μας διδάσκουν την φιλαλήθεια και την φιλευσπλαχνία. Την φιλοπονία και την ταπεινοφροσύνη. Την ειρήνη και την τάξη. Αλλά και να ζωνόμαστε το γιαταγάι όταν μας καλεί η πίστη και το γένος ».

– Θα πάω, θείε, μια μέρα στην Τραπεζούντα και θα σου πω πώς είναι τώρα η πατρίδα.

– Να πας, Οδυσσέα. Να γνωρίσεις τη χαμένη πατρίδα. Και να πας όχι μόνο εκεί. Να γυρίσεις όλο τον κόσμο. Να τον γνωρίσεις. Να σπουδάσεις. Να δουλέψεις και να προκόψεις. Αλλά μια μέρα να γυρίσεις στην Ελλάδα φκιαγμένος κι όμορφος. Να αποκτήσεις σπίτι, αμπέλια και χωράφια. Γυναίκα και παιδιά. Αλλά, προπαντός, να 'σαι μυαλωμένος και φρόνιμος. Και να χτίσεις κι εσύ ένα κομματάκι της Ελλάδας. Κι αυτή την άγωνα πατρίδα, που σε σπρώχνει στην ξενιτιά, πάντα να την αγαπάς. Και να θυμάσαι, ότι δεν θα γινόσουν ποτέ σοφός, αν δε σ' έδιωχνε η φτώχεια της...

– Κύριε πρόεδρε, τον διέκοψε η Φιλύρα, πολύ ωραία σκέφτεστε για την Ελλάδα. Σας πέρασε όμως ποτέ από τον νου τι σκέφτεται η Ελλάδα για σας;

Και βγήκε από το γραφείο του.

Με άψογο τρόπο οργάνωσε η Φιλύρα την επίσκεψη των οχτώ βουλευτών της Επιτροπής Κοινοβουλευτικού Ελέγχου Βιομηχανίας, που ήθελαν να πληροφορηθούν πώς προχωρούν οι ιδιωτικοποιήσεις. Έφερε καφέ, βουτήματα και χυμούς. Αλλά προπαντός το χαμόγελό της καθώς κρατούσε τα πρακτικά, ανέβαζε την ευθυμία τους και αρκετοί την κοιτούσαν με θαυμασμό και ολίγον πόθο. Και παρά τη συνήθεια των βουλευτών να επιδεικνύονται με φωνές και δεικτικότητα, άκουγαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τον πρόεδρο που συνέδεσε τις ιδιωτικοποιήσεις με την ανάπτυξη. Δεν είπαν λέξη για το σκάνδαλο. Διαβεβαίωσαν ότι στις περιοχές τους θα προσπαθήσουν να επιδράσουν σε συνδικαλιστές και τοπική αυτοδιοίκηση, για μια όσο το δυνατόν ορθολογική αντιμετώπιση της ιδιωτικοποίησης των εταιρειών του ΟΙΕ. Έφυγαν ευχαριστώντας τον πρόεδρο και αυτήν, πράγμα που την έκανε να νιώθει ιδιαίτερα περήφανη.

Φρόντισε μετά να βρει τον δημοσιογράφο του ΟΙΕ και του ζήτησε να έρθει εσπευσμένα για να αντιμετωπίσουν τις καταγγελίες του ραδιοφώνου και των εφημερίδων. Και λίγο αργότερα προσπάθησε να ξεφορτωθεί τον πρόεδρο της Θεσσαλικής Χαρτοποιίας που ήθελε να του μιλήσει επειγόντως. Αυτός φέρνει μόνον σκοτούρες και φασαρίες, αλλά πώς τα βγάζεις πέρα με Λαρισαίο; Τελικά αναγκάστηκε να του περάσει το τηλεφώνημα.

– Ωχ, ποιος τον ακούει αυτόν τώρα πάλι...

Πριν προφτάσει καν να τον χαιρετήσει, εκείνος φώναζε αναστατωμένος.

– Πρόεδρε, SOS. Θα με φάνε τα αρπακτικά... Δεν αντέχω... Θα πάθω καρδιακό...

– Την τελευταία φορά που σας είδα, ήσασταν μια χαρά.

- Άλλο τότε, πρόεδρέ μου. Τώρα με πνίγουν. Πάει, χαθήκαμε. Και θα αφήσουμε τόσο κόσμο στον δρόμο, τώρα, χρονιάρες μέρες.
- Σχεδόν ένα χρόνο μου το λέτε αυτό!
- Πρόεδρε, πρέπει να με βοηθήσετε. Να βοηθήσετε τον τόπο. Είμαι ο μόνος που δίνω δουλειά στην περιοχή και έρχονται να με κατασπαράξουν. Μόνο εσύ μπορείς. Κι αν θέλεις, να βάλω όποιον θέλεις να σου τηλεφωνήσει, να σου πει να με βοηθήσεις.
- Το μόνο που δεν βοηθάει είναι τα τηλεφωνήματα. Από αυτά παίρνω τόσα και τόσα κάθε μέρα... Κι αν έκανα όσα μου ζητούν στο τηλέφωνο, θα ήμουν πιο μπλεγμένος από σας!
- Μα, εγώ, πρόεδρέ μου, δεν είμαι μπλεγμένος. Εμένα με μπλέκουν. Με μπλέκουν αυτοί που ρουφούν το αίμα του λαού. Δυο χρόνια τώρα μου ρουφούν το αίμα.
- Δεν είχα αυτήν την αίσθηση όταν ήσασταν πριν λίγες μέρες εδώ στο γραφείο μου.
- Αυτή είναι η αλήθεια πρόεδρε, η μόνη αλήθεια. Θέλουν με όλα τα μέσα να με κλείσουν. Μου κάνανε ασφαλιστικά μέτρα. Πρέπει να πληρώσω αμέσως.
- Κάντε το!
- Δεν μπορώ γιατί πρέπει να πληρώσω εσάς, πρέπει αυτόν τον μήνα να σας δώσω 50 εκατομμύρια.
- Το ξέρατε αυτό. Το είχαμε συμφωνήσει. Υπογράψαμε συμβάσεις, μην μου το ανατρέπετε τώρα. Τιμήσετε και εσείς μια φορά την υπογραφή σας.
- Εγώ πρόεδρε, πάντα την τιμάω. Εγώ είμαι Λαρισαίος, έχω μπέσα.
- Ναι, το ξέρω. Αλλά, σας παρακαλώ, τιμά και εσάς και τον τόπο σας, αν αυτά που υπογράφετε τα εφαρμόζετε. Και εδώ και δύο χρόνια δεν κάνετε τίποτα άλλο, από το να υπογράφετε και να μην τηρείτε την υπογραφή σας.
- Πρόεδρε, πεθαίνω, τέλειωσα, δεν θέλω να μου πείτε τίποτα, έρχομαι την άλλη εβδομάδα, θα τα πούμε από κοντά.
- Δεν ξέρω, τι έχουμε να πούμε. Αλλά, εν πάση περιπτώσει, αν είναι να έρθετε, φέρτε και μια επιταγή μαζί σας.
- Πρόεδρε, σου είπα ότι έχω να πληρώσω δάνειο 500 εκατ. στην τράπεζα. Μπορείτε να μου πείτε τώρα πώς μαζεύτηκαν αυτά τα 500 εκατομμύρια; Έγιναν, πρόεδρε, από ένα δανειάκι 95 εκατ. δραχμών. Πώς γίνανε τα 95 πεντακόσια; Για πέστε μου.
- Όχι, δεν μπορώ να σας πω βέβαια. Δεν είμαι εγώ τράπεζα.
- Δεν είσαι η τράπεζα, αλλά με κυνηγάς, ούρλιαξε ο επιχειρηματίας από την άλλη άκρη του τηλεφώνου. Με κυνηγάς εμένα, αντί να κυνηγάς τους κλέφτες, τους τοκογλύφους, που μας ρουφούν το αίμα! Μπορώ να δουλέψω χωρίς δάνειο; Και από ένα δανειάκι, με υπερημερία στην υπερημερία, μου πήραν το εργοστάσιο. Μου ρούφηξαν το αίμα. Πρωί, μεσημέρι, βράδυ, πρέπει να υπολογίζουν, φτου κι απ' την αρχή τις υπερημερίες... Οι γκάνγκστερ... Οι ληστές... Και βγαίνουν μετά και φωνάζουν ότι κάνουν κέρδη... Αν είναι να προσθέτουν οι τράπεζες το μεσημέρι τους τόκους υπερημερίας για τα καθυστερούμενα του πρωινού, σου βγάζω εγώ, όχι κέρδη δισεκατομμύρια, σου βγάζω εγώ κέρδη τρισεκατομμύρια δραχμές. Για πήγαινε όμως να βγάλεις και να πουλήσεις χαρτί, όταν το φέρνουν τα βαπόρια από την Ανατολή τζάμπα στον Πειραιά. Εκεί να δεις τι θα πει βερίκοκο. Εκεί να δεις πώς σου βγαίνει ο πάτος!
- Αυτά είναι πολύ ενδιαφέροντα αλλά, και πολλές φορές μου τα είπατε και δεν μπορώ εγώ να τα αλλάξω.
- Να τα αλλάξετε δεν μπορείτε, αλλά να μου λέτε ότι δεν κρατώ το λόγο μου μπορείτε!
- Δεν το εννοούσα τόσο αυστηρά. Και δεν νομίζω ότι είπα πράγματα που δεν ανταποκρίνονται στα γεγονότα.

– Και τα δικά μου ανταποκρίνονται στα γεγονότα! ο Λαρισαίος επιχειρηματίας έκλεισε το τηλέφωνο.

Το μεσημέρι που ο δημοσιογράφος του ραδιοφωνικού σταθμού «Λάμψη» θα του έσουρνε τα εξ αμάξης, δεν ήθελε η Φιλύρα να αντικρύσει το πικραμένο του πρόσωπο. Παρακάλεσε γι' αυτό την Νεφέλη να παρακολουθήσει εκείνη την εκπομπή και να τον ενημερώσει.

Και πράγματι, περίλυπη μπήκε η Νεφέλη.

– Σκαρφίστηκαν καινούργια στοιχεία σήμερα. Λένε ότι χαρίσατε στους αγοραστές της Ιονικής-Αιολικής αποθέματα σε νήματα και υφάσματα αξίας τριεσήμισι δισεκατομμυρίων δραχμών.

– Μπράβο μου... Υπάρχει τελικά κάτι που να μην έκανα; Πάμε να ακούσουμε τι οχető θα βγάλουν πάλι.

Κάθησαν ο ένας απέναντι στον άλλο στο μεγάλο οβάλ τραπέζι. Εκείνη έβαλε στη μέση το ραδιόφωνο. Ο δημοσιογράφος, προσπαθώντας κάθε τόσο να κάνει τη φωνή του βαθιά και επιβλητική, επαναλάμβανε αυτολεξί τα περί σκανδάλου του αμαρτωλού ΟΙΕ. Ενώ διαμαρτυρόταν ότι κανείς δεν βγαίνει στο τηλέφωνο να αντικρούσει τις καταγγελίες του, παρουσιάστηκε η υπεύθυνη τύπου του ΟΙΕ. Αφού την άκουσε για λίγο, τη διέκοψε λέγοντας: «Άρες μάρες κουκουνάρες, μας λέει η κυρία». Ύστερα πήρε στο στόμα του τον υπουργό Φίληθο, διαμαρτυρόμενος ότι δεν βγαίνει να απαντήσει και αφού απείλησε ότι θα καταγγείλει κι αυτόν τον ίδιο ως συνυπεύθυνο με τον Ακανθιώτη, τόνιζε: «Τα κάνω αυτά για να εξαναγκάσω τον κ. Φίληθο να ξεκαθαρίσει με τους φίλους του, τους συμβούλους του. Και ο κ. Ακανθιώτης είναι σύμβουλός του».

Εκεί πια δεν άντεξε ο πρόεδρος. Σηκώθηκε, στάθηκε στο πλατύ παράθυρο και κοίταξε αμίλητος τον βράχο της Ακρόπολης, τυλιγμένο στο μουντό χρώμα της χειμωνιάτικης μέρας, και πάνω σ' αυτόν τον ναό της Παλλάδας Αθηνάς Παρθενώνα, με την ερειπωμένη σκεπή του να καλύπτεται σχεδόν από τον χάλκινο ουρανό. Σπάραζε η καρδιά της Νεφέλης βλέποντάς τον θλιμμένο, και το σκοτεινό πρόσωπό του, ακίνητο, πετρωμένο, να στάζει το φαρμάκι της ψυχής του. Πήγε δίπλα του.

Γύρισε προς το μέρος της, την κοίταξε με κάποια έκπληξη αλλά και γλυκύτητα, ακούμπησε το χέρι του στον ώμο της και άγγιξε απαλά τα σγουρά μαλλιά της. Η γυναίκα έκλινε στο στήθος του.

– Είναι άδικο! Δεν σας αξίζει τέτοια μεταχείριση. Είναι ντροπή. Είναι έγκλημα...

Ο πόνος του κάπως απάλυνε. Την χτύπησε ελαφρά στην πλάτη, την φίλησε στα μαλλιά και γύρισε στο γραφείο του. Επειγόταν να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της «Εριον». Το έβλεπε σαν ωρολογιακή βόμβα που από τη μια στιγμή στην άλλη μπορούσε να σκάσει με απρόβλεπτες συνέπειες για τον Οργανισμό, αλλά και για τον ίδιο προσωπικά. Κάλεσε τον νομικό σύμβουλο και τον Περιμίδα.

– Τι κάνουμε με την «Εριον»; Μπορούμε να τους δανείσουμε με ενέχυρο επιταγές πελατών της; Ζητούν γύρω στα σαράντα εκατομμύρια.

– Ξέρετε, κύριε πρόεδρε, δεν μπορούμε να βρούμε νομική βάση για να δώσουμε τα χρήματα αυτά. Το καταλαβαίνω, είναι καταληψίες, έρχονται γιορτές, μπορούν να μείνουν τις γιορτές μέσα και να χαλάσουν τον κόσμο, αλλά νομική βάση δεν έχουμε. Δεν προβλέπει κάτι τέτοιο ο νόμος.

– Πώς το φαντάζεστε; Θα αφήσουμε τους ανθρώπους απλήρωτους παραμονές γιορτών, και θα τους λέμε ουκ αν λάβετε παρά του μη έχοντος; Η μόνη δυνατότητα που υπάρχει είναι να τους δανείσουμε έναντι μελλοντικών απαιτήσεων. Τι άλλο να κάνουμε;

– Θέλω να είμαι σαφής απέναντί σας, θα πάτε για απιστία εάν τους δανείσετε. Η εταιρεία δεν έχει φερεγγυότητα.

– Τι να κάνω; Βεβαίως είμαστε ανώνυμη εταιρεία. Αλλά είμαστε ταυτόχρονα και το κράτος. Μπορεί το κράτος να αφήνει ανθρώπους που έχουν δουλέψει απλήρωτους; Και τι το θέλουμε το κράτος, αν δεν καλύπτει τις αδυναμίες των πολιτών; Πιθανόν στις ανώνυμες εταιρείες να μην προβλέπεται τι γίνεται όταν δεν πληρώνει ο εργοδότης. Ή να προβλέπεται ότι πρέπει να κάνουν αγωγές οι οποίες θα εκδικαστούν σε δύο χρόνια. Λοιπόν θα μένουν οι άνθρωποι δυο χρόνια καταληψίες; Και τι θα τρώνε τόσο καιρό; Άρα, εδώ υπάρχει πρόβλημα για το οποίο εμείς πρέπει να βρούμε μια λύση.

– Εγώ δεν μπορώ να σας δώσω αυτήν την κάλυψη. Νομικά δεν είναι αυτό εφικτό. Και δεν μπορείτε να πάρετε αυτό το ρίσκο επάνω σας.

– Θα το κάνω και χωρίς την κάλυψή σας. Και για ποιο ρίσκο μιλάτε; Είναι έτσι κι αλλιώς το μικρότερο που μπορώ να πάρω. Για σκεφτείτε τι θα γίνει εάν τις επόμενες μέρες δεν πληρωθούν. Θα κατεβούν από το εργοστάσιο και θα καταλάβουν τον δρόμο. Θα κόψουν την επικοινωνία Αθηνών-Πειραιά. Και μετά θα τρέχει και ο δήμαρχος διαμαρτυρόμενος και υποστηρίζοντας και αυτός τους συνδικαλιστές. Η αργαστή συνεργασία συνδικαλιστών και αυτοδιοίκησης, ως γνωστόν είναι λίαν αποτελεσματική. Και τι θα γίνει μετά; Θα τηλεφωνήσει ο υπουργός και θα πει βρέστε αμέσως λύση. Και θα πρέπει εμείς μέσα σε δύο ώρες να βρούμε λύση. Έτσι δεν είναι κύριε Παπαδόπουλε; Ε, δεν είναι καλύτερα να βρούμε τη λύση μέσα σε αυτήν την εβδομάδα και να μην αναγκαστούμε να τη βρούμε σε δύο ώρες;

– Εγώ, κύριε πρόεδρε, δεν θα το έκανα αυτό. Εάν σας τηλεφωνήσει ο υπουργός, πείτε του να σας το δώσει αυτό γραπτά.

– Οι υπουργοί δεν δίνουν γραπτά. Οι υπουργοί τηλεφωνούν. Αν του πω, δώστε το, κύριε υπουργέ, αυτό γραπτώς, θα μου απαντήσει: «στείλτε μου πρώτα εσείς γραπτώς, κύριε πρόεδρε, την παραίτησή σας». Έτσι είναι τα πράγματα, κύριοι. Ο σκύλος δαγκάνει την ουρά του. Τι θα κάναμε; Μια τρύπα στο νερό!

Ο δικηγόρος ένωθε άσχημα.

– Ούτε εσείς, κύριε πρόεδρε, μπορείτε να ξεπεράσετε τον νόμο.

– Μιλάτε για το νόμο σαν να μιλάτε για τον Θεό. Δεν υπηρετούμε τον νόμο. Τον άνθρωπο έχουμε να υπηρετήσουμε. Η κοινωνία και οι νόμοι που τη διέπουν είναι για να συνεπικουρούν τον άνθρωπο, το άτομο. Τι νόημα έχει να θυσιάζουμε τον πολίτη για να ικανοποιηθεί ο νόμος; Σας παρακαλώ κάνετε μια νέα προσπάθεια και μετά, με γνωμάτευση, να κάνουμε τελικά αυτό που είναι το σωστό.

Ο Περιμίδης, που άκουγε προσεκτικά τον διάλογο, τινάχτηκε από την καρέκλα του. Ξέχασε τους τύπους. Σηκώθηκε να σφίξει το χέρι του προέδρου:

– Οδυσσέα, νιώθω περήφανος. Αυτό που κάνεις είναι επαναστατικό!

Ξαφνιάστηκε από τον αυθορμητισμό του συνεργάτη του.

– Εσύ, Στέφανε, το λες αυτό; Εσύ που ήσουν ο πιο φλογερός επαναστάτης τον Μάη του '68; Δεν έτρεχες εσύ, πρώτος απ' όλους μας, σ' όλες τις διαδηλώσεις στη Γερμανία; Δεν φώναζες να κάνουμε την μεγάλη πορεία στους θεσμούς, δεν ήθελες την φαντασία στην εξουσία; Δεν χτυπιόσουν για τον εκδημοκρατισμό του αυταρχικού κράτους; Δεν αγωνιζόσουν για τη διαμόρφωση της ιδεολογίας της αυτοπραγμάτωσης; Το πρόσωπο του Στέφανου άρχισε να ηρεμεί και τη θέση της ταραχής να καταλαμβάνει μια λάμψη χαράς και παιδικού ενθουσιασμού.

– Πω, πω, πρόεδρε, τι ήθελες να μου θυμίσεις τώρα αυτά;

Στράφηκε στον νομικό, που δεν πολυκαταλάβαινε τι γινόταν:

– Σκεφτείτε, ο Μάης του '68. Η Ευρώπη ένα καζάνι που έβραζε. Οι φοιτητές, η νεολαία και η εργατιά να κατεβαίνει στους δρόμους με αιτήματα τον εκδημοκρατισμό

και την αυτοπραγμάτωση. Τέλος με το αυταρχικό κράτος! Φανταστείτε ότι στη Γερμανία επινόησαν το Berufsverbot. Να μη μπορεί ο πολίτης να γίνει, ας πούμε, ταχυδρόμος, αν έλαβε μέρος σε διαδήλωση κατά του πολέμου του Βιετνάμ. Να φωνάζουμε: «Οι λαοί ακηδεμόνευτοι». Να κατεβαίνουμε στους δρόμους και να συγκρουόμαστε με την αστυνομία. Να καταρρέει το αυταρχικό κράτος σε μια νύχτα. Ο Ντε Γκολ να παίρνει τα κατουρημένα του και να φεύγει. Να ταραάζεται όλη η Γερμανία από τις διαδηλώσεις της νεολαίας. Τί νεολαία; Του λαού, σου λέω. Φοιτητές ενωμένοι με εργάτες. Πανεπιστήμιο και εργοστάσιο πάνε χέρι-χέρι για να αλλάξουν, να εκδημοκρατίσουν την κοινωνία. Θεέ μου, τι μέρες ήταν εκείνες!

– Κι εσύ εκεί, Στέφανε, πρωταγωνιστής. Δυναμικότατος. Ακόμη και στις αιματηρές στιγμές. Και τώρα σε ξαφνιάζει η δική μου επανάσταση...

– Ναι, ναι, πρόεδρε. Χάσαμε τον συμφοιτητή μας στο Βερολίνο. Εκτέλεσαν τον Benno Ohnesorg. Και είχαν και το θράσος να πουν ότι ήταν αυτοάμυνα. Ούτε καν καταδίκασαν τον δολοφόνο.

Ο δικηγόρος ρώτησε με απορία:

– Και πού οδήγησαν όλα αυτά;

– Πού οδήγησαν; λαμπύριζαν τα μάτια του Στέφανου. Αλλάξαμε την κοινωνία! Αλλάξαμε την Ευρώπη. Άλλη ήταν η Ευρώπη πριν το '68 και άλλη μετά. Στα πανεπιστήμια καταργήθηκε ο αυταρχισμός της πανεπιστημιακής έδρας. Στα εργοστάσια προχώρησε ο θεσμός της συμμετοχής των εργαζομένων στη διοίκηση. Στο δημόσιο έπαψε ο πολίτης να είναι υπήκοος και στο σπίτι η μάνα και ο πατέρας να είναι δυνάστες του παιδιού. Όλα έγιναν πιο ανθρώπινα, πιο φιλικά, πιο ελεύθερα. Και, για να λέμε την αλήθεια, και ολίγον πιο άναρχα.

Γέλασαν οι άλλοι.

– Διερωτώμαι, καμιά φορά, Στέφανε, αν υπήρξε ποτέ τόσο μεγάλο κίνημα, που με τόσο λίγο αίμα έφερε τόσο βαθιές αλλαγές στην κοινωνία.

– Όχι, πρόεδρε! Ποτέ! Και ξέρεις γιατί; Γιατί ήταν αυθόρμητο και ακηδεμόνευτο! Δεν πορνεύτηκε. Δεν καπελώθηκε από καμιά ηγεσία. Ήταν ένα γνήσιο, ζωντανό αίτημα της κοινωνίας. Τέλος με τον αυταρχισμό. Και σιγά σιγά άλλαξε αθόρυβα την κοινωνία. Οι δημοκρατίες έγιναν πιο ανθρώπινες. Έφυγαν τα τελευταία υπολείμματα των δικτατοριών που οδήγησαν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

– Δεν έφυγαν από παντού! είπε ο δικηγόρος. Εμείς εδώ στην Ελλάδα, τότε που αφυπνιζόταν η Ευρώπη, ζούσαμε την «επανάσταση των Ελλήνων Χριστιανών»!

– Έχεις δίκιο, συμφώνησε ο Στέφανος. Σ' εμάς η δικτατορία κράτησε ακόμη έξι χρόνια. Αλλά το κίνημα του '68 μας είχε εμψυχώσει. Μας στήριζε και μας ενθάρρυνε. Ότι όπως οι Δυτικοευρωπαίοι πέταξαν από πάνω τους τα τελευταία υπολείμματα του αυταρχισμού, έτσι θα γκρεμίσουμε κι εμείς την πιο άγρια μορφή δικτατορίας στην Ευρώπη. Και προπαντός ότι δεν είμασταν μόνοι. Σκεφτείτε ότι όλη η διανόηση της Ευρώπης, από τον Σαρτρ μέχρι τον Γκρας ήταν μαζί μας. Κι ας μη λησμονούμε και την ελληνική διανόηση. Στην πρώτη γραμμή οι κορυφαίοι της φιλοσοφίας, Καστοριάδης και Αξελός. Όλοι αυτοί ήταν μαζί μας. Εμείς είμασταν ένα κομμάτι αυτού του κινήματος. Βγήκαμε από την ίδια μήτρα. Τρεφόμασταν από το ίδιο μητρικό γάλα. Το Ελληνικό Απελευθερωτικό Κίνημα, το ΕΑΚ, έπλεε σ' αυτά τα ρεύματα σκέψης. Ο πρόεδρός μας συναντιόταν κάθε τόσο με τα πιο προοδευτικά πνεύματα της Ευρώπης, τον Πάλμε, τον Μπραντ και τον Μιτεράν. Κι εμείς οι παρακατιανοί, οι απλοί στρατιώτες, συναναστρεφόμασταν, συντρώγαμε και συζητούσαμε με την πιο ελεύθερη και αδέσμευτη διανόηση της Ευρώπης. Αυτές ήταν μέρες, πρόεδρε. Τις θυμάμαι και κλαίω. Πού είναι το οζυγόνο που αναπνέαμε τότε;

– Ναι, μας αφαίρεσαν το οζυγόνο... Αλλά υπάρχουν και τα θετικά. Εμείς κάνουμε τη μεγάλη πορεία... Εμείς ασκούμε τώρα την εξουσία. Από εμάς ζητείται να έχουμε φαντασία. Να κάνουμε ν' ανθίσουν τα χίλια λουλούδια!

– Πρόεδρε, ζούμε ιστορικές στιγμές. Μας τυφλώνει μόνο η καθημερινότητα. Και προπαντός τυφλώνει εμένα. Κι όσον αφορά τη χρηματοδότηση της Έριον, ξέχνα το. Το παίρνω εγώ πάνω μου.

Και αποχώρησαν.

Η Φιλύρα είχε πάρει στο κατόπι τον δημοσιογράφο του ΟΙΕ. Ήταν πάντα απασχολημένος, μια κι έκανε τρεις δουλειές, όπως άλλωστε οι περισσότεροι, οι ικανοί τουλάχιστον. Κατόρθωσε τελικά να τον εντοπίσει και να τον φέρει, άρον άρον, στον Οργανισμό. Και μόλις βγήκαν οι άλλοι για την « Έριον», τον έμπασε στο γραφείο του προέδρου.

– Καθίστε, περνάμε κρίσιμες ώρες.

– Πράγματι, κύριε πρόεδρε, δεν μας άφησαν να χαρούμε τη νίκη. Είμασταν πρώτο θέμα, στον τύπο, τα ραδιόφωνα και την τηλεόραση, με θετική έννοια. Και μέσα σε 24 ώρες ήρθαν τα πάνω κάτω. Υπάρχει βέβαια ο γενικός κανόνας ότι η επιτυχία δεν πουλάει στα μέσα μαζικής επικοινωνίας τόσο καλά, όσο το σκάνδαλο. Άρα μας βολεύει πολύ περισσότερο να έχουμε να κάνουμε με ένα σκάνδαλο, παρά με μία επιτυχία.

– Παράξενη λογική. Εγώ νόμιζα ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι για να πληροφορούν τον πολίτη. Να λειτουργεί σωστά η δημοκρατία. Δεν λέτε και ότι είστε τέταρτη εξουσία;

– Τώρα, κύριε πρόεδρε, άλλο οι μύθοι και άλλο η πραγματικότητα. Εγώ σας μιλώ για το πώς είναι τα πράγματα. Εν πάση περιπτώσει, όμως, μην το παίρνετε κατάκαρδα. Κάθε θαύμα τριήμερο, και τα μεγάλα τέσσερις. Σήμερα διανύουμε ήδη τη δεύτερη μέρα του σκανδάλου και στην ομιλία του υπουργού, οι δημοσιογράφοι, ούτε καν τον ρώτησαν για την Ιονική-Αιολική. Αυτό σημαίνει ότι το σκάνδαλο ξεθωριάζει. Ότι δεν τραβάει πια. Δεν πουλάει. Εάν αύριο ξεθυμάνει, σημαίνει ότι είχαμε απλώς μία συνήθη δημοσιογραφική πρακτική. Θίχτηκαν κάποια συμφέροντα, χρησιμοποιήθηκαν οι προσβάσεις στον Τύπο και δημιούργησαν ένα σκάνδαλο. Η κανονική του εξέλιξη θα πρέπει να είναι αύριο, το πολύ μεθαύριο, να ξεθυμάνει. Αν δεν ξεθυμάνει, τότε πρέπει να ψαχτούμε πιο πολύ. Μην ξεχνάτε, κύριε πρόεδρε, τον γενικό κανόνα: εάν για ένα σκάνδαλο γράφει η εφημερίδα μία μέρα, αυτό είναι έργο τού δημοσιογράφου, αν γράφεται δύο μέρες, αυτό είναι έργο τού εκδότη, αν γράφεται τρεις και πλέον μέρες, τότε υπάρχει πολιτικός δάκτυλος. Πρέπει να παρατηρήσουμε την εξέλιξη στον χρόνο.

– Τι λέει το ένστικτό σας;

– Μόνο ο χρόνος θα δείξει ποιος είναι ο υποκινητής. Είναι οικονομικά συμφέροντα; Είναι πολιτικές σκοπιμότητες; Είναι προσωπικές επιδιώξεις κάποιου δημοσιογράφου; Είναι προσωπικοί λόγοι εκδίκησης κάποιων παραγκωνισμένων στελεχών; Είναι κάτι από όλα; Ζούμε σε ιδιαίτερα πονηρές μέρες. Έχουμε οικονομικούς ανταγωνισμούς: πωλείται μια μεγάλη εταιρεία. Έχουμε πολιτικούς ανταγωνισμούς: είναι το θέμα διαδοχής του προέδρου του κόμματος. Ποιοι θα επικρατήσουν, οι παραδοσιακοί ή οι εκσυγχρονιστές; Η επιτυχής ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής δίνει προβάδισμα στους εκσυγχρονιστές, ενώ το σκάνδαλο τους ρίχνει και ανεβάζει τους παραδοσιακούς. Και βάλατε κι εσείς λίγο το μαχαίρι μέσα εδώ στον Οργανισμό, και αυτό μπορεί να έχει το τίμημά του. Και δεν ξέρουμε τι άλλο μπορεί να είναι. Αλλά αυτό θα το δείξει ο χρόνος. Ο χρόνος, κύριε πρόεδρε, κριτής των πάντων.

Εκείνος τον κοίταξε, σκυθρωπός:

– Η ανάλυσή σου ήταν λίαν ενημερωτική. Υπάρχει μόνον μία μικρή παραλειπούλα. Πέρα από όλα αυτά που είπες, τα τόσο σημαντικά, πρέπει να προσθέσεις το εξής: Ότι υπάρχουν ακόμη και άνθρωποι που σπιλώνονται. Ότι υπάρχουν και κόρες που αγαπούν τους πατεράδες τους. Ότι υπάρχουν συγγενείς που είναι περήφανοι για τους δικούς τους. Και όλοι αυτοί ματώνουν όταν βλέπουν να σπαράζουν τους αγαπημένους τους.

– Κύριε πρόεδρε, εμείς στα μέσα μαζικής ενημέρωσης από αυτό το αίμα τρεφόμαστε. Χρειαζόμαστε πληγές, θύματα, αυτοκτονίες και σκοτωμούς. Γιατί με αυτό κρατάμε ψηλά τη θεαματικότητα. Η επιτυχία, το σωστό, είναι κάτι το ανιαρό. Ενώ το έγκλημα, το αίμα, ο πόνος, δίνει την ευκαιρία να βγάλεις όλα τα απωθημένα που έχεις μέσα σου.

_ Επομένως, λυτρώνετε τον κόσμο από τα πάθη του!

– Όχι ακριβώς έτσι. Αλλά αυτή είναι η κατάντια της κοινωνίας μας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Δυστυχώς...

– Τέλος πάντων. Ας παρακολουθήσουμε από κοντά τα γεγονότα και ας έχουμε σε καθημερινή βάση επικοινωνία.

Ο πρόεδρος ετοιμαζόταν να φύγει από το γραφείο του. Ο οδηγός και η φρουρά τον περίμεναν. Βγήκε στον προθάλαμο των γραμματέων.

– Επιτέλους, φεύγω!

– Μια στιγμή, κύριε πρόεδρε, επέμενε η Φιλύρα. Σας θέλει ο δήμαρχος του Αιγίου στο τηλέφωνο.

– Άντε, δώστον μου και αυτόν.

– Κύριε πρόεδρε, αυτό που κάνετε είναι απαράδεκτο! Δίνετε για ένα κομμάτι ψωμί το καλύτερο τμήμα της παραλίας της πόλης μας. Και ενώ ξέρετε ότι το διεκδικούμε εμείς!

– Ότι το διεκδικείτε το ξέρω. Όμως δεν συμμετείχατε στον διαγωνισμό για την πώληση της χαρτοποιίας μολονότι σας είχα προτείνει να το κάνετε.

– Εντάξει, κύριε πρόεδρε, κάντε καινούργιον να συμμετέχουμε.

– Πρώτον, καινούργιο διαγωνισμό δεν κάνουμε, γιατί η δουλειά μας δεν είναι να κάνουμε διαγωνισμούς. Η δουλειά μας είναι να κάνουμε ιδιωτικοποιήσεις. Αλλά και να θέλαμε να κάνουμε, δεν μπορούμε, γιατί δεν μας το επιτρέπει ο νόμος. Ξέρετε πολύ καλά ότι ήταν ο τρίτος και ο τελευταίος διαγωνισμός.

– Κύριε πρόεδρε, εμείς σας ξεκαθαρίσαμε τη θέση μας. Από εκεί και πέρα όλα τα άλλα είναι δικά σας. Δεν θα επιτρέψουμε το ξεπούλημα του δημοσίου για ένα κομμάτι ξερό ψωμί!

– Δεν ξέρω πόσο ακριβό είναι το ψωμί σε εσάς, κύριε δήμαρχε, αλλά με 680 εκατ. που προσφέρθηκαν, μπορεί κανείς να αγοράσει, τουλάχιστον στην Αθήνα, πολλά ξεροκόμματα. Όπως θα θυμάστε, σας είχαμε καλέσει και συμμετείχατε στην εκδήλωση ενημέρωσης για την πώληση της χαρτοβιομηχανίας. Σας έστειλα μάλιστα τον σύμβουλό μου, τον κ. Περιμήδη, για να σας βοηθήσει να καταλάβετε τις δυνατότητες, τις προοπτικές αυτού του εργοστασίου και να πάρετε τις αποφάσεις σας. Νομίζω ότι και χρόνο είχατε και γνώση είχατε. Θα μπορούσατε και εσείς να συμμετέχετε και να διεκδικήσετε μέσα στα πλαίσια του νόμου αυτό που θεωρείτε σωστό.

– Έχετε δίκιο, κύριε πρόεδρε. Είναι όπως τα λέτε. Αλλά από την άλλη μεριά, δεν μπορέσαμε μέχρι τότε να συμφωνήσουμε. Ξέρετε, και η τοπική αυτοδιοίκηση έχει τα προβλήματά της. Τώρα συμφωνήσαμε. Τώρα μπορούμε να το κάνουμε και γι' αυτό τώρα, με το σπαθί μας, θα διεκδικήσουμε αυτά που μας ανήκουν!

– Με το σπαθί σας, κύριε δήμαρχε, μπορείτε να τα διεκδικήσετε, με το νόμο σίγουρα όχι.

Χάρηκε όταν μπήκε στο αυτοκίνητο και κινήθηκε προς την πρεσβεία της Ρουμανίας όπου ήταν καλεσμένος στη δεξίωση.

– Επιτέλους, να ακούσουμε και κάτι άλλο, εκτός από απειλές, κλαυθμούς και οδύνες!

– Απίστευτα αυτά που συμβαίνουν, παρατήρησε ο οδηγός. Είμαι ενιά χρόνια στον Οργανισμό. Τέτοια πράγματα δεν έχω ζήσει...

– Πρέπει να κάνουμε μεγάλο κακό για να μας καταδιώκουν με τέτοια μανία.

– Ή κάποιο μεγάλο καλό! παρατήρησε ο φρουρός.

Η Φιλύρα, μόλις αποχώρησε ο πρόεδρος, τηλεφώνησε στον νομικό σύμβουλο και την Μυρίνη.

– Έφυγε! Ελάτε γρήγορα!

Τους ανέφερε ελαφρά ταραγμένη.

– Τα νέα στοιχεία που ανέφερε σήμερα το ράδιο η «Λάμψη», ήταν λεπτομερέστατα! Και διέρρευσαν από τον Οργανισμό.

– Σαφέστατα, επιβεβαίωσε η Μυρίνη.

– Τόσο λεπτομερή στοιχεία υπάρχουν μόνο στο γραφείο μου, στην νομική υπηρεσία και στην διεύθυνση αποκρατικοποιήσεων. Πρέπει να βρούμε ποιος τα στέλνει στον ραδιοφωνικό σταθμό.

Ο νομικός γέλασε:

– Σιγά μη βρεις άκρη σ' αυτό το αχούρι. Ο Οργανισμός είναι διάτρητος από πάνω μέχρι κάτω. Το σκάφος του ΟΙΕ μπάζει από παντού. Είναι τρύπια κουρελού.

Η Μυρίνη άρχισε να αγανακτεί.

– Όταν έλεγα εγώ στον πρόεδρο, πέταξέ τους όλους έξω, δεν με άκουγε. Ήθελε να κάνει ιδιωτικοποιήσεις έχοντας τα φίδια στον κόρφο του...

Ο νομικός την κοίταξε με ελαφρά ειρωνεία:

– Οι Οργανισμοί νομοκρατούνται, δεν προεδροκρατούνται!

Η Φιλύρα άρχισε να αδημονεί.

– Ας αφήσουμε τα λόγια. Η ουσία είναι ότι έχουμε καθήκον να προστατεύσουμε τον πρόεδρο. Πρέπει να βρούμε ποιος κάνει τις διαρροές και να ταπώσουμε την τρύπα.

– Εγώ θα κρατώ τα μάτια μου ανοιχτά, μήπως γίνεται η διαρροή από τη διεύθυνση αποκρατικοποιήσεων, είπε η Μυρίνη.

– Κι εγώ, ακολούθησε την πρόταση ο νομικός, θα κοιτάξω τη γραμματεία της νομικής υπηρεσίας, μήπως κάτι φεύγει από 'κει.

– Μήπως; είπε η Φιλύρα. Εγώ βλέπω από τον υπολογιστή μου, ότι τα φαξ της νομικής υπηρεσίας δουλεύουν ακατάπαυστα.

– Άλλο υπόνοιες, και άλλο αποδείξεις!

– Σιγά τις αποδείξεις, οργίστηκε πάλι η Μυρίνη. Άλλωστε μ' ενδιαφέρει περισσότερο να αποφύγω ένα έγκλημα, παρά να ψάχνω το ποιος το διέπραξε!

– Επί το έργον! πρόσταξε η Φιλύρα.

Οι άλλοι αποχώρησαν και εκείνη κάλεσε αμέσως τον υπεύθυνο των κομπιούτερ.

Χάρηκε, όταν την διαβεβαίωσε, ότι από την επόμενη μέρα θα λειτουργεί το νέο σύστημα αυτοματισμού γραφείου.

Από τη δική του μεριά, ο Κοπρομυγάκης ύφαινε υπομονετικά σαν την αράχνη τον ιστό του για να πιάσει τον Ακανθιώτη και να του ρουφήξει το αίμα μέχρι τελευταίας ρανίδας. Πέρα από τις κάθε λογής σκοπιμότητες, πληγώθηκε και προσωπικά. «Παραγκώνισε εμένα, που εννιά πρόεδροι μέχρι τώρα κρέμονταν από τα αυτά μου. Εμένα, που μεγάλωσα στην πουτανιά. Που πέρασα από όλα τα διαφθορεία του

κόμματος. Και ποιος είναι αυτός; Ήρθε αλεξιπτωτιστής από τη Γερμανία, για να μας κάνει τον καμπόσο. Ευτυχώς που είναι άβγαλτος στην ελληνική πιάτσα, και θα τον χτυπήσω σαν χταπόδι. Θέλω να τον βλέπω πώς θα αφρίζει όταν του έρχεται το ένα σκαμπίλι μετά το άλλο.

Ήδη έκανε το θανάσιμο λάθος. Αρνήθηκε στον Μέγιστο το διακομιστικό κέντρο της Ιονικής-Αιολικής. Κι είχε προσφέρει εκείνος χοντρά λεφτά. Τον βλάκα... Δεν το πήρε καν είδηση ότι έβαζε την ταφόπετρά του. Αλλά ότι βοηθούσε κι εμένα, τον εχθρό του. Γιατί με φέρνει πιο κοντά στον Μέγιστο. Μέχρι τώρα συνεργάστηκα μαζί του σε σχέση με συμβάσεις του δημοσίου. Αλλά τώρα μου δίνει την ευκαιρία να δείξω σε εκείνον τι άλλο μπορώ... Ουσιαστικά, το ζών ο Ακανθιώτης, δυναμώνει τον εχθρό του. Αν ο Μέγιστος πεισθεί για την καπατσοσύνη μου, ανεβαίνει το κασέ μου. Θα μου αναθέτει σημαντικές δουλειές, πέρα από τα κωλονομικά...».

Ενθουσιάστηκε καθώς σκεφτόταν όλα αυτά καθ' οδόν προς τον Μέγιστο. Στην αίθουσα καθρεφτών του ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρετανία», όπου ήταν μαζεμένοι πολιτικοί, δημοσιογράφοι και κάθε λογής παρατρεχάμενοι, ένιωθε περήφανος για τον εαυτό του. «Ποιος είσαι συ, ρε, που μπορείς να μιλάς με τον πιο ισχυρό παράγοντα της χώρας; Κατέβηκες από τα κατσάβραχα της Πελοποννήσου, από το χωριό χωρίς όνομα. Δημοτικό; Πήγαινες μισή ώρα με το γαϊδούρι. Γυμνάσιο; Μια ώρα με τα πόδια. Κι έκανες και το σκατό σου παξιμάδι... Πανεπιστήμιο; Αυτό πια κι αν ήταν η κωμωδία. Να 'χεις φαγητό στη λέσχη και ύπνο στην φοιτητική εστία. Δωρεάν όλα. Κι εκεί που σαχλαμαρίζεις για να σ' ακούσει καμιά γκόμενα, μπας και βγει κάτι, να σ' ανακηρύσσουν πρόεδρο της τάξης. Να διαπραγματεύεσαι με καθηγητές, να θέλουν να σε προσεταιριστούν οι κομματικές ηγεσίες. Όποιος κερδίζει τους φοιτητές σήμερα, κερδίζει τον λαό αύριο. Και την διακυβέρνηση της χώρας... Και μέσα σε μια νύχτα να βγάζεις εκλογικά αποτελέσματα, —θέλεις μαγειρεμένα; ναι μαγειρεμένα!—, να ανακηρύξεις εαυτόν νικητή, και να γίνεσαι αστέρας. Ν' ανοίγουν όλες οι πόρτες —κομματική ηγεσία, φορείς, το πανελλήνιον. Και να εξασφαλίζεις ταυτόχρονα το συνδικαλιστικό πενταράκι χωρίς να πατήσεις ποτέ στο μάθημα. Και πριν προφτάσει να λαδωθεί καλά καλά το άντερό σου, να φορέσεις γραβάτα και να χορτάσεις μουνί. Και όπου μάζωξη, εσύ μπροστάρης. Επί παντός επιστητού.

Και χωρίς να το καταλάβεις, να φτιάχνεις νομικό γραφείο του κερατά, να περνάει η σάρα και η μάρα και να σου υποκλίνεται. Συμβάσεις δισεκατομμυρίων για το δημόσιο και τη νομενκλατούρα. Μα δεν ξέρεις νομικά; Και τι έγινε μ' αυτό; Σκοτίστηκε κανείς αν χάσει το δημόσιο; Άσε που όποιος πάει στα δικαστήρια, δεν τελειώνει πριν την δεκαετία. Και μέχρι τότε ποιος ζει, ποιος πεθαίνει... Και αν χάσει και κάποιο από τα κομματόσκυλα, σκασίλα σου. Δικά του λεφτά ήταν;

Αλλά το πιο σημαντικό, να είσαι σαλονάτος! Ανερχόμενο αστέρι... Οι δικηγόροι που μόλις αποφοίτησαν να σε ζηλεύουν. Τις νέες δικηγορίνες να τις πιάνει οργασμός. Κι εσύ να μιλάς με τους πιο μεγάλους επιχειρηματίες. Να μπορείς να περνάς ακόμα και την πόρτα του Μέλκιστου».

Όμως πέρα από την περηφάνια, ένιωθε και μια ταραχή όποτε ήταν να πάει σε εκείνον. Ο Μέγιστος ήταν αδίστακτος και απροσπέλαστος. Μπορεί να είναι φιλικότατος, αλλά και οχιά φαρμακερή. Ακόμα και ταυτόχρονα. Και ποτέ δεν είσαι σίγουρος αν μ' αυτό που λέει κυριολεκτεί. Το παίζεις εσύ σταυρόλεξο, να βρεις τι εννοεί, κι αυτός το έχει κιόλας ξεχάσει. Κι ένας Θεός ξέρει τι τελικά θ' αποφασίσει.

«Πάντως, αυτή τη φορά θα βάλω όλη τη μαστοριά μου. Αυτόν τον Ακανθιώτη πρέπει να τον συντρίψω! Τόλμησε να συγκρουστεί μαζί μου. Ή δεν ξέρει τι του γίνεται, ή είναι παλικάρι. Μάλλον το δεύτερο... Ομολογώ ότι κάπου τον θαυμάζω και λιγάκι. Κι αν δεν ήμουν Κοπρομυγάκης, θα ήθελα να είμαι Ακανθιώτης. Αλλά καλύτερα περνώ εγώ...».

Πράγματι όλο κέφια ήταν ο Μέγιστος. Ο Κοπρομυγάκης καραδοκούσε τη στιγμή που θα μπορούσε να τον ξεμοναχιάσει λιγάκι. Κι όταν ένας γνωστός πολιτικός έδινε συνέντευξη και οι άλλοι παρακολουθούσαν, τον πλησίασε.

Ο Μέγιστος ρώτησε:

– Του την έχωσες αυτού του προέδρου!

– Ου!

– Πιο βαθιά...

– Έχω αίτημα του Φίληθου! του ψιθύρισε συνωμοτικά ο Κοπρομυγάκης.

Αγρίεψε απότομα εκείνος.

– Νάτα μας. Ο κύριος του νέου ήθους έχει αιτήματα... Και το δικό μου αίτημα;

– Δεν νομίζω ότι του το είπε ο Ακανθιώτης.

– Τι; Ποιος είναι αυτός που τολμά να με αγνοήσει; Ποιο είναι το νούμερό του; Δέκα, είκοσι, εκατό εκατομμύρια; Με μια κατοστούρα όλοι οι πρόεδροι παλαβώνουν.

– Είναι σοσιαλχαζός. Δεν τα παίρνει...

– Αυτοί είναι οι πιο επικίνδυνοι! Τότε βρες, ποια πηδάει, ή ποιος τον πηδάει. Κάπου πρέπει να τον έχουμε στο χέρι. Και φύγε τώρα! Και πες στον Φίληθο ότι τον καλώ αύριο στον αγώνα της ομάδας μου. Να μου μιλήσει.

– Μια στιγμή. Θα πάω στον Μορφονιό. Η καμπάνια κατά του ΟΙΕ τον ανεβάζει. Θα πω ότι το κάνετε γι' αυτόν.

– Πες του ό,τι θέλει ν' ακούσει. Και φύγε!

Καθόλου δεν ενόχλησε τον Κοπρομυγάκη το διώξιμο. Έμεινε στην αίθουσα των καθρεφτών. Ειδώθηκε, φωτογραφήθηκε, ήπια το ποτό του και συνέχισε πανευτυχής τη δουλειά του.

Πρώτα πέρασε από την υπεύθυνη τύπου του Φίληθου, και είπε ότι ο Μέγιστος άκουσε με ευμένεια το αίτημα. Όμως αύριο είναι το ντέρμπι του Πανελληνίου και θα είναι πολύ καλά για τον κύριο υπουργό να τον δουν οι φίλαθλοι. Έτσι θα καταρρεύσει και ο μύθος ότι ο Φίληθος είναι απόμακρος και δεν έρχεται σε επαφή με τις μάζες. Ο Μέγιστος θα τον περιμένει και θα συζητήσουν.

Ύστερα κινήθηκε προς τα γραφεία του κόμματος. Πέτυχε τον Μορφονιό την ώρα που έφευγε και τον ακολούθησε μέχρι το αμάξι, μιλώντας γρήγορα γρήγορα.

– Ο Μέγιστος είναι μαζί σου! Μου είπε ότι εκτιμά πολύ σε σένα ότι μπορείς και παίρνεις αποφάσεις.

Ο Μορφονιός σούφρωσε λίγο το μέτωπο και τον κοίταξε δύσπιστα από το πλάι των ματιών του.

– Ο Ακανθιώτης έριξε πολύ τις μετοχές του Φίληθου, μίλησε θριαμβευτικά πάλι ο Κοπρομυγάκης.

– Πήδηξέ τον!

– Έχω ένα σχέδιο που τον βάζει ρουά-ματ! Θα ανεβαίνεις όσο θα χτυπιέται...

– Εντάξει! Και πρόσεξε, μη μου τη φέρετε εσείς οι δικηγόροι...

Ο Μορφονιός είχε κιόλας μπει στο αυτοκίνητο και έφευγε. Ο Κοπρομυγάκης ένιωθε πάλι ευχαριστημένος με τον εαυτό του.

Η πρεσβεία ήταν σε γιορταστική ατμόσφαιρα. Φωτισμένη πλούσια, με μια σειρά από φύλακες και οδηγούς να στέκονται από τη σιδερένια καγκελόπορτα μέχρι την είσοδό της όπου τον υποδέχτηκε ο πρέσβης και ο εμπορικός ακόλουθος. Ο δεύτερος, ένας άντρας γύρω στα πενήντα, του ψιθύρισε:

– Πρέπει να τα πούμε την άλλη εβδομάδα! Είναι πολύ ενδιαφέρουσες οι δραστηριότητες του Οργανισμού σας.

– Πολύ καλά, από Δευτέρα.

Πολιτικές ηγεσίες, διπλωμάτες, στρατιωτικοί, επιχειρηματίες, διοικητές και πανεπιστημιακοί συζητούσαν μεταξύ τους.

Τη στιγμή που έμπαινε στην αίθουσα, τα φλας των καναλιών ήταν επικεντρωμένα στον πρώην πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ο οποίος διακρινόταν από το σημαντικό ύψος του, και εκείνη την ώρα έδινε συνέντευξη στα τηλεοπτικά κανάλια. Προσπαθώντας να διαπεράσει ανάμεσα στο πλήθος, ήρθε πρόσωπο με πρόσωπο με έναν πολύ γνωστό του βουλευτή, ο οποίος αρκετές φορές τον επισκέφτηκε και του τηλεφωνούσε στον Οργανισμό για διάφορα θέματα. Του χαμογέλασε. Παρατήρησε, όμως, ότι ο βουλευτής κοίταζε ίσια μπροστά του και προσποιόταν ότι δεν τον έχει δει.

– Τι είναι τούτο!

Λίγο παρακάτω είδε έναν πρώην υπουργό, με τον οποίο είχε πάρα πολύ συχνά επικοινωνία για θέματα εταιρειών του Οργανισμού και από τον οποίον επανειλημμένα είχε δεχθεί τηλεφωνήματα και επιστολές. Αυτός, μόλις τον είδε, έστρεψε τις πλάτες του και κινήθηκε προς την αντίθετη πλευρά.

– Αχά, το πράγμα γίνεται ενδιαφέρον!

Προχώρησε προς το μπουφέ, γιατί ένιωθε ξαφνικά να έχει όρεξη να φάει και να πιει κάτι. Πήρε ένα πιάτο και άρχισε να διαλέγει από τα διάφορα είδη κρεάτων, τα οποία του ήταν γνωστά από τις διακοπές του στα χιονισμένα Καρπάθια. Αγριογούρουνα, ελάφια, αρκούδες. Έβαλε πάνω και μερικές σάλτσες και πορεύθηκε προς το τραπέζι όπου ήταν τα ποτά. Εκεί είδε ένα γενικό γραμματέα υπουργείου, με τον οποίο είχε πυκνή συνεργασία και που εκείνη τη στιγμή έπινε το ποτό του. Του χαμογέλασε. Και αυτός υποκρίθηκε ότι δεν τον είδε και προχώρησε προς την αντίθετη κατεύθυνση.

– Ε, όχι!

Πήρε ένα ποτήρι μαύρο κρασί και πήγε στη γωνία της αίθουσας. Άρχισε να τρώει μηχανικά, χωρίς διάθεση, τα ωραία εδέσματα.

Τον κτύπησε ελαφρά κάποιος με τον αγκώνα του. Γύρισε και αναγνώρισε το φίλο του, τον καθηγητή Φαρμακίδη.

– Καλή σου όρεξη!

– Τελικά, να και ένας που μου μιλάει...

– Γιατί, δεν σε αναγνωρίζουν πια οι αγαπητοί σου σύντροφοι;

– Συνάντησα δυο-τρεις, οι οποίοι ή περνούν χωρίς να με δουν, ή γυρίζουν τις πλάτες, ή το βάζουν στα πόδια.

– Τότε πρέπει να τους έχεις κάνει μεγάλες διευκολύνσεις.

– Είναι αλήθεια, ότι με απασχολούσαν συχνά. Άλλωστε δεν εξαντλούνται τόσο γρήγορα 19 μπλοκ που έχω γεμίσει μέχρι τώρα με σημειώσεις από τα τηλεφωνήματά τους από τότε που ανέλαβα τον Οργανισμό!

– Φίλε μου, οι πατέρες του έθνους μας είναι άσπιλοι και αμόλυντοι. Δεν μπορούν να μιάζονται ερχόμενοι σε επαφή, έστω και διά βλεμμάτων, με σπιλωμένους! είπε και έβαλε τα γέλια.

Γέλασε και ο πρόεδρος με βαριά καρδιά και είπε στον καθηγητή.

– Απόλαυσε εσύ το φαγητό, το ποτό και την παρέα των συντρόφων μου! Εγώ πάω σπίτι!

Καθώς κατέβαινε τα σκαλοπάτια είδε σε κοντινή απόσταση τον Μορφονιό. Εκείνος σήκωσε το χέρι για να τον χαιρετήσει και, καθώς έμπαινε βιαστικός στην πρεσβεία, του φώναξε:

– Πρόεδρε, έχεις πρόβλημα!

– Ναι, ναι, κούνησε το κεφάλι του, και μονολόγησε: Αυτός τουλάχιστον μου μίλησε!

Από την πρεσβεία κατευθύνθηκε προς το Γαλάτσι, να πάρει την κόρη του από το σπίτι της φίλης της Κλεονίκης. Η μικρή ήταν κατηφής. Για αρκετή ώρα στο αμάξι δεν έβγαλε λέξη. Συνήθως του έλεγε τα πλείστα όσα που έγιναν στο σχολείο ή στο σπίτι, μέχρι και τα τελευταία ανέκδοτα που άκουγε.

– Φάγατε στην Κλεονίκη;

– Ναι.

– Ήταν καλό το φαγητό;

– Ναι.

– Τι;

– Μπριζόλα.

Σκέφτηκε να ρωτήσει αν όλα είναι εντάξει. Αλλά προτίμησε να σιωπήσει.

Με το που φτάσανε στο σπίτι το κορίτσι είπε μόνο μια λέξη, «Ρόξι», στο σκυλί, του χάιδεψε το κεφάλι και μετά πήγε κατευθείαν στο μπάνιο. Όταν βγήκε ζήτησε ένα ξυπνητήρι, να το βάλει στις επτά το πρωί, τον φίλησε στο μάγουλο, τον καληνύχτισε και πήγε στο δωμάτιό της.

Έμεινε ώρα στον καναπέ συλλογισμένος. «Σίγουρα κάτι άκουσε στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση ή θα της είπαν διάφορα οι συμμαθήτριάς της στο σχολείο. Αλλά τι άκουσε, τι είπε, τι της είπαν; Μήπως τελικά ανοίξει μεγαλύτερη πληγή μιλώντας; Μήπως είναι καλύτερη θεραπεία η σιωπή; Ποτέ μην ζύνεις πληγές. Και προπαντός όταν δεν σου το ζητούν... Όμως, δεν είναι καλύτερα να συζητούνται τα πράγματα; Να ξέρεις πού βρίσκεσαι; Στο κάτω κάτω της γραφής, καθαρός ουρανός αστραπές δεν φοβάται! Αλλά επιτρέπεται να δηλητηριάσεις την ψυχούλα ενός παιδιού με όλον αυτόν τον οχető; Μια μέρα θα το μάθει έτσι κι αλλιώς».

Άναψε την πίπα του, κατέβαζε τον καπνό ρυθμικά και συλλογιζόταν. Τελικά δεν του φαινόταν ότι κάποια συμπεριφορά είναι σαφώς καλύτερη από την άλλη. Του μπήκαν μετά σκέψεις στο μυαλό για δημοκρατία, για σεβασμό του άλλου και πολλά τέτοια. Αν της μιλήσεις, είναι γιατί θέλεις εσύ να μιλήσεις, όχι γιατί το έχει ανάγκη το παιδί. Κι αυτό κι αν είναι εγωισμός... Αλλά εκεί επαναστάτησε. Ε, τόσο κακός πια δεν είμαι ώστε να θέλω να βλάψω το παιδί μου για να βγάλω τ' απωθημένα μου. Τελικά βολεύτηκε με τη σκέψη του σεβασμού. Αφού δεν θέλει να μιλήσει, το σεβόμαστε. Να δούμε πώς θα είναι σαν χαράζει η αυριανή μέρα.

4

Δεν είχε αντιληφθεί ότι η νεκροφόρα βγήκε από την εθνική οδό και σταμάτησε στο μικρό καφέ, δίπλα στο βενζινάδικο. Ο οδηγός έπιασε απαλά τον αριστερό του βραχίονα:

– Πρέπει να κάνουμε τώρα μια μικρή στάση. Περάσαμε την Λαμία και είναι πολύ κουραστικό το ταξίδι τη νύχτα...

Πήραν καφέδες και κάτι να φάει ο οδηγός. Αυτός άρχισε πάλι να διαβάζει.

«Αγαπητή μου Παρρησία!

Σήμερα ανακοίνωσαν τα ραδιόφωνα ότι άρχισε η δίωξη του Οδυσσέα. Ανέθεσαν, λέει, σε ανακριτή να διερευνήσει την υπόθεση. Τρέχα γύρευε...

Μου προξένησε αυτό θλίψη και οργή. Όχι, λέω, να κυνηγούν τον Οδυσσέα, που εγώ ξέρω τι ψυχή είναι, από τότε που ήταν παιδάκι με κοντά παντελονάκια... Πονάω στη σκέψη, έναν άνθρωπο που τόσο κόπιασε στη ζωή του, που επιβίωσε και τίμησε τη χώρα μας στο εξωτερικό και που γύρισε πίσω στην πατρίδα θυσιάζοντας σταδιοδρομία και καλοπέραση, εμείς να τον στέλνουμε στον ανακριτή και ίσως και στη φυλακή...

Δεν σου κρύβω, νιώθω το κρίμα μου: Συνέβαλα κι εγώ για να γίνει αυτό που έγινε. Από παιδάκι του έλεγα, πήγαινε στο εξωτερικό να σπουδάσεις και να προκόψεις, αλλά να γυρίσεις μια μέρα στην πατρίδα, να βάλεις ένα πετραδάκι για την προκοπή του τόπου.

Να πού τον οδήγησαν οι σοφές συμβουλές μου! Ίσως στον αφανισμό. Ε, αυτό με πονεί, αγαπητή μου κόρη. Νιώθω ένοχος. Βαριά ένοχος. Νισάφι πια! Δεν το μπορώ! Όλοι όσους αγαπώ, γύρω μου, έχουν την ίδια μοίρα. Εσύ, ο ξάδελφος ο Τάσσο, και τώρα και ο Οδυσσέας.

Παρακαλώ τον μεγαλοδύναμο να με βοηθήσει να κάνω κάτι, αλλά τίποτε δεν καταφέρνω. Είπα στον Τάσσο να κατεβούμε αμέσως στην Αθήνα, αλλά αυτός αγρόν αγοράζει! Σκάσανε, λέει, τα λάστιχα του ταξί και περιμένει καινούργια. Και, λέει, να περάσει και το κρυολόγημά μου. Σ' αυτό μπορεί να 'χει λίγο δίκιο. Αρπαξα από τις πρώτες βροχές έναν βήχα που δεν λέει να ξεκολλήσει...

Δεν ξέρω τι μου συμβαίνει, αλλά φαίνεται έχει να κάνει με την ηλικία μου. Κακό πράγμα τα γεράματα... Θυμούμαι συνεχώς τα παλιά κι έχω τώρα δυο μέρες να ησυχάσω. Κλωθογυρνάνε στον νου μου οι ταλαιπωρίες που πέρασα το '36. Μόλις μας είχε αφήσει η μακαρίτισσα η μάνα σου. Εσύ η καημενούλα κούρνιασες πάνω μου για παρηγοριά, κι ήρθαν μεσάνυχτα και με πήραν από το σπίτι. Μαζί με άλλους είκοσι δυο από το χωριό. Και μας πήγανε όλους στο στρατόπεδο συγκέντρωσης, στου Παύλου Μελά, έξω από τη Θεσσαλονίκη.

Κι ευτυχώς που βοήθησε ο θεός και η θεία, ο πατέρας του Τάσσου και η μητέρα του Οδυσσέα, και σε συμμάζεψαν. Ο πατέρας του Τάσσου σε πήρε σπίτι του και σε φρόντισε σαν παιδί του! Εκείνες τις δύσκολες μέρες που δεν ξέρω τι θα γινόντουσαν χωρίς αυτόνε. Αγαπούσαν και οι δυο τους πολύ τη μάνα σου. Ήταν από τις σπάνιες αγάπες που υπάρχουν μεταξύ αδερφιών.

Κι εμείς, εικοσιτρείς νομάτοι από το χωριό, όλοι Βενιζελικοί, στο στρατόπεδο. Τι κάναμε, τι φταίξαμε; Είμασταν οπαδοί του Βενιζέλου! Μα υπήρξε άνθρωπος πιο τίμιος, πιο ικανός, πιο πατριώτης από τον Βενιζέλο; Με ποιον να 'μασταν; Με τους βασιλιάδες, που μια ζωή ήταν οι τοποτηρητές των ξένων; Ή μ' αυτούς που ευθύνονταν για τη Μικρασιατική Καταστροφή, για τον ξεριζωμό των Ελλήνων από τις εστίες τους στη Μικρά Ασία όπου ζούσαν χιλιάδες χρόνια; Και για την καταστροφή της Ιωνίας και της Σμύρνης; Και μας μπουζούριασαν, τους πιο νοικοκύρηδες ανθρώπους του χωριού. Και τι βρήκαν να πουν; Είμαστε κομμουνιστές!

Φαντάσου, πόσο είναι το χωριό μας, για να κλείσεις μέσα είκοσι τρεις οικογενειάρχες. Από ένα μόνο χωριό. Κι από την Ελλάδα... ενενήντα χιλιάδες! Γέμισαν τα ξερονήσια από φυλακισμένους. Οι πιο ξύπνιοι, πιο τίμιοι και πιο δημιουργικοί Έλληνες, φυλακισμένοι.

Συγχώρα με, νιώθω την ανάγκη να γράψω δυο στίχους γι' αυτούς:

Κι εσείς ξερονήσια τ' Αιγαίου
μαινόμενου βοριά ξωτικά,
λαβωμένα κορμιά σπλαχνιστείτε
ενός δένδρου προσφέρετε σκιά.

Προσκεφάλι τους δώστε λιθάρι
των δακρύων να πιει τη δροσιά
που τις πέτρες πράσινες κάνει
και μεγάλη μάς φέρνει σοδειά.

Η πατρίδα τούς έχει ξορίσει
της αντρείας τους πικρός οβολός
της λεύτερης σκέψης φοβάται τη δίνη,
δουλομέν' ειν' η ίδια, των προστάτιδων βιος.

Δεν σου περιγράφω πώς επιβιώσαμε. Σου λέω μόνο ένα: Δεν απέμεινε πια χόρτο στο στρατόπεδο. Το φάγαμε όλο, σαν τα γαϊδούρια και τα κατσίκια. Και στο τέλος βάζαμε τα χέρια μας μέσα από τα συρματοπλέγματα και τραβούσαμε την αγριάδα που ήταν απέξω. Αυτά τρώγαμε για ν' αντέξουμε.

Κι όταν είχαμε μείνει μόνο κόκαλα, κάποιος καλός άνθρωπος εισακούστηκε, ότι Βενιζελικοί είμαστε, τίποτε άλλο, και μας άφησαν να φύγουμε. Το τι πέρασαν οι καημένοι οι κομμουνιστές δεν κοιτάω να το σκεφτώ. Και δεν ξέρω αν επέζησε κανείς τους...

Όταν βγήκα από το στρατόπεδο, περπατούσα μια βδομάδα για να γυρίσω στο χωριό. Από τη Θεσσαλονίκη στο Παγγαίο. Και από εκεί παραθαλάσσια. Και ντρεπόμουν να μπω στο χωριό γιατί ήμουν μόνο σκελετός. Και η κοιλιά μου μια γούβα. Κι έμεινα έξω στην στρούγκα και μου δώσαν εκεί οι κτηνοτρόφοι και ήπια γάλα, να σταθώ στα πόδια μου. Ύστερα ήρθε ο θεός σου, μ' έβαλε στον γάιδαρο καβάλα και μ' έφερε στο σπίτι. Κι εσύ δεν με γνώρισες. Φοβήθηκες κι έτρεξες από το σπίτι τρομαγμένη στον δρόμο...

Λυπούμαι που σου τα θύμησα όλα αυτά, αγαπητή μου κορούλα. Όμως άσε με να πω δυο λόγια ακόμα και να σου εκφράσω και την ευγνωμοσύνη μου. Ένα ολόκληρο χρόνο με φρόντιζες εσύ, ώσπου να συνέλθω. Πήγαινες με τον ξάδελφό σου τον Τάσσο και μάζευες σαλιγκάρια, σπαράγγια και βατόμουρα και μου έδινες να φάω. Κι ύστερα, το γάλα από την κατσίκά μας, αντί να το πιείς εσύ, μικρό κορίτσι, για να μεγαλώσεις, το έδινες σε εμένα να πάρω βάρος. Τα σκέφτομαι όλα αυτά, αγαπητή μου κόρη, και δεν μπορώ να κρατήσω τα δάκρυά μου. Πόσο στοργικό κορίτσι ήσουν! Πόσο φρόντισες τον πατέρα σου. Να 'σαι ευλογημένη!

Τελικά τι λες πώς έκανα για να ηρεμήσω; Έβαλα μια κασέτα με εκείνα τα μικρασιάτικα τραγούδια του ξεριζωμού και πέσαν σαν βάλσαμο στην ψυχή μου. Κι έτσι ηρέμησα και μπόρεσα να τελειώσω αυτό το γράμμα. Και όλη την μέρα σιγοτραγουδώ ένα από αυτά. Εκείνο που λέει:

Ρωμιοσύνη, ρωμιοσύνη
δεν θα ησυχάσεις πια,
ένα χρόνο ζεις ειρήνη
και τριάντα στη φωτιά»

Ο πρόεδρος είδε πως βράχηκε η σελίδα από δάκρυα που κύλησαν πάνω της. Έβγαλε γρήγορα το μαντίλι του, στέγνωσε το χαρτί, σκούπισε και τα μάτια του.

– Δεν πειράζει! του μίλησε ο οδηγός. Σας κάνει καλό! Ηρεμεί την ψυχή... Θα 'ταν καλός άνθρωπος ο μακαρίτης!

– Άγιος άνθρωπος! Δάσκαλος και προστάτης μου.

Σηκώθηκαν. Μπήκαν στη νεκροφόρα να συνεχίσουν το νυχτερινό ταξίδι.

Ο πρόεδρος γύρισε προς τα πίσω και έβαλε το χέρι του στο φέρετρο.

– Δεν είναι ανάγκη να 'χεις ενοχές, γέροντα. Ό,τι έκανες, καλά το έκανες!

Ο οδηγός έστριψε λίγο προς τα δεξιά το κεφάλι του και του έριξε άλλη μια καλόβουλη ματιά.

Αυτός απλώθηκε αναπαυτικά στο κάθισμά του. Ο νους του έτρεξε πάλι στο σκάνδαλο της Ιονικής-Αιολικής.

Την τρίτη και την τέταρτη μέρα του σκανδάλου είπε στον εαυτό του: Κεφάλι κάτω και δουλειά! Ας τους να φωνάζουν και να γαβγίζουν. Εσύ πρέπει να βγάλεις το έργο σου. Την Ιονική-Αιολική, σε ό,τι σε αφορά, την τελειώσεις. Μπρος ολοταχώς για τον επόμενο στόχο: την «Αλάσκα», και κάνε τις δυο αναγκαίες ενέργειες για να ξεβαλτώσει η δουλειά.

Πρώτα πήγε στην τράπεζα Αιγαίου και ζήτησε να υπογράψει κι εκείνη την συμφωνία πιστωτών, ώστε να προχωρήσει η ιδιωτικοποίηση. Ο διοικητής της αντιδρούσε.

— Οι συνεργάτες μου λένε ότι αν δεχθώ να περιορισθεί η απαίτησή μας, τότε θα κατηγορηθώ για απιστία

— Κύριε διοικητά, αυτά είναι υπερβολές. Η συμφωνία πιστωτών, την οποία μετά από έξι μήνες προσπάθειας, πετύχαμε, είναι η καλύτερη εφικτή.

— Εγώ πάντα προσπαθώ να βρω λύσεις, και πάντα βρίσκω τον μπελά μου. Τον μισό χρόνο τον περνώ με το να τρέχω στα δικαστήρια.. Θα περάσω, όμως, τη συμφωνία από το επόμενο Διοικητικό μου Συμβούλιο. Αλλά βιαστείτε κι εσείς. Κάντε την ιδιωτικοποίηση για να αρχίσουμε να παίρνουμε επιτέλους μετά από 5 χρόνια λεφτά.

Έσφιξαν τα χέρια.

Μετά πήγε στο Υπουργείο Οικονομικών να ζητήσει την άρση των υποθηκών που είχε εγγράψει στα ακίνητα της Αλάσκα. Ο υφυπουργός, είχε τις αντιρρήσεις του.

- Δεν είναι οι υποθήκες αυτές που μας εξασφαλίζουν;

— Κύριε Υφυπουργέ, καταφέρετε μέχρι σήμερα να πάρετε μία τσακιστή δεκάρα;

—Τελικά πρέπει κάποια μέρα να σπάσουμε αυτόν τον γόρδιο δεσμό. Εμείς δεν παίρνουμε λεφτά γιατί εσείς δεν ιδιωτικοποιείτε. Εσείς δεν ιδιωτικοποιείτε γιατί εμείς δεν αίρουμε τις υποθήκες. Και εμείς δεν αίρουμε τις υποθήκες για να μην μας τραβούνε στα δικαστήρια για απιστία. Τι τρελός χορός! Πάντως, μου έχουν ετοιμάσει εδώ οι συνεργάτες μου, μία υπουργική απόφαση, σε δύο εβδομάδες θα την έχετε!

Κι έτσι άνοιξε ο δρόμος για την «Αλάσκα».

Πανευτυχής ρίχτηκε να πιάσει τους άλλους δυο στόχους της εβδομάδας. Την είσοδο δυο εταιρειών του Οργανισμού, της Χαρτοποιίας και της Κεραμικής, στο Χρηματιστήριο. Με τον Μώμο και τον Περιμήδη επισκέφτηκαν πρώτα τον πρόεδρο της Κεφαλαιαγοράς. Ξεμπερδεψαν γρήγορα, γιατί ο επικεφαλής της ή δεν καλοάκουγε, ή δεν καλοκαταλάβαινε την δουλειά του. Πάντως, τους διαβεβαίωσε ότι η προετοιμασία τους ήταν άψογη και δεν θα συναντούσαν προβλήματα απ' αυτόν.

Μετά πήγαν στον πρόεδρο του Χρηματιστηρίου, που τους άκουσε προσεχτικά και τους απάντησε ότι τον Μάρτιο του επόμενου χρόνου θα μπορούσαν άνετα να αντλήσουν τα πέντε δισ. δραχμές για τη Χαρτοποιία και τα πεντακόσια εκατομμύρια δραχμές για την Κεραμική. Τελειώνοντας τους είπε και το παράπονό του.

— Η οικονομία χρειάζεται σταθερότητα και ηρεμία. Τα σκάνδαλα, οι καταγγελίες, οι δίκες, μας ρίχνουν πίσω. Όχι μόνο τις εταιρείες που ιδιωτικοποιούνται, αλλά και το Χρηματιστήριο συνολικά. Από τότε που ακούγεται για σκάνδαλο στην Ιονική-Αιολική, έχουμε πίεση. Ο δείκτης μας πάει προς τα κάτω. Οι διεθνείς επενδυτές αναστατώνονται κάθε φορά που ακούν για ένα σκάνδαλο και ο κόπος που καταβάλλουμε μήνες να τους πείσουμε νά 'ρθουν και να τοποθετήσουν χρήματα στη χώρα μας, πάει χαμένος.

— Αυτούς που κατασκευάζουν σκάνδαλα, το τελευταίο που τους ενδιαφέρει είναι η οικονομία μας και οι αντιδράσεις των επενδυτών. Μάλιστα κόπτονται ότι αυτές τις καταγγελίες τις κάνουν για το καλό της οικονομίας και του λαού, είπε ο Μώμος.

— Ναι, ναι. Ξέρω. Το κάνουν για να σώσουν την Ελλάδα. Κοίτα εκεί σωτήρες... Αποχαιρέτησαν τον πρόεδρο του Χρηματιστηρίου, συμφωνώντας στις αρχές του

Φεβρουαρίου να έχουν την επόμενη συνάντηση, για τη αποσαφήνιση των τελευταίων λεπτομερειών.

Την ευφορία όμως αυτή τη χάλασε ένας διάλογος που έπιασε με τον Μώμο καθώς επέστρεφαν στον Οργανισμό.

– Ας ελπίσουμε, πρόεδρε, ότι μ’ αυτές τις δυο εταιρείες θα είμαστε πιο τυχεροί. Και δεν θα στήσουν οι πρώην ιδιοκτήτες μια καινούργια σκευωρία.

– Λες;

– Γιατί όχι; Στην Ελλάδα ζούμε...

Τα λόγια του Μώμου κέντρισαν το μυαλό του. Ε, αυτό πια ξεπερνάει κάθε όριο. Για όποια προσπάθεια καταβάλλω, αμείβομαι μ’ ένα σκάνδαλο εις βάρος της υπόληψής μου. Τι θα μου σύρουν τώρα; Τι άλλα διακοσμητικά επίθετα διαθέτει η ελληνική γλώσσα, πέρα από λαδιάρης, αρουραίος, απατεώνας, καταχραστής...

– Δεν βρίσκεις ότι είναι περίεργο, Χρήστο; Το καλό μάς βλέπει όσο και το κακό. Ζούμε σε παράξενη εποχή. Καλό και κακό είναι το ίδιο πράγμα, έχουν τις ίδιες συνέπειες. Τελικά, αξίζει ο αγώνας που κάνουμε;

– Μεγάλη κουβέντα, πρόεδρε. Ένας γνήσιος Έλληνας σήμερα θα σου πει: Ωχ, αδερφέ, εσύ θ’ αλλάξεις την Ψωροκώσταινα; Και ποιος σου λέει ότι αυτή θέλει ν’ αλλάξει; Πάρε για παράδειγμα τους καλοπληρωμένους υπαλλήλους του Οργανισμού. Ουσιαστικά είναι εναντίον μας. Γιατί σκέφτονται ότι με τον ρυθμό που προχωρούμε θα ιδιωτικοποιηθούν γρήγορα οι εταιρείες του και θα χάσουν τη βολή τους. Ενώ πριν που δεν γινόταν τίποτε ήταν πιο ευχαριστημένοι. Πληρωνόντουσαν καλά, δεν χρειαζόταν να δουλεύουν πολύ και γκρίνιαζαν γιατί τους κατηγορούσαν για κηφήνες και τρωκτικά. Αυτά τα τρία θέλει σήμερα ο Έλληνας για να είναι ευχαριστημένος: Λεφτά, λίγη δουλειά και λόγο να γκρινιάζει!

– Και πού οδηγεί αυτό;

– Μη φοβάσαι, πρόεδρε, «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει...».

Έπεσε σε περισυλλογή. Τελικά είμαι Δον-Κιχώτης; Και είναι οι μέρες μας για τέτοιους; Ταλαιπωρούμαι και ταλαιπωρώ άλλους για το τίποτε; Διατάραξα την καθεστηκυία τάξη. Κι αυτό δεν το επιτρέπουν να γίνει, ούτε με το καλό, ούτε με το κακό. Τρελός παπάζ με βάφτισε...

Η Φιλύρα του ξανάφερε το κέφι.

– Κύριε πρόεδρε, έχετε πολύ θετική αντιμετώπιση από τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο», το πιο έγκυρο οικονομικό περιοδικό της χώρας. Θέλετε να σας διαβάσω μερικά αποσπάσματα;

– Ναι βεβαίως.

– Ακούστε τι ωραία αρχίζει: «Αν κάποιος είχε ζητήσει από τον Μπέκετ να γράψει ένα θεατρικό έργο του παραλόγου, δεν θα τα είχε καταφέρει καλύτερα από το έργο που έχουν γράψει τα δύο κόμματα που κυβέρνησαν τη χώρα, αναφορικά με το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα. Και τα δύο κόμματα μπορούν άνετα να πάρουν Όσκαρ παραλογισμού, υποταγής σε κοντόφθαλμα κομματικά συμφέροντα και εκδικητικότητας. Το γεγονός ότι από την ιστορία αυτήν υποφέρει ο τόπος αλλά βολεύονται οι ημέτεροι, ουδόλως ενδιαφέρει τη μεγάλη πλειοψηφία των στελεχών των δύο αυτών κομμάτων. Οι πελατειακές σχέσεις και οι ιδεολογικές αγκυλώσεις έχουν την προτεραιότητα και στα δύο. Η τελευταία πράξη του θεάτρου των ιδιωτικοποιήσεων, κρίθηκε στην πλάτη των ενδιαφερομένων για την Ιονική-Αιολική. Θύμα, μεταξύ άλλων, και η παρούσα διοίκηση του αμαρτωλού Οργανισμού Ιδιωτικοποίησης Επιχειρήσεων, η οποία πήγε να κάνει μια καλή πράξη και ξαφνικά θα τρέχει στον εισαγγελέα. Φαίνεται ότι ο νυν πρόεδρος πίστεψε ότι θα γίνουν αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα και πήρε σοβαρά τον ρόλο του, σε σημείο μάλιστα

που το επιτελείο του σχεδίασε και έστησε σε εφαρμογή μια πρωτοποριακή και αποτελεσματική μέθοδο για τις ιδιωτικοποιήσεις. Τελικό αποτέλεσμα, δυστυχώς, είναι ότι η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Βιομηχανίας, στο οποίο υπάγεται ο ΟΙΕ, δέχτηκε και αυτή τις επικρίσεις του κόμματος για την τóλμη της στο σημείο αυτό».

– Να και ένας που βάζει τα πράγματα στη σωστή βάση!

– Ένας αλλά λέων!

Εκεί που έπεσε από τα σύννεφα ήταν στην αίθουσα συνεντεύξεων του υπουργείου. Τον κάλεσε ο Υπουργός Αναπληρωτής για να συζητήσουν με τους φορείς της περιοχής την ιδιωτικοποίηση του μεταλλευτικού συγκροτήματος. Ήταν καθισμένοι βουλευτές, κοινοτάρχες της βόρειας Εύβοιας, συνδικαλιστές της περιοχής και συνδικαλιστές της Γενικής Συνομοσπονδίας. Πριν αρχίσει η συνεδρίαση, ο Αναπληρωτής Υπουργός του είπε:

– Με κατηγορούν που σας υποστηρίζω!

Έπεσε σαν βόμβα στα αφτιά του η κουβέντα αυτή. Τι σημαίνει αυτό; Το λέει ή δεν το λέει η καρδιά του; Και αυτός, για ποιον εργαζόταν; Ήταν οι ιδιωτικοποιήσεις δικιά του, προσωπική, υπόθεση; Δεν είχαν όλα αυτά συζητηθεί και συμφωνηθεί μαζί του και με τον Υπουργό; Δεν του είχε πει ότι για όλα είναι ενημερωμένοι και συμφωνούν ο Υπουργός και ο παραπάνω, που σημαίνει ο Πρωθυπουργός; Ένιωθε το αίμα να ανεβαίνει στο κεφάλι του. Να τον πιάνουν τα διαβόλια του.

Κάθησε μέχρι το τέλος, έδωσε τις απαραίτητες εξηγήσεις, σε ποιο στάδιο βρίσκονταν οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης, και γύρισε οργισμένος στον Οργανισμό.

Δεν είχε ακόμα καταλαγιάσει ο θυμός του όταν μπήκε στο γραφείο του η Νεφέλη.

– Πρέπει να σας ενημερώσω, κύριε πρόεδρε, ζήτησε ο ανακριτής να πάτε την ερχόμενη Δευτέρα, 10 το πρωί, στο γραφείο του για προανάκριση σε σχέση με τα αναγραφόμενα στον τύπο.

– Τι θα πει αναγραφόμενα στον τύπο; τού 'ρθε ο ουρανός σφοντύλι.

– Έτσι είπε ο ανακριτής. Εννοεί, υποθέτω, γι' αυτά που γράφονται σχετικά με την Ιονική-Αιολική, σκάνδαλα κ.λπ.

– Κατάλαβα... Πες σε κάποιο δικηγόρο νά 'ρθει να συζητήσουμε τι φακέλους πρέπει να ετοιμάσουμε.

Μολονότι ήταν αναμενόμενο, δεν μπορούσε ακόμα να εξοικειωθεί με την σκέψη ότι θα πρέπει να απολογείται σε ανακριτές, σαν να ήταν κανένας του κοινού εγκλήματος. Και ποιο ήταν το έγκλημα; Και τι να πει; Ότι εκτελούσε εντολές της κυβέρνησης; Άσε που έτσι κι αλλιώς αυτό δεν μετρούσε. Αυτός έκανε τις ιδιωτικοποιήσεις, αυτός έπαιρνε τις αποφάσεις, αυτός είχε την ευθύνη. Οι κύριοι της κυβέρνησης θα λουφάζουν. Πουθενά δεν φαίνονταν. Ό,τι κάνουν, το κάνουν στο μιλητό. Ενώ αυτός ενεργεί φανερά. Και πρόγευση για τη συμπεριφορά τους είχε πάρει πριν λίγο από τον Χρυσοφυλλάκη.

Προσπάθησε να τα ξεπεράσει όλα μ' ένα ποτήρι Μεταξά. Άναψε και την πίπα του και ηρεμούσε καθώς τραβούσε αργά και ρυθμικά τον καπνό. Θα το υποστώ κι αυτό... αλλά το πιο σημαντικό είναι να μη μας πάρει από κάτω ο τροχός. Τότε είναι που θα τα θαλασσώσω. Κι αυτό δεν πρέπει να γίνει. Θετικές σκέψεις.

Τότε άνοιξε η πόρτα και μπήκε ένας δικηγόρος του Οργανισμού.

– Πρόεδρέ μου, σε βλέπω απτόητο.

– Για να δούμε μέχρι πότε θα είμαι, Ευστάθιε.

– Τι κάνεις τώρα;

– Προς στιγμήν πρέπει να ετοιμάσω φακέλους για τον ανακριτή. Εσείς οι δικηγόροι είστε μαέστροι στο να κλείνετε προέδρους στη φυλακή!

– Όχι όλοι οι δικηγόροι, πρόεδρε.

- Βεβαίως όχι όλοι, αλλά και αυτό αρκεί για να πάει κανείς φυλακή.
- Σκέφτηκες ποιος μπορεί να εκτοξεύει την λάσπη;
- Σκέφτηκα πολλά, όμως αποδείξεις... Δεν έχω πιάσει κανέναν με το δάκτυλο στο μέλι.
- Έχεις κάποια υποψία, κάποια θεωρία, ποιος μπορεί να είναι;
- Ναι, υπάρχει ένα αξίωμα. Δεν μπορεί να υπάρξει βρώμικη δουλειά στον Οργανισμό χωρίς να είναι αναμειγμένος ο Κοπρομυγάκης. Αυτό εδώ το τιτλοφορούμενο σκάνδαλο είναι μια βρώμικη δουλειά. Άρα είναι αναμειγμένος ο Κοπρομυγάκης!
- Πρόεδρε, αυτό είναι πολύ αριστοτελικό σκεπτικό!
- Γιατί; Νομίζεις ότι ο Αριστοτέλης είναι πελεκημένο μάρμαρο; Ο Αριστοτέλης ζει και μας καθοδηγεί.
- Και ποιες είναι οι ενέργειες που απορρέουν από αυτήν τη διαπίστωση;
- Απλά. Στράφηκα στον γραμματέα του κόμματος, τον Μορφονιό. Σύντροφος εγώ, σύντροφος ο Κοπρομυγάκης. Κριτής μας εκείνος.
- Μπράβο! Και τι απήχηση βρήκες;
- Μέχρι στιγμής μηδέν. Προσπάθησα να τον βρω στο Υπουργείο Εσωτερικών. Μου απάντησαν ότι μόλις είχε φύγει, να τον πάρω σε μια ώρα στο Εκτελεστικό Γραφείο. Τον πήρα ύστερα από μία ώρα στο Εκτελεστικό, μου απάντησαν ότι μόλις είχε φύγει, να τον πάρω στο Πολιτικό του Γραφείο, μετά από μισή ώρα. Τηλεφώνησα μετά μισή ώρα στο πολιτικό του γραφείο, μου είπαν ότι έφυγε και να συνεννοηθώ με τον διευθυντή του.

Ο δικηγόρος τον κοίταξε με συμπόνια.

- Πρόεδρε, μη χάνεις τον καιρό σου. Άδικα προσπαθείς. Ο Κοπρομυγάκης ανήκει στους παραδοσιακούς, στον σκληρό πυρήνα του κόμματος. Και μισεί τους εκσυγχρονιστές. Και διακηρύσσει προς όλους ότι έχει πράσινο φως εναντίον σου από κείνον. Ο Μορφονιός τού είπε: Πήδηξέ τον τον πρόεδρο!
- Αυτό δεν το πιστεύω! Με τον Μορφονιό είμαστε φίλοι από παλιά. Αγωνιστήκαμε μαζί όλη την Επταετία. Μου 'στελνε μεσάνυχτα να κοιμίσω αντιστασιακούς στο σπίτι μου, στη Γερμανία. Τότε, που η ομάδα Μπάαντερ-Μάινχοφ ήταν στα πάνω της και εμάς μας χαρακτηρίζαν μιλιτάντ. Δεν θα με πείσεις ποτέ για κάτι τέτοιο!
- Καλά πρόεδρε, ζήσε στον κόσμο σου! Εδώ σκοτώνονται για το ποιος μνηστήρας θα πάρει το χρίσμα, και 'σύ πιστεύεις σε φιλίες και παραμύθια. Οδυσσέα, προσγειώσου. Οι φιλίες ίσχυαν τότε που πολεμούσατε την Δικτατορία. Τώρα ο αγώνας είναι για την εξουσία. Και θα είσαι ή με τους μεν ή με τους δε. Εσύ πήγες με τους εκσυγχρονιστές, άρα για τους άλλους είσαι εχθρός. Και γι' αυτό σε χτυπούν. Καθαρά πράγματα! είπε και έφυγε ο δικηγόρος

Τα λόγια του Ευστάθιου δεν ξεκολλούσαν από το μυαλό του. «Πήδηξέ τον»! Είναι δυνατόν ο σύντροφος που μαζί επτά χρόνια πολεμούσαν τη Χούντα των συνταγματαρχών να δίνει εντολή: Κατάστρεψε τον Ακανθιώτη! Και ποιος είναι ο Μορφονιός; Ένας λεβέντης, έξω καρδιά!. Γλεντζές. Οι γυναίκες σφάζονται στα πόδια του... Και τι δεν έχουμε κάνει μαζί! Δεν ταιριάζει σε τέτοιους χαρακτήρες να σκάβουν λάκκο σε συντρόφους. Και δεν σκάβουν. Ένωθε σχεδόν σίγουρος, ότι ο Ευστάθιος τα 'χε με κείνον, ότι τον συκοφαντούσε!

Βέβαια, αυτό τραβάει λίγο μακριά! Όχι και συκοφάντης ο άνθρωπος που δουλεύει καθημερινά μαζί μου; Αυτό τουλάχιστον θα το καταλάβαινα. Κι εδώ που τα λέμε, απ' αυτά τα καθημερινά που μου λέει, φαίνεται όχι μόνο ότι είναι εντάξει, αλλά είναι και με τα δυο πόδια στη γη. Ενώ εγώ πολλές φορές πετάω. Απογειώνομαι στον ενθουσιασμό μου. Γέλασε λίγο. Αλλά και τι μ' αυτό; Αυτός είμαι, θ' αλλάξω τώρα; Και προπαντός, θέλω ν' αλλάξω; Τι θα γινόταν αν δεν πετούσα; Αν ήμουν ρεαλιστής; Θα ακολουθούσα τον ρεαλιστικό δρόμο που μου 'δειχνε ο μακαρίτης ο πατέρας μου

μόλις τελείωσα το Γυμνάσιο. Πήγαινε, γιε μου, να γίνεις χωροφύλακας, έχεις απολυτήριο Γυμνασίου. Φτάνει γι' αυτό! Και αν θέλεις και να σπουδάσεις, μπορείς στον ελεύθερο χρόνο που σου αφήνει η υπηρεσία. Πού να τρέχεις στη Γερμανία, να σπουδάσεις χωρίς λεφτά! Ξέρεις πόσοι πήγαν να σπουδάσουν και χάθηκαν; Και είχαν και λεφτά! Τελικά μάλλον σε καλό παρά σε κακό μού βγήκε η Γερμανία! Πήγα μετανάστης με τη χάρτινη βαλίτσα και τις χίλιες δραχμές στην τσέπη και γύρισα πίσω στην Ελλάδα επιστήμονας και μάνατζερ! Κάθε άλλο παρά σε κακό μού βγήκε η έλλειψη ρεαλισμού.

Μια αμφιβολία εισχώρησε κρυφά από την πίσω πόρτα. Δεν έφαγες λίγες φορές τα μούτρα σου, γιατί δεν θέλησες να αντικρίσεις τη γυμνή πραγματικότητα; Οδυσσέα, ζεις το όνειρο. Μα τι έλεγε στον κόσμο η προεκλογική γιγαντοαφίσα του κόμματός σου; Ζείστε το όνειρο! Να ονειρεύεται τα λόγια τα πλάνα τα μεγάλα, που τους πασάρει η ηγεσία... Και καλά ο λαός. Εσύ όμως; Δεν βλέπεις τα μαχαιρώματα, τις συκοφαντίες, τις ίντριγκες;

Η λέξη ίντριγκα ένιωθε να τρυπάει τα φυλλοκάρδια του. Τι το παράξενο; Είσαι εσύ στο απυρόβλητο; Ε, ήρθε λοιπόν και η δική σου σειρά. Να σε πηδήξουν! Χαμογέλασε πονηρά. Πρώτα να το μπορέσουν... Όμως μια φωνή μίλησε μέσα του και ντράπηκε: Για μία ακόμη φορά αποκαλύφτηκες πόσο εγωιστής είσαι! Σκέφτηκες, εγωίσταρε, ότι πέρα από εσένα υπάρχει και ένας λαός που πληρώνει τα σπασμένα; Για τον οποίο καυχίσαι ότι αγωνίζεσαι μέρα νύχτα; Αλλά ποιον υπηρετείς; Τον λαό; Δεν είμαι τόσο σίγουρος... Ηγεσίες υπηρετείς! Ηγεσίες, που πριν πηδήξουν εσένα, πηδήξαν πολλάκις αυτόν τον λαό. Απλώς τώρα ήρθε και η σειρά σου. Και δίκαια!

Ο Κοπρομυγάκης κινιόταν αυτές τις μέρες ακατάπαυστα. Το έβαλε αμέτι μοχαμέτι να εφαρμόσει το μεγάλο του σχέδιο. Να οδηγήσει τον πρόεδρο του ΟΙΕ σ' ένα καινούργιο αδιέξοδο. Για τον φόβο των Ιουδαίων... Αν γλιστρήσει από την προανάκριση. Πολλά παιζόντουσαν γι' αυτόν. Κι ένιωθε αφόρητη την πίεση του Μέγιστου, που αδημονούσε. Χώσ' του την πιο βαθιά, είπε, κι αυτό ήταν εντολή!

Συνάντησε τους συνδικαλιστές της Έριον.

– Θα σας εξηγηθώ τσίφτικα! Θα σας πω τι πρέπει να κάνετε, αν κι αυτό είναι ενάντια στα συμφέροντα του Οργανισμού, από τον οποίο τρώω ψωμί. Αλλά χρόνια τώρα μιλάμε μαζί ειλικρινά. Αυτός που σας αγόρασε, δηλαδή την Έριον, είναι μπατίρης. Δεν έχει μια. Φουκαράς του κερατά. Ο μόνος που έχει λεφτά είναι ο ΟΙΕ. Και μόνο μέσω του ΟΙΕ μπορεί να δώσει η κυβέρνηση λεφτά. Παράνομα βέβαια... αλλά πρώτη φορά το κάνει αυτό ο Οργανισμός; Δεν θα χάσει τώρα την παρθενιά του. Σύμφωνα με την νομική μου σκέψη, ένα δάνειο έναντι επιταγών πελατών μπορεί να δοθεί. Και ο πρόεδρος του ΟΙΕ έχει κότσια. Δεν είναι σπανομαρία. Θα το κάνει σίγουρα, αν επιμείνετε! Κι εγώ θα βοηθήσω παρασκηνιακά να πείσω τους συναδέλφους μου νομικούς ότι το δάνειο μπορεί να δοθεί.

Ευτυχισμένος ο Κοπρομυγάκης που οι συνδικαλιστές θα πίεζαν να τους δοθεί δάνειο, γύρισε στον Οργανισμό και αποτάνθηκε στην γραμματέα:

– Έχεις τον φάκελο έτοιμο για το αυριανό χεστήριο; Θα δω σε λίγο τον Καρά.

– Αυτόν τον έχω. Αλλά εσύ πού χάθηκες; Σε ζητούν από το πρωί οι συνδικαλιστές της Έριον.

– Από κείνους έρχομαι, δεσποινίς μου!

Η γυναίκα αδημονούσε ν' ακούσει.

– Το σχέδιο είναι τέλειο. Κατεύθυνα τους συνδικαλιστές να συνεχίσουν την κατάληψη του εργοστασίου ώσπου να τους δώσει ο Ακανθιώτης δάνειο. Μόλις το κάνει, βάζουμε ραδιόφωνο και τύπο να τον καταγγείλει για απιστία. Δίνει δάνειο σε αφερέγγυα εταιρεία. Αν πάλι αρνηθεί, θα αναγκαστεί να τον πάρει με το

σκατόφτυαρο ο υπουργός ή ο αναπληρωτής του. Οπότε ή το δίνει ή παραιτείται! Ρουά-ματ, σου λέω.

– Σκίζεις! Είμαι περήφανη για σένα.

Τράβηξε εκείνος τη μύτη του κατά το συνήθειό του.

– Σειρά σου τώρα. Κοίταξε τα αρχεία τους μόλις ετοιμάσουν τη νομική γνωμάτευση και την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου για το δάνειο και μου τη δίνεις. Να ξέρουμε το σκεπτικό τους, για να αναπτύξουμε αντεπιχειρήματα και να τους τη φέρουμε.

– Δυστυχώς, δεν μπορώ πια. Βάλαν σε εφαρμογή το καινούργιο σύστημα γραφείου και είναι όλα τα αρχεία τους κλειδωμένα.

– Τους μπάσταρδους! Να μην μπορείς να δεις τι γίνεται στο σπίτι σου...

Κατέβασε ακόμα μερικές βρισιές ώσπου να ηρεμήσει. Ξαφνικά όμως φωτίστηκε ο νους του.

– Δηλαδή μου λες ότι πριν βγουν οι κομπιούτερ δεν υπήρχε κατασκοπία;

Η γυναίκα δεν καταλάβαινε τι εννοούσε.

– Κορίτσι μου γλυκό! Βρες μια στιγμή που λείπουν και ψαχούλεψε τα συρτάρια τους.

– Δεν είναι και τόσο εύκολο όσο νομίζεις...

– Και ποιος είπε ότι σ' έχω εσένα για τα εύκολα;

Μετά τον επισκέφτηκε η Φερενίκη και του έδωσε έναν τόνο αισιοδοξίας. Ήρθε με τον δικηγόρο τον Παπαδόπουλο που του είπε:

– Η Φερενίκη είναι μεγάλο απόκτημα για την άμυνά σας, κ. πρόεδρε. Είναι φοβερά λεπτολόγος και γνωρίζει στοιχεία για σας, τα οποία εσείς επιμελώς μας έχετε αποκρύψει, που είναι όμως πολύ σημαντικά για την υπεράσπισή σας.

– Στοιχεία, για τα οποία εσείς προφανώς δεν με ρωτήσατε. Η ζωή μου είναι ανοιχτό βιβλίο.

– Εγώ πάντως χαίρομαι πολύ για τη συνεργασία μαζί της.

– Είναι πολύ ευχάριστη η δουλειά με τον κ. Παπαδόπουλο, είπε εκείνη. Είμαστε ήδη δυο μέρες μαζί. Αύριο το πρωί θα πρέπει να μελετήσω κάποια νομικά θέματα, αλλά από αύριο βράδυ ή το Σαββατοκύριακο θα μπορούσαμε να συζητήσουμε και μαζί.

– Ωραία! είπε ο νομικός. Εγώ τώρα νιώθω αρκετά καλύτερα, που ξέρω ότι η Φερενίκη ασχολείται με αυτό το θέμα.

Σηκώθηκε, χαιρέτισε και βγήκε.

– Έχεις τις χάρες σου! άπλωσε να της σφίξει πάνω από το τραπέζι το χέρι.

– Πράγματι, με ενθουσιάζει πολύ η υπόθεση. Δεν φανταζόμουν το εύρος και τις πτυχές του σκανδάλου. Ούτε ότι έχει τόσα πολλά επίπεδα και τόσο σημαντικές συνέπειες. Είναι ένα κουβάρι με πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις.

– Για μένα το πιο συγκινητικό είναι ότι αγωνιζόμαστε και πάλι μαζί. Θυμάσαι; Είμαστε παντα μια αποτελεσματική δυάδα. Και έχω την αίσθηση τώρα ότι κάνουμε κάτι τρανό. Η χώρα βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή και μπορούμε κι εμείς να σπρώξουμε για να πάει προς τη σωστή κατεύθυνση.

– Να μπορούσαμε ακόμα μια φορά, να κάναμε κάτι σπουδαίο. Πόσο το λαχταρά η ψυχή μου... Καλό είναι το πανεπιστήμιο και η φροντίδα του παιδιού. Αλλά εδώ γίνονται τιτανομαχίες! Και εξαρτώνται τόσα πολλά από το ποιος θα υπερισχύσει. Οποιος κερδίσει, γράφει ιστορία. Κι όποιος χάσει, χάνεται για πάντα.

– Μπράβο! Σε βλέπω σαν και τότε, να ορμάς στην αρένα. Αλλά ας είμαστε πρακτικοί.

Έβγαλε και της έδωσε ένα ζεύγος κλειδιών του σπιτιού του.

- Πάρε αυτά να οργανωθείς, να δουλεύεις απρόσκοπτα.
- Όπως στη Γερμανία. Και τότε είχα κλειδιά του σπιτιού σου.
- Κι αν θέλεις, αύριο το βράδυ τρώμε μαζί.
- Νομίζω προφταίνω! Θα έχω τελειώσει μέχρι τότε με τα καθήκοντα της μητερούλας και θα προλάβω να ετοιμάσω κάτι για δείπνο.
- Χαίρομαι ιδιαίτερα

Αλλά από την άλλη μεριά και ο Φίληθος, που από την φύση του απεχθανόταν τα δυσάρεστα, πήρε τη μεγάλη απόφαση να δράσει. Αυτή η σκευωρία, αυτό το σκάνδαλο, τον ενόχλησε σφοδρά. Τον πατούσε στον κάλο του. Το πιο βασικό του προσόν, αυτό που τον έκανε διαφορετικό από τους άλλους πολιτικούς, ήταν το ήθος του. Και ακριβώς αυτό διακυβευόταν τώρα. Έπρεπε αμέσως να σταματήσουν τα χτυπήματα κάτω από τη ζώνη. Αφού μάλιστα από τη μια μέρα στην άλλη θα μπορούσε να μπει θέμα διαδοχής του προέδρου του κόμματος.

Παρά την απέχθειά του πήγε στο γήπεδο για να συναντήσει τον Μέγιστο και να του ζητήσει εδώ και τώρα να σταματήσει αυτή η ψευδολογία. Που μπορεί να εκτοξευόταν εναντίον του συνεργάτη του Ακανθιώτη, αλλά ουσιαστικά ακουμπούσε τον ίδιο.

Επρόκειτο για έναν συνηθισμένο αγώνα του Πανελληνίου με την αισθητά πιο αδύνατη βορειοελλαδίτικη ομάδα Θεσσαλονίκη. Οι οπαδοί του Πανελληνίου είχαν γεμίσει τις κερκίδες στη μεριά της πύλης δεκατρία. Εκείνοι της αντίπαλης, πολύ λιγότεροι, πήραν θέσεις απέναντι. Στις άλλες κάθισαν κάθε λογής φίλαθλοι.

Ο Μέγιστος πήρε τη θέση που προβλεπόταν για τον πρόεδρο της ομάδας και δίπλα του ο υπουργός. Πίσω τους πολλοί από τους μακροχρόνιους οπαδούς και ενισχυτές, λίγο σκοτεινές και άγριες φάτσες, που θα μπορούσαν να είναι ιδιοκτήτες νυκτερινών κέντρων, χασάπηδες ή παράγοντες της λαχαναγοράς, όλοι τους Θλιμμένη Παναγιά.

Οι οπαδοί στην πύλη δεκατρία, μόλις είδαν τον Μέγιστο, άρχισαν να χτυπούν παλαμάκια και να φωνάζουν ρυθμικά:

«Μέγιστε, Θεέ, κράτα τον Πανε...»

Αυτός αστράφτοντας σήκωσε ψηλά την γροθιά του και φώναξε με δύναμη ν' ακουστεί όσο το δυνατόν πιο μακριά.

«Παιδιά, γερά, να τους φάμε...».

Καθώς ο Φίληθος ξαφνιάστηκε από τα συνθήματα, του εξήγησε:

– Οι Έλληνες είναι παιδιά. Χρειάζονται έναν μπαμπά. Να τους αγαπάει και να τους εκμεταλλεύεται.

Με το που μπήκαν οι παίκτες του Πανελληνίου στο γήπεδο, άρχισαν οι μισοί οπαδοί να φωνάζουν:

«Πρωτάθλημα, πρωτάθλημα».

Και οι άλλοι μισοί:

«Κύπελο, κύπελο».

Όταν περνούσαν οι παίκτες της Θεσσαλονίκης οι κερκίδες της πύλης δεκατρία φώναζαν ρυθμικά:

«Γαμιέται ο Θρύλος και ο Πειραιάς...».

Ο Μέγιστος χαμογέλασε στον Φίληθο.

– Η ψυχολογία στον αγώνα είναι σημαντικό. Τα παιδιά, για να σνομπάρουν τους Θεσσαλονικείς, βρίζουν όχι αυτούς αλλά τον μεγάλο αντίπαλό μας, την ομάδα του Πειραιά.

Άρχισε ένα ζωηρό παιχνίδι και στο δέκατο ένατο λεπτό ο πολωνός παίκτης του Πανελληνίου πέτυχε το πρώτο τέρμα. Ο Μέγιστος άρχισε να χτυπάει παλαμάκια, μαζί

και ο Φίληθος. Οι άλλοι στις κερκίδες των επισήμων συνέχαιραν τον πρόεδρο. Οι οπαδοί του Πανελληνίου πανηγύριζαν επευφημώντας τον παίχτη με κραυγές χαράς: «Είναι τρελός ο Πολωνός...».

Το ματς μετά εξελείχθηκε πιο ήρεμο. Μίλησε ο Φίληθος:

– Ο χωρισμός σε στρατόπεδα οπαδών δεν βοηθάει. Η λογική όλοι οι καλοί από την μια μεριά, όλοι οι κακοί από την άλλη, βλάπτει τη χώρα.

Ο Μέγιστος σούφρωσε λίγο το μέτωπό του.

– Υπουργέ μου, αυτοί είναι οι φίλαθλοι που έχουμε, και αυτούς θέλουμε να έχουμε. Κι είναι καλά να έχουμε τους μισούς Έλληνες με το μέρος μας, αντί να μας βρίζουν όλοι οι Έλληνες μαζί. Συμφωνώ όμως ότι δεν πρέπει να αφήνουμε τις αόρατες δυνάμεις του κακού να υπερισχύουν.

Όταν έγινε μια διακοπή λόγω τραυματισμού ενός παίχτη της ομάδας της Θεσσαλονίκης, του είπε ο Φίληθος.

– Η απόφασή σας υπέρ των τριανταπέντε ωρών εργασίας, που εισαγάγετε στις εταιρείες σας, βοηθάει τις προοδευτικές δυνάμεις της χώρας. Είναι γενναία και μεγάλη θυσία εκ μέρους σας.

– Όταν μια χειρονομία σου έχει αξιόλογη απόδοση, σου έρχεται λιγότερο δύσκολη.

– Σαφώς και έχει! Αλλά και ο όλος χειρισμός σας υπήρξε άψογος.

– Ξέρεις, ακόμη και οι καλές ιδέες χρειάζονται την σωστή προβολή και στήριξη.

Καθώς προχωρούσε ο αγώνας ανέβαινε ο ενθουσιασμός, μια και νικούσε ο Πανελλήνιος. Αρχισε να νιώθει ο Φίληθος όλο και πιο άνετα. Ανέβηκε και το κέφι του. Κοίταξε γελαστός τον Μέγιστο.

– Θαυμάζω την απλότητά σας. Τζην και μπουφάν!

Εκείνος το απόλαυσε.

– Οι παλιοί βιομήχανοι είναι κούφιοι και πεινασμένοι για κοινωνική αναγνώριση. Αναζητούν κάποια ταυτότητα με τρόπο γελοίο, μέσα από προβληματική επίδειξη των συμβόλων του πλούτου. Εγώ φορώ τζην και κατακτώ τις καρδιές των πολιτών.

Κούνησε καταφατικά το κεφάλι του ο Φίληθος προς μεγάλη ευχαρίστηση του Μέργιστου. Θέλησε αυτός με τη σειρά του να πει έναν καλό λόγο.

– Εκτιμώ σε σένα ότι είσαι τεχνοκράτης και έχεις και ήθος. Θα σου είμαι πάντα αρωγός. Γιατί εσύ θα οδηγήσεις τη χώρα στην Ευρώπη. Τους άλλους διεκδικητές της προεδρίας του κόμματος δεν τους πάω. Δεν ανέχομαι την αυταρέσκεια της μετριότητας.

Φάνηκε στον Φίληθο η κατάλληλη στιγμή που περίμενε.

– Ο δρόμος για την προεδρία του κόμματος είναι σκληρός και με χτυπήματα κάτω από τη ζώνη. Κι ένα τέτοιο χτύπημα είναι η επίθεση που γίνεται λόγω της ιδιωτικοποίησης της Ιονικής-Αιολικής. Ο πρόεδρος του ΟΙΕ, ο Ακανθιώτης, είναι συνεργάτης και φίλος μου.

– Αυτόν θα τον συντρίψω. Για παραδειγματισμό! Αγνόησε την επιθυμία μου... Δεν συνεμορφώθη προς τας υποδείξεις!

– Η συγκυρία όμως βλάπτει σφοδρά εμένα. Το τιτλοφορούμενο σκάνδαλο με αγγίζει.

– Λυπούμαι γι' αυτό! Ζήτησα να αγοράσω κατά την πώληση της Ιονικής-Αιολικής το διακομιστικό κέντρο. Ένα ακίνητο που θέλω να το κάνω εν καιρώ καζίνο. Και ο δικός σου μου το αρνήθηκε. Πρόσφερα χοντρά λεφτά κι αυτός το έδωσε αλλού για να λειτουργήσει σωστά, λέει, η νέα βιομηχανία. Αλλά, πες μου, πού οδηγούμαστε αν ο καθένας κάνει του κεφαλιού του; Αν με φτύνει ένας προεδράκος, πώς θα σταθώ εγώ; Και πώς θα λειτουργήσει το πολιτικό και οικονομικό μας σύστημα; Θα καταρρεύσουμε...

Στο δέκατο λεπτό του δεύτερου ημιχρόνου η αντίπαλη ομάδα πέτυχε τέρμα. Νεκρική σιωπή επικράτησε στους οπαδούς του Πανελλήνιου. Οι Θεσσαλονικείς άρχισαν να επευφημούν τον παίχτη τους Θανάση Παπά φωνάζοντας:

«Άσα-άσα, πα-πα-πά!»

– Γκαντεμιά! μουρμούρισε ο Μέγιστος.

Οι οπαδοί όμως των γηπεδούχων οργισμένοι απάντησαν φωνάζοντας ρυθμικά:

«Γαμώ τη μάνα του,

και την αδελφή του...».

Αλλά λίγο αργότερα πέτυχε νέο τέρμα ο Πανελλήνιος και η χαρά και ευφορία επέστρεψε στις κερκίδες των επισήμων. Με το που σφύριξε ο διαιτητής το τέλος, στράφηκε ο Μέγιστος στον Φίληθο.

– Εγώ πρέπει να πάω στα παιδιά. Ν’ ανοίξουμε τις σαμπάνιες και να το γιορτάσουμε!

Αποχαιρετίστηκαν και χώρισαν. Ο Φίληθος που είχε καταβάλει μεγάλη προσπάθεια για να υποστεί όλα αυτά που συνέβησαν στον αγώνα, χάρηκε όταν γύρισε στο σπίτι. Εκεί πήρε το περίφημο μπλοκάκι του, όπου έγραφε όλα τα σημαντικά για τον εαυτό του και τους συνεργάτες του, και σημείωσε:

«Ακανθιώτης: καμένο χαρτί».

Ύστερα, καθώς ήταν πια κουρασμένος, κοιμήθηκε λυπημένος.

Άλλη πονεμένη ιστορία αυτές τις μέρες ήταν οι συνδικαλιστές. Πρώτα τού ’ρθε μια ομάδα από πρόωρα γηρασμένους μεσόκοπους, με τριμμένα σακάκια και φαρδιά τσαλακωμένα παντελόνια, πρώην εργαζόμενοι της πτωχευμένης εταιρείας Λιφρέπ.

Καθώς τους κοιτούσε, ζωντάνεψαν μέσα του μνήμες από το λιμάνι του Αμβούργου. Εργαζόμενος φοιτητής αυτός τότε, κάθε φορά που ξέμενε από λεφτά, πήγαινε στη μεγάλη αίθουσα του λιμανιού όπου οι επικεφαλείς των συνεργείων διάλεγαν εργάτες για να ξεφορτώσουν τα πλοία. Πρωί πρωί, πριν καλά καλά φέξει, μαζευόντουσαν στη σκοτεινή αίθουσα άνθρωποι και άνθρωποι, αξύριστοι, κακοντυμένοι, πολλοί πεινασμένοι. Πήγαινε κι αυτός να κάνει μια ή περισσότερες βάρδιες. Υπήρχαν τα συνεργεία που ξεφόρτωναν τα κατεψυγμένα κρέατα από την Αργεντινή. Παγωμένα κομμάτια ζώου, εξήντα με ογδόντα κιλά έκαστο, σαν ξύλα, ψυγμένα στους είκοσι τέσσερις βαθμούς κάτω από το μηδέν. Έμπαινε στο ψυγείο-κοντέινερ, του φόρτωναν στην πλάτη το ξυλιασμένο κρέας και το μετέφερε στο φορτηγό-ψυγείο που θα το διακινούσε στην αγορά της Γερμανίας. Άλλα συνεργεία ξεφόρτωναν τα μπανανόπλοια της Νότιας Αμερικής. Τεράστιους κλώνους πράσινες μπανάνες, από το αμπάρι του πλοίου στην προβλήτα κι από εκεί με το καρότσι στην αποθήκη του λιμανιού. Έπρεπε να προσέχει ιδιαίτερα μήπως ξυπνήσουν τα φιδάκια που πολλές φορές ήταν κουλουριασμένα στους κορμούς και του χαϊδέψουν τον αυχένα. Άλλα πάλι συνεργεία ξεφόρτωναν δέρματα, που ήταν υγρά και βαριά και χρειαζόταν μια βδομάδα ώσπου να βγει η μυρωδιά από πάνω του. Έμπαινε στις μαούνες των συνεργείων και μέσα στην ομίχλη του λιμανιού έφτανε στην προβλήτα του αραγμένου πλοίου. Έκανε τη βάρδια του και στο τέλος ο επικεφαλής τού έδινε επί της παλάμης τον οβολό. Εικοσιτέσσερα μάρκα για την πρωινή βάρδια και εικοσιεφτά για την απογευματινή. Μετά ξανά στη μαούνα και από εκεί στον σταθμό για να πάρει τον υπόγειο. Και πριν φτάσει στο σπίτι, να περάσει από το σούπερ-μάρκετ και να γεμίσει μια χάρτινη σακούλα με τρόφιμα. Κι αυτό κάθε τόσο...

Οι συνδικαλιστές ζητούσαν να τους καταβληθούν μισθοί για τη διάρκεια που είχαν κάνει κατάληψη του εργοστασίου.

– Πάντως ιδιαίτερα δεν κουρασθήκατε κατά την κατάληψη.

– Τι άλλο να κάναμε, κύριε πρόεδρε; Ανεργία ή κατάληψη.

Τους υποσχέθηκε ότι θα ξαναδεί το θέμα και θα τους δώσει μια απάντηση πριν από τα Χριστούγεννα, κι εκείνοι αποσύρθηκαν με κάποια αμυδρή ελπίδα στα στήθια.

Ύστερα μπήκαν τρεις ασπρομάλληδες που ρωτούσαν να μάθουν πότε θ' ανοίξει το εργοστάσιο υφαντουργίας στον Βόλο. Άλλη χαμένη υπόθεση. Δυο επιχειρηματίες είχαν πλειοδοτήσει πριν ένα χρόνο στον πλειστηριασμό. Ο ένας, που ήξερε τη δουλειά, απεβίωσε. Ο δεύτερος δεν είχε καμιά διάθεση να το τρέξει, και ζητούσε να το κάνει σούπερ-μάρκετ και να προσλάβει μερικούς από τους πρώην εργαζόμενους.

– Δεν βλέπω να υπάρχει ενδιαφέρον από τον επιχειρηματία να το λειτουργήσει.

– Να τον πιέσετε, κύριε πρόεδρε!

– Γίνεται βιομηχανία με πίεση;

– Κύριε πρόεδρε, εμείς χρειαζόμαστε δουλειά. Από εσάς περιμένουμε ν' ανοίξετε τα εργοστάσια. Ήταν υπόσχεση της κυβέρνησης πριν από τις εκλογές. Περιμένουμε να πραγματοποιηθούν τα υποσχεθέντα!

Τους διαβεβαίωσε ότι θα κάνει ακόμη μια προσπάθεια και θα τους ενημερώσει σύντομα. Έκαναν κουράγιο να κρατήσουν την ελπίδα άσβεστη μέσα τους και πήραν τον δρόμο τους.

Βαριές σκέψεις και σκοτούρες τον βρήκαν μόλις έφυγαν εκείνοι.

Κλωθογύριζαν στο μυαλό του τα λόγια του συνδικαλιστή: Κατάληψη ή ανεργία. Το ένα χειρότερο από το άλλο... Καμιά αισιοδοξία, καμιά προοπτική. Μόνο η πενιχρή ελπίδα, μήπως κάτι πάρουν, κάποια λεφτά για δουλειά που δεν πρόσφεραν, να κάνουν Χριστούγεννα.

Και οι άλλοι πάλι... Περιμένουν ν' ανοίξει το εργοστάσιο. Στην καλύτερη των περιπτώσεων θ' ανοίξει για λίγους μόνο. Και ελπίδα τους είμαι εγώ! Ταράχτηκε στη σκέψη. Θεέ μου, να μπορούσα μόνο να τα καταφέρω, ν' ανοίξουν πάλι τα εργοστάσια, να δουλέψουν και να φάνε ψωμί οι άνθρωποι. Κι όχι να εκλιπαρούν.

Κάνω όμως πράγματι ό,τι μπορώ; Εξαντλώ όλα τα όρια ή χάνομαι στα τρεχάματά μου;

Τι φριχτό να ζεις μόνο με την ελπίδα. Κι αυτή να είναι κούφια... Ξαναθυμήθηκε το λιμάνι του Αμβούργου. Ένα πρωί, την ώρα που έκαναν κολατσιό, στους πνιγμένους από την υγρασία πάγκους, του λέει ένας ταλαίπωρος εργάτης: Εσύ είσαι φοιτητής. Αύριο θα πάρεις το δίπλωμά σου και θα ζεις σαν κύριος. Εμείς όμως μια ζωή θα σαπίζουμε στο λιμάνι!

Δεν το 'χα συνειδητοποιήσει... Γι' αυτό άντεξα. Είχα την ελπίδα. Αύριο θα τελειώσω τις σπουδές. Θα κάνω κάτι καλύτερο από το να ξεφορτώνω υγρά δέρματα. Θα ζω και θα ανταμείβομαι καλύτερα. Αυτοί οι δυστυχείς όμως;

Και ποιος είσαι εσύ, για να στηριχτούν πάνω σου; Κι εσύ ο ίδιος είσαι επί ξύλου κρεμάμενος. Δεν ξέρεις τι σου ξημερώνει η αυριανή μέρα. Αν θα είσαι καν πρόεδρος. Κι αν είσαι κατηγορούμενος; Δεν ανέθεσες κιόλας την υπεράσπισή σου στην Φερενίκη; Είσαι το ίδιο όπως κι αυτοί! Στροβιλίζεστε σ' έναν κόσμο χωρίς βάση, χωρίς προοπτική, πιασμένοι χέρι χέρι, χορευτές στον κύκλο της ελπίδας. Της φρούδας...

Πάντως έγινε το έλα να δεις όταν ήρθαν μια ντουζίνα συνδικαλιστές της Αλάσκα με τον ψηλό ψαρομάλλη επικεφαλής τους. Μπήκε αυθαδέστατα παίζοντας το κομπολόι του και ρώτησε:

– Τι γίνεται με την εταιρεία μας; Εμείς μαστιζόμαστε από την ανεργία και άλλοι πλουτίζουν λεηλατώντας την περιουσία του ελληνικού λαού. Σας λέμε ότι τα όρια ανοχής μας εξαντλήθηκαν.

– Θέλετε ή δεν θέλετε την ιδιωτικοποίηση;

– Σαφώς και θέλουμε ν’ ανοίξει το εργοστάσιο. Όχι όμως από τον απατεώνα στον οποίο το μεταβιβάσετε εσείς. Πράγμα για το οποίο τραβάτε ολοταχώς στον Κορυδαλλό...

– Ας αφήσουμε τους κορυδαλλούς και τ’ αηδόνια. Ζητήσατε να μου μιλήσετε επειγόντως. Απειλήσατε με κατάληψη του γραφείου μου. Ποιο είναι παρακαλώ το αίτημά σας;

– Να δεχτείτε την προσφορά μας για την εξαγορά της Αλάσκας.

– Ποια προσφορά σας; Προσφορές δίνονται όταν υπάρχει διαγωνισμός. Όσο για το γράμμα που μου στείλατε με τίτλο «Προσφορά», αυτό αποτελεί έκθεση πεπραγμένων σας, σαν κι αυτά που κατά καιρούς λέτε στα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις.

Έγινε βαβούρα, υψώθηκαν φωνές, αλλά και αντιρρήσεις από τη μειοψηφία που ήθελε την ιδιωτικοποίηση.

– Βρισκόμαστε στην τελευταία φάση της πώλησης της Αλάσκα, τους είπε μόλις καταλάγιασαν. Σε τρεις μήνες θα καταρτιστεί οριστική σύμβαση μεταβίβασης. Εάν φανεί αδυναμία του επενδυτή να ανταποκριθεί στους όρους του προσυμφώνου, θα τον κηρύξουμε έκπτωτο και θα προχωρήσουμε σε νέο διαγωνισμό. Και τότε πεδίων μέγα και για νέες προσφορές.

Όταν αποχώρησαν οι συνδικαλιστές είπε με βαριά καρδιά:

– Κοίτα για ποιους ζημεροβραδιάζομαι στον Οργανισμό.

Λίγο αργότερα μπήκε βιαστικά ο αντιπρόεδρος του Οργανισμού και του έκανε την καρδιά περιβόλι...

– Πρώτη φορά, πρόεδρε, αναγκάστηκα να απαρνηθώ τον εαυτό μου.

– Γιατί;

– Στο ταξί που πήρα άκουγα τους συνεπιβάτες να χαίρονται πραγματικά, ότι επιτέλους θα κλείσουν κάποιον στη φυλακή. Κοπάνα τον, επικροτούσαν, κοπάνα τον. Δεν ήξερα τι να πω. Ήταν φρικτό!

– Καλά να τα ακούς εσύ. Για σκέψου να τα ακούει το παιδί σου.

– Μη το συζητάς, πρόεδρε. Αλλά πάμε ένα από τα επόμενα βράδια, έξω να πιούμε ένα ποτήρι κρασί, είπε και αποχώρησε.

Για καλή του τύχη πέρασε μετά από λίγο σαν κομήτης όπως πάντα ο συμμαθητής του από το γυμνάσιο, ο Τόλης.

– Κύριε πρόεδρε, είπε γελαστή η Φιλύρα, ήρθε πάλι ο κύριος Τόλης. Μας έκανε να γελάσουμε. Μας είπε τόσα αστεία που ξεκαρδιστήκαμε. Μας έφερε και... αντιπαχυντικά σοκολατάκια. Έχει κι ένα κουτί για σας. Θέλει να σας δει για λίγο.

– Ας περάσει, είπε και σηκώθηκε να τον προϋπαντήσει.

Εκείνος μπούκαρε ανοίγοντας τις αγκάλες του.

– Ε, συμμαθητή, πού είναι οι πούστηδες να τους δέσω όλους!

– Δέσε πρώτα τα μυαλά σου, που έχουν σαλέψει εδώ και καιρό, και μετά δένεις και τους άλλους.

– Η τάξη μας έβγαλε έναν λοκατζή. Κι αυτός είμαι εγώ. Όποιον θέλεις, και όποτε θέλεις, Οδυσσέα, τον καθαρίζω. Τον κρεμώ με λεπτό σχοινάκι στην πλατεία Συντάγματος.

– Με τόσα παλικάρια που έχει η χώρα μας δεν μπορώ να καταλάβω την κατάντια μας. Προχτές μου έλεγαν κάποιοι άλλοι θερμόαιμοι, από το χωριό μου αυτοί, πως θα κατέβουν να βάλουν μπουρλότο στην Αθήνα.

– Και καλά θα κάνουν! Το μόνο που σώζει την Ελλάδα. Αν δεν κάψεις όλο αυτό το συνονθύλεμα της διαφθοράς που είναι η Αθήνα, δεν θα δει προκοπή ο τόπος.

– Τι τρελό έλεγες τούτη τη φορά και χάζεψαν οι γραμματείς;

– Τι κουκλάρες που είναι, αδελφέ. Τις βλέπω και γίνομαι σκόνη. Εκείνη η Φιλύρα, τι ματιά που έχει, ρε παιδί μου. Σε γδύνει με το βλέμμα της. Αλλά και η Νεφέλη, κορίτσαρος.

Γέλασε από καρδιάς.

– Προφανώς σε γοήτεψαν τόσο που ξέχασες τι τους είπες.

– Όχι, όχι, κάθε άλλο, Οδυσσέα. Είπα ότι η Φιλύρα γεννήθηκε την ώρα της Αφροδίτης. Είναι ιχθύς και παρασκευογεννημένη. Ξέρεις τι σημαίνει αυτό;

– Όχι. Αυτά είναι δικά σου χωράφια.

– Αυτό σημαίνει γυναίκα δυνατή! Γυναίκα ερωτιάρα. Για την οποία τα δίνεις όλα...

Γελούσε, ξανάσαινε κι ένιωθε να λύνονται οι κόμποι του κορμιού του.

– Τόλη, μάλλον με πέτυχες σε κάπως στριμωγμένη στιγμή. Έλα μια άλλη φορά. Ή καλύτερα έλα ένα βράδυ στο σπίτι. Να τα πούμε με την ησυχία μας. Να το γλεντήσουμε.

– Οδυσσέα, δεν θα φύγω πριν σου τα πω ένα χεράκι. Εγώ είμαι συμμαθητής σου. Έχω δικαιώματα! Όλοι αυτοί εδώ γύρω σε αγαπούν γιατί είσαι πρόεδρος. Εγώ σε αγαπώ γιατί είσαι ο Οδυσσέας! Που πηγαίναμε μαζί στο Γυμνάσιο, που παίζαμε γκαζιές και μακριά γαϊδούρα. Και όταν όλοι αυτοί εδώ σ' αυτήν την κωλοπρωτεύουσα θα σε φτύνουν, ο Τόλης θα βάλει μπροστά το λοκατζίδικο στήθος του να σε καλύψει. Αυτά, για να ξέρεις, τι θα πει συμμαθητής και τι θα πει Τόλης. Και τώρα θα μ' ακούσεις.

– Λέγε!

– Οδυσσέα, μόνο ένα θα σου πω: Μη χαλάς τη ζαχαρένια σου. Άσε τα σκυλιά να γαβγίζουν! Εσύ να 'σαι καλά... Κάνε τη μπάζα σου και γράψε τους όλους στα παλιά σου τα παπούτσια.

– Δεν καταλαβαίνω, για ποια μπάζα μιλάς;

– Μην είσαι κορόιδο, Οδυσσέα. Δεν σε κατηγορούν; Αφού σε κατηγορούν, ας μη σε κατηγορούν άδικα! Και πάψε να πετάς. Αν σε πάρει η κάτω βόλτα, δεν σε σώζει τίποτα... Οι πουσταράδες που κυβερνούν, θα σου γυρίσουν όλοι τις πλάτες. Δεν θα 'χεις κανέναν. Και το μόνο που σε σώζει τότε, είναι τα λεφτά. Άρπαξε μια κατοστούρα, να 'χεις το κεφάλι σου ήσυχο. Μην ξεχνάς πόσοι άνθρωποι με τα δικά σου μυαλά πούλησαν τα σπίτια τους για να πληρώσουν τους δικηγόρους όταν συκοφαντήθηκαν όπως εσύ. Γιατί αυτοί που τους βάλαν να κάνουν ό,τι έκαναν, τους γύρισαν τις πλάτες. Άφησέ μας ήσυχους, έλεγαν. Δεν ξέρουμε τίποτα, δεν θέλουμε να μπλεχτούμε με τίποτα, δεν θα χαλάσουμε την καριέρα μας. Κι ας ήταν αυτοί που τους έδωσαν τις εντολές! Αυτό θα πάθεις και εσύ. Και άκουσε, Οδυσσέα, τον συμμαθητή σου τον Τόλη που πραγματικά σε αγαπάει. Εκατό εκατομμύρια τα δικαιούσαι για το έργο που προσέφερες. Πούλησες αυτά τα σκουπίδια για εφτά δισ. Οι προηγούμενοι δεν μάζεψαν ούτε δυόμισι. Μια κατοστούρα δεν είναι ούτε ενάμισι τοις εκατό. Αυτό το δικαιούται και ο πιο φτηνός χαμάλης. Και προπαντός, θα τα χρειαστείς αύριο, όταν θα σε μηνύσουν και δεν θα 'χεις πού την κεφαλή κλείναι!

– Καλός φίλος είσαι, Τόλη! Μόνο που αν ακολουθούσα τις συμβουλές σου, δεν ξέρω πού θα κατέληγα...

– Κρίμα, η κυβέρνηση βάζει τους λάθος ανθρώπους στα μεγάλα πόστα! Βρε, άκου τι σου λέει ο Τόλης. Πουθενά δεν θα καταλήξεις... Απλώς θα ζήσεις σαν πρόεδρος. Με τα λεφτά σου, τις κούρσες σου και τις γυναικάρες σου. Αυτό είναι ζωή προέδρου, όχι να ξημεροβραδιάζεσαι στον Οργανισμό, για να κάνεις τι; Ν' αλλάξεις την Ψωροκώσταινα; Αν είσαι με τα καλά σου... Άκου τι σου λέει ο Τόλης! Ζήσε. Απόλαυσε, όσο είσαι ακόμη νέος. Όσο μπορείς. Έχεις εδώ γραμματείς δυο κουκλάρες που σε βλέπουν και λιώνουν. Κι ακόμη δεν τις πήδηξες; Α, ρε, και να 'μουν εγώ πρόεδρος, να τις κολλούσα τα μάτια στον τοίχο...

Ο Τόλης σηκώθηκε να φύγει απογοητευμένος

– Οδυσσέα, σε αγαπώ, χοντροκέφαλος ήσουν ήδη από τα γυμνασιακά μας χρόνια, αλλά να 'σαι τόσο...

Εκεί όμως που έγινε Τούρκος από τον θυμό του, ήταν όταν τον ενημέρωσε η Φιλύρα ότι ο αναπληρωτής υπουργός ζητούσε με επιστολή του τεκμηρίωση για τις επαγγελματικές του σχέσεις με έναν εκ των αγοραστών της Ιονικής-Αιολικής.

– Άρχισε τώρα κι αυτός! Δεν φτάνει που με διώκουν οι διαπλεκόμενοι... μου ζητάνε τα ρέστα και οι εντολείς μου. Άσε που δεν έχω τους φακέλους για την ιδιωτική μου εταιρεία στον Οργανισμό. Να περιμένει! Όταν πάω στο σπίτι, θα τους μαζέψω και μετά του απαντάμε.

– Μα γράφει ότι τα θέλει αύριο πρωί πρωί.

– Ε, τι να κάνουμε; Θα αφήσουμε τον γάμο να πάμε στα πουρνάρια;

Μπήκε στη συζήτηση η Νεφέλη.

– Κύριε πρόεδρε, μπορώ να πάρω το φορητό κομπιούτερ και να έρθω σπίτι σας σήμερα να τα γράψω. Δεν μένω πολύ μακριά από εσάς.

– Καταπονούμαστε όλη την ημέρα εδώ. Πρέπει να ταλαιπωρούμαστε και τα βράδια;

– Κανένα πρόβλημα, κύριε πρόεδρε. Μη σας απασχολεί. Κι είναι σημαντικό για μας να απαντήσουμε έγκαιρα στον υπουργό.

– Εντάξει! Μετά τις οχτώ πιστεύω θα είμαι εύκαιρος.

Ιδιαίτερα τον άγγιξε τούτες τις μέρες η κόρη του Ιωάννα. Μετά την ασυνήθιστη σιωπή της, το βράδυ που την πήρε από τη φίλη της Κλεονίκη, του μίλησε την άλλη μέρα κατά τη διάρκεια του πρωινού.

– Μπαμπά, χθες σε φώναξε ο κύριος της τηλεόρασης, να βγεις και να του μιλήσεις.

– Το ξέρω, Ιωάννα μου. Όλη την μέρα με καλούσαν να μιλήσω στην τηλεόραση, και στο ραδιόφωνο! Αλλά δεν θα τους κάνω τη χάρη...

– Μα γιατί;

– Άκουσέ με, Ιωάννα: Αυτοί οι κύριοι, θέλουν να με βάλουν να μιλήσω για την Ιονική-Αιολική. Μια μεγάλη εταιρεία που θα ξανανοίξει και θα δουλέψουν εκεί περισσότεροι από χίλιοι άνθρωποι.

– Αυτό δεν είναι κακό! Τότε όμως γιατί δεν βγαίνεις να μιλήσεις;

– Χμ. Αυτοί οι κύριοι, δεν θέλουν να ακουστεί η αλήθεια. Γιατί έτσι κι αλλιώς την ξέρουν! Αυτοί επιδιώκουν να με στριμώξουν και να με κολλήσουν στον τοίχο. Θέλουν να πιαστούν από μια κουβέντα μου, να την ερμηνεύσουν όπως θέλουν και να δείξουν σ' όσους βλέπουν ή ακούν, ότι εδώ κάτι δεν πάει καλά, κάτι βρωμάει, κάποιο μεγάλο σκάνδαλο κρύβεται. Και να διαβεβαιώσουν μετά τον θεατή ή ακροατή, ότι θα ερευνήσουν, θα αποκαλύψουν το σκάνδαλο, και θα ζητήσουν την τιμωρία των ενόχων!

– Και γιατί το κάνουν αυτό;

– Οι σταθμοί και οι τηλεοράσεις αυτού του είδους, που είναι δυστυχώς πάρα πολλοί, θέλουν να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των ακροατών και των θεατών. Γιατί όσο πιο πολλοί τους βλέπουν και τους ακούν, τόσο πιο πολλές διαφημίσεις παίρνουν και τόσο πιο πολλά λεφτά βγάζουν. Και ο καλύτερος τρόπος για να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των πολιτών είναι τα σκάνδαλα. Γι' αυτό, πολλές φορές, πράγματα που είναι καθ' όλα σωστά, τα παρουσιάζουν για σκάνδαλα. Άλλες πάλι φορές, μπορεί να κάνεις κάτι σωστό. Αυτό όμως να μην συμφέρει κάποιους, που κερδίζουν όταν δεν γίνεται το σωστό. Γι' αυτό αυτοί οι κάποιοι τρέχουν στους σταθμούς και τις τηλεοράσεις, φωνάζουν ότι γίνεται απάτη, ότι υπάρχει σκάνδαλο. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκουν να σε εξαναγκάσουν να υποχωρήσεις και να μην κάνεις το σωστό.

– Γιατί τότε όμως δεν βγαίνεις και 'σύ να φωνάξεις ότι όλα αυτά είναι ψέματα; Ξέρω ότι μπορείς να φωνάξεις! Και ξέρω ότι είσαι δυνατός...

– Ιωάννα, δυνατός δεν είναι μόνο όποιος φωνάζει. Δυνατός είναι και αυτός που μπορεί και υπομένει. Όταν υπομένεις και δεν απαντάς, τους χαλάς το παιχνίδι. Σταματάει το θέαμα. Αυτό βλάπτει αυτούς τους κυρίους! Γιατί αυτοί θέλουν να στήσουν έναν πραγματικό αγώνα, με εγκλήσεις και αντεγκλήσεις, με κατηγορίες, φωνές, αίματα. Μια πραγματική κοκορομαχία. Σαν κι αυτές που γίνονται σε κάποια νησιά. Δένουν στο πόδι των κοκόρων ένα ξυραφάκι, κάνουν οι άνθρωποι ένα κύκλο γύρω τους, και τους βλέπουν να παλεύουν. Χτυπούν παλαμάκια, και ενθαρρύνουν ο καθένας τον κόκορά του, να σφάξει τον αντίπαλο. Και κερδίζουν το στοίχημα εκείνοι που είναι με τη μεριά του κόκορα που έσφαξε τον άλλο κόκορα.

– Ε, μπαμπά, όχι να γίνουμε και κοκόρια!

Το βράδυ βιάστηκε να φτάσει νωρίς στο σπίτι, γιατί θα γύριζε η μητέρα της κόρης του από υπερησιακό ταξίδι και θα την έπαιρνε μετά το φαγητό μαζί της. Τα κατάφερε να φτάσει στις εφτά το απόγευμα.

– Δεν καθυστέρησα πολύ!

– Μπαμπά, αν και αυτή τη φορά καθυστερούσες, θα σου τις έβρεχα...

– Πω, πω, μακριά από τέτοια. Να έρχεσαι για φαγητό και να φας ξύλο! Κακό, πολύ κακό.

Της πρόσφερε ένα μακρόστενο κουτί.

– Και αυτό για τους ταξιδιώτες!

Το κορίτσι το άνοιξε προσεκτικά. Βλέποντας την ωραία κασετίνα με μια πένα, άστραψε από χαρά.

– Αααα, πόσο το ήθελα! Τώρα πρέπει να σκεφτώ άλλο χριστουγεννιάτικο δώρο. Πώς το ήξερες, μπαμπά, πως χρειάζομαι πένα;

– Διαίσθηση.

Η μητέρα της μικρής γέλασε.

– Ας είναι καλά το τηλεφώνημα της Φιλύρας!

– Έτσι λοιπόν... με κοροϊδεύεις.

Κάθισαν μετά στο τραπέζι.

– Πάλι καλά που βρέθηκε κάτι στο ψυγείο μου.

– Μια χαρά ήταν. Βρήκαμε τυριά, καπνιστό, ωραία μαύρα ψωμιά. Και πήγαμε και σου ψωνίσαμε την αγαπημένη σου μύρα Jever.

– Θαυμάσια!

Τρώγανε αρκετή ώρα ήρεμα, όταν τον ρώτησε η πρώτην σύζυγός του:

– Θα τρέχεις τώρα στους ανακριτές;

– Αναπόφευκτο!

– Δε σου 'λεγα εγώ να γίνεις βουλευτής. Δεν θα είχες τέτοια τραβήγματα.

Τινάχτηκε η κόρη από το τραπέζι και φώναξε με οργή:

– Όχι, δεν θέλω να γίνει ο μπαμπάς βουλευτής. Θα με κοροϊδεύουν τα παιδιά στο σχολείο. Και της Μαρίας που ο μπαμπάς της είναι βουλευτής της λένε: ο πατέρας σου είναι βουλευτής και κονόμας!

– Ε, τόσο κακοί δεν είναι και αυτοί.

– Όχι, όχι, όχι, δεν το θέλω, φώναξε και άρχισε να κλαίει το κορίτσι.

– Μην στενοχωριέσαι, δεν πρόκειται τόσο γρήγορα να με δεις βουλευτή.

Σηκώθηκαν από το τραπέζι και πορεύθηκαν προς την έξοδο.

Εκείνη του είπε:

– Πρώτη φορά χαίρομαι πραγματικά που θα πάμε πάλι με την Ιωάννα σε υπηρεσίες του εξωτερικού. Μέχρι τώρα με κούραζαν. Οι βροχές της Γερμανίας, η δουλειά στο προξενείο, οι γκρίνιες, όλα μαζί. Τώρα με αηδιάζει η Ελλάδα...

Εκείνος προσπάθησε να αλλάξει θέμα.

– Λοιπόν, Ιωάννα, η επόμενη μας συνάντηση, πριν φύγεις με την μαμά, είναι στα ψηλά βουνά! Μόλις έχεις τις διακοπές σου, και βρω κι εγώ λίγο χρόνο, ανεβαίνουμε στον Παρνασσό να κάνουμε σκι. Εντάξει; Σκέψου, μπροστά μας οι πλαγιές του βουνού, και 'μείς τις κατεβαίνουμε βολίδα...

Το κορίτσι έλαμψε από χαρά. Τον φίλησε, χαιρέτησε κι αυτός την πρώην σύζυγό του και τις οδήγησε στο αυτοκίνητό της.

Εκείνο το απόγευμα έμεινε η Νεφέλη στο γραφείο. Η Φιλύρα έφυγε μετά την αποχώρηση του προέδρου. Κατά τις έξι και μισή θέλησε να το κλείσει. Πήρε την τσάντα της και πήγε να φτιαχτεί στην τουαλέτα. Ενώ ετοιμαζόταν να βάψει με το μολύβι τα βλέφαρά της, της ήρθε να γελάσει με τον εαυτό της. Τι κάνω τώρα, αφού σε λίγο, πριν πάω στον πρόεδρο, θα ξαναφτιαχτώ. Θα φάω εδώ ένα τέταρτο της ώρας για το τίποτε... Πήρε την τσάντα της και γύρισε στο γραφείο.

Ω! του θαύματος, βλέπει την γραμματέα της νομικής υπηρεσίας να ψάχνει τα συρτάρια της. Έμεινε άναυδη από την αδιάντροπη ενέργεια.

– Να σε βοηθήσω; κάρφωσε με τη φωνή της την εισβολέα.

Εκείνη κοκάλωσε. Ήταν σίγουρη πως η πάντα κομψή και περιποιημένη Νεφέλη θα έμενε σίγουρα ένα δεκάλεπτο φτιάχνοντας το μακιγιάζ της και τώρα ένιωθε πιασμένη στα πράσα.

– Ήθελα... Σκεφτόμουν πού θα είναι ο ιδρυτικός νόμος του ΟΙΕ. Τον χρειάζομαι...

– Κι εγώ σκεφτόμουν πού θα κάθεται αύριο! Γιατί ο Οργανισμός δεν σε χρειάζεται.

Σφίχτηκε, επιστράτευσε όλες τις δυνάμεις της και ξέσπασε σε κλάμα γοερό.

– Νεφέλη μου... μη μου το κάνεις αυτό. Παντρεύομαι τον άλλο μήνα...

– Αυτά εκεί που περνούν! Ξέρω πλέον ότι εσύ δίνεις τις πληροφορίες στο ραδιοσταθμό. Πιάστηκες επ' αυτοφώρω!

Σταμάτησε το κλάμα της, έριξε μια ματιά γεμάτη μίσος και αποχώρησε. Η γραμματέας έβγαλε και κάπνισε ένα τσιγάρο. Ύστερα έγραψε ένα σύντομο σημείωμα για το συμβάν, το οποίο απεύθυνε στον πρόεδρο και την διευθύντρια των διοικητικών υπηρεσιών, πήρε τον φορητό υπολογιστή, κλείδωσε, παρέδωσε τα κλειδιά στον αστυνομικό που φύλαγε τα γραφεία και ξεκίνησε για το σπίτι της.

Η Νεφέλη ντύθηκε στο μετάξι. Γκρι φούστα και ροζ λουλουδάτο μπλουζάκι. Έβαλε και άφθονα κοσμήματα, περιδέραιο, σκουλαρίκια, βραχιόλια και δαχτυλίδια με πολύτιμες πέτρες, είχε προτίμηση στα ρουμπίνια. Έριξε μια τελευταία ματιά στον καθρέφτη. Το πλατύ μέτωπο, τα πλούσια σγουρά μαλλιά ριγμένα στους ώμους, το γαϊτανάτο φρύδι, τα ζεστά καστανά μάτια με τις γυριστές βλεφαρίδες, τα σαρκώδη κόκκινα χείλη, όλα ήταν στην εντέλεια. Άστραφτε από ομορφιά, χάρη και θηλυκότητα. Ήθελε όταν βγαίνει επίσκεψη ή πάει στη δουλειά να είναι περιποιημένη, γιατί έτσι μόνο ένιωθε ως γυναίκα όμορφα. Πήρε τη γούνα της, μπήκε στο αμάξι και ξεκίνησε.

Καθ' οδόν ένιωθε μια λεπτή ταραχή. Θα βρισκόταν μόνη της στο σπίτι του άνδρα που θαυμάζει. Και όχι μόνον! Είχε γνωρίσει πολλούς προϊσταμένους και συναδέλφους στα δέκα χρόνια που εργαζόταν ως γραμματέας και είχε και τις εμπειρίες της μέχρι που παντρεύτηκε πριν πέντε χρόνια. Ήταν συνηθισμένη να την φλερτάρουν οι άνδρες, μια και ήταν πράγματι ελκυστική. Δεν την ενδιέφεραν όμως οι ερωτοτροπίες και ούτε ανταποκρινόταν στις πολλές προσπάθειες προσέγγισης που της γίνονταν.

Την ενδιέφεραν μόνο οι άνδρες που εκείνη ήθελε. Και σε σχέση με τον πρόεδρο δεν ήξερε πού βρισκόταν. Της ήταν πολύ φιλικός. Αλλά έτσι ήταν με όλες. Ακόμη και στην καθαρίστρια, και στην γυναίκα που πότιζε τα λουλούδια. Τους μιλούσε, τους χαμογελούσε, καμιά φορά αστειευόταν και μαζί τους. Δεν μπορούσε να διακρίνει καμιά ιδιαίτερη συμπεριφορά απέναντί της. Και αυτό την έτρωγε λιγάκι.

Ένας τέτοιος άνδρας είναι άπιαστο όνειρο... Μολονότι ήξερε ότι σε τίποτε δεν υστερούσε, εμφάνιση, χάρη, καρδιά, παιδεία, όλα τα είχε. Όλα όσα χρειαζόταν για να κάνει έναν άνδρα ευτυχισμένο.

Βέβαια, στο θέμα οικογένεια η Νεφέλη δεν τα πήγε καθόλου καλά. Παντρεύτηκε έναν αξιοπρεπή έμπορο που της εξασφάλιζε ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, πράγμα που της ήταν σημαντικό. Αλλά αυτό δεν ήταν οικογένεια. Ήταν απλή συμβίωση και ανοχή. Και από τότε που γεννήθηκε η κόρη τους, πριν δυο χρόνια, η ερωτική τους σχέση βρισκόταν στο ναδίρ. Ευτυχώς που ο σύζυγός της ταξίδευε πολύ κι έμενε αρκετές μέρες, καμιά φορά και βδομάδες, μόνη. Διαφορετικά δεν θα το άντεχε και θα έβαζε μπροστά το διαζύγιο.

Όταν έφτασε, εντυπωσιάστηκε βλέποντας το ανάλαφρο λευκό σπίτι, με τον καταπράσινο κήπο και τους ευκαλύπτους μπροστά στον δρόμο. Εκείνος βγήκε να την προϋπαντήσει. Της πήρε το φορητό κομπιούτερ και εκείνη τον φίλησε σύντομα στο μάγουλο. Τον πλημμύρισε αμέσως το μεθυστικό άρωμα του τριαντάφυλλου που διαχεόταν γύρω από τον λαιμό της. Καθώς διέσχιζαν πλάι πλάι τον κήπο, ένιωθε πως το χαμόγελό της και τα απαλά χρώματα που την περιτύλιγαν απλώνονταν στον χώρο και γέμιζαν με τη ζωντάνια και τη χάρη της το όλο περιβάλλον.

– Είναι υπέροχα εδώ! παρατήρησε εκείνη μόλις μπήκε μέσα. Αλλά λείπει λίγο το χρώμα...

– Είναι όλα περίλυπα, όπως η καρδιά μου! απάντησε μισοαστεία μισοσοβαρά.

Τοποθέτησαν τον υπολογιστή στο κρυστάλλινο τραπέζι, δίπλα στους φακέλους, άρχισε εκείνη να γράφει και σε λιγότερο από μια ώρα είχαν συμπληρώσει όλα τα στοιχεία για την απαντητική επιστολή.

– Την εκτύπωση θα την κάνω αύριο πρωί στο γραφείο. Υπογράφετε εσείς και στις δέκα θα είναι στον υπουργό.

– Πετάνε τα χέρια σου!

– Θα χαιρόμουν να έγραφα για σας κάτι πιο ευχάριστο από τέτοια στοιχεία.

Του άγγιξε την ψυχή η συμπόνιά της. Της πρόσφερε ένα ποτό και κάθησαν στον καναπέ.

– Στην υγεία μας!

Τσούγκρισαν τα ποτήρια.

– Προπαντός στη δική σας! Κι εύχομαι να μη σας πληγώνει βαθιά αυτή η σκευωρία. Εμείς ανησυχούμε πολύ. Και πονούμε. Για σας, για μας, για τον Οργανισμό.

Τον κοιτούσε βαθιά στα μάτια και η φωνή της παλλόταν από ένα ελαφρύ τρέμουλο. Χωρίς κουστούμι και γραβάτα, μ' ένα γαλάζιο πουκάμισο σαν τα μάτια του, της φαινόταν τώρα τόσο οικείος, τόσο προσιτός, τόσο ανθρώπινος, και της έφερνε αγαλλίαση η τρυφερή του ματιά.

– Δεν νιώθετε μόνος σ' ένα τόσο μεγάλο σπίτι;

– Δυστυχώς ναι! Όμως είμαι τόσο κουρασμένος όταν φτάνω, που πολλές φορές απολαμβάνω το ότι δεν έχω κανέναν εδώ να με ενοχλεί.

– Πρέπει να αποτύχατε στον γάμο σας.

– Πράγματι! Η πρώην σύζυγός μου με ταλαιπώρησε πολύ. Και εγώ βέβαια την ταλαιπώρησα όχι λιγότερο.

– Δεν μπορώ να καταλάβω πώς μια γυναίκα μπορεί να βασανίζει εσάς! Και δεν πιστεύω ότι της φερθήκατε άσχημα.

– Ω! Μην υποτιμάς πόσο κακός μπορεί να γίνω!

– Εσείς δεν μπορείτε να γίνετε κακός! Ούτε άδικος! Άγριος όμως ναι...

Γέλασε αυθόρμητα εκείνος. Ταυτόχρονα ένιωσε μεγάλη ικανοποίηση. Την κοίταξε. Τα φλογισμένα μάτια της ήταν γεμάτα πόθο και προσμονή. Της χαμογέλασε. Κάθησε λίγο πιο κοντά της και πέρασε το δεξί του χέρι πάνω από την πλάτη της. Αμέσως βυθίστηκε στην αγκαλιά του. Πλησίασε το πρόσωπό της στο δικό του. Την φίλησε τρυφερά στο στόμα. Εκείνη έκλεισε τα μάτια και απολάμβανε. Μετά άπλωσε τα χέρια της, έσφιξε τον λαιμό του και άρχισε να τον φιλάει δυνατά.

– Πόσο το είχα επιθυμήσει αυτό, Οδυσσέα!

Εκείνος τραβούσε με τα ρουθούνια του το άρωμά της, αισθανόταν τα στήθη της να φουσκώνουν και να αγγίζουν το τριχωτό στέρνο του και μια βαθιά γλύκα και έξαρση να τον κυριεύει. Όλα γύρω του γελούσαν και γιόρταζαν. Αυτή η γοητευτική και τρυφερή γυναίκα τον πλημμύριζε με ευτυχία και χαρά.

– Πόσο απολαμβάνω που σ' έχω στην αγκαλιά μου, Νεφέλη. Και πόσο σε ποθώ!

– Κι εγώ!

Ωθησε προς τα πάνω το μεταξωτό μπλουζάκι, έχωσε το πρόσωπό του στους μαστούς της κι άρχισε να τη φιλάει πρώτα απαλά και ύστερα όλο πιο δυνατά και ρουφηχτά. Το πάθος τούς κυριεύσε. Χωρίς να προφτάσουν να το καλοκαταλάβουν, βρέθηκαν να είναι ξαπλωμένοι γυμνοί στον καναπέ.

– Άφησέ με να σε περιποιηθώ! του είπε εκείνη με τη μειλίχια φωνή της.

Έπειτα, γονάτισε δίπλα του, κοντά στο κεφάλι, και έβαλε τη δεξιά παλάμη της να του κλείσει τα μάτια. Την κράτησε εκεί λίγη ώρα. Κατόπιν, με τα δάκτυλα των δυο χεριών, άγγιζε μαλακά όλο το σώμα του από πάνω μέχρι κάτω. Εκείνος ένιωθε ευχάριστες δονήσεις να διαπερνούν το κορμί του, που στη συνέχεια γίνονταν εξάρσεις που όλο και μεγάλωναν και διαχέονταν στα μέλη του σώματός του. Κι ύστερα αισθανόταν τους μαστούς της να σύρονται αβρά από τα γόνατά του, στους μηρούς, να ανεβαίνουν σιγά στο μέρος της κοιλιάς, και πιο ψηλά και πιο ψηλά. Και μετά να κατεβαίνουν πάλι, χαϊδεύοντας τη σάρκα του και μεταφέροντας στο κορμί του τον ηλεκτρισμό της. Κι αυτός να χαλαρώνει και να χάνεται σ' ένα ήρεμο και ακύμαντο πέλαγος.

Δεν ήξερε πόση ώρα ήταν βυθισμένος σ' αυτόν τον μαγευτικό κόσμο. Όταν άνοιξε τα μάτια του, ήταν τόσο ανάλαφρος, ένιωθε τόσο όμορφα, όλα του φαίνονταν γελαστά και χαρωπά. Η Νεφέλη, φορώντας ένα άσπρο βρακάκι και ένα άσπρο σουτιέν, που συγκρατούσε με δυσκολία το πλούσιο στήθος της, καθόταν σ' ένα σκαμνάκι πλάι του και του χαμογελούσε. Το δωμάτιο με τις άσπρες κουρτίνες, το τραπεζάκι, τα κάδρα, κι όλα, μα όλα γύρω του, μέσα του, παντού, όμορφα και γιορταστικά.

– Τι μου 'κανες και αισθάνομαι τόσο ωραία;

– Μυστικό μου!

– Μου φαίνεται πως έχω πετάξει από πάνω μου μια караβιά παλιοσίδερα.

– Τόσα ήταν και περισσότερα...

Έβαλε το σορτς του και κάθησε στον καναπέ. Την τράβηξε απαλά να έρθει κοντά του. Πέρασε το χέρι στον ώμο της και χαϊδεψε τα πλούσια μαλλιά της.

– Αυτές οι μέρες, Νεφέλη, ήταν από τις χειρότερες της ζωής μου. Ποτέ δεν ένιωσα να με σφίγγει έτσι η τανάλια. Έχω να κάνω με έναν αόρατο εχθρό. Βρίσκεται παντού. Στο ραδιόφωνο, τις τηλεοράσεις, τον τύπο, τη δικαιοσύνη. Ανά πάσα στιγμή σφίγγει πιο βαθιά η θηλιά στο λαιμό μου. Τα μίντια με κατηγορούν, επειδή ανοίγω τα κλειστά εργοστάσια, για λαδιάρη και αρουραίό. Οι συνδικαλιστές, για τους οποίους τα ανοίγω, με κατηγορούν για εκσυγχρονιστή και καταχραστή του δημοσίου χρήματος. Και ο αναπληρωτής υπουργός με κατηγορήσε επειδή βάλλεται λόγω εμού από τα μίντια. Πρώτη φορά μου συμβαίνει να αμφιβάλλω για τον εαυτό μου.

- Και για ποιο πράγμα αμφιβάλλεις;
- Για το τι είμαι τελικά; Είμαι η γενιά του '68 στην εξουσία που προσπαθεί να κάνει ανάπτυξη; Ή είμαι το άλλοθι ενός συστήματος που δεν θέλει να την κάνει; Με χρησιμοποιούν απλώς για να λένε, να, προσπαθούμε να κάνουμε ανάπτυξη, αλλά υπάρχουν προβλήματα και βαλτώνει; Μήπως είμαι εκσυγχρονιστής και συμβάλω κι εγώ με τον τρόπο μου να διοχετεύονται τα λεφτά της ανάπτυξης σε επιτήδειους και διαπλεκόμενους; Ή είμαι τελικά απλώς ένας γιάπης, που καλοπερνάει, υπηρετώντας χωρίς αρχές το σύστημα;

Η γυναίκα τον έσφιξε στην αγκαλιά της.

- Για μένα είσαι ο άνδρας που αγαπώ και εκτιμώ! Και δεν θα επιτρέψω να σ' αγγίζουν τα βέλη που εκτοξεύουν όλοι αυτοί οι αλητήριοι εναντίον σου. Είσαι τόσο πολύτιμος, και δεν τους αξίζεις όλους αυτούς για τους οποίους δουλεύεις, ή σε χρησιμοποιούν.

- Τι ωραία ηχούν τα λόγια σου, Νεφέλη. Και πόσο ηρεμούν την ψυχή μου...

Έμειναν ώρα πολλή σφιχταγκαλιασμένοι. Όταν σηκώθηκαν περασμένα μεσάνυχτα, ήταν και οι δυο τους ανάλαφροι και ευτυχισμένοι. Την οδήγησε μέχρι την εξώπορτα του κήπου και περίμενε να ξεκινήσει με το αυτοκίνητό της. Καθώς έφευγε, τα φώτα του αμαξιού φώτισαν τον δρόμο. Λίγο πιο κάτω φάνηκε η σιλουέτα ενός άνδρα, που στεκόταν ακίνητος και κάπνιζε.

5

Την πέμπτη μέρα του σκανδάλου, βαριά ήχησε στ' αυτιά του πανελληνίου, το άρθρο με τίτλο «Ουαί Υμίν» στην μεγαλύτερη σε κυκλοφορία εφημερίδα της χώρας.

Ο πρόεδρος έφτασε στον Οργανισμό εύχαρις, σφυρίζοντας έναν εύθυμο σκοπό. Μπαίνοντας στον χώρο των γραμματέων, αντίκρυσε τη Νεφέλη. Οι ματιές τους συναντήθηκαν, τα πρόσωπά τους έλαμψαν, και δώρισαν ο ένας στον άλλο ένα χαμόγελο γεμάτο αγάπη και τρυφερότητα.

Η Φιλύρα ταραχτήκε βλέποντάς τους από το πλάι των ματιών της. Οι δυο τους έκαναν το μεγάλο βήμα. Ένωσε σφύζιμο στην καρδιά. Θέλησε όμως να κρατήσει αλώβητη την περηφάνια της. Σηκώθηκε από το κάθισμα, φούσκωσε τα πνευμόνια της, ίσιωσε το μπλουζάκι της πάνω από τα σφιχτά στήθια, και ακολούθησε τον πρόεδρο στο γραφείο του.

- Κοιτάξτε το! είπε με εσωτερική δόνηση και έδειξε την εφημερίδα που ήταν ανοιγμένη στη μέση του τραπεζιού.

- Δεν θα μας χαλάσουν πρωί πρωί το κέφι. Ούτε θα επιτρέψουμε σε κανέναν να μας κλέψει τη νίκη! είπε και κάθισε στην πολυθρόνα του.

Διάβαζε στα πεταχτά το άρθρο και κάθε τόσο κουνούσε το κεφάλι.

- Ένα τόσο γνωστό δημόσιο πρόσωπο να γράφει αυτά! Έχουμε χάσει πια την αίσθηση του μέτρου, στη χώρα που το εφεύρε. Εδώ είναι πλέον όλα εφικτά...

Εκείνη προσπάθησε να αλλάξει το θέμα:

- Στις εννέα και τριάντα, θέλησε επειγόντως να έρθει ένας εκ των αγοραστών της Ιονικής-Αιολικής, να σας ενημερώσει για κάτι σημαντικό.

Φαινόταν ότι δεν παρακολουθούσε ιδιαίτερα προσεκτικά τη γραμματέα του.

- Θέλετε τίποτε άλλο από εμένα;

- Όχι, αφήστε με να κοιτάξω λίγο τις εφημερίδες.

Ο εφοπλιστής Νικόλας Σοκινρέβης πέρασε σαν σίφουνας από τις γραμματείες. Άνοιξε μόνος την πόρτα και μπούκαρε στο γραφείο του προέδρου φωνάζοντας:

- Οδυσσέα, μας την έπαιξαν!

Εκείνος ξαφνιάστηκε.

– Η πουστιά τους δεν έχει όρια, Οδυσσέα. Δεν μπορούσε να συγκρατήσει την οργή του. Θα σου εξηγήσω. Το τελευταίο που διανοήθηκα ήταν να συμμετέχω στον διαγωνισμό για την πώληση της Ιονικής-Αιολικής. Επειδή έχουμε μαζί εταιρεία. Όμως οι αγοραστές, για να κρατήσουν την αγορά της Ιονικής-Αιολικής έξω από την κούρσα Φίληθου-Μορφονιού για την διαδοχή, ρώτησαν τον εξ' απορρήτων του Μορφονιού αν θα εναντιωθεί. Και αυτός απάντησε ξεκάθαρα όχι! Πρότεινε μάλιστα να διευρυνθεί το κονσόρτσιουμ των αγοραστών και με άλλους επιχειρηματίες, ώστε να είναι περισσότερο αποδεκτοί. Απάντησαν ότι θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν εμένα, λόγω του καλού μου ονόματος στην αγορά. Και ο σύμβουλος του Μορφονιού απάντησε ότι αυτό είναι μια πολύ καλή λύση!

Ρούφηξε μια γουλιά καφέ που πριν λίγο είχε σερβίρει η Φιλύρα και φώναξε πάλι οργισμένος:

– Πες μου, γιατί μας διασύρουν τότε; Και προπαντός εσένα... Κι έρχονται τώρα να μας κάνουν και μάθημα ηθικής, τα καθήκια. «Ουαί ημίν» μας ξεφωνίζουν. Φαντάζομαι πως μάτωσες διαβάζοντας το.

Καταλάγιασε κάπως ο θυμός του προέδρου:

– Πράγματι, Νικόλα. Ξέρεις δεν είναι το άρθρο αυτό καθεαυτό. Αλλά είναι το ποιος το γράφει και πού το γράφει! Έχουν γραφτεί τόσα και τόσα. Αλλά ήθελα να πιστεύω, ότι δεν χάσαμε κάθε μέτρο. Χθες ήμουν ιδιαίτερα ευτυχισμένος διαβάζοντας μια πραγματικά αντικειμενική παρουσίαση της υπόθεσης από τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο». Είπα, εεε, επιτέλους... Υπάρχουν και κάποιοι που μπορούν να ξεχωρίσουν τι είναι σημαντικό και τι δεν είναι. Τώρα αισθάνομαι σαν να καταγκρεμίστηκα στο βάραθρο.

– Να σου εκμυστηρευτώ κάτι, Οδυσσέα. Μην το πάρεις κατάκαρδα! Δεν στρέφονται τόσο εναντίον σου, όσο εναντίον μας, λόγω της συμμετοχής των πρώην ιδιοκτητών στην αγοράστρια εταιρεία. Δεν μας συγχωρούν ότι επαναδραστηριοποιούμε την Ιονική-Αιολική. Πίσω από τις μεγάλες κουβέντες περί ηθικής, κρύβονται προσωπικές πικρίες. Ο κύριος αυτός που υπογράφει το άρθρο και ο οικονομικός διευθυντής της Ιονικής-Αιολικής τότε, είχαν παντρευτεί δύο αδελφές. Η μια αδελφή ζούσε στην άνεση την οποία μπορούσε να απολαμβάνει ο οικονομικός διευθυντής μιας εταιρείας. Και η άλλη, η γυναίκα αυτού του κυρίου, ζούσε φουκαριάρικα με τον πενιχρό μισθό ενός καθηγητάκου. Μια ζωή υπήρχαν ανταγωνισμοί των γυναικών και των συζύγων τους. Σήμερα, του δόθηκε η ευκαιρία να βγάλει το φαρμάκι που τόσα χρόνια δηλητηριάζει την ψυχή του.

– Πού να τα ξέρει αυτά ο ανυποψίαστος αναγνώστης... Ειλικρινά σ' ευχαριστώ για αυτήν την πληροφορία. Ξέρεις, παρασύρομαι καμιά φορά από το κύρος που έχουν για μένα κάποιοι επιφανείς και ξεχνώ ότι και αυτοί είναι απλώς άνθρωποι.

Το άρθρο όμως εξόργισε και τον Μώμο, που γνώριζε καλά τον συγγραφέα και την υποκρισία του, γιατί κάποτε τον είχε διοικητή στην τράπεζα που εργαζόταν. Πήγε στον πρόεδρο να τον ενημερώσει ότι δεν είναι δα κανένα εξαιρετικά σπουδαίο πρόσωπο αυτός που το έγραψε. Άσε που είναι συνηθισμένη πρακτική σ' αυτήν την εφημερίδα να γράφεται από κάποιον δημοσιογράφο ένα άρθρο και μετά να βάζει αυτός ο κύριος την υπογραφή του για να δώσει κύρος. Κι ενώ εξηγούσε αυτά ο Μώμος, μπήκε η Νεφέλη.

– Κύριε πρόεδρε, σας ζητά στο τηλέφωνο ο Αναπληρωτής Υπουργός Βιομηχανίας.

– Πέρασέ τον, παρακαλώ.

- Κύριε πρόεδρε, του είπε εκείνος, στείλτε μου αμέσως μια επιστολή στην οποία να μου γράφετε ότι «για λόγους ευθιξίας απέχω προσωρινά από τα καθήκοντά μου». Το θέμα το έχω συζητήσει με τον Υπουργό, και συμφωνεί.
 - Θέλετε, κύριε Υπουργέ, να στείλω την παραίτησή μου;
 - Όχι, όχι. Αν στείλετε την παραίτησή σας δεν θα γίνει αποδεκτή!
 - Κύριε Υπουργέ, έχω μια πληροφορία που σχετίζεται με το άρθρο «Ουαί Υμίν», το οποίο θα διαβάσατε κι εσείς σήμερα.
 - Βεβαίως το διάβασα. Για λέγε!
 - Μου είπαν ότι το άρθρο αυτό έχει να κάνει με προσωπικούς ανταγωνισμούς του γράφοντος με τους πρώην ιδιοκτήτες της επιχείρησης.
 - Καλά, καλά. Εμένα μου μετέφεραν και κάτι άλλο: ότι ο έτερος ενδιαφερόμενος επιχειρηματίας για την αγορά του διακομιστικού κέντρου υποσχέθηκε στον αρχισυντάκτη της εφημερίδας είκοσι από τα εκατόν είκοσι στρέμματα του ακινήτου της εταιρείας.
 - Ααα, αυτός κι αν είναι λόγος δημόσιας ευαισθησίας!
 - Εντάξει, κύριε πρόεδρε. Θα είμαστε σε επαφή, μόνο στείλτε αμέσως την επιστολή με το αίτημα για αναστολή καθηκόντων.
 - Βεβαίως, θα την έχετε σε μισή ώρα στο γραφείο σας.
- Γέλασε πικρόχολα:
- Δουλεύετε εσείς σαν σκλάβοι εδώ! Εγώ από σήμερα έχω διακοπές...
 - Αυτό που σου έκαναν είναι μεγάλη πουστιά! Ξεστόμισε ο Μώμος.
- Τα λόγια του συμβούλου του αυτή τη φορά τον συντάραξαν. Ξαν να χτύπησε με το κεφάλι στον τοίχο. Κεφάλι, λαιμός και πλάτες πέτρωσαν. Κοίταζε τον Μώμο με μάτια που δεν έβλεπαν. Ωστε με εγκαταλείπουν οι πολιτικοί μου προϊστάμενοι; Είμαι μόνος. Ολομόναχος. Έρμαιο στα τσακάλια των μίντια.
- Τι έχεις; τον ρώτησε με ανησυχία εκείνος.
 - Δεν ξέρω... Είμαι σαν τον στρατιώτη που τον εγκατέλειψαν. Ο στρατηγός μου το 'βαλε στα πόδια. Κι εγώ έμεινα μόνος στο μέτωπο.
 - Είσαι μόνος στο μέτωπο! Και είμαστε όλοι από δω και πέρα μόντοι. Οι στρατηγοί μας κάνουν τα πλάνα τους για τις άλλες μάχες. Εμείς είμαστε πια παρελθόν... εγκαταλειμμένη βορά...
 - Ξέρεις, πριν δυο μέρες μου είπε ο Χρυσοφυλλάκης: Με κατηγορούν που σε υποστηρίζω. Με ενόχλησε βέβαια. Δεν πέρασε όμως από τον νου μου μέχρι πού θα έφταναν...
 - Κι όμως, πρόεδρε, αυτή είναι πάντα η συμπεριφορά των πολιτικών. Όσο όλα πάνε καλά, είναι μαζί μας. Όταν κάτι στραβώσει, διαχωρίζουν τη θέση τους. Και η μοίρα των προέδρων είναι να τους καίνε στην πυρά. Γιατί χρειάζεται πάντα ένα εξιλαστήριο θύμα!
 - Μα εντολές του Υπουργού δεν εκτελούσαμε;
 - Πρόεδρέ μου, τα λόγια των υπουργών και οι κλανιές του γαϊδάρου... Η τροπή των πραγμάτων μετράει. Στράβωσε το πράγμα. Γίναμε στόχος των μίντια. Οι υπουργοί πρέπει να μένουν αλώβητοι. Άρα, πρέπει να θυσιάσουμε εμείς. Απλή λογική γι' αυτούς.
 - Ξέρεις, δεν με απασχολούν οι άλλοι. Αλλά με τον Φίληθο μας ενώνουν κοινοί αγώνες, από τότε που είμασταν πολιτικοί πρόσφυγες στη Γερμανία. Δούλεψα μια δεκαπενταετία πλάι του, σε καίρια πόστα. Του 'χω κι εγώ κεντίσει το γιλέκο που φορεί...
 - Ναι, αλλά τώρα τα μίντια πάνε να αμφισβητήσουν την τιμιότητά του. Και για να επιπλεύσει αυτός, πρέπει να καταποντιστείς εσύ.
 - Λες σκληρές κουβέντες με μεγάλη άνεση!

- Δεν τις λέω εγώ. Τις λέει η πείρα. Στην τράπεζα που δούλευα γνώρισα μια ντουζίνα διοικητές. Οι μισοί απ’ αυτούς ικανοί. Και ακριβώς οι ικανοί ρίχτηκαν στον Καιάδα, όταν τα σωστά πράγματα που έκαναν ήρθαν σε αντίθεση με ισχυρά συμφέροντα. Εγκαταλείφθηκαν ικανότατοι άνθρωποι από τους πολιτικούς τους προϊσταμένους. Όπως εσύ! Αυτή είναι η χώρα μας, πρόεδρε. Και αυτοί οι πολιτικοί μας.
- Αυτή λοιπόν είναι η μοίρα των προέδρων... επανέλαβε κι αυτός σιγανά. Εγώ πάντως σας αποχαιρετώ.
- Κάθισε τουλάχιστον να δούμε μαζί τη συνέντευξη που θα δώσει σε λίγο ο Υπουργός.
- Καλή σκέψη. Θα μείνω να τελειώσω και μερικές εκκρεμότητες. Και θα σε προτείνω για αντικαταστάτη μου!
- Όχι, αδύνατον! Ούτε το θέλω. Ούτε το μπορώ. Δεν μπορώ να το υποφέρω ψυχολογικά. Ήρθα εδώ, εργάστηκα μαζί σου, δεν μου πάει να καθίσω στην καρέκλα σου.
- Εντάξει, εντάξει. Αλλά πρέπει να τρέξουν και οι δουλειές. Νομίζω ότι είσαι ο μόνος που μπορεί να λειτουργήσει τον Οργανισμό.
- Ο Μώμος παρέμεινε ανένδοτος. Τότε έφτασε η διευθύντρια των διοικητικών υπηρεσιών.
- Υπογράψτε την μετάθεση της γραμματέας της νομικής υπηρεσίας στην αρχειοθέτηση, στον παρακάτω όροφο.
- Υπέγραψε μειδιώντας.
- Θα την πονέσει αρκετά που πάει εκεί κάτω. Να έχει δίπλα της ράφια με χαρτιά και να μπορεί να ψαχουλεύει τους τοίχους...
- Λίγο αργότερα έφτασε ο Στέφανος. Κρατούσε στα χέρια την εισήγηση της νομικής υπηρεσίας για το δάνειο της Έριον και μια απόφαση του διοικητικού συμβουλίου προς υπογραφή.
- Οδυσσέα, το δάνειο το μανατζάρισα! Υπόγραψε μόνο εσύ και ώς το βράδυ θα το έχω εκταμιεύσει.
- Στέφανε, είσαι παλικάρι και φίλος!
- Όχι και τόσο παλικάρι όσο νομίζεις. Γιατί αν το ψάξει κανένα καθίκι, εσένα θα κυνηγούν πρωτίστως και δευτερευόντως εμένα.
- Μολονότι πήρε την υπογραφή του, δεν έλεγε να φύγει.
- Οδυσσέα, θα το πάρουμε το αίμα μας πίσω! είπε και αποχώρησε.
- Λίγο αργότερα μπήκε η Νεφέλη και του έβαλε τον απογευματινό τύπο στο τραπέζι.
- Μην τον διαβάσεις, Οδυσσέα. Μπήκα μέσα μόνο και μόνο για να σε δω και να σου πω να μη στενοχωριέσαι. Σου συμπαραστεκόμαστε όλοι. Ή σχεδόν όλοι. Εγώ λυπούμαι πολύ που φεύγεις τώρα που σε βρήκα. Μολονότι θα είσαι πάντα εδώ. Η σκέψη σου, η παρουσία σου, θα μας συνοδεύει κάθε στιγμή.
- Την έσφιξε στην αγκαλιά του.
- Μου είναι πολύ οδυνηρό να μην είμαι πια στον Οργανισμό. Να αποκλείομαι από τη δημιουργία και από εσάς. Με συντροφεύατε στη μοναξιά μου. Μου είναι πολύ δύσκολο να φανταστώ πώς θα κυλάει η μέρα μου χωρίς να σας βλέπω. Τώρα θα είμαι μόνος, μόνος...

Στην αίθουσα τύπου κάθονταν ο Φίληθος, δεξιά του ο Χρυσοφυλάκης και αριστερά η Καίτη Αναμάνου. Σε δυο σειρές με τραπέζια ήταν οι δημοσιογράφοι και στο βάθος τα τηλεοπτικά συνεργεία.

Πρώτος μίλησε ο Αναπληρωτής Υπουργός Βιομηχανίας:

- Η πώληση της Ιονικής-Αιολικής σε κονσόρτσιουμ που συμμετέχουν και οι πρώην ιδιοκτήτες της είναι σωστή και συμφέρουσα. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η

διοίκηση του Οργανισμού λειτούργησε άνογα, ο πρόεδρος του κύριος Ακανθιώτης έπαψε να ασκεί τα καθήκοντά του, ύστερα από δικό του αίτημα, και έως ότου ολοκληρωθεί η προκαταρκτική εξέταση της εισαγγελίας.

Μετά τις διευκρινήσεις αυτές, έλαβε τον λόγο ο Υπουργός Βιομηχανίας, ο οποίος δεν έκρυβε την ενόχλησή του:

– Η εκκαθάριση των προβληματικών επιχειρήσεων θίγει συμφέροντα, συμφέροντα όσων έχουν εξασφαλίσει εξουσία, οικονομικά οφέλη, συνεργάζονται ίσως με τις επιχειρήσεις και άλλα. Η εκκαθάριση των προβληματικών επιχειρήσεων απαιτεί αποφάσεις οι οποίες παίρνονται σε έναν τομέα ναρκοθετημένο με διοικητικά, οικονομικά και νομικά προβλήματα. Ο τομέας αυτός δημιουργεί ένα πρόσφορο έδαφος για διαμαρτυρίες και σκανδαλολογία. Η εκκαθάριση των προβληματικών επιχειρήσεων προσφέρεται για πολιτικές κινήσεις όταν τα πολιτικά επιχειρήματα δεν επαρκούν. Υπερβολές, διαστρεβλώσεις, ακόμη και ψέματα μπορούν εύκολα να χρησιμοποιηθούν. Στο τέλος κάτι μένει. Αόριστο, αλλά αρνητικό. Τέλος, η ασφάλεια της απραξίας δεν συμβιβάζεται με την εντολή που έχει η κυβέρνηση. Το έργο της εκκαθάρισης των προβληματικών επιχειρήσεων θα προχωρήσει!

Ο πρόεδρος κοίταξε τον Μώμο.

– Και τώρα, τι θα κάνει ο κύριος δημοσιογράφος στον σταθμό «Λάμψη»;

– Αυτός είναι ο χαμένος της υπόθεσης! Θα περάσει πολύς καιρός, ώσπου να γίνει ένα τόσο μεγάλο έργο σαν την Ιονική-Αιολική και να μπορέσει να κατασκευάσει από το τίποτα ένα τόσο μεγάλο σκάνδαλο. Με απασχολεί τι θα βρει να πει σήμερα μετά τις δηλώσεις αυτές.

– Έχεις δίκιο, ας καθίσουμε να τον ακούσουμε και μετά φεύγω.

Είπαν στην Νεφέλη να τους φέρει το φορητό ραδιόφωνο και πέρασαν στην αίθουσα του Διοικητικού Συμβουλίου. Σε λίγο ακούστηκε η φωνή του δημοσιογράφου:

«Έχει ήδη αναφερθεί από τα μίντια ότι απομακρύνθηκε ο πρόεδρος του ΟΙΕ, κύριος Ακανθιώτης. Ότι φαγώθηκε, κατά τη δημοσιογραφική γλώσσα. Και η εκπομπή είναι υπερήφανη που αποκάλυψε το σκάνδαλο και πολύ ευχαριστημένη διότι συγκινήθηκαν οι αρμόδιοι και άκουσαν τις προτροπές της εκπομπής να τον απομακρύνουν.

Βέβαια, ο κύριος Φίληθος, ο Υπουργός Βιομηχανίας, και ο Αναπληρωτής Υπουργός Βιομηχανίας, ο κύριος Χρυσοφυλλάκης, έδιωξαν τον κύριο Ακανθιώτη. Αλλά πώς έγινε αυτό το πράγμα;... Βγήκανε και τον καλύψανε και οι δύο όσο μπορούσαν. Και δεν καταλαβαίνω γιατί αισθάνονται την ανάγκη να τον καλύψουνε. Τι ξέρει ο Ακανθιώτης, που τον καλοπιάνουνε, και μαζί με το κινίνο του δίνουνε και ζάχαρη. Και είπανε ότι υπέβαλε μόνος του, όχι παραίτηση, ζήτησε να απέχει των καθηκόντων του ο Ακανθιώτης μέχρι περατώσεως της εισαγγελικής έρευνας.

Ο κύριος Φίληθος έκανε δηλώσεις επ' αυτού. Λέει παραδείγματος χάρη, η εκκαθάριση των προβληματικών επιχειρήσεων, θίγει συμφέροντα κ.λπ. κ.λπ. Πώς δε; Ή σκανδαλολογία είναι αυτά που βγαίνουνε, οπότε να μείνει ο έντιμος κύριος Ακανθιώτης σύμβουλος του κυρίου Φίληθου στη θέση του, ή απομακρύνεται ο κύριος Ακανθιώτης. Κύριε Φίληθε, εδώ μας τα μπερδεύετε και δεν θα τα πάμε καθόλου καλά. Αν στη σκανδαλολογία και στα άλλα που λέτε, κύριε Φίληθε, αναφέρεστε στα όσα αποκαλύπτω από αυτήν την εκπομπή, παρακαλώ πολύ να το πείτε ευθέως και τότε θα έχετε την απάντηση. Εμείς δεν εξυπηρετούμε κανέναν. Εξυπηρετούμε την αλήθεια και είμαστε υπερήφανοι που ό,τι αποκαλύπτουμε, επιβεβαιώνεται και δικαιωνόμαστε, όπως στην περίπτωση αυτή του κυρίου Ακανθιώτη του ΟΙΕ και έχει ακόμα ουρά πίσω. Και όσο κάνετε τέτοιες δηλώσεις, οι οποίες μπερδεύουν τα πράγματα, κύριε Φίληθε, εμείς θα λέμε, εδώ ξεκάθαρα τα πράγματα. Έγιναν κομπίνες, ή δεν έγιναν; Δεν μπορείτε σαν κυβέρνηση να

επιβάλλετε λιτότητα στην πλειοψηφία του ελληνικού λαού και να βγαίνετε να λέτε αυτά τα πράγματα για ανθρώπους, που αποκτούν δισεκατομμύρια από το ελληνικό δημόσιο, κύριε Φίληθε. Εσείς, ο θεωρούμενος έντιμος».

Η εκπομπή τέλειωσε.

– Καλή δύναμη σε σας! Είπε ο πρόεδρος και αναχώρησε.

Ο Φίληθος, αμέσως μετά τη συνέντευξη, πήγε στο γραφείο του καλώντας να τον ακολουθήσουν οι δυο συνεργάτες του. Κάθισαν στο τραπέζι διασκέψεων.

Ανήσυχος και σκυθρωπος άνοιξε τη συζήτηση.

– Η κατάσταση, όπως εξελίχθηκε, είναι δύσκολη μέχρι εκρηκτική. Θα πρέπει να σκεφτούμε τα αναγκαία μέτρα για να την αποφορτίσουμε και να ξαναδημιουργήσουμε μια θετική εικόνα για τη δουλειά μας στις ιδιωτικοποιήσεις, ώστε να βοηθήσουμε την κυβέρνηση και την ευρωπαϊκή πολιτική της χώρας.

Για εμένα οι ιδιωτικοποιήσεις είναι όρος αδιαπραγμάτευτος. Προτιμώ να πάω σπίτι μου παρά να αποτύχω στον στόχο αυτό, γιατί η αποτυχία θα σημάνει ταυτόχρονα το τέλος της εκσυγχρονιστικής προσπάθειας που είναι για εμάς άμεση προτεραιότητα.

Στράφηκε στον αναπληρωτή του.

– Εσύ πώς βλέπεις τα πράγματα, Χρήστο;

– Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι όρος αδιαπραγμάτευτος, όπως πολύ σωστά επισημάνετε, κύριε υπουργέ. Και εσείς είστε ο μόνος εγγυητής γι' αυτές. Οι άλλοι προεστοί του κόμματος όχι μόνο δεν τις θέλουν, αλλά και τις αντιστρατεύονται, γιατί χρειάζονται έναν διογκωμένο δημόσιο τομέα για τις ανάγκες βολέματος της πολιτικής τους παρέας. Οι ιδιωτικοποιήσεις θα γίνουν από σας ή δεν θα γίνουν ποτέ στη χώρα μας.

Η σταθερότητα και επιμονή σας στο σημείο αυτό, θα πείσει τελικά τον λαό μας ότι ναι, υπάρχουν άνθρωποι που θα οδηγήσουν τη χώρα στην ευρωπαϊκή της ολοκλήρωση. Και η ακτινοβολία που έχετε ως ο συνετός πολιτικός, με την τεχνοκρατική κατάρτιση και το αδιαφιλονίκητο ήθος, θα συσπειρώνει όλο και περισσότερους πολίτες, ώστε να δημιουργηθεί γύρω σας ένα πλειοψηφικό ρεύμα, που θα εξασφαλίσει τον εκσυγχρονισμό της χώρας και την ευρωπαϊκή επιλογή.

Ο Φίληθος στράφηκε στην υπεύθυνη τύπου:

– Εσύ τι λες, Καίτη;

– Εγώ διαπίστωσα ότι από πρώτο θέμα με θετική απήχηση, οι αποκρατικοποιήσεις γίνουν πρώτο θέμα αρνητικά. Κι αυτό μέσα σ' ένα εικοσιτετράωρο. Δυο δρόμοι υπάρχουν. Ο πρώτος: επιμένουμε στην απόφαση ιδιωτικοποίησης της Ιονικής-Αιολικής, συγκρουόμαστε με τα διαπλεκόμενα, κάνουμε ανάπτυξη, κερδίζουμε με το μέρος μας τον λαό και τους μη διαπλεκόμενους επιχειρηματίες και εξασφαλίζουμε την πορεία προς την Ευρώπη. Δεύτερος δρόμος: υποχωρούμε, ηρεμούν τα διαπλεκόμενα, σταματούν οι βολές κατά του υπουργού, αλλά ταυτόχρονα χάνει ο υπουργός την αξιοπιστία του ως εναλλακτική λύση για τον εκσυγχρονισμό της χώρας και την ευρωπαϊκή της πορεία.

Τα λόγια της Αναμάνου βάρυναν τον χώρο. Ο Χρυσοφυλλάκης μειδίασε λίγο για να χαλαρώσει την ατμόσφαιρα, αλλά τίποτε. Ο υπουργός ένιωθε μπαρουτιασμένος και κοιτούσε με σκοτεινή ματιά την υπεύθυνη τύπου χωρίς να λέει λέξη. Τελικά έσωσε την κατάσταση ο Χρυσοφυλλάκης.

– Η ανάλυσή σου, Καίτη, υπήρξε εξαιρετική. Απόλυτα σαφής. Εγώ έχω να κάνω μόνο μια μικρή παρατήρηση. Πρέπει να συμπεριλάβουμε και τον παράγοντα χρόνο. Το τάιμινγκ, που λένε. Αυτήν τη στιγμή ο υπουργός μας δεν είναι μόνο φορέας υλοποίησης πολιτικής, είναι και πρόσωπο. Και ως πρόσωπο πρέπει να έχει στη συνείδηση του κόσμου μια σταθερά ανοδική πορεία. Όχι σκαμπανεβάσματα. Η εμμονή στις ιδιωτικοποιήσεις θα τον ανεβάσει αναμφίβολα. Μακροχρόνια. Αλλά

επίσης αναμφίβολα τον υποβιβάζει άμεσα η σκανδαλογία. Το τάιμινγκ του σκανδάλου μπορεί να τον έχει καθηλωμένο τη στιγμή ακριβώς που ο τόπος τον χρειάζεται ψηλά, για τον εκσυγχρονισμό και τα τοιαύτα.

Η υπεύθυνη τύπου κοιτούσε τον Χρυσοφυλλάκη με δυσφορία.

– Τι προτείνεις, Χρήστο;

– Κύριε υπουργέ! Εσείς πρέπει να είστε στο απυροβόλητο. Κάνετε τις ιδιωτικοποιήσεις. Ωραία. Δεν θα πλύνετε όμως και κάθε πιάτο. Εκτιμώ ότι υπάρχει μέσος δρόμος. Πρέπει να σταματήσει η σκανδαλογία αμέσως. Και να βρούμε και κοινή γλώσσα. Αυτός μωρέ ο Ακανθιώτης παραείναι άκαμπτos! Έχει τόσες θυγατρικές που κάνουν δισεκατομμύρια επί δισεκατομμυρίων τζίρο. Και δεν μπορεί να βουλώσει το στόμα πέντε δημοσιογράφων; Τόσοι είναι όλοι κι όλοι. Κι όλοι λιγούρηδες... Το πρώτο βήμα έγινε. Ο Ακανθιώτης παραιτήθηκε προσωρινά. Θα του το φέρουμε μαλακά, για να μη διαταραχτεί η μακροχρόνια φιλική σχέση που σας ενώνει. Το παίρνω εγώ πάνω μου. Θα τον πάρω σήμερα το απόγευμα στο τηλέφωνο να δω τις αντιδράσεις του. Μη μας χαλάσει ξαφνικά τη σούπα. Και θα τον καθησυχάσω. Και σιγά-σιγά θα χτίσουμε μια σχέση με τα μίντια που να τα 'χουμε καλά, μαζί τους, αλλά και να κάνουμε και τη δουλειά μας.

Ο Χρυσοφυλλάκης έλαμπε από χαρά, που μπόρεσε να βρει τη χρυσή τομή στο όντως δύσκολο πρόβλημα. Ο υπουργός άρχισε να γαληνεύει.

– Καίτη, σε βλέπω επιφυλαχτική. Αλλά σωστά μίλησε ο Χρήστος! Ας ακολουθήσουμε την πρότασή του.

– Βεβαίως, κύριε υπουργέ!

Ο Κοπρομυγάκης ήταν στις δόξες του. Είχε θριαμβεύσει. Στο «17» ήταν οι φίλοι του μαζεμένοι στη δεξιά μεριά του μπαρ και εκείνος κερνούσε αφειδώς ούισκι στην παρέα.

– Τον Ακανθιώτη τον έφαγα! μιλούσε και φούσκωνε από περηφάνια. Τι προσωρινή αναστολή καθηκόντων και πράσινα άλογα. Αυτό είναι παρηγοριά στον άρρωστο, ώσπου να βγει η ψυχή του...

Απολάμβανε τον θαυμασμό στα μάτια των ακροατών του.

– Σε μια εβδομάδα από σήμερα θα ανατρέψω την απόφαση για την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής. Να πάρει ο διάολος, τι κάνουμε εμείς, μύγες χάφτουμε; Είμαστε μαλάκες; Αρμέγουμε την Ιονική-Αιολική δέκα χρόνια κι έρχεται αυτός και την πουλά σε μια μέρα! Κι έχει αποθέματα να αποκαταστήσουμε τρεις γενιές... Φίλοι μου, η παρτίδα έχει κερδιθεί! Στέλνουμε τον Ακανθιώτη στον Κορυδαλλό. Αυτός θα 'ναι φυλακή κι εμείς κάνουμε την καλή! Φελλοί είμαστε; Θά 'ρθει ένας αλεξιπτωτιστής από τη Γερμανία να μας πάρει το ψητό από τον φούρνο; Τσουγκρίστε φιλαράκια, ψηλά τα ποτήρια και άσπρο πάτο.

Ο ενθουσιασμός στο μπαρ ήταν ακράτητος. Έλαμπαν και ιδρώναν μάγουλα και μέτωπα. Κοκκίνιζαν και γούρλωναν τα μάτια. Και το ούισκι έρεε δροσερό από τα ποτήρια με τα παγάκια στα λαρύγγια τους.

– Με τις άλλες εταιρείες του Οργανισμού τι θα γίνει; ρώτησε ένας.

Φούσκωσε πάλι ο Κοπρομυγάκης και μίλησε με από καθέδρας ύφος:

– Ακολουθούμε σ' όλα τον καθαρό σοσιαλιστικό μας δρόμο... Πίσω στα ίδια! Έχουμε μπλοκάρει όλες τις ιδιωτικοποιήσεις για μια δεκαετία. Ε, να μην τις κρατήσουμε άλλα πέντε χρόνια; Είκοσι εκκαθαριστές ζουν απ' αυτές. Θα τις ξεκοκαλίσουμε. Στο τέλος θα μείνουν μόνο τα βιβλία των διοικητικών τους συμβουλίων. Τότε τις ιδιωτικοποιούμε. Για ένα Μουσείο Βιομηχανικής Ιστορίας θα 'ναι ακόμα χρήσιμες...

Φτάνοντας ο Οδυσσέας στο σπίτι, ένιωθε τελειωμένος. Με μιας του βγήκε η κούραση από την ταλαιπωρία όλης της εβδομάδας. Έσερνε τα πόδια του κι η δερμάτινη τσάντα τον βάραινε. Η Ρόξι σήκωσε τα μπροστινά της πόδια να τον υποδεχτεί με αναπάντεχη χαρά που γύρισε τόσο νωρίς. Αισθάνθηκε όμως την βαριά περπατησιά και το σκοτεινό του βλέμα, συμμαζεύτηκε στο πλάι και του 'κανε τόπο να περάσει.

Μπαίνοντας, πέταξε τσάντα και σακάκι στην πολυθρόνα, έλυσε την γραβάτα του και έπεσε ξερός στον τριθέσιο καναπέ. Δεν είχε όρεξη και δύναμη να λύσει ούτε τα κορδόνια των παπουτσιών του. Έμεινε ξαπλωμένος και κοιτούσε αμέτοχος το ταβάνι. Του φαίνονταν όλ' αυτά απίστευτα. Πρόεδρος του ΟΙΕ ξαπλωμένος μεσημεριάτικα στον καναπέ του σπιτιού του... Απέχεις προσωρινά από τα καθήκοντά σου... Τι θα πει αυτό; Είμαι ή δεν είμαι πρόεδρος; Κι όλη αυτή η βδομάδα. Από τα πάνω στα κάτω. Από τα ψηλά στα χαμηλά. Είναι τόσο απίθανο που θα μπορούσε να είναι και όνειρο. Μόνο στα όνειρα συμβαίνουν πράγματα πέραν κάθε λογικής. Μήπως είναι όνειρο, εφιάλης;

— Πω, πω, πάει να μου στρίψει. Αλλά και γιατί όχι; Σαν τι παραπάνω πρέπει να συμβεί για να σαλέψω;

Το στόμα του ήταν στεγνό. Να πω κάτι.

— Πού να σηκώνεσαι τώρα και να πηγαίνεις στην κουζίνα. Κλείσε καλύτερα τα μάτια σου. Θα το ξεχάσεις.

Έμεινε έτσι και σκεφτόταν τα μύρια όσα, όταν νόμισε κάποια στιγμή ότι τον ψιλοπήρε ο ύπνος, χωρίς όμως να σταματήσει να σκέφτεται. Και εναλλάξ, μια τον έπαιρνε ο ύπνος για λεπτά ή δευτερόλεπτα και μια ξυπνούσε και σκεφτόταν πάλι τα ίδια και τα ίδια, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Άπλωσε το χέρι και πήρε το ακουστικό.

— Κύριε πρόεδρε, άκουσε τη φωνή του Χρυσοφυλλάκη που ήταν φιλική και χαρωπή, όλα είναι μια χαρά! Πήρα την επιστολή σας και σας ευχαριστώ. Εξήγησα στους δημοσιογράφους τις ευαισθησίες σας και έγιναν ευμενώς αποδεκτές.

Όσο μιλούσε ο αναπληρωτής υπουργός ένιωθε να απομακρύνεται, ν' ανεβαίνει ψηλά και από το ταβάνι να παρακολουθεί και να αναρωτιέται: Τι κάνει στον καναπέ αυτός ο πρόεδρος του ΟΙΕ; Κάθεται και ακούει αυτόν τον караγκιόζη!

— Μ' ακούτε, κύριε πρόεδρε; φώναξε ο Χρυσοφυλλάκης.

— Μάλιστα! άκουσε να λέει η φωνή του προέδρου.

Ο άλλος πήρε πάλι φόρα:

— Νομίζω, το καλύτερο είναι να μείνετε στο σπίτι σας μέχρι να βγει το πόρισμα του ανακριτή. Έως τότε θα ησυχάσουν και οι δημοσιογράφοι. Ε, το 'χουν παραχέσει κι αυτοί... και μετά, θα συνεχίσετε το πολύ παραγωγικό σας έργο στον Οργανισμό!

Ο Οδυσσέας από τη γωνιά του εκεί ψηλά στο ταβάνι κοιτούσε και απορούσε:

— Αυτόν τον πρόεδρο δεν τον καταλαβαίνω... Τι σχέση έχει μ' όλους αυτούς τους κάφρους;...

— Μ' ακούτε, κύριε πρόεδρε; Εντάξει; φώναξε πάλι ο Αναπληρωτής Υπουργός.

— Εντάξει!

Ο Χρυσοφυλλάκης έκλεισε τη γραμμή. Ο Οδυσσέας είδε που ο πρόεδρος έβαλε το ακουστικό στην τηλεφωνική συσκευή. Έμεινε λίγες στιγμές ακόμα ξαπλωμένος, όταν μια σκέψη του πέρασε από τον νου και πετάχτηκε σοκαρισμένος από τον καναπέ.

— Καλά, Οδυσσέας και πρόεδρος του ΟΙΕ δεν είναι ένα και το αυτό; Δεν είμαι εγώ ο ίδιος; Παραφρόνησα...

Έσφιξε με δύναμη τις γροθιές του και πετάχτηκε όρθιος.

— Όχι! Όχι! Δεν θα τρελαθώ! ούρλιαξε σαν θεριό και τινάχτηκαν οι φλέβες του λαιμού του. Τα μάτια του κατακόκκινα βγήκαν από τις κόγχες τους.

Πήγε στην κουζίνα και έβαλε ένα ποτήρι δροσερό νερό. Ετοίμασε την πίπα του, την άναψε και άρχισε να νιώθει τη μυρουδιά του αγαπημένου του καπνού.

Κάθισε στον καναπέ, απέναντι από τη μεγάλη βεράντα. Οι ευκάλυπτοι, περήφανοι φύλακες στην άκρη του κήπου, στέκονταν λυγερόκορμοι. Το κίτρινο γιασεμί στην αριστερή μεριά του φράχτη ζώηρενε τον σκυθρωπό κήπο. Και δεξιά οι φλογάτες μπαλίτσες του πυράκανθου εκπέμπαν ζεστασιά. Μπροστά στην πράσινη καγκελόπορτα καθόταν η Ρόξι και τον θωρούσε ακίνητη.

Ύστερα τού 'ρθε στον νου η Φερενίκη. Θα είναι το βράδυ εδώ. Και τι κάνω; Της το λέω; Να της το πω ή να μην της το πω; Αν της το πω θ' ανησυχήσει. Ποιο το αποτέλεσμα; Αντί ν' ανησυχεί ένας, θ' ανησυχούν δυο. Λες και δεν της φόρτωσα αρκετές σκοτούρες κιόλας... Εγκατέλειψε παιδί και μάνα, και λίγο το πανεπιστήμιο και τρέχει για μένα. Άλλωστε, έτσι κι αλλιώς θα το αντιμετωπίσω. Σε μερικούς μήνες θα το έχω ξεχάσει κι ο ίδιος. Γιατί να τη βάλω σε σκέψεις και ανησυχίες;

Αλλά ποιος λέει ότι δεν θα μου συμβεί κάτι τέτοιο μπροστά της; Κι αν εγώ σοκαρίστηκα μια φορά, γιατί να μη σοκαριστεί αυτή δυο. Μια και δεν θα ξέρει καν τι μου συμβαίνει. Και ποιος λέει ότι δεν αλλοιώνονται τα χαρακτηριστικά μου την ώρα που είμαι στο ταβάνι; Σκέψου να αποχτώ κείνη τη στιγμή φτερά και να πετώ σαν σκαθάρι...

Βρε, παιδί μου, η στοιχειώδης ειλικρίνεια για έναν άνθρωπο που τρέχει για σένα απαιτεί να του λες την αλήθεια. Να ξέρει πού βρίσκεται... Όχι να τού 'ρθουν όλα ξαφνικά ταμπλάς στο κεφάλι και να μην ξέρει πού να κρυφτεί. Και πού να κρυφτείς κι εσύ!

Αλλά και αν της το πω, ποιος ξέρει πώς θα το πάρει; Μήπως στην κατάσταση που βρίσκεται είναι ό,τι χρειάζεται για να διαλυθεί κι αυτή; Έτσι κι αλλιώς βρίσκεται σε υπερένταση με τα τρεχάματά της για μένα. Πήγαινε-έλα στον ΟΙΕ, στο σπίτι μου, στο σπίτι της. Μ' όλη αυτήν την ακαταστασία. Να ζητά πράγματα σε μένα, που όμως είναι σπίτι της, και στο σπίτι της άλλα, που όμως βρίσκονται εδώ. Κι αν αυτό της δώσει τη χαριστική βολή; Κι ανέβει κι αυτή στο ταβάνι; Ποιος τότε θα κατεβάσει ποιον;

Τελικά, αν δεν ξέρεις τίποτε καλύτερο, κάνεις αυτό που σου βγαίνει. Και τι μου βγαίνει; Χμ... Πάντα της μιλούσα ανοιχτά και ίσα. Αυτό θα κάνω και τώρα. Και θα είμαι τουλάχιστον τόσο καλός ή κακός όπως πάντα.

Ηρέμησε κάπως. Αλλά πάλι μια σκέψη τού πέρασε σαν αστραπή:

Κι αν το πόρισμα είναι παραπεμπτικό; Ε, όχι, να πάρει. Μια απόφαση πήραμε. Δεν κλέψαμε χρυσά κουτάλια... Σιγά να μη πάω στη φυλακή για τον μεγαλύτερο και πιο τίμιο άθλο των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα! Αλλά και γιατί να μην πάω; Αρκεί γι' αυτό μια απόφαση του ανακριτή. Μια λεξούλα: Παραπεμπτικόν! Με μπαγλαρώνουν και ολοταχώς στον Κορυδαλλό. Και πώς να 'ναι εκεί; Δεν ευτύχησα μέχρι σήμερα να περάσω ούτε την καγκελόπορτα φυλακής. Θα το αντέξω; Απομονωμένος στους τέσσερις τοίχους... Λες να μου στρίψει τότε πραγματικά; Ή να δώσω τέλος σ' όλα!

– Ευτυχώς όμως που 'ναι σήμερα Παρασκευή! Θα είναι εδώ η Φερενίκη και θα ετοιμάσει κάτι για φαγητό.

+

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΙΧΝΕΥΣΕΙΣ

1

Ο αέρας φυσούσε από τ' αριστερά της Πάρνηθας, έπαιρνε τον κατήφορο, σφιγγόταν από τον Διόνυσο απέναντι, και μούγκριζε καθώς χυνόταν στα πεδινά. Στο πευκοδάσος λύγιζαν τις κορφές τους ρυθμικά τα περήφανα δέντρα, και ήταν σαν κύματα που ξεκινούσαν από τη μαύρη πλαγιά του βουνού, έτρεχαν ορμητικά, και έσπαγαν με βουητό στο ξέφωτο μπροστά το σπίτι του προέδρου.

Οι ευκάλυπτοι, που πριν λίγα χρόνια είχε φυτέψει, μπατάριζαν, βάρκες στον γιαλό, μια δεξιά, μια ζερβά. Οι μικρότεροι από αυτούς παρασύρονταν από τον αέρα και λύγιζαν προς τη μεριά του δρόμου. Κάπου-κάπου σχίζονταν κλαδάκια και έπεφταν στον δρόμο.

Φτάνοντας στο σπίτι, ένιωθε τον αέρα να σπρώχνει το τζιπ προς το πλάι και να σφυρίζει πάνω από τη σχάρα. Κράτησε με δύναμη την πόρτα και πήδηξε έξω. Χαλασμός Κυρίου.

Απόρησε που εκτός από το αυτοκίνητο της Φερενίκης υπήρχε και ένα άλλο δίπλα του.

– Θα έχουμε επισκέπτες.

Μπαίνοντας είδε στο σαλόνι να κάθεται με τη Φερενίκη ο παλιός του φίλος από το ΕΑΚ και πρώην πρόεδρος του ΟΙΕ Γιάννης Γιαννάκης.

– Τι έκπληξη είναι κι αυτή! Τόλμησες, Γιάννη, με τέτοιο καιρό να 'ρθείς στα λημέρια μας; είπε αγκαλιάζοντας τον επισκέπτη.

– Και μάλιστα απρόσκλητος.

– Δεν σε ακούσαμε, παρατήρησε η Φερενίκη, που σηκώθηκε κι αυτή να τον χαιρετήσει. Για μένα ήταν μεγάλη έκπληξη να δω τον Γιάννη ύστερα από τόσα πολλά χρόνια. Τον θυμάμαι σαν και τώρα που έκανε εκείνες τις φανταστικές κοινωνικοοικονομικές αναλύσεις στις συναντήσεις μας, σε συσκέψεις ή στις ταβέρνες. Και δεν θυμόμουν καν το όνομά του. Τον θυμάμαι μόνο με το ψευδώνυμό του, Βάιος.

– Όνομα και πράμα! γέλασε ο Οδυσσέας.

Στράφηκε στον επισκέπτη:

– Μεγάλη έκπληξη και μεγάλη χαρά που ήρθες.

– Οδυσσέα, ένιωθα την ανάγκη να σε δω. Τηλεφώνησα σήμερα στις γραμματείς σου και μου είπαν ότι το μεσημέρι κατέθεσες στον ανακριτή. Με απασχολούσε πώς τα πήγες. Κι έτσι έκανα έφοδο να σε βρω.

– Λαμπρά!

– Η Φερενίκη μου πρόσφερε αυτό το εξαιρετικό τσίπουρο από τα αμπέλια σου. Είναι θαυμάσιο. Και τα 'παμε σχεδόν μια ώρα τώρα. Χαίρομαι που σε βρίσκω σε τόσο

καλή διάθεση. Φοβόμουν ότι θα μπορούσες να είχες σπάσει. Αλλά το φρόνημα είναι ακμαιότατο!

– Ακόμη ναι. Αλλά δεν ξέρω τι άλλο μας κλώθει η μοίρα.

– Όλα θα πάνε καλά! είπε η Φερενίκη.

– Αυτό το ξέρουν αυτοί που αποφασίζουν.

– Όχι μόνο αυτοί που αποφασίζουν, πρόεδρε. Εξαρτάται και από το τι κάνουμε και εμείς. Το πρόβλημα τώρα είναι το πόρισμα του ανακριτή; Αν είναι ή όχι παραπεμπτικό;

– Ε, βέβαια. Αλλά ας μην χαλάσουμε την ατμόσφαιρα. Ας χαρούμε, Γιάννη, την επίσκεψή σου. Άλλωστε έρχομαι από ένα τόσο όμορφο κόσμο.

Η νεαρή γυναίκα έφερε στον δίσκο ένα ποτήρι ψηλό του ούζου και μια καινούργια κανάτα νερό και τα 'βαλε στο τραπέζι.

– Πρέπει να πεινάς.

– Πράγματι, γουργουρίζει το στομάχι μου. Κι ό,τι βλέπω μου ανοίγει την όρεξη.

Κοίταξε τον επισκέπτη:

– Υπάρχουν και κάποιες όμορφες στιγμές σ' αυτές τις άχαρες μέρες, Γιάννη. Κι έτσι ξαναφορτίζουμε τις μπαταρίες μας.

– Και γλιτώνουμε το έμφραγμα!

– Και αυτό!

Η Φερενίκη παρατήρησε με ικανοποίηση την καλή διάθεση του.

– Ήταν ωραία η σημερινή σας συζήτηση;

– Απολαυστική. Τόσο όμορφες κουβέντες. Τόσοι ωραίοι συλλογισμοί. Ξεχνιέσαι και ζεις σ' έναν άλλο κόσμο.

– Περί τίνος ο λόγος;

– Πηγαίνει σε διαλέξεις για τον Αριστοτέλη, τον ενημέρωσε εκείνη.

– Μπα! Ενδιαφέρον!

– Πράγματι, πολύ ενδιαφέρον. Βομβαρδιζόμαστε ολημερίς με τόνους λάσπης και ανοησίας, και ξαφνικά σε ένα ωραίο περιβάλλον ακούμε τις σκέψεις του Αριστοτέλη. Όαση ψυχής...

– Και πού είναι αυτό;

– Στην Εστία της Νέας Σμύρνης. Την έχτισαν οι ξεριζωμένοι πρόσφυγες μετά την καταστροφή της. Είναι ένα επιβλητικό κτήριο με τους κίονές του στην πρόσοψη, μεγάλο πέτρινο προαύλιο, με το άγαλμα της ξεριζωμένης μάνας. Με το παιδί της δεξιά, την ασπίδα των αγωνιστών αριστερά. Στον πρώτο όροφο έχει μια καλαίσθητη αίθουσα με ωραίους μαιάνδρους, όμορφα δερμάτινα καθίσματα, και στο βάθος μια τεράστια εικόνα από τη φλεγόμενη Σμύρνη.

– Και ποιος κάνει τις διαλέξεις;

– Ένας λάτρης του Αριστοτέλη. Ναύαρχος εν αποστρατεία, τέως αρχηγός του Λιμενικού. Μελετητής του Αριστοτέλη, μετέφρασε στην τρέχουσα γλώσσα μας το Όργανο και εξακολουθεί να μεταφράζει. Ο Αριστείδης Παπανδρέου.

– Ναύαρχος να μεταφράζει Αριστοτέλη; Φανταστικό...

– Και φλέγεται μέσα του από Ελληνισμό! Είναι απόλαυση να τον ζεις. Καθόμαστε εκεί τόσοι άνθρωποι όλων των ηλικιών και όλων των επαγγελμάτων, και τον ακούμε καρφωμένοι στις καρέκλες. Όταν μιλάει, δεν μιλάει αυτός, μιλάει η ψυχή του : «Αυτή τη φορά, κυρίες και κύριοι, θα ακούσουμε κάτι το ιδιαίτερα σημαντικό. Θα ακούσουμε για τα συλλογιστικά σχήματα του Αριστοτέλη. Αυτά που δίδασκε στο Λύκειο ο σοφός και τέχνωνε το μυαλό των Ελλήνων νέων. Αυτά που σήμερα δεν διδάσκονται στον τόπο μας ούτε καν στα πανεπιστήμια. Αλλά που είναι αναγκαίο να τα αντιλαμβάνεστε, για να καταλαβαίνετε τι σας λένε. Να μην σας παραμυθιάζουν. Αυτά που εμείς δεν τα ξέρουμε, αλλά οι Αμερικανοί τα έμαθαν, τα εφάρμοσαν, και μ'

αυτά εξουσιάζουν σήμερα τον κόσμο». Αυτά κι άλλα τέτοια διηγείται και κατενθουσιάζεται το ακροατήριο.

– Τι θέμα πραγματεύτηκε σήμερα; ρώτησε η Φερενίκη.

– Σήμερα αναφέρθηκε στο παράδειγμα. Στάθηκε στο βήμα, μας κοίταξε όλους, άστραψαν τα μάτια του κι άρχισε: «Σήμερα, κυρίες και κύριοι, σας προσκαλώ να συλλογιστούμε μαζί, για το τί είναι αποδεικτικά στοιχεία κατά την αριστοτελική συλλογιστική σκευή. Ένα αποδεικτικό στοιχείο το οποίο θα πραγματευτούμε σήμερα, είναι το παράδειγμα. Το παράδειγμα είναι απόδειξη, αλλά όχι επιστημονική απόδειξη. Δεν είναι αεί ως αύτως έχων. Δεν είναι όπως η επιστήμη, που γνωρίζουμε την αιτία και το αποτέλεσμα, και ουκ ην ως άλλως έχειν. Εδώ η απόδειξη είναι διαλεκτική. Εξαρτάται από την ομοιότητα του παραδείγματος.

Παράδειγμα είναι μία εικόνα, όταν κάποιος συγκρίνει δύο όμοια πράγματα. Και όμοια πράγματα είναι αυτά που έχουν την ίδια ποιότητα και το ίδιο πάθος. Θα σας δώσω το παράδειγμα που δίνει ο σοφός: Ο πόλεμος μεταξύ ομόρων κρατών είναι κακό. Ο πόλεμος μεταξύ Αθηναίων και Θηβαίων είναι πόλεμος μεταξύ ομόρων. Άρα ο πόλεμος μεταξύ Αθηναίων και Θηβαίων είναι κακόν».

Ο Γιάννης φώναξε με ενθουσιασμό:

– Φανταστικό. Τελικά ο σοφός με βγάζει από ένα αδιέξοδο. Ήρθα εδώ για να σε πείσω, να κινηθείς πολύ δραστήρια για να αποφύγεις τα χειρότερα. Δεν θα χρειαστούν, τελικά, λόγια. Νομίζω ότι το κάνει αυτό ο σοφός. Σε παρακαλώ, όμως, σαν φίλος που συνεργαστήκαμε πολλάκις και στο παρελθόν και αγωνιστήκαμε σε κοινούς αγώνες άκουσέ με γιατί δεν θα 'θελα αυτά που πέρασα να τα περάσεις κι εσύ.

– Σωστά τα λες, Γιάννη, αλλά ας πάμε καλύτερα πρώτα στην τραπεζαρία, ας τσιμπήσουμε κάτι και μετά μιλάμε και για τα δικά μου και τα δικά σου. Σε τελευταία ανάλυση είναι όλα δικά μας!

Απολάμβαναν για αρκετή ώρα το φαγητό, πήραν και συμπλήρωμα, κι άρχισαν σιγά σιγά να νιώθουν τη ζέστη να τους αγκαλιάζει και το κρασί να τους φέρνει μιαν απαλή αγαλλίαση. Ο επισκέπτης έσπρωξε στο πλάι το πιάτο του:

– Πώς τα πήγες σήμερα στον ανακριτή;

– Δεν μπορώ να σου απαντήσω. Ο ανακριτής ήταν άχρωμος και άοσμος, σιωπηλός και αγέλαστος. Η φωνή του έβγαινε από ψυγείο. Με ρώτησε για το τίμημα πώλησης της Ιονικής-Αιολικής και του απάντησα ότι ήταν σχεδόν τριπλάσιο από εκείνο που προσφέρθηκε στον προηγούμενο πλειστηριασμό. Του ανέπτυξα ότι για τον Οργανισμό είναι σημαντικό οι θέσεις εργασίας και η περαιτέρω ανάπτυξη της εταιρείας. Γιατί δεν είμαστε κτηματική εταιρεία αλλά αναπτυξιακός οργανισμός. Όμως δεν νομίζω ότι είχε ενδιαφέρον γι' αυτές τις απόψεις. Ύστερα με ρώτησε για τα αποθέματα της εταιρείας, τη λογιστική τους αξία και την τιμή πώλησης. Του διευκρίνισα ότι οι τιμές διαμορφώνονται από την αγορά και όχι από τις λογιστικές εγγραφές. Τότε ο ανακριτής κατέβασε λίγο τα γυαλιά του και με κοίταξε από το πλάι των ματιών του. Ύστερα με ρώτησε τι σχέση είχα με κάποιους από τους αγοραστές. Του είπα ότι τους τέσσερις δεν τους γνώριζα καν. Με τον πέμπτο είχα συνεργαστεί στο παρελθόν, αλλά δεν γνώριζα ότι συμμετείχε με τους άλλους τέσσερις και είχα μήνες να μιλήσω μαζί του. Μετά του έδωσα το υπόμνημα που ετοίμασαν οι δικηγόροι του ΟΙΕ και το οποίο είχε επεξεργαστεί στη συνέχεια η Φερενίκη και αποχώρησα.

– Σου 'δωσε την εντύπωση αντικειμενικού ανθρώπου;

– Δεν μπορώ να απαντήσω. Είναι αντικειμενικός; Είναι άνθρωπος; Αδυνατώ... δεν μπορώ να δω τίποτε πέρα από τη μάσκα του.

–Εμένα πάντως μου φάνηκε ότι είναι τυπικός επαγγελματίας, παρατήρησε η Φερενίκη. Όπως τον είδα την ώρα που έμπαινε στο γραφείο του κι εμείς τον

περιμέναμε στον πάγκο, μου 'δωσε την εντύπωση ότι μπορεί να κάνει τα πάντα. Να εξετάσει σωστά και να απονείμει δικαιοσύνη. Ή, εξίσου καλά, να εκτελέσει όποια εντολή του δώσουν οι προϊστάμενοί του.

Ο Γιάννης προσπάθησε να τονώσει το ηθικό του προέδρου.

– Οδυσσέα μου, μη φοβού. Σε γνωρίζω τόσα χρόνια. Δουλεύεις ψύχραιμα και συστηματικά. Θα αντιμετωπίσεις αποτελεσματικά τα καθαρματάκια που σε συκοφάντησαν.

– Έχω την αίσθηση ότι υπάρχει κάπου εκεί στο σκοτάδι ένας που τραβάει τα νήματα. Από κάπου κάτι εκπορεύεται, και σαν μηχανή τρένου έρχεται καταπάνω μου να με ισοπεδώσει. Είμαι ένα παιχνιδάκι στα χέρια μιας ειμαρμένης. Πρέπει να 'χω ταράξει την καθεστηκυία τάξη, και γι' αυτό πρέπει να πληρώσω.

– Και βέβαια, την τάραξες. Τόσοι άνθρωποι ζούσαν καλά απ' αυτόν τον Οργανισμό. Τον ξεκοκάλιζαν και έσπρωχναν μπροστά τους τα σκουπίδια. Κι έρχεσαι τώρα εσύ και τα ταχτοποιείς. Λίγο είναι αυτό;

– Αυτοί όμως οι άνθρωποι που ζούσαν τόσο καλά, και που άρμεγαν, έχουν κοστίσει μερικές εκατοντάδες δισεκατομμύρια στον δυστυχή μας λαό.

– Πρόεδρέ μου, το πιο σημαντικό από όλα, είσαι εσύ ο ίδιος. Άφησε το κράτος στη μοίρα του και φρόντισε τον εαυτό σου.

Ήπιε μια γουλιά.

– Οδυσσέα, ήρθα να σε ενημερώσω για κάτι που σκέφτομαι να κάνω και θέλω να έχω τη σύμφωνη γνώμη σου. Εγώ διατηρώ πολύ καλές σχέσεις με τους συνδικαλιστές της Ιονικής-Αιολικής. Όταν ήμουν πρόεδρος του ΟΙΕ είχαμε συνεργαστεί καλά. Θα καλέσω μερικούς από τους μπροστάρηδες και θα τους πω: Τι περιμένετε; Θέλετε να μπει και ο Ακανθιώτης στη φυλακή, όπως κι εγώ; Κάντε το. Αλλά ο μεγάλος χαμένος θα 'στε εσείς! Γιατί τότε θα μείνετε άνεργοι διά βίου. Άπαξ και δεν γίνει ιδιωτικοποίηση, εσείς ξοφλήσατε. Δεν θα 'στε πρώην εργαζόμενοι, αλλά άνεργοι για πάντα. Κινηθείτε πριν είναι αργά. Φωνάξτε, διαδηλώστε, πιέστε την κυβέρνηση να μην υποχωρήσει σ' αυτούς τους αληταράδες. Και υπερασπιστείτε τον άνθρωπο που πάει να σας δώσει ψωμί. Είναι καθήκον σας! Βγάλτε μια φωνή ότι καλώς πάρθηκε η απόφαση και τα περί σκανδάλου είναι συκοφαντίες.

– Σ' ευχαριστώ, Γιάννη. Είναι πολύ καλή ενέργεια. Ίσως η μόνη που βοηθάει.

– Οδυσσέα, σου το οφείλω. Και το οφείλω και στον εαυτό μου. Πάσχισα κι εγώ γι' αυτόν τον Οργανισμό. Είναι και δικό μου παιδί. Και πρέπει να πάρω και το αίμα μου πίσω. Κλείσανε εμένα μέσα και οι πουσταράδες κυκλοφορούν ελεύθεροι... Με εκατομμύρια στους τραπεζικούς λογαριασμούς. Με πολυκατοικίες και περίοπτες θέσεις στην κοινωνία μας. Πρέπει να πληρώσουν... Δεν πρέπει να τους περάσει. Μια κοινωνία που ανταμείβει τους σκευωρούς είναι μια καταδικασμένη κοινωνία! Και τέλος πάντων, είναι υποχρέωση δική μας να παραδώσουμε στα παιδιά μας έναν κόσμο λιγότερο διεφθαρμένο! Γιατί τα γεννήσαμε; Για να 'ναι θύματα διαφθοράς; Τους το χρωστάμε αυτό!

– Μαζί σου! φώναξε η Φερενίκη. Σαφώς και το οφείλουμε στα παιδιά μας! Να γεννάς παιδιά είναι εύκολο. Το δύσκολο είναι να τα κάνεις σωστούς πολίτες. Και ματαιοπονείς όταν η κοινωνία είναι τόσο σάπια...

Ο Γιάννης στράφηκε πάλι στον πρόεδρο:

– Το καλό που σου θέλω, Οδυσσέα, μάθε πρώτα ποια είναι τα όριά σου. Και προπαντός να μην τα φτάσεις. Δεν λέω να τα ξεπεράσεις. Δεν σου κρύβω ότι εγώ έφτασα στα όριά μου, ίσως μάλιστα και να τα ξεπέρασα. Αλλά δεν σου προτείνω να κάνεις το ίδιο.

– Ξέρω, Γιάννη, ξέρω τι πέρασες εκεί εσύ.

– Ήρθε μια μέρα το πεντάχρονο παιδάκι μου από το Νηπιαγωγείο με δάκρυα στα μάτια, γιατί έμαθε ότι ο μπαμπάς του ήταν φυλακή. Γιατί ήταν κλέφτης. Πεντάχρονο! Άντε τώρα να εξηγήσεις στο παιδί πώς τέτοια πράγματα συμβαίνουν και γιατί συμβαίνουν! Οι επιπτώσεις ολέθριες για την οικογένεια. Όταν πρωτάρχισαν αυτές οι περιπέτειες, τις οποίες έχω περάσει τα τελευταία χρόνια, ο μεγάλος μου γιος ήτανε στην έκτη δημοτικού. Ο δεύτερός μου γιος ήταν πέντε ετών και η κόρη μου ήταν τριών. Και με διέσυραν οι αλήτες για έξι χρόνια. Με τρομερό κόστος στην οικογένεια, στα παιδιά. Η μικρή μου κόρη από 3 χρονών μέχρι που έγινε 8-9, με θυμάται πάντα στα δικαστήρια.

– Επειδή το έκαναν και θέαμα!

– Σαφώς! Και τη ρώτησε κάποτε η δασκάλα της, τι δουλειά κάνει ο μπαμπάς σου. Και απάντησε η κόρη μου: Ε, δεν ξέρω, κυρία, κάτι με δικαστήρια, νομίζω ότι είναι δικαστικός μάρτυρας.

– Εν τω μεταξύ δεν ήσουν μόνο εσύ, ήσασταν άλλοι εκατόν εξήντα, ε;

– Όχι βέβαια! Ήταν μια μαζική δίωξη στελεχών που υπηρέτησαν σε κυβερνητικές θέσεις την περίοδο που ήμουν κι εγώ.

– Από ό,τι ξέρω έλειπε από την τότε αντιπολίτευση το 1,5 τοις εκατό των ψηφοφόρων και ήθελε με τη σκανδαλογλία να γυρίσει υπέρ της το εκλογικό σώμα. Δεν ήταν έργο της δικαιοσύνης. Αν προέκυπτε από τη δικαιοσύνη, όπως στην Ιταλία πρόσφατα, θα ήταν για τον τόπο εξυγιαντικό.

– Ασφαλώς! Συνειδητά οργανωμένη και κατευθυνόμενη κατάσταση, που είχε ολέθρια αποτελέσματα για όλους μας. Ήταν στιγμές που νόμιζες ότι ήρθε το τέλος, ή δεν ήθελες πλέον ο ίδιος να υπάρχει τίποτα πια. Και παρόλα αυτά η ζωή συνεχίστηκε. Το ξεπεράσαμε.

Η Φερενίκη έγινε έξαλλη:

– Αλλά είναι και μια άλλη πτυχή. Υπήρξαν πληρωμένοι, οι οποίοι κάνανε οποιεσδήποτε δουλειές κάνανε, και μετά συνεργάστηκαν αμέσως με την απέναντι πλευρά και ήταν κατήγοροι.

– Φερενίκη, άσε αυτά τα καθάρματα! Όμως υπήρξαν στιγμές, που νόμιζα ότι δεν θα την έβγαζα... Με καταλαβαίνεις;

– Απόλυτα, και 'γώ το αισθάνομαι ώρες-ώρες, παρατήρησε ο πρόεδρος.

– Υπάρχουν στιγμές που νομίζεις ότι φτάνεις στο τέλος. Κι όμως ο άνθρωπος μπορεί, αν θέλει, να αντλήσει τρομερές δυνάμεις και να τα βγάλει πέρα. Για μένα η ελπίδα και η δύναμή μου ήταν η αγάπη μου προς τα παιδιά μου και τη γυναίκα μου.

– Άρα, η οικογένεια σ' έσωσε, παρατήρησε η Φερενίκη.

– Κι έλεγα, το να αυτοκτονήσω...

– Α, ναι, σου πέρασε αυτή η σκέψη; τον διέκοψε ο Οδυσσέας.

– Πολύ σοβαρά. Όχι απλά πέρναγε. Και στο σημείο και να προγραμματίσω πώς θα το κάνω.

– Ναι, το καταλαβαίνω. Εγώ μπορεί να το 'κανα...

– Ε, το 'χα προγραμματίσει, κατά κάποιον τρόπο, μπορώ να σου πω. Αλλά όταν το καλοσκεφτόμουν, έβλεπα ότι είναι άδικο για τη γυναίκα μου να παλέψει μόνη της να αναθρέψει αυτά τα τρία αγγελούδια που φέραμε στον κόσμο.

– Κι όλα αυτά, γιατί άφησες την Γερμανία κι ήρθες να προσφέρεις στην πατρίδα, κούνησε με πίκρα το κεφάλι ο Οδυσσέας.

– Πρόεδρε, τη μέχρι τότε πορεία μου την ξέρεις. Ύστερα από 25-30 χρόνια σταδιοδρομίας, σχετικά επιτυχημένης θα έλεγα. Και εκτός Ελλάδας. Γιατί εγώ στην Ελλάδα δεν ζήτησα δουλειά από κανέναν. Ποτέ μου, μα ποτέ μου δεν έχω χτυπήσει πόρτα σε κανέναν.

– Σε καλέσανε.

- Με κάλεσε. Με κάλεσε να έρθω.
- Υπουργός της κυβέρνησης!
- Σαφώς. Και να βρεθώ απ' τη μια μέρα στην άλλη κατηγορούμενος. Και το ωραίο της υπόθεσης είναι, ότι εγώ παραιτήθηκα από τον ΟΙΕ, και ανέλαβα πρόεδρος και διευθύνων σε ιδιωτική επιχείρηση. Και νόμιζα ότι βρισκόμουν στην κορφή των Ιμαλαΐων. Πήγα στην απολογία το πρωί, ό,τι ήταν τους τα 'πα, δεν είχα να κρύψω τίποτα, κι ύστερα μου λένε: «Θα συνεχίσουμε το απόγευμα». Πήγα στο σπίτι, έφαγα, κοιμήθηκα, πάω στις 5 η ώρα. Σε μισή ώρα, γιατί η απογευματινή μου απολογία κράτησε μόνο μισή ώρα, μου λένε: «Πρέπει να σας κρατήσουμε».
- Και με τι επιχείρημα σε κλείσανε μέσα; ξαναρώτησε η γυναίκα.
- Γράφει ο Εισαγγελέας επάνω στο έγγραφο «ύποπτος διάπραξης νέων εγκλημάτων και ύποπτος φυγής».
- Πώς είναι εκεί πέρα; ρώτησε ο πρόεδρος.
- Απαίσια. Είσαι σ' έναν πάγκο. Η γυναίκα μου μου 'φερε από το σπίτι μου μια κουβέρτα. Και την επομένη στις φυλακές του Κορυδαλλού. Λοιπόν, όταν μπαίνεις στο κελί κι ακούς το κλείσιμο της πόρτας πίσω μπορεί να τα χάσεις. Το σοκ είναι τόσο μεγάλο, που, αν δεν έχεις πηγές άντλησης δύναμης από κάπου, θα σου στρίψει.
- Και πώς μπαίνεις μέσα στην πύλη, αμέσως ανοίγουν - κλείνουν, πώς είναι; ρώτησε ο πρόεδρος.
- Μπαίνεις μέσα στην πύλη, πας στο Αρχιφυλακείο, δίνεις τα λεφτά σου και ό,τι έχεις στην τσέπη... Σε παίρνουν απάνω σε μια πτέρυγα. Έχουν κτίσει τρεις πτέρυγες. Η πρώτη είναι πιο ήπια, η δεύτερη είναι έτσι κι έτσι, η τρίτη είναι τα ναρκωτικά. Σε πάνε μέσα.
- Εσύ σε ποια πτέρυγα πήγες;
- Στην πρώτη.
- Σου επιτρέπουν να έχεις τα βιβλία σου; ήθελε να μάθει η Φερενίκη.
- Ναι. Εγώ είχα μια βαλίτσα με 40 βιβλία μέσα. Την έπιασαν δύο άτομα για να μου τη φέρουν απάνω. Λέγαν: Μα τι στο διάολο, διαβάζει αυτός; Ε, σου λέω, ούτε κουράγιο είχα να διαβάσω... μετά από 2-3 σελίδες, διέλυα. Κι όταν έκλεινε η πόρτα πίσω μου ήταν ατέλειωτη η μοναξιά.
- Επιτρέπεται να έχετε επισκέψεις; ξαναρώτησε ο πρόεδρος.
- Έχουν τα επισκεπτήρια. Για μας έκαναν εξαιρέσεις και μπορούσα να δω την γυναίκα μου ιδιαιτέρως στο γραφείο του Διευθυντού. Κάθε Κυριακή είχαμε ραντεβού. Και με τα παιδιά μου. Μου κάναν ιδιαίτερη χάρη, ας πούμε, και έβλεπα και τα παιδιά μου. Και ήταν πολύ μεγάλη πηγή άντλησης δύναμης για μένα.
- Αλλά και σοκ για αυτά. Έχουν την ωριμότητα... ρώτησε η Φερενίκη.
- Πριν πάω να δω τα παιδιά έπαιρνα ηρεμιστικά, για να μην φαίνομαι. Κι όταν έφευγαν, κατέρρεα.
- Πρέπει να είναι φρικτό για ένα παιδί που έρχεται στη φυλακή και βλέπει τον πατέρα του, μονολόγησε ο πρόεδρος.
- Κοίταξε να δεις, όταν με προφυλάκισαν αυτά τα γαϊδούρια, δεν ήθελα η γυναίκα μου να το πει στα παιδιά. Γιατί ήτανε μικρά. Και δεν ήθελα ούτε καν να τα δω. Εγώ ο ίδιος, δεν ήθελα να μου τα φέρει. Ήμουν τόσο διαλυμένος, τόσο ράκος που δεν ήθελα να με δουν σ' αυτήν την κατάσταση, ούτε εγώ να τα δω, γιατί δεν θα μπορούσα να κρατηθώ. Λοιπόν, ο Τόλης μου ήταν στο νηπιαγωγείο, και του το 'παν τα παιδιά του σχολείου, ότι ο μπαμπάς του ήταν φυλακή.
- Α, Θεέ μου, αναφώνησε η Φερενίκη.
- Η γυναίκα μου είχε πει ότι ο μπαμπάς ήταν ταξίδι. Και λέει: «Μαμά, μου 'παν οι φίλοι μου ότι ο μπαμπάς είναι φυλακή». Κλάματα!... Και αναγκάστηκε η γυναίκα μου να του το πει. Ύστερα πια τέρμα οι ψευτιές.

- Αν και δεν ήταν ψευτιές, ήταν προφύλαξη για τα παιδιά, τόνισε ο πρόεδρος
- Εμείς στα παιδιά μας λέγαμε και λέμε πάντα την αλήθεια. Όταν κάποιος είναι αθώος δεν έχει να φοβηθεί τίποτα. Λοιπόν, έκατσε η γυναίκα μου κάτω, τους εξήγησε, στον μεγάλο λεπτομερώς, στα μικρότερα με λιγότερα λόγια, ότι ο μπαμπάς είναι αθώος, για ποιο λόγο τραβιέται ο μπαμπάς, πολιτική δίωξη, και τους εξήγησε πλήρως το τι συμβαίνει. Λοιπόν, προσωρινά είμαι εδώ, αγάπη μου, θα το κερδίσουμε κι αυτό, και θα βγούμε και θα τους δείξουμε εμείς ποιοι είμαστε.
- Και το πιάνει σ' αυτήν την ηλικία ένα παιδί;
- Το πιάνει, πρόεδρε. Βέβαια έπρεπε να παίζω αρκετά μεγάλο θέατρο. Να δείξεις ότι δεν φοβάσαι. Κι όταν, βέβαια, φεύγαν τα παιδιά, κατέρρεα. Να βλέπεις το αυγουστιάτικο φεγγάρι από τα σίδερα της φυλακής, ν' ακούς την Αθήνα να γλεντάει και συ να 'σαι πίσω από τα κάγκελα... Τρελαίνεσαι.
- Ν' ακούς τους θορύβους, τις μουσικές, τα κορναρίσματα.
- Και να 'χεις τέτοιο βάρος στην πλάτη σου και να λες: Θα ξαναδώ ποτέ... Κοιτάξεις κάποιο φως στον ορίζοντα, γιατί όταν δεν βλέπεις φως τρελαίνεσαι. Την παραμικρή ακτίνα ελπίδας θες να την τραβήξεις, και μετά η απογοήτευση. Μιλώντας για το αυγουστιάτικο φεγγάρι: κάθε χρόνο τον Αύγουστο, το 'χω έθιμο τώρα, παίρνω τα παιδιά μου στη θάλασσα το πρωί, ύστερα τρώμε, κοιμόμαστε, και το βράδυ πάμε και κολυμπάμε μέχρι που θα βγει η πανσέληνος.

Έμειναν για λίγο και οι τρεις τους σιωπηλοί. Ο Γιάννης ζήτησε ένα τσιγάρο. Ετοιμαζόταν να αποχωρήσει όταν κάτι θυμήθηκε. Έβγαλε από την εσωτερική τσέπη του σακακιού του έναν άσπρο φάκελο και τον άφησε στο τραπέζι.

- Οδυσσέα, με όλο το θάρρος, μου επιτρέπεις. Εύχομαι να μην τραβήξει πολύ, αλλά κανείς δεν ξέρει πόσο θα διαρκέσει η ταλαιπωρία σου. Σου έχω εδώ στον φάκελο μια επιταγή, δεν είναι πάρα πολλά λεφτά, αλλά μπορεί να κλείσουν καμιά τρύπα. Οποτε τα χρειαστείς συμπληρώνεις την ημερομηνία και εισπράττεις το ποσόν. Εμένα δεν θα μου λείψουν.
- Σ' ευχαριστώ πολύ Γιάννη! Σ' ευχαριστώ, του απάντησε συγκινημένος. Μολονότι δεν είναι αυτή τη στιγμή το μεγάλο μου πρόβλημα. Έτσι κι αλλιώς θα επισκεφτώ τις επόμενες μέρες τον χρηματιστή μου, γιατί είχαμε μια σημαντική άνοδο και σκόπευα να πουλήσω μερικές μετοχές μου. Αλλά κρατώ την επιταγή σου για ώρα ανάγκης.

2

Η αφήγηση του Γιάννη έβαλε σε σκέψεις τον πρόεδρο. Η δίωξή του ήταν γνωστή, τη συζητούσαν μεταξύ τους οι φίλοι του ΕΑΚ όταν συναντιόνταν. Άλλωστε, για χρόνια ήταν πρώτο θέμα στις εφημερίδες. Άσε που κάποιες υποθέσεις που δικάζονταν με παρουσία τηλεοπτικών συνεργείων, καθήλωναν ολόκληρα νοικοκυριά μπροστά στην τηλεόραση και την άλλη μέρα δίναν τροφή για συζητήσεις σε σπίτια και καφεενεία. Τίποτε πιο σπουδαίο δεν γινόταν τότε στον κόσμο για τη χώρα, εκτός από τη δίκη κάποιων «καταχραστών».

Δεν μπορούσε να τον πάρει ο ύπνος μετά την αποχώρηση του επισκέπτη. Τελικά, ο κίνδυνος είναι ασύγκριτα μεγαλύτερος απ' ό,τι φανταζόμουν... Άπειρος κι ανέπαφος με τη δικαιοσύνη σ' όλη μου τη ζωή, θεωρούσε ότι, όπως όλα τα πράγματα έχουν τη λογική τους, έτσι και η δικαιοσύνη έχει τη δική της. Υπάρχουν κώδικες που λένε τι είναι άδικο και πώς τιμωρείται, και υπάρχουν δικαστές που τους εφαρμόζουν. Και να που σου λέει ο Γιάννης πως όλα αυτά είναι κουραφέξαλα! Σε μαγαλώνουν και σε κλείνουν μέσα ανά πάσα στιγμή. Δικαίως ή αδικώς. Και αν δεν έχεις τίποτε καλύτερο

να κάνεις από το να πολεμήσεις με δόντια και με νύχια, αθρώνεσαι μετά από μια εξαετία. Και ούτε γάτος ούτε ζημιά.

Μετά τού 'ρθε στον νου εκείνη η υπόθεση με τον εαυτό του στο ταβάνι. Εγώ, σκέφτηκε, είμαι πιο ευάλωτος από τον Γιάννη. Σκέψου τα δυο κακά μαζί. Φυλακή και ταβάνι. Ο εαυτός μου στο ταβάνι του κελιού...

Πρέπει να δράσω άμεσα, αποφάσισε λίγο πριν τον πάρει ο ύπνος. Να αντιμετωπίσω τουλάχιστον το πρώτο όσο είναι καιρός. Και μετά βλέπουμε για το δεύτερο, αν και όταν έρθει. Αλλά ποτέ και τα δυο κακά μαζί.

Σηκώθηκε και πήγε στην κουζίνα. Εκεί καθόταν και κάπνιζε η Φερενίκη. Ξαφνιάστηκε λιγάκι και ρώτησε:

– Ούτε συ μπόρεσες να κοιμηθείς;

– Ο Γιάννης μ' έβαλε σε σκέψεις μ' αυτά που μας αποκάλυψε. Ας μη συζητήσουμε κατά πόσο θα μπορούσαν να μας συμβούν τα ίδια. Θέλω όμως να σε ενημερώσω για κάτι που μου συνέβη τις προάλλες. Θα σου το έλεγα έτσι κι αλλιώς σύντομα. Αλλά τώρα δίνεται καλύτερα η ευκαιρία.

Η γυναίκα σταμάτησε μια στιγμή το πρωινό της.

– Αν δε σε γνώριζα τόσα χρόνια, και δεν έτρεχες για τα παθήματά μου, δεν θα σε απασχολούσα με τέτοια.

– Οδυσσέα, δεν χρειάζεται να κάνεις εισαγωγές σε μένα. Άρχισε από το τέλος τι σε απασχολεί;

– Καλά. Λοιπόν, το τέλος: Εκεί που μου μιλούσε τις προάλλες ο υπουργός Χρυσοφυλάκης στο τηλέφωνο, είδα ξαφνικά τον Οδυσσέα στο ταβάνι, να μιλάει στον πρόεδρο του ΟΙΕ, που ήταν ξαπλωμένος στον καναπέ και μιλούσε στον υπουργό. Περίττο να σου πω ότι τραντάχθηκα

Η Φερενίκη τον άκουγε προσεχτικά.

– Απορώ πώς δεν σε ταρακουνάει κάτι τέτοιο. Εγώ τα χρειάστηκα ελαφρώς όταν μου συνέβη.

– Υπάρχουν και χειρότερα. Μην ξεχνάς, ο πατέρας μου πήγε από πολεμίτιδα!

– Πολεμίτιδα; Τι είναι αυτό;

– Ας' το, δεν είναι της ώρας, Οδυσσέα. Θα σου το πω σε πιο κατάλληλη στιγμή. Αλλά ας έρθουμε στη δική σου περίπτωση. Πιστεύω ότι είναι πολύ σοβαρή και πρέπει να την αντιμετωπίσεις άμεσα.

– Δεν διαφωνώ. Πρέπει να βρω όμως τον σωστό άνθρωπο για κάτι τέτοιο. Μην πέσω σε κανέναν απ' αυτούς που τρέχουν από τηλεοπτικό κανάλι σε τηλεοπτικό κανάλι και κομπάζουν πως ξέρουν τα πάντα.

– Υπάρχει ο σωστός άνθρωπος.

– Γνωρίζεις κανέναν;

– Γνωρίζω τον κύριο Φούμη, σπουδαγμένο στη Γερμανία. Με βοήθησε ουσιαστικά να συνέλθω από τις οδύνες που μου προκάλεσε το διαζύγιο.

– Είσαι θησαυρός! Τηλεφώνησέ του να τον δω το ταχύτερο.

Μπήκε στο γραφείο του κύριου Φούμη, ενώ η Φερενίκη περίμενε στον προθάλαμο. Ο θεραπευτής, μολονότι πλησίαζε τα εξήντα, είχε παιδικό πρόσωπο. Μακρουλό, ελαφρώς μαυρισμένο –θα ήταν ορειβάτης ή κάτι τέτοιο– και κοιτούσε τον πρόεδρο με τα ήρεμα μαύρα μάτια του καθώς εκείνος του διηγόταν το συμβάν.

– Η αντίδρασή σας είναι απόλυτα υγιής. Συμβαίνει αυτό όταν βρισκόμαστε υπό συνθήκες εξαιρετικού στρες, όπως στον πόλεμο ή ανάλογα φαινόμενα. Είναι η

άρνηση μιας πραγματικότητας που ξεπερνάει τη λογική. Πρέπει να βγείτε απ' αυτήν την κατάσταση.

– Να βγω απ' αυτήν την κατάσταση... Αλλά πώς; Είμαι πρόεδρος ενός Οργανισμού και πρέπει να αντιμετωπίσω τα θέματα που τον απασχολούν, και παλεύω με πράγματα που ξεφεύγουν τελείως από τον έλεγχό μου. Κατά κάποιον τρόπο είμαι δέσμιος...

– Σαφώς και δεν είναι τόσο εύκολο. Πάντως, δεν βρίσκεστε και σε στρατόπεδο συγκέντρωσης για να μη μπορείτε να δραπετεύσετε...

– Ε, όχι. Μέχρι εκεί δεν φτάσαμε.

– Πρέπει να βγείτε απ' αυτήν την κατάσταση, επανέλαβε ήρεμα, αλλά με φωνή που δεν επέτρεπε αμφισβήτηση.

Αφού πέρασε μια ώρα ο πρόεδρος τον αποχαιρέτισε ευχαριστημένος.

Η Φερενίκη χάρηκε που τον είδε να βγαίνει γελαστός. Έβαλε το χέρι του στην πλάτη της.

– Σε καλώ σε δείπνο! Μπορείς να δεχτείς την πρότασή μου. Δεν έχω ακόμη σαλέψει.

– Λέγε, λέγε! Ανυπομονώ.

– Όχι έτσι, αγαπητή μου. Θα δραπετεύσουμε πρώτα στο καλύτερο μέρος της Αθήνας. Συμβουλή θεραπευτή παρακαλώ!

Σκέφτηκε λίγο και είπε όλο κέφι:

– Θα σε πάω στα ψηλά, στο Τένις-Κλαμπ της Εκάλης. Υπάρχει εκεί ένα εστιατόριο με μουσική. Κάθεσαι και βλέπεις μπροστά σου όλη την πόλη. Θα 'χουμε την Αθήνα υποπόδιο μας...

– Τώρα, μάλλον πρέπει να αμφισβητήσω την κρίση του κύριου Φούμη!

Ήταν ένα ευχάριστο και διασκεδαστικό δείπνο. Παράγγειλαν σατομπριάν για δύο και κρασί της Νεμέας. Και καθώς τρώγανε, ακούγονταν ανάλαφρες μελωδίες του Χατζηδάκι που τραγουδούσε η Μούσχουρη. Μπροστά τους απλώνονταν τα φώτα της πόλης. Μια Αθήνα μόνο φως. Χωρίς κακίες και διαστροφές. Μια Αθήνα μετουσιωμένη στο Φως. Και δίπλα του η Φερενίκη. Να της πιάνει το χέρι κι εκείνη να του χαμογελά.

Ο Οδυσσέας άνοιξε την καρδιά του στην γυναίκα:

– Ξέρεις τι καθησυχαστικό που είναι να σου λέει ο ειδήμων ότι έχεις τα λογικά σου; Ότι είσαι εντάξει μετά απ' όλα αυτά που έχεις περάσει;

– Υπό τον όρο βέβαια πως ακολουθείς τις συμβουλές του! Διαφορετικά οδηγείσαι στον γκρεμό.

– Μα δεν κοιτάς τι ευσυνείδητος ασθενής είμαι; Ακολουθώ κατά γράμμα τις συμβουλές του. Δραπετεύω από την τρέλα στο γλέντι και τη χαρά.

– Πράγματι, είσαι καλός. Αρκεί να μη μας έρθουν όλα στραβά...

Έμειναν μέχρι αργά στο κέντρο απολαμβάνοντας το κρασί, τη μουσική και το ωραίο θέαμα.

3

Μέσα στον ύπνο του άκουσε τα κοκόρια. Λαλούσαν για δεύτερη φορά. Ξαπλωμένος στο πλατύ δρύινο κρεβάτι, πάνω στο χοντρό, κάπως σκληρό στρώμα, δεν μπορούσε να ξεδιαλύνει στο μυαλό του αν ήταν ξύπνιος ή ονειρευόταν. «Σαφώς και είσαι ξύπνιος», σαν να του απάντησε ο εαυτός του. «Δεν ακούς ξεκάθαρα τα ξεφωνητά του δημοσιογράφου;...».

«Κάνουμε αυτήν την εκπομπή για να ξυπνήσουμε την κοιμισμένη πολιτεία». Κι ακολουθούσε η γνώριμη μουσική. Κι ύστερα πάλι ο δημοσιογράφος: «Για να

πιέσουμε τους άρχοντες που αυθαιρετούν. Για να ξεσκεπάσουμε τους επίορκους, που θησαυρίζουν από τη δυστυχία του λαού μας. Για ν' ακούγεται η φωνή σας... Για να μειώσουμε την αδικία...

Ξεδιπλώνουμε πάλι τα σκάνδαλα του ΟΙΕ, που έχει πρόεδρο τον κύριο Ακανθιώτη. Έφτασε η πληροφορία και είναι σαφής. Το βούλευμα είναι παραπεμπτικό! Ο κύριος Ακανθιώτης παραδίδεται στη δικαιοσύνη! Η εκπομπή επετέλεσε το έργο της!».

Τινάχτηκε στο κρεβάτι. Έπιασε με το δεξί του χέρι τον γιακά της πιτζάμας του. Ήταν ζεστή και υγρή. Ύστερα έπιασε το μέτωπό του. Χοντρές, ζεστές σταγόνες παντού.

– Κολυμπάω στον ιδρώτα!

Έμεινε για μια στιγμή διστακτικός αν έπρεπε να σηκωθεί ή να προσπαθήσει πάλι να κοιμηθεί. Ένιωσε όμως ότι δεν πρόκειται να τον πιάσει ύπνος και άδικα θα στριφογύριζε στο κρεβάτι.

– Το μόνο που θα καταφέρω είναι να πιαστεί η πλάτη μου.

Έκανε γρήγορα ένα ντους. Ξυρίστηκε. Φόρεσε ένα παντελόνι τζην κι ένα γκρι πουλόβερ και βγήκε αθόρυβα στο σαλόνι. Απόλυτη ησυχία παντού. Μόνο η μικρή λάμπα στην άλλη άκρη φώτιζε απαλά το δωμάτιο. Πλησίασε με ελαφρά βήματα στη βιβλιοθήκη, διάλεξε μέσα στο λίγο φως ένα τόμο από τη σειρά των συγγραμμάτων του Αριστοτέλη και πήγε στην κουζίνα. Έκανε καφέ και κάθισε στο τραπέζι, διαβάζοντας το σύγγραμμα.

Όταν πια ξημέρωσε και τα πουλιά στο διπλανό πεύκο χαλούσαν τον κόσμο με τα κελαηδίσματά τους, άνοιξε η πόρτα της κουζίνας και μπήκε η Φερενίκη. Φρεσκολουσμένη και χτενισμένη, με μια μπλε φούστα κι ένα ροζ πουλόβερ, τον πλησίασε χαμογελώντας. Το άρωμά της, απαλό μίγμα ευκάλυπτου, πασχαλιάς και γιασεμιού, διαχεόταν στον χώρο και άγγιζε το κορμί του.

– Είχες αϋπνίες;

– Όχι ακριβώς! Απλώς με επισκέφτηκε, βαθιά χαράματα, ο γνωστός και μη εξαιρετέος δημοσιογράφος και μου ανάγγειλε την παραπομπή μου!

Η γυναίκα τaráχτηκε. Βρήκε όμως γρήγορα την αυτοκυριαρχία της. Τον φίλησε απαλά στα γριζωπά μαλλιά του και είπε:

– Σύχασε!

Ένα πρωί, ήταν δεν ήταν οχτώ η ώρα, χτύπησε το τηλέφωνο.

– Εμπρός! είπε με ζωηρή φωνή.

Από την άλλη μεριά της γραμμής δεν υπήρξε ανταπόκριση.

– Εμπρός! φώναξε πιο έντονα.

Του δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι αυτός που τον κάλεσε κρατούσε το τηλέφωνο ανοιχτό, αλλά δεν αποκρινόταν. Άκουσε ένα θόρυβο σαν να ακούμπησαν το ακουστικό σε τραπέζι. Από την άλλη άκρη του τηλεφώνου άκουσε μια γνώριμή του φωνή να λέει:

– Κύριε Ύνοματάρχα, μην αργήσετε πολύ στην περίπολό σας. Γιατί έχουμε να εκτελέσουμε και το ένταλμα σύλληψης του προέδρου του Οργανισμού Ιδιωτικοποιήσεων. Αυτό που μας ήρθε σήμερα το πρωί. Το πολύ σε καμιά ώρα να γυρίσετε.

Αναγνώρισε τη φωνή του αστυνομικού διευθυντή της περιοχής. Μόλις συνειδητοποίησε τα λόγια του, ένιωσε ταραχή. Σαν από ένστικτο ψιθύρισε:

– Ευχαριστώ...

Το τηλέφωνο έκλεισε.

Η Φερενίκη στεκόταν στη μέση της πόρτας της κουζίνας και τον κοιτούσε με ανησυχία.

– Τι συμβαίνει;

– Την κάτσαμε τη βάρκα!

– Τι;

– Μακάρι να ήξερα... Γεγονός είναι ότι έρχονται σε μια ώρα περίπου να με συλλάβουν. Τους έφτασε ένταλμα σύλληψης.

Η ματιά της γυναίκας σκοτείνιασε.

– Πώς είναι δυνατόν αυτό; Πού στηρίζονται; Ένταλμα σύλληψης; Με ποια διαδικασία; Με ποιον νόμο;

– Δεν υπάρχει τίποτε που δεν κατορθώνετε εσείς οι δικηγόροι με τους νόμους σας. Κάποιον θα ξέθαψαν, ποιος ξέρει από ποιες μέρες. Και έτσι το αδύνατον γίνεται δυνατόν. Τιμή στους νόμους και στους νομοθέτες της πατρίδας μας!

Στεκόταν ακόμα ακίνητη στην πόρτα της κουζίνας.

– Κάτι πρέπει να κάνουμε! Θα κάνω ένσταση!

– Ασχολήσου εσύ, Φερενίκη, με τις δυνατότητες που σου δίνει το κράτος δικαίου, στο οποίο ζούμε. Εγώ θα τραβήξω τον δικό μου δρόμο...

Κάθισε στον καναπέ, άνοιξε την τηλεφωνική του ατζέντα και αναζήτησε έναν αριθμό. Στη συνέχεια πήρε το κινητό του και κάλεσε.

– Παρακαλώ!

– Εδώ Αδέσμιος!

Επακολούθησαν κάποιες στιγμές σιωπής. Ύστερα μια παραξενεμένη φωνή απάντησε:

– Εδώ Καλλία!

– Καλλία, πρέπει να ειδοθούμε αμέσως. Θά 'ρθω με το βαλιτσάκι μου!

– Διώκεσαι;

– Έτσι φαίνεται!

Ακολούθησε μια μικρή σιωπή και ύστερα είπε ήρεμα:

– Σειρά μου να σε φιλοξενήσω! Να είσαι σε μισή ώρα στον σιδηροδρομικό σταθμό του Αμαρουσίου!

Η Φερενίκη προσπάθησε να του δώσει θάρρος.

– Πιστεύω ότι ακόμη και σε αυτήν τη χώρα κάτι μπορούν να κάνουν οι δικηγόροι! Θα το παλέψουμε νομικά. Θα πάω αμέσως στην εισαγγελία να διαπιστώσω για ποιο λόγο εκδόθηκε το ένταλμα.

– Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη σ' αυτό! είπε ελαφρώς ειρωνικά. Αλλά άσε εμένα να κάνω δοκιμασμένα πράγματα. Μήπως μπορείς να βάλεις στο μικρό βαλιτσάκι μου, που είναι στην αριστερή ντουλάπα του δωματίου, πράγματα για σύντομο ταξίδι; Εγώ πρέπει να φτιάξω την επικοινωνιακή μας υποδομή!

– Τι είπες;

– Το πώς θα συνεννοούμαστε!

Κάθισε στο κρυστάλλινο τραπέζι, πήρε χαρτί και ένα χοντρό στυλό, τράβηξε δυο στήλες κάθετα και δυο οριζόντια και ύστερα γέμισε την κόλλα με λεπτές οριζόντιες και κάθετες γραμμές σχηματίζοντας πολλά κουτάκια. Έβαλε μετά τόσο στις δυο κάθετες, όσο και στις δυο οριζόντιες στήλες, τυχαίους διπλούς αριθμούς. Στη συνέχεια άρχισε να γράφει στα κουτάκια διάφορες λέξεις και προτάσεις.

Η Φερενίκη, αφού έφτιαξε το βαλιτσάκι, ήρθε και στάθηκε από πάνω του.

– Ταράζομαι και μόνο στη σκέψη να ξαναζήσουμε μέρες σαν εκείνες της Δικτατορίας!

– Η δημοκρατία είναι γι' αυτούς που κολυμπούν με το ρεύμα. Το δικό μας ριζικό όμως είναι να κολυπούμε ενάντια. Συμπέρασμα: Δεν υπάρχει δημοκρατία για μας!

Ύστερα πήγε στο φαξ και έβγαλε μια φωτοτυπία από το χαρτί που συμπλήρωσε.

– Κράτα εσύ το πρωτότυπο. Εγώ έχω την κόπια. Η συνεννόησή μας στο εξής θα γίνεται τηλεφωνικά και με τους αριθμούς. Τον τρόπο τον ξέρεις από τις «καλές» μέρες της Χούντας. Θα κλείνουμε συναντήσεις στους σταθμούς των τρένων. Έχω

γράψει μια σειρά από σταθμούς: Κηφισιά, Μοναστηράκι, Φάληρο, Άγιο Λευτέρη και λοιπά. Και έχω γράψει και μια σειρά από άλλες λέξεις: συνάντηση, αστυνομία, περιπολικό, παρακολούθηση, καταδίκη, παραπεμπτικό και λοιπά. Ξέρεις πώς λειτουργεί αυτό. Λες ανά δύο ζεύγη αριθμών, ας πούμε 83-35, οπότε κοιτάς και βρίσκεις στην ταμπέλα σταθμός Κηφισιάς.

Η γυναίκα δεν μπορούσε να κρύψει την ταραχή της.

– Θεέ μου, πολεμήσαμε επτά χρόνια τη Χούντα για να καταλήξουμε πού; Σ’ αυτό που συνέβαινε και επί Χούντας. Και με τη βούλα του νόμου! Αίσχος!

Ο πρόεδρος προσπάθησε πάλι, με περιορισμένη επιτυχία, να διασκεδάσει την κατάσταση.

– Πόσο λυπάμαι που θα σε αφήσω να ξενυχτάς μόνη σου πάνω σε φακέλους. Ενώ εγώ θα μπορώ να συλλογίζομαι και να ρεμβάζω. Ααα! Ας πάρω και πέντε έξι τόμους του Αριστοτέλη μαζί μου, γιατί ποιος ξέρει πόσο θα διαρκέσει αυτό το κρυφτούλι;

– Σου υπόσχομαι ότι δεν θα διαρκέσει πολύ! του είπε με μάτια βουρκωμένα.

Πέρασε τα δυο του χέρια πίσω από την πλάτη της και την τράβηξε απαλά στην αγκαλιά του. Η γυναίκα ξέσπασε σε λυγμούς. Ύστερα έπιασε με την δεξιά του παλάμη το μέτωπό της, της σκούπισε τα δάκρυα και τη φίλησε σύντομα, τρυφερά.

– Και αυτόν τον ύφαλο θα τον προσπεράσουμε! Τώρα όμως φεύγω, πριν έρθουν οι φίλοι μας οι αστυνομικοί. Και δώσ’ τους και λίγη μηλόπιτα, να παρηγορηθούν που δεν με ’πιάσαν.

Καθώς οδηγούσε με το αυτοκίνητό του σιγά μπροστά στον σταθμό του Αμαρουσίου, διέκρινε έναν ξερακιανό άνδρα με λεπτό μουστάκι στη σκάλα του σταθμού. Άνοιξε το αριστερό παράθυρο και έβγαλε λίγο το χέρι να χαιρετήσει. Ο άνδρας αμέσως κατευθύνθηκε προς το τζιπ. Του άνοιξε τη δεξιά πόρτα.

– Πολύ απότομο μου ήρθε! Από πρόεδρος φυγάς...

– Πήρα σοβαρά τη δουλειά μου και γι’ αυτό πρέπει να πληρώσω.

– Αυτό πράγματι είναι μεγάλο έγκλημα. Χαλάς την πιάτσα... Αν εσύ βγάλεις έργο, θα φανεί ότι μπορεί να γίνει κάτι σε αυτήν τη χώρα. Ότι αρκεί κανείς να θέλει και να είναι ικανός. Άρα, όλοι αυτοί που δεν βγάζουν έργο, ή δεν θέλουν ή δεν μπορούν. Επομένως, καταρρέει το επιχείρημα με τα πολλά φταίει, που λέει, φταίει το περιβάλλον, φταίει η νοοτροπία, φταίει η γραφειοκρατία, φταίει ο κύκλος της μυλωνούς!

– Μπράβο σου! Λέγε κι άλλα...

– Αδέσμιε, καταρρίπτεις τους μύθους της χώρας μας. Σταύρωσον αυτόν!

Γέλασε πικρόχολα ο πρόεδρος.

– Μέχρι τότε, πες μου προς τα πού να οδηγήσω.

– Ααα, Οδυσσέα μου, θα σε κρύψω σε θαλασσινές σπηλιές. Βγες στην Κηφισιάς, πήγαινε ολοταχώς εμπρός, κατέβα στον παραλιακό δρόμο του Σουνίου και οδήγα όσπου να σου πω στοπ.

Η διαδρομή ήταν εξάισια. Πρώτα ο Υμηττός αριστερά καθρεφτιζόταν στις ακτίνες του ήλιου. Ο δρόμος ήταν άλλοτε σκεπασμένος με ευκαλύπτους κι άλλοτε με μικρόσωπα πεύκα προσαρμοσμένα στην άλμη της θάλασσας. Και ο Σαρωνικός γεμάτος πλοία που πήγαιναν και έρχονταν από τα νησιά του Αιγαίου. Ο Οδυσσέας απολάμβανε το θέαμα και την ζεστασιά από τις ακτίνες του ήλιου που έπεφταν στις μεγάλες γυάλινες επιφάνειες του τζιπ. Είχε πολύ καλή διάθεση που δεν μπορούσε να την συμβιβάσει με τη σκέψη ότι διώκεται. Στράφηκε στον συνοδηγό:

– Καλλία, απόλαυσες ποτέ σου δίωξη σαν κι αυτήν;

– Έχε εσύ τα κέφια σου τώρα! Μετά από μια βδομάδα απομόνωση στα Λεγραινά, τα ξαναλέμε...

Τα Λεγραινά, μικρός συνοικισμός πλούσιος σε ελαιόδεντρα, προστατεύονταν από λόφους γύρω-γύρω. Καθώς πρόβαλε η πευκόφυτη πλευρά του λιμανιού, ο Καλλίας του είπε:

– Εδώ, αριστερά.

Ακολούθησαν τον μικρό ασφαλτόδρομο δίπλα σε ένα ρέμα με πανύψηλους ευκαλύπτους.

– Φτάσαμε!

Μπροστά τους ήταν ένα όμορφο σπίτι με κόκκινα κεραμίδια, ελαφρώς ανυψωμένο και περιτριγυρισμένο από γρασίδι, λουλούδια και οπωροφόρα.

– Τι κουκλίστικο σπίτι είναι αυτό;

– Σχεδιασμός και κατασκευή δικιά μου!

– Φοβόμουν ότι θα τρύπωνα σε κανένα κοχύλι... Αλλά εδώ είναι παράδεισος!

– Είσαι τυχερός που το περασμένο φθινόπωρο έβαλα θερμοσυσσωρευτές. Αποκλείεται να παγώσεις. Σήμερα το βράδυ θα είναι λίγο κρύο, αλλά από αύριο θα έχεις εξαιρετική θέρμανση.

– Πόσο συχνά έρχεστε εδώ;

– Εγώ έρχομαι κάπου κάπου, αλλά η γυναίκα μου θα 'ναι εδώ μια βδομάδα πριν από το Πάσχα. Μέχρι τότε έχεις καιρό. Έρχεται μόνο ένας Κούρδος, ο Γκιλμάζ, μια φορά την εβδομάδα και κάνει τον κήπο. Μένει στο κέντρο προσφύγων. Είναι μνημένος. Ούτε βλέπει, ούτε ακούει, ούτε μιλάει.

Ύστερα ο άνδρας πάτησε το ηλεκτρικό κουμπί και άνοιξε αυτόματα η συρόμενη πόρτα του γκαράζ.

– Πρώτο μας καθήκον είναι να κρύβουμε τα σύνεργά μας. Βάλε στο γκαράζ το τζιπ. Κλείνουμε το γκαράζ και μην το ξανανοίξεις. Εγώ θα πεταχτώ αργότερα μέχρι το αεροδρόμιο και θα νοικιάσω στο όνομά μου ένα αυτοκινητάκι, να έχεις να κινείσαι εδώ όσο χρόνο χρειάζεται.

– Μπράβο σου, δεν το είχα σκεφτεί αυτό. Αλλά να που η μακρά αντιστασιακή σου εμπειρία είναι χρήσιμη και σήμερα.

Μπήκαν στο σπίτι. Κατευθείαν στην κουζίνα.

– Ας κάνουμε έναν καλό καφέ να πιούμε. Μετά θα σου βρω ένα ναυτικό καπέλο και κάτι σκούρα γυαλιά. Και πρέπει να έχω και ένα δυο ναυτικά χιτώνια, καθώς και μπλε παντελόνια. Θα σου πάνε. Και θα δικαιώνεις και το όνομά σου!

– Πάντα ήταν το όνειρό μου να γίνω ναυτικός. Ότι γίνομαι τώρα, έστω και κάτω από αυτές τις συνθήκες, είναι κάποια παρηγοριά.

Τον κοίταξε προσεκτικά ο Καλλίας.

– Δεν θα σου 'κανε κακό αν άφηνες τα γένια σου λιγάκι να μεγαλώσουν. Δεν μπορείς να φανταστείς πώς θα αλλάξει το πρόσωπό σου.

– Το ξέρω. Το έκανα μια φορά σε διακοπές στην Αγγλία. Δεν γνώριζα τον εαυτό μου. Ο Καλλίας άνοιξε τη βρύση και σχεδόν αμέσως βγήκε ζεστό νερό.

– Αχά, έχουμε ζεστό νερό! αναφώνισε ο πρόεδρος.

– Σου θυμίζει τίποτε αυτό;

– Όχι.

– Το αντέγραψα από εσένα.

– Μπα; Πώς αυτό;

– Θυμάσαι όταν είχαμε έρθει με τη γυναίκα μου κι έναν άλλο μεσάνυχτα στο σπίτι σου στο Αμβούργο; Είμασταν ταλαιπωρημένοι, πεθαμένοι. Ερχόμασταν από τη Σουηδία με το αυτοκίνητο του Δημήτρη από τη Στουτγάρδη.

– Ναι, έχεις δίκιο.

– Λοιπόν, όταν ήρθαμε στο σπίτι σου, με εντυπωσίασε ότι μπορέσαμε να κάνουμε και οι τρεις συνέχεια μπάνιο με ζεστό νερό. Και σε ρώτησα πώς ο θερμοσίφωνάς σου έχει τόσο πολύ νερό. Μου απάντησες ότι έχεις ταχυθερμαντή. Και τώρα, κτίζοντας το σπίτι, έβαλα κι εγώ.

– Μπράβο μου, δεν είχα φανταστεί ότι σε ενέπνευσε τόσο πολύ η τεχνολογία του σπιτιού μου.

– Και όμως είναι φανταστικό. Εκείνο το μπάνιο αντιστάθμισε όλη μας την ταλαιπωρία.

– Έχει η ζωή γυρίσματα...

Κάθισαν στο τραπέζι της κουζίνας. Ο ήλιος είχε ανεβεί ψηλά στον ουρανό, και οι ακτίνες του ζέσταιναν τον χώρο.

– Δεν περίμενα ότι θα ξαναζούσαμε παρόμοιες μέρες. Η γυναίκα μου ποτέ δεν το ξεπέρασε! Εγώ κάπως, όμως κάποιες πικρίες μου έχουν μείνει.

– Με ενοχλεί αφάνταστα ότι δεν μπορέσαμε να κάνουμε κάτι καλύτερο. Όσο κι αν είναι δύσκολο να κάνεις ανάπτυξη σε έναν τόπο, όσο και αν είναι αντίξοες οι συνθήκες, όσο και αν μας έλειπε η πείρα. Όμως κάτι καλύτερο θα 'πρεπε να είχαμε πετύχει!

Ο Καλλίας τον κοίταξε διερευνητικά.

– Φρούδες ελπίδες! Ποτέ δεν είχαμε αυτήν τη δυνατότητα αντικειμενικά. Και θα 'πρεπε να το είχαμε καταλάβει και κατά τη διάρκεια της αντίστασης. Εμείς βλέπαμε ο ένας τον άλλον σαν αγωνιστές. Βλέπαμε και τους ηγέτες μας σαν αγωνιστές. Και ήταν. Δεν βλέπαμε όμως ότι ήταν και ηγεσία. Μια ηγεσία που κατά τη διάρκεια της αντίστασης μας ήθελε νεκρούς, για να δείξει έργο. Και μετά, όταν έγινε κυβέρνηση, δεν μας ήξερε. Πιστή στην αρχή: «Μαζί στους αγώνες, στις μάσες χωριστά»!

Έβγαλε έναν βαθύ αναστεναγμό. Η ματιά του έγινε σκοτεινή. Ο Οδυσσέας προσπάθησε να αλλάξει το θέμα.

– Θυμάμαι εκείνο το βράδυ που ήρθατε στο σπίτι μου. Μου είχε τηλεφωνήσει ο Μορφονιός από το Μόναχο. Είσασαν ξεπαγιασμένοι. Και Σάς είπα να πιείτε το γερμανικό γκρογκ, ζεστό ρούμι με ζάχαρη. Και μου λες εσύ: Τσίπουρο δεν υπάρχει;

– Ναι, ναι, θυμάμαι. Είχες πει: τα πουλιά της Χούντας φάγανε τα σταφύλια στα αμπέλια μας και δεν έχουμε πια κρασί, δεν έχουμε πια τσίπουρο...

– Πράγματι. Συνήθως μου στέλνανε οι συγγενείς μου τσίπουρο δικιάς μας παραγωγής. Με το τρένο, με γνωστούς. Αλλά με τη Δικτατορία, χάθηκε και η κομπάνιά μου.

Ο Καλλίας έμεινε μια στιγμή σκεπτικός και μετά τον ρώτησε.

– Με όλες αυτές τις συκοφαντίες, δεν ζήτησες καθόλου την βοήθεια του Μορφονιού;

Ο πρόεδρος γέλασε χλευαστικά:

– Και βέβαια ζήτησα. Άλλωστε, ήξερα ότι πρωταγωνιστές στα παιχνίδια ήταν σύντροφοι. Και από την πρώτη μέρα ζήτησα να μιλήσω στον Μορφονιό.

– Και λοιπόν;

– Έτρεχα, τηλεφωνούσα, ξανατηλεφωνούσα, και κάθε φορά μόλις είχε φύγει ή ήταν, λέει, σε σύσκεψη. Όσπου στο τέλος ένας δικηγόρος με ενημέρωσε ότι ο αγαπητός μας σύντροφος Μορφονιός είχε πει στον σκηνοθέτη της σκευωρίας μου: «Πήδηξέ τον»!

– Μπράβο του!

– Χρειάστηκα κι εγώ πολύ χρόνο να το χωνέσω, ότι ένας σύντροφος με τον οποίον μια επταετία αγωνιζόμασταν μαζί στην αντίσταση ταυτίστηκε με τους σκευωρούς μου!

– Οι φιλίες είναι για άλλους. Οι ηγεσίες δεν σκαμπάζουν από τέτοια, καταλαβαίνουν μόνο υπολογισμό και συμφέρον. Θα πουλήσουν και τη μάνα τους για τη διαδοχή

στην ηγεσία του κόμματος. Ας ελπίσουμε μόνο ότι ο νέος πρόεδρος θα 'ναι καλύτερος από τον απερχόμενο και δεν θα πέσουμε από τη Σκύλα στη Χάρυβδη. Αλλά, ας αφήσουμε αυτές τις κουβέντες. Ματώνουν... Βολέψου εσύ εδώ στο δωμάτιο του γιου μου. Εγώ θα βγω στον δρόμο να βρω ένα ταξί να με πάει στο αεροδρόμιο. Και σε καναδυό ώρες θα γυρίσω με ένα το αυτοκινητάκι να κινείσαι άνετα πια.

4

Άρχισε να προσαρμόζεται στα Λεγραινά ο Οδυσσέας. Βολεύτηκε στο σπίτι του φίλου του. Μια χαρά είναι κι εδώ, και σαφώς καλύτερα από τον Κορυδαλλό. Εξερεύνησε και τις γύρω περιοχές από Αγία Μαρίνα μέχρι Λαύριο. Τον εντυπωσίασε το φως της Αττικής. Τι φως, τι λάμψη στην καρδιά του χειμώνα. Εδώ ήταν πραγματική άνοιξη. Η φύση ζεσταινόταν την ημέρα και απολάμβανε να κινείται στην περιοχή.

Μετά από λίγο ξεθάρρεψε. Δεν υπήρχε κανείς που να του δίνει την αίσθηση ότι τον καταζητεί, ή τον παρακολουθεί, γιατί στον δρόμο δεν υπήρχε ψυχή. Μόνο αυτός και ο κούκος περιφέρονταν σαν τη μαύρη κατάρρα... Βέβαια, του μπήκε στο μυαλό η έγνοια της προφύλαξης. Ή, καλύτερα, αναβίωσε μέσα του. Και τον πρώτο καιρό της διαμονής του εκεί βάδιζε κι έριχνε γρήγορες ματιές δεξιά αριστερά, μπρος πίσω, ποιος προχωρεί, ποιος στέκεται, ποιος σφυρίζει αδιάφορα. Όπως και κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας των συνταγματαρχών, που περπατούσε με το χοντρό δερμάτινο μπουφάν, τα χέρια στις τσέπες και το περίστροφο στη δεξιά του παλάμη.

Όμως, με τον καιρό όλο και τα πήγαινε καλύτερα. Εκείνο που τον ενοχλούσε ήταν ότι οι πρωινές εφημερίδες αργούσαν πολύ να φτάσουν. Δεν μπορούσε να ρίξει την πρώτη ματιά όταν καθόταν στο τραπέζι για πρωινό. Και πολύ περισσότερο τον πείραζε που ήταν απομονωμένος. Όχι τόσο από τον ΟΙΕ και τις φασαρίες του, αλλά από τη Φερενίκη. Του έλειπε. Βλεπόμασταν, τόσο συχνά, όπως και τότε... Τώρα όμως είναι αλλιώς... Πρώτο με αφορά άμεσα. Και δεύτερον η Φερενίκη δεν είναι το κοριτσάκι που χρειαζόταν προστασία. Είναι γυναίκα που προσέχει άλλους. Και κυρία με τα όλα της! Πώς θα θυμάται άραγε τη νύχτα που της επιτέθηκα τόσο αγρίως; Δεν είπε ποτέ λέξη. Ίσως να το παράβλεψε γιατί ήμουν τύφλα στο μεθύσι. Ή ίσως και κάτι άλλο... Εν πάση περιπτώσει, καλύτερα περνώ από τον σώγαμπρο. Κι έχω καιρό μέχρι το Πάσχα, οπότε θα χρειαστεί η γυναίκα του Καλλία το εξοχικό της.

Περιμένοντας νά 'ρθει η ώρα να πάρει από το περίπτερο τις εφημερίδες, χτύπησε το κινητό του. Ήταν ο Αντιπρόεδρος του ΟΙΕ Σαράντης Σήγγρος.

– Πρόεδρε, σε χρειαζόμαστε!

– Εγώ καθόλου! αστειεύτηκε.

– Το ξέρω και το καταλαβαίνω. Αλλά πρέπει νά 'ρθεις αύριο στις εννιά στο δικαστήριο. Εξετάζουμε τη μήνυση κατά των ιδιοκτητών της Έριον και είσαι ο κύριος μάρτυρας.

– Σοβαρολογείς, Σαράντη; Θα πάω στη φωλιά του λύκου; Δεν σου είπε η Φερενίκη ότι είμαι υπό δίωξη; Ότι ήρθαν στο σπίτι να με συλλάβουν;

– Τα ξέρω όλα, πρόεδρέ μου. Αλλά έχε μου εμπιστοσύνη. Δεν θα σε συλλάβουν.

– Καλό κι αυτό! γέλασε σαρκαστικά. Και γιατί δεν αναβάλλετε τη δίκη; Είναι λόγος αυτός να διακινδυνεύσω την ελευθερία μου; Κι αν κοιτάζουν τη λίστα των κατηγορουμένων ή χτυπήσουν τ' όνομά μου στο κομπιούτερ τους; Τότε, αντί για τους ιδιοκτήτες της Έριον θα πάω εγώ φυλακή...

– Οδυσσέα, όλα αυτά που λες είναι σωστά και άγια. Αλλά έχε μου εμπιστοσύνη. Δεν θα σου συμβεί τίποτα κακό. Και κάνε το αυτό για μένα. Αν αναβάλλω τη δίκη παραγράφονται αδικήματα. Και τότε θα στραφούν τα πυρά εναντίον μου. Εναντίον

σου έτσι κι αλλιώς. Και θα με κράξουν ότι τα άρπαξα χοντρά για να παραγραφούν τα αδικήματα των ιδιοκτητών της Έριον.

– Εντάξει, Σαράντη! Αύριο στις εννιά.

Στο προαύλιο του τέταρτου κτηρίου της Σχολής Ευελπίδων ήταν μαζεμένοι όλοι όταν έφτασε ο πρόεδρος. Οι δυο ιδιοκτήτες της Έριον, χωρίς τη μάνα τους, που ήταν επίσης κατηγορούμενη, με τέσσερις δικηγόρους –μεταξύ τους κι ένας πρώην Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δικαιοσύνης–, ο Αντιπρόεδρος του ΟΙΕ με άλλον ένα δικηγόρο και τρία στελέχη του Οργανισμού.

Μετά τον σύντομο χαιρετισμό του είπε ο Αντιπρόεδρος.

– Πάμε να πιούμε έναν καφέ και τα λέμε.

Στο κιόσκι ανάμεσα στα κτήρια, ξαναζήτησε τον φάκελο.

– Άσ’ το αυτό! του ’πε κοφτά ο Αντιπρόεδρος. Είδες σ’ αυτήν τη χώρα να μπαίνει απατεώνας στη φυλακή; Ή νομίζεις ότι θα γίνει δίκη; Θα την αναβάλλουν. Κι αν δεν αποδείξουν ότι δηλητηρίασαν τη μάνα τους, θα φέρουν χαρτιά ότι έπαθε καρδιακό και είναι στο νοσοκομείο.

– Σέβομαι την άποψή σου. Είσαι έμπειρος δικηγόρος!

– Ακριβώς γι’ αυτό! Αλλά άκου με προσεκτικά. Κοίταξα όλες τις εκκρεμείς νομικές υποθέσεις του Οργανισμού. Η μόνη περίπτωση που μπορεί να διωχθεί δικαστικά ο πρόεδρος του ΟΙΕ είναι σύμφωνα με τον νόμο που ψηφίστηκε πρόσφατα, που καθιστά τους διοικητές του δημοσίου υπεύθυνους προσωπικά για χρέη προς το δημόσιο.

– Φοβερή λογική! Το δημόσιο κλείνει στη φυλακή τον εαυτό του. Τι άλλο θα δουν τα μάτια μας...

– Μην τα ρωτάς! Έχουμε τρεις περιπτώσεις χρεών προς το δημόσιο από δασμολογικές υποχρεώσεις θυγατρικών μας εταιρειών. Παλιές υποθέσεις. Εδώ και δέκα χρόνια. Είμαστε εγγυητές. Κοίταξα τους φακέλους, αλλά δεν βρήκα τίποτα. Πρέπει να είναι παγίδα του Κοπρομυγάκη. Θα έχει αποκρύψει τις κλήσεις και έχεις καταδικαστεί ερήμην! Φρόντισε να βρεις μια πρόσβαση στο τελωνείο και να μάθει τι τρέχει. Και βάλε μετά τη Φερενίκη να κάνει εφέσεις κατά των καταδικαστικών αποφάσεων. Ο Οργανισμός θα πληρώσει βέβαια όλα τα έξοδα.

Ο πρόεδρος, τον χτύπησε ελαφρά στον ώμο.

– Πολλαπλό ταλέντο, Σαράντη μου. Μπράβο σου!

– Τι να κάνουμε, πρόεδρε, στις μέρες που ζούμε...

Ξαναβρήκε το κέφι του.

– Για πες μου, τι κάνει ο Οργανισμός;

– Μην τα ρωτάς, φίλε μου. Πήγαν τα πάνω κάτω. Παγώσανε τα πάντα. Δεν κινείται φύλλο. Κανείς δεν έχει διάθεση να κάνει το παραμικρό. Όχι να αναλάβει ρίσκο... Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου λένε ότι φτάνει ένας στη φυλακή, δεν χρειάζεται να πάμε όλοι. Πήραν τα πάνω τους οι διαπλεκόμενοι και μας χτυπούν αλύπητα.

– Καλύτερα να μη σε ρωτούσα, Σαράντη μου! Μου ’κανες την καρδιά περιβόλι...

Η συνεδρίαση ήταν εξαιρετικά σύντομη. Είχαν ακυρωθεί οι τρεις προηγούμενες δίκες. Του ΟΙΕ είχε πινάκιο τέσσερα. Τότε πλησίασε την έδρα ένας από τους τέσσερις δικηγόρους της Έριον και ζήτησε αναβολή.

– Συμφωνείτε; ρώτησε η πρόεδρος του δικαστηρίου τον Σήγρο.

– Όχι! απάντησε εκείνος κοφτά.

Ο δικηγόρος της Έριον έβγαλε από την τσάντα του ένα χαρτί και είπε ότι η κατηγορούμενη βρίσκεται στο νοσοκομείο λόγω καρδιακού επεισοδίου. Η πρόεδρος κοίταξε ερευνητικά τον δικηγόρο. Ύστερα πήρε τη λίστα των μαρτύρων, τους

φώναξε όλους έναν έναν, και διαπίστωσε ότι ήταν όλοι παρόντες πλην ενός. Μετά πήρε ένα φάκελο, τον σήκωσε ψηλά για να καλύπτεται το πρόσωπό της και μίλησε μια φορά με τον άνδρα που ήταν δεξιά της και μια φορά με τη γυναίκα που ήταν αριστερά. Έπειτα ανακοίνωσε:

– Η δίκη αναβάλλεται για τις δεκαπέντε του Σεπτέμβρη.

Οι δικηγόροι της Έριον δεν μπορούσαν να κρύψουν την ικανοποίησή τους. Οι δικηγόροι και τα στελέχη του ΟΙΕ δυσανασχέτησαν. Πάλι τρεχάματα χωρίς νόημα...

Ο Οδυσσέας, όλο αυτό το διάστημα στην αίθουσα ένιωθε λίγο άβολα. Στην είσοδο αριστερά υπήρχε ένα τραπεζάκι όπου κάθονταν δυο αστυνομικοί. Και μολονότι εμπιστευόταν τον Σαράντη, δεν του άρεσε καθόλου να τους έχει κοντά του. Με το που έγινε η αναβολή, απομακρύνθηκε γρήγορα από το δικαστήριο.

Καθώς κατέβαινε την Ευελπίδων για να μπει στον υπόγειο χώρο στάθμευσης, προσπαθούσε να θυμηθεί πού είχε συναντήσει πριν από κάποιους μήνες έναν διευθυντή τελωνείων. Τελικά δεν κατάφερε να τον ανακαλέσει στη μνήμη του. Προσπάθησε μετά να θυμηθεί ποιος θα μπορούσε να έχει σχέση με τελωνεία. Αλλά ούτε εδώ φάνηκε πιο τυχερός... Ύστερα, σκέφτηκε: πρέπει να ρωτήσω κάποιον που νταλαβερίζεται με πολύ κόσμο... και να δω πώς θα φτάσω στον διευθυντή του τελωνείου ρωτώντας τον γνωστό του γνωστού. Εκεί τού 'ρθε στον νου ο χρηματιστής του. Μάλιστα, τον Κλεόβουλο πρέπει να πάρω. Δεν του ξεφεύγει τίποτε... Ξέρει τα πάντα. Από το τι σκέφτεται η κυβέρνηση, αν σκέφτεται, μέχρι τι καπνό φουμάρει ο τελευταίος λακές στα υπουργεία και τις υπηρεσίες. Άμ' έπος άμ' έργο, τον κάλεσε στο κινητό του.

– Κλεόβουλε! Εδώ Ακανθιώτης! SOS. Μπορείς να μου βρεις μια πρόσβαση στο τελωνείο;

– Στην κορυφή ή στον κλητήρα; ρώτησε κεφάτος ο χρηματιστής.

– Όπου να 'ναι! Έχω απόλυτη ανάγκη.

– Στην κορυφή μπορώ! Τον κλητήρα δεν τον γνωρίζω.

– Τόσο το καλύτερο, Κλεόβουλε.

– Έλα αύριο στο γραφείο μου, μετά τη μιάμιση και πριν από τις δυόμιση, γιατί αυτός φεύγει γύρω στις τρεις από το γραφείο του. Θα σου γνωρίσω τους γνωστούς σου.

– Γνωστούς μου;

– Σου τον σύστησα στο πάρτι των γενεθλίων μου, το καλοκαίρι. Αλλά ήταν πολύς κόσμος και θα το ξέχασες.

– Μάλιστα, τώρα θυμήθηκα. Δεν ήταν ένας γεματούλης με φαλάκρα;

– Ακριβώς αυτός! Αλλά έλα αύριο στο γραφείο και πάμε μετά να φάμε μαζί. Έχω καιρό να σε δω και μου έλειπες...

– Πολύ ωραία. Μέχρι αύριο!

Σκέφτηκε ότι έπρεπε να ενημερώσει τη Φερενίκη και να πάνε μαζί. Αλλά θα το έκανε από τα Λεχραινά, μια και η επικοινωνία απαιτεί κάποιες προφυλάξεις.

Ένιωθε τώρα πραγματικά όμορφα. Επιτέλους θα 'μαι ανάμεσα σε φίλους. Λίγο τρεξιματάκι, βέβαια, θα υπάρξει, αλλά θα αντισταθμιστεί με ένα γεύμα... Περιχαρής μπήκε στο αυτοκινητάκι του και πήρε τον δρόμο για την προσωρινή του εξορία. Μια νύχτα ακόμη, αύριο είναι μέρα χαράς.

Η Φερενίκη προσπαθούσε να διασχίσει την Σταδίου.

– Πού ξετρώπωσαν κι αυτοί τώρα; απορούσε καθώς περνούσε ανάμεσα από μικρές ομάδες ασπρομάλληδων ανδρών και γυναικών με πλακάτ και megάφωνα.

Γνώριζε ότι ο Οδυσσέας δεν ανεχόταν να περιμένει.

– Σιγά, κυρά μου, φώναζε ένας ασπρομάλλης, τον οποίο έσπρωξε ελαφρά. Μας σπρώχνουν εκείνοι εκεί πάνω, έδειξε με το χέρι του το μπαλκόνι του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών, μας σπρώχνετε και σεις;

– Ωχ, λυπούμαι κύριε, κοκκίνισε ελαφρά. Δεν το ήθελα... απλώς βιαζόμουν.

– Και 'μείς βιαζόμαστε! Μια ζωή βιαζόμασταν και δουλεύαμε, και τώρα βιαζόμαστε για να πάρουμε τα δουλεμένα.

– Με συγχωρείτε, κύριε, και σας καταλαβαίνω πλήρως...

– Ναι, ναι. Τα περήφανα γερατειά! Όλοι μάς καταλαβαίνουν. Η τσέπη μας όμως δεν καταλαβαίνει τίποτε απ' όλα αυτά.

– Έχετε απόλυτο δίκιο!

– Δίκιο έχουμε. Δεν κάθεστε, όμως, εδώ, να φωνάξετε μαζί μας.

– Ευχαρίστως, αλλά με περιμένουν και έχω καθυστερήσει.

– Εκεί που πάτε εσείς έχουν καιρό να περιμένουν. Ενώ εμείς δεν έχουμε. Ή θα τα πάρουμε τώρα ή θα μας πάρει ο εξαποδός.

Η ταραχή της άρχισε σιγά σιγά να καταλαγιάζει. Την εγκατέλειψαν και οι τύψεις ότι άργησε. Έριξε μια ματιά γύρω, σ' αυτούς τους απόμαχους της κοινωνίας και της ζωής. Άρχισε να νιώθει μέσα της εκείνη τη χαρακτηριστική γι' αυτήν συμπάθεια, που ένιωθε πάντα για τους ταλαιπωρημένους ανθρώπους, από τότε που ήταν παιδάκι και έβγαινε από το σχολείο για να πάει στο πατρικό της, στο Ανατολικό Βερολίνο. Κάθε πρωί, πριν πιάσει η μάνα της στις έξι δουλειά στο εργοστάσιο, έντυνε αυτήν και τον αδερφό της, τους έπιανε ένα με το δεξί κι ένα με τ' αριστερό χέρι και τους πήγαινε μέσα στο σκοτάδι και τη μούχλα στον παιδικό σταθμό. Εκεί έμεναν μέχρι το τέλος της βάρδιας της. Τότε, περασμένες τρεις, ερχόταν πάλι και τους έπαιρνε για το σπίτι. Καθ' οδόν βλέπαν άλλους ταλαιπωρημένους που έρχονταν ή πήγαιναν στη δουλειά, γυναίκες, άντρες, αλλά και μάνες με παιδιά.

Τα παιδικά της χρόνια ήταν στενάχωρα. Όλα ήταν μετρημένα, αλλά όχι στερημένα. Το φαγητό ήταν απλό, αλλά αρκετό. Τους έλειπαν προπαντός τα φρούτα, που έκαναν τον πατέρα να αναστενάζει κάθε τόσο:

– Βρε Ελλάδα και πάλι Ελλάδα! Τι σταφύλια, τι καρπούζια, τι ροδάκινα... Τα πορτοκάλια τα βρίσκαμε στο δρόμο! Πορτοκαλιές και νεραντζιές είναι φυτεμένοι οι δρόμοι. Πέφτουν από τα δένδρα και σαπίζουν στη γη.

Τα μαθητικά χρόνια ήταν καλύτερα. Βελτιώθηκε η ζωή. Πολύ συχνά ερχόταν την Κυριακή στο σπίτι τους ο καπετάν-Μπαταριάς, διοικητής στο σύνταγμα που υπηρετούσε ο πατέρας στο Αντάρτικο, ο οποίος συνέχισε τις σπουδές πολιτικού μηχανικού στο Πολυτεχνείο του Βερολίνου κι έγινε ένας αξιόλογος και περιζήτητος μηχανικός.

Κάθε φορά που ερχόταν ο Μπαταριάς ήταν γιορτή. Πρώτα πρώτα ήταν φορτωμένος με σακούλες γεμάτες τρόφιμα. Μια από αυτές ήταν για τη Φερενίκη και τον αδελφό της. Είχε γλυκά και παιχνίδια. Και πάντα σοκολάτες, που η κατανάλωσή τους αρκούσε μέχρι την επόμενη επίσκεψή του.

– Ο πατέρας σου, Φερενίκη, έλεγε με θαυμασμό, ήταν ο πιο καλός μου στρατιώτης. Γενναίος! Αγωνιστής χωρίς ελαττώματα. Ήταν ο σύνδεσμός μου. Περνούσε σαν τη σκιά κάτω από τη μύτη του αντιπάλου για να πάει μηνύματα. Δεκάδες φορές ήμασταν αποκομμένοι και περικυκλωμένοι. Μας χτυπούσαν αλύπητα από παντού. Και ο πατέρας σου κατάφερνε να ξεφεύγει απ' αυτό το μακελειό, να ειδοποιεί να μας στείλουν ενισχύσεις.

Εκείνος αισθανόταν λίγο άβολα όταν τον παίνευε ο διοικητής του και προσπαθούσε ν' αλλάξει τη συζήτηση.

– Καπετάνιε, τι απέγιναν τόσα παλικάρια; Χάθηκαν τα πιο καλά παιδιά. Κι αυτοί που επέζησαν είναι στα ξερονήσια ή στην προσφυγιά σαν κι εμάς!

– Στη ζωή τίποτε δεν πάει χαμένο! Κάθε κρίκος συντελεί στο να κρατάει γερά η αλυσίδα. Και η αλυσίδα αυτή είναι η ζωή. Είναι η Ελλάδα. Είναι η οικουμένη. Κι εμείς υπήρξαμε γεροί κρίκοι. Δεν σπάσαμε! Κι από εμάς θα γεννηθούν επίσης γεροί κρίκοι. Κι ο πιο γερός απ’ όλους είναι η Φερενίκη, έλεγε και την κοιτούσε χαμογελαστός.

– Η Φερενίκη είναι το καύχημά μου! καμάρωνε ο πατέρας Εγώ είχα ποδάρια. Αλλά η Φερενίκη έχει μυαλό. Πρώτη σ’ όλα στο σχολείο. Αυτή, καπετάνιε, δεν θα κάνει τα λάθη μας. Δεν αλλάζει ο κόσμος με το ντουφέκι. Ο κόσμος αλλάζει με τα γράμματα!

Η ζωή κατά τη γυμνασιακή της περίοδο κυλούσε υποφερτά. Το καθεστώς γινόταν όλο και πιο ανεκτικό. Η ζωή πιο άνετη. Η καταιγίδα, όμως, ξέσπασε, όταν στην Ελλάδα έγινε η Δικτατορία των Συνταγματαρχών. Αυτό πια δεν το άντεξε ο πατέρας. Άρχισε να βλέπει εφιάλτες. Τιναζόταν από το κρεβάτι και νόμιζε ότι βρισκόταν σε μάχη. Έτρεχε να κρυφτεί κάτω από το κρεβάτι ή χτυπούσε στον τοίχο καθώς πήγαινε να βγει από το δωμάτιο για να γλιτώσει.

– Είναι πολεμίτιδα! εξήγησε στα τρομαγμένα παιδιά η μητέρα. Την παθαίνουν πολλοί άνθρωποι στον πόλεμο. Πετάγονται στον ύπνο τους και τρέχουν για να σωθούν.

Ένα μεσημέρι, όταν γύρισε η Φερενίκη με το ποδήλατό της από το γυμνάσιο, ο πατέρας δεν υπήρχε πια. Οι γείτονες είπαν ότι φώναζε «Αέρα...» και πήδηξε από το μπαλκόνι. Τον δέκατο όροφο της πολυκατοικίας.

Από τότε τους ανέλαβε ο καπετάν-Μπαταριάς. Η μάνα είχε γίνει ράκος. Σκιά του εαυτού της. Είχαν αφθονία αγαθών, πολύ περισσότερα απ’ ό,τι όταν ζούσε ο πατέρας, αλλά το γέλιο είχε χαθεί από όλους...

Κι ύστερα ήρθε η Άνοιξη της Πράγας. Το καθεστώς στο Ανατολικό Βερολίνο έγινε νευρικό. Ένιωθε αστάθεια. Κι άρχισαν να υποψιάζονται τους πάντες.

Ένα πρωί, πριν πάνε στο σχολείο, πέρασε ο καπετάνιος από το σπίτι τους.

– Βάλτε τα καλύτερά σας ρούχα! τους είπε με ήρεμη αλλά αποφασιστική φωνή. Πάρτε μαζί σας πράγματα μόνο για μια εβδομάδα και διαβατήρια. Πηγαίνουμε ταξίδι στην Πράγα!

Κατάλαβαν ότι το ταξίδι αυτό δεν θα ’χε γυρισμό. Έβαλαν τα απαραίτητα σε μια βαλίτσα, πήραν και τρόφιμα μιας ημέρας και ξεκίνησαν με το Lada του καπετάνιου για την Πράγα. Εκεί έμειναν μια εβδομάδα, φιλοξενούμενοι από πολιτικούς φίλους του. Αυτοί τους εφοδίασαν με βίξες για τη Δυτική Γερμανία και την άλλη μέρα έφτασαν αργά το βράδυ στο Αμβούργο, στο σπίτι ενός συγχωριανού του Μπαταριά, ράφτη που τους βρήκε γρήγορα ένα δωάρι σε μια λαϊκή γειτονιά, κοντά στο λιμάνι. Η μάνα της έπιασε αμέσως δουλειά σαν ράφτρα στο μαγαζί του. Το εισόδημα ήταν ικανοποιητικό. Η Φερενίκη πήγε στο Γυμνάσιο και την επόμενη χρονιά το τελείωσε, εξασφαλίζοντας μια θέση στη Νομική Σχολή. Συνδέθηκε με τους Έλληνες, ήρθε σε επαφή με τους ανθρώπους που σύχναζαν στις ταβέρνες όπου συναντιόντουσαν οι αντιστασιακοί που πολεμούσαν τη Χούντα.

Σε μια συνάντηση στα γραφεία των «Ευρωπαϊστών» είδε έναν άνδρα με μακρύ δερμάτινο παλτό, κατάμαυρα μαλλιά, που κάπνιζε σιωπηλός την πίπα του.

– Ποιος είναι αυτός; ρώτησε τον συνοδό της.

– Ο Οδυσσέας Ακανθιώτης. Επιστήμονας και καλό παιδί. Ύστερα κατέβασε τον τόνο της φωνής του και της ψιθύρισε: Δουλεύει για την αντίσταση.

Ξάφνου απέκτησε πάλι συνείδηση του χώρου. Έριξε πρώτα μια εξερευνητική ματιά γύρω της. Στα μέσα της Σταδίου, μπροστά στην Τράπεζα Πίστωσης, είδε τα ΜΑΤ. Σε δυο σειρές. Και δίπλα τους γέροντες και γερόντισσες, με τα μπουφάν τους, μερικοί με τα καπελάκια τους, μοίραζαν ανακοινώσεις και είχαν κρεμασμένα πλακάτ στον λαιμό τους. Μια ομάδα ήταν συγκεντρωμένη στην άλλη πλευρά του δρόμου, μπροστά στη Στεγαστική Τράπεζα, και φώναζε ρυθμικά: «Δώστε πίσω τα κλεμμένα, δώστε πίσω τα

κλεμμένα». Σ' ένα πλακάτ ήταν γραμμένο: «Κόψτε το λαιμό σας να μας δώσετε πίσω τα κλεμμένα». Υπογραφή: «Συνταξιούχοι Πειραιά». Μια γριούλα στα μαύρα, με τη μαύρη τσάντα, τα γκριζα βαμμένα μαλλιά, και το μαύρο σακάκι, κρατούσε ένα πλακάτ που έγραφε: «Κάτω τα χέρια από τον κοινωνικό φόρο». Ένας παλιός αγωνιστής με γυριστές μουστάκες, διαβεβαίωνε με το πλακάτ του: «Κύριε πρωθυπουργέ, ποτέ δεν θα καταφέρετε να μας οδηγήσετε στην πείνα. Ένας σοσιαλισμός Ταμείου πείνας. Σάμος». Και είχε τυπωμένο το πιστοποιητικό τού αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης με τις δάφνες, την ελιά και το παράσημο.

Η Φερενίκη είδε δίπλα της ένα γκριζομάλλη κύριο με ελαφρά γαμψή μύτη και αντάρτικο μπερέ.

– Μου θυμίζετε τον πατέρα μου. Πολέμησε κι εκείνος στην Εθνική Αντίσταση.

– Κόρη μου, θα τα πω έξω από τα δόντια. Εγώ ήμουν, να πούμε, πριν στον Δημοκρατικό Στρατό. Θα μου πεις γιατί πήγα εκεί; Ε, τι να έκανα; Ο πόλεμος που μας κήρυξαν οι Ιταλοί το '40 με βρήκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Εκεί μ' είχε κλείσει ο Βασιλιάς με τον δικτάτορά του, τον Μεταξά. Από το στρατόπεδο με πήγαν κατευθείαν στο μέτωπο. Και πολέμησα τον κατακτητή στην Αλβανία. Μετά την εισβολή των Γερμανών, εγώ βγήκα στο αντάρτικο. Και πολέμησα τους κατακτητές. Όταν έφυγαν κι αυτοί και μας έφεραν οι Άγγλοι τον βασιλιά, δεν ήθελα να τον έχω πάλι στο σβέρκο μου. Να με κλείσουν πάλι; Οπότε πήγα στον Δημοκρατικό Στρατό.. Εκείνη τη στιγμή φάνηκε να κατεβαίνει από το Υπουργείο ο πρόεδρος τους.

– Πηγαίνετε κοντά ν' ακούσετε, της είπε ο αγωνιστής.

Πλησίασε. Είδε τον ηλικιωμένο άνδρα με τον μαύρο μπερέ στραβά στο κεφάλι και το γαρίφαλο στο πέτο. Έκανε προς όλους με το αριστερό του χέρι μια κίνηση να σταματήσουν, και σήκωσε με το δεξί χέρι ψηλά τη μαγκούρα του.

– Ο Τριάδης... ο Τριάδης... ένας ψίθυρος απλωνόταν στους συγκεντρωμένους.

Υψώνοντας τη φωνή του ο πρόεδρος βροντοφώναξε:

– Συναδέλφισσες, συνάδελφοι, η συνάντηση με τον κ. Υπουργό στάθηκε πραγματικά άκαρπη...

– Αίσχος, αίσχος, φώναζε ο κόσμος.

– Εμείς βεβαιώνουμε τους πάντες ότι δεν πρόκειται να πάμε σε ένα ψευδεπίγραφο διάλογο. Εμείς έχουμε κατακτήσεις και δικαιώματα. Αυτός είναι διάλογος απάτης!

Κατέβασε την μαγκούρα. Τελείωσε η ομιλία. Η συγκέντρωση άρχισε να διαλύεται ήρεμα. Τα τηλεοπτικά δίκτυα, που είχαν καθηλώσει τις κάμερες στο πρόσωπο του προέδρου, άρχισαν να αποχωρούν και αυτά.

Η Φερενίκη διέσχισε βιαστικά τη Σοφοκλέους και κατευθύνθηκε στο χρηματιστηριακό γραφείο.

Ο χρηματιστής απόρησε βλέποντας έναν άνδρα με ναυτική τραγιάσκα, σκούρα ναυτικά ενδύματα, και κοντά γένια, να μπαίνει στο γραφείο του. Σήκωσε τα μάτια του να τον κοιτάξει πιο προσεκτικά, οπότε τον άκουσε να λέει:

– Εύχομαι μια ειρηνική, και χωρίς χτυποκάρδια, χρηματιστηριακή μέρα!

Έβαλε αυθόρμητα τα γέλια αναγνωρίζοντας τη φωνή του προέδρου του ΟΙΕ.

– Πολύ νωρίς άρχισε το καρναβάλι φέτος!

– Και όμως δεν είναι καρναβάλι. Διώκομαι!

– Καλά, είναι αυτό πραγματικότης;

– Όσο πραγματικότης είναι και ο ναυτικός που σου μιλά!

– Ε, αυτή η χώρα έχει παραφρονήσει!

– Δεν διαφωνώ!.

Σκέφτηκε μια στιγμή ο χρηματιστής, έξυσε λίγο με το μολύβι τα μηλίγγια του, και ρώτησε:

- Εσύ τώρα τι κάνεις; Έβαλες κανένα δικηγόρο να τρέξει για να σε ξεμπλέξει;
- Βεβαίως! Τρέχει μια εξαίσια ύπαρξη.
- Ω! Ενδιαφέρον! Και το όνομα αυτής;
- Φερενίκη!
- Ποια Φερενίκη; Η φοιτητριούλα που είχαμε στη Γερμανία;
- Κάποτε φοιτητριούλα. Τώρα είναι πανεπιστημιακός. Επίκουρος καθηγήτρια. Και ανέλαβε την υπεράσπισή μου.
- Χριστός και Παναγιά! Το μελιστάλακτο κοριτσάκι που της φορούσαμε τότε τα πλακάτ στις διαδηλώσεις ... να υπερασπίζεται τώρα τους παλιούς αγωνιστές του ΕΑΚ...
- Στην Ελλάδα της δημοκρατίας παρακαλώ! Εγκατέλειψε το σπίτι της και κατασκήνωσε στο δικό μου.
- Αυτό τουλάχιστον έχει και την ευχάριστη πλευρά του! τον κοίταξε χαμογελώντας με νόημα ο χρηματιστής.
- Όχι ακριβώς αυτό που εννοείς, φίλε μου Κλεόβουλε.
- Με συγχωρείς. Δεν ήθελα να γίνω αδιάκριτος. Χαίρομαι που κάποιος βρίσκεται αυτές τις στιγμές κοντά σου. Εμάς όλους μας έχει απορροφήσει το επάγγελμα και δεν σου συμπαρασταθήκαμε όσο έπρεπε.
- Θα το κάνετε όταν υπάρξει ανάγκη.
- Και τι λέει η Φερενίκη; Θα τα καταφέρει να σε ξεμπλέξει;
- Θα το μάθουμε σύντομα. Μόλις φτάσει εδώ. Εκτιμώ ότι καθυστέρησε λίγο, γιατί κλείσανε πάλι διαδηλωτές τη Σταδίου.
- Θα σου φέρω έναν καφέ, γιατί ποιος ξέρει πόσο δρόμο έχεις κάνει ώσπου να φτάσεις εδώ.
- Πάνω από πενήντα χιλιόμετρα! Τόσο μακριά από το κέντρο της πόλης βρίσκεται το λημέρι μου.
- Πόσο θα 'θελα κι εγώ να ήμουν πενήντα χιλιόμετρα μακριά από αυτό το κέντρο της παραφροσύνης. Σε ζηλεύω...

Η Φερενίκη έφτασε κάπως λαχανιασμένη, με μαλλιά ανακατωμένα και μια ρυτίδα κόπωσης στο μέτωπο. Βλέποντας τον χρηματιστή, ξαφνιάστηκε και προσπαθούσε να θυμηθεί:

- Ο κ. ...
 - Πες το! την παρότρυνε εκείνος και σηκώθηκε.
 - Κλεόβουλος;
 - Ψυχή τε και σώματι! Και την έσφιγγε στην αγκαλιά του. Θυμάσαι που σου έδεναν στον λαιμό και στη μέση το μεγάλο πλακάτ με τα συρματοπλέγματα; Έργο διά χειρός Κλεοβούλου!
 - Μα βέβαια! ανάσαινε βαθιά η γυναίκα και τον φίλησε επανειλημμένα στο πρόσωπο. Και έγινε χρηματιστής; Πού να το φανταστώ αυτό.
 - Βεβαίως! Σκέφτηκα να πολεμήσω τον καπιταλισμό εκ των έσω, αστιεύθηκε. Αφού με τις επαναστάσεις δεν κάναμε πολύ προκοπή.
- Κάθησε η Φερενίκη δίπλα στον πρόεδρο. Ο Κλεόβουλος της έφερε καφέ και κρύο νερό.
- Χαίρομαι επιτέλους, που μπορώ να καθίσω λίγο και να ηρεμήσω, ξανάσανε η γυναίκα.
 - Αν επέλεξες το Χρηματιστήριο για να ηρεμήσεις, ζήτω που καήκαμε. Εδώ ζούμε εμείς τη δικιά μας τρέλα!
 - Είχαμε καμιά εξέλιξη σε σχέση με το ένταλμα σύλληψης; την ρώτησε ο Οδυσσέας

- Τρέξιμο είχαμε. Εξέλιξη μηδέν! Πήγα στο αστυνομικό τμήμα. Το ένταλμα έχει εκδοθεί βάση καταδικαστικής απόφασης εις βάρος σου. Έτρεξα στα δικαστήρια να μάθω το σκεπτικό της απόφασης. Αλλά δεν κατέστη δυνατόν. Πρόκειται για απόφαση που ελήφθη ερήμην. Και τους φακέλους γι' αυτές τις δίκες τους έχουν στοιβασμένους στα υπόγεια. Μου υποσχέθηκαν να μου δώσουν τον φάκελο σε δέκα μέρες. Και τότε θα ξέρουμε τι μπορούμε να κάνουμε.
- Και μέχρι τότε μπορούν να τον συλλάβουν ανά πάσα στιγμή; ρώτησε ο Κλεόβουλος
- Δυστυχώς!
- Πω, πω, γκαντεμιά! Πρέπει να σε απογοητέσω κι εγώ, Οδυσσέα. Τηλεφώνησα σήμερα το πρωί στον Διευθυντή των Τελωνείων και μου είπε η γραμματέας του ότι λείπει στο εξωτερικό. Γυρνάει στα μέσα της άλλης εβδομάδας.
- Η καλή μου τύχη δεν κράτησε πάνω από ένα εικοσιτετράωρο!
- Θα μπορούσαμε να προσπαθήσουμε κάτι μέσω της γραμματέως του... ξεκίνησε επιφυλακτικά ο χρηματιστής.
- Άσε, ας μην παίζουμε ένα τόσο γερό χαρτί! Καλύτερα να περιμένουμε.
- Αλλά το τραπέζι ισχύει! θέλησε να φέρει κέφι ο Κλεόβουλος.
- Ισχύει!.
- Εντάξει! Αλλά ας πάμε κάπου στον Πειραιά, γιατί έχω συνάντηση με πελάτη μου στον Ναυτικό Όμιλο στις τέσσερις.
- Θα σας παω σε κάποιο γνήσιο πειραιώτικο στέκι, όχι μακριά από τον Όμιλο. Και δεν θα καθυστερήσεις. Αλλά πες πρώτα, τι εικόνα παρουσίασε σήμερα το Χρηματιστήριο;
- Άστα, μη ρωτάς! Είχαμε μια παρέμβαση του προέδρου της Κεφαλαιαγοράς και πήραμε τον κατήφορο.
- Δεν κατάλαβα; Πώς είναι δυνατόν; Τι παρέμβαση ήταν αυτή;
- Ήτανε μια παρέμβαση που κατ' αρχήν δεν νομιμοποιείτο ως πρόεδρος της Κεφαλαιαγοράς να κάνει. Εγώ προσωπικά πιστεύω, από τη συσσωρευμένη πείρα των δεκαπέντε χρόνων που έχω σ' αυτόν τον χώρο, ότι βιώνουμε μια διεφθαρμένη κοινωνία και ένα πολλαπλά διεφθαρμένο κράτος που έχουν καταφέρει να μην αφήνουν τίποτα να λειτουργεί σωστά.
- Η Φερενίκη ρώτησε:
- Εγώ ξέρω ότι το Χρηματιστήριο είναι ο ναός της καπιταλιστικής κοινωνίας, και οι όποιες δραστηριότητες αναπτύσσονται εκεί δεν πρέπει να διαφεντεύονται από κανέναν.
- Κοίταξε, είπες τη λέξη-κλειδί. Είναι ο ναός της ελεύθερης οικονομίας. Έτσι θά 'πρεπε να είναι. Αυτήν την στιγμή, το Χρηματιστήριο, είτε μας αρέσει, είτε όχι, είναι καθαρά κρατική υπόθεση. Διοίκηση του Χρηματιστηρίου: τα 9 από τα 11 μέλη είναι δοτοί, επιλεγμένοι από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας, πες αυλάρχης και ταμίας του πρωθυπουργού. Ελεγκτική αρχή, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Εποπτεία: Δημόσια πρόσωπα, επιλεγμένα και αυτά από τον ίδιο Υπουργό. Διοίκηση του Αποθετηρίου Τίτλων, του τρίπτυχου δηλαδή του θεσμού του Χρηματιστηρίου: το ίδιο! Εκτός τριών μελών από τις χρηματιστηριακές εταιρίες. Αντιλαμβάνεστε, λοιπόν, ότι έχουμε ένα Χρηματιστήριο καπελωμένο από παντού που έχει να κάνει με μια σπείρα πια, μια σπείρα που καλά κρατεί και καλά διοικεί. Πέστε μου λοιπόν, σε ποιον να απευθυνθώ; Σε ποιον να τα πω; Όλες οι πόρτες είναι κλειστές. Κι ακόμα παραπέρα: Όλα αυτά που σας λέω είναι γνωστά. Αλλά όλοι σιωπούν. Ομερτά! Γιατί ελέγχονται όλοι από την πολιτική μαφία που μας κυβερνά. Γιατί, μη σας ξεγελάει το περίβλημα. Δεν μας κυβερνούν πολιτικά κόμματα. Πολιτικές μαφίες μας κυβερνούν.
- Ο πρόεδρος κοιτούσε προβληματισμένος τον χρηματιστή.

- Έμαθα στις σπουδές μου, ότι μέσω του Χρηματιστηρίου γίνεται βιομηχανική ανάπτυξη. Μ' αυτά που λες θα μπορούσαμε ποτέ να είχαμε ανάπτυξη;
- Όχι. Μακάρι να είχαμε ανάπτυξη. Γιατί αν έστω όλα αυτά τα τερατουργήματα λειτουργούσαν υπέρ της ανάπτυξης, χαλάλι τους. Τουναντίον, έχουμε ένα Χρηματιστήριο εγκλωβισμένο και καπελωμένο. Και εμάς τους χρηματιστές να μας απειλούν στις κυριακάτικες εκδόσεις: «Καθήστε καλά, γιατί θα βάλω σε όλους πρόστιμο».
- Με ποια λογική;
- Με τη λογική ότι όλοι θα έχουν παραβιάσει τη νομοθεσία. Από 100 χιλιάδες μέχρι 100 εκατομμύρια. Δεν έχει, λέει, σημασία. Αν είμαστε λοιπόν κλέφτες, εγώ δεν δέχομαι ότι υπάρχει κλέφτης του ενός εκατομμυρίου, των 10, των 50 και των 300 εκατομμυρίων. Ο χρηματιστής ή είναι γυάλινος και διαφανής ή δεν έχει θέση στον χώρο. Κάποτε πρέπει να σταματήσει αυτό το παραμύθι, ας πούμε, της διαβάθμισης της κλεψιάς. Πολύ φοβάμαι όμως ότι δεν θα ξεκαθαρίσει τίποτα!
- Γιατί; ρώτησε ο Οδυσσέας
- Γιατί η διαφθορά δεν είναι εκεί που την ψάχνουμε. Είναι αλλού χωμένη.
- Άρα, παρ' όλο τον θόρυβο και τον σαματά, παρ' όλα τα τεράστια ποσά που επενδύονται στο Χρηματιστήριο, ανάπτυξη δεν θα δούμε;
- Σου καταθέτω την προσωπική μου άποψη. Εγώ πιστεύω ακράδαντα ένα πράγμα: αυτοί που δεν θέλουν την εξυγίανση, την ανάπτυξη και την κάθαρση είναι αυτοί που διοικούν τη χώρα. Οι εκάστοτε διοικούντες, για να μην κολλάμε.
- Γιατί; Απόρησε η Φερενίκη.
- Γιατί αυτό εξυπηρετεί. Εξυπηρετεί και αυτούς που τους στηρίζουνε. Εξυπηρετεί και αυτούς που υπηρετούν αυτούς που τους στηρίζουνε. Και, σε τελευταία ανάλυση, δίνει τη δυνατότητα να επιπλέουν οι φελλοί, και να οργιάζουν οι αρουραίοι. Κάθε άνθρωπος ο οποίος δουλεύει έξω και πέρα από τα κυκλώματά τους, κάθε άνθρωπος που δεν τους προσκυνάει, κάθε άνθρωπος που δεν τους γλείφει, κάθε άνθρωπος που δεν τους στέλνει το δωράκι τους, είτε μέσα στον φάκελο είτε στο καλάθι, δεν τους κάνει. Και το πιο εύκολο είναι να του κολλήσουνε τη ρετσινιά. Σ' αυτόν τον τόπο δεν μπορούν να επιβιώσουν αυτοί που δεν προσκυνάνε. Μόνο οι προσκυνημένοι πάνε μπροστά.
- Βλέπεις καμιά δυνατότητα αυτό το πράγμα να μπορεί να αντιμετωπιστεί, Κλεόβουλε, καιγόταν να μάθει η Φερενίκη.
- Εγώ έχω καταλάβει και έχω πιστέψει το εξής. Εδώ δεν χρειάζεται να αλλάξει τίποτα, εκτός από ένα. Πρέπει να σοβαρευτούμε εμείς πρώτα σαν λαός. Και να καταλάβουμε ότι δεν έχουμε να ωφεληθούμε τίποτα ψηφίζοντας τον οποιονδήποτε άχρηστο, γιατί πιστεύουμε ότι αυτός θα μπορέσει να μας εξυπηρετήσει κάποια στιγμή, είτε για να χτίσουμε το παράνομο σπιτάκι μας, είτε για να βάλουμε το παράνομο το φως μας, είτε για να κάνουμε την παράνομη μικροκομπίνα μας. Όταν εμείς πρώτοι, λοιπόν, πάρουμε την κατάσταση στα χέρια μας, και αποφασίσουμε να γίνουμε επιτέλους Ευρωπαίοι, κάποια στιγμή πρέπει να αλλάξουνε τα πρόσωπα. Και να στείλουμε τους πραγματικά άξιους στο Κοινοβούλιο γιατί δεν μπορεί να μην υπάρχουν σ' αυτόν τον τόπο 300 άξιοι. Υπάρχουν!
- Σαφέστατα υπάρχουν, συμφώνησε ο πρόεδρος. Όμως, όλα αυτά τα τόσο απλά, τα ξέρει ο ελληνικός λαός;
- Ποιος θα το πει; Θα το πει ο πολιτικός, που αυτή η κατάσταση τον βολεύει; Θα το πει; Βρες τον μου αυτόν τον πολιτικό, να τον χειροκροτήσω πρώτος! Βρες τον μου! Δεν θα τον βρεις. Δεν υπάρχει. Αυτό είναι το δράμα ενός λαού, ας πούμε, που δεν μπορεί να ξεφύγει, όχι να κάνει το βήμα προς το 2000. Εμείς ακόμα, φοβάμαι, ότι δεν έχουμε κάνει το βήμα προς το 1900.

Η Φερενίκη έριξε μια σύντομη ματιά στο ρολόι της.

– Κλεόβουλε, αν θέλεις να 'σαι στις τέσσερις στην συνάντησή σου, καλό θα 'ταν να πηγαίναμε, γιατί αυτή την ώρα θα 'χουμε αρκετή κίνηση.

– Ορθώς! Αλλά θα ήθελα να συνεχίσουμε τη συζήτησή μας κατά την ώρα του φαγητού.

– Μετά χαράς! είπε ο Οδυσσέας.

Πήραν τον παραλιακό δρόμο, πλάι στα Μακρά Τείχη και κατέληξαν σ' ένα μικρό ελληνικό μαγειρείο δίπλα στη Σχολή Δοκίμων. Το γκαρσόνι τους έβαλε λαδόκολλα στο τραπέζι και μετά μια πιατέλα με καραβίδες και μια με κουτσομούρες, και το δικό του άσπρο κρασί.

Υψώθηκαν τα ποτήρια.

– Καλά ξεμπλέγματα! ευχήθηκε ο Κλεόβουλος. Πάντως ευχαρίστως θα έμπλεκα κι εγώ, αν είχα την υπεράσπιση της Φερενίκης.

– Θα 'θελα να περάσεις μια μέρα σαν κι αυτές που περνούμε. Να δεις πού θα σου μείνει το γέλιο...

– Με σένα ρισκάρω τα πάντα!

– Ας κάνουμε καλύτερα κάτι λιγότερο επικίνδυνο, γέλασε εκείνη. Πες μου την άποψή σου, Κλεόβουλε: Τελικά δεν είμαστε ελεύθεροι να πούμε την αλήθεια;

– Όχι! Δεν είμαστε ελεύθεροι. Είμαστε πράγματι παγιδευμένοι. Γιατί από την στιγμή που υπηρετούμε ένα σύστημα –και το υπηρετούμε, δεν μπορούμε να το αρνηθούμε αυτό– το σύστημα έχει κάποιους κανόνες. Δυστυχώς στην Ελλάδα υπάρχουν οι κανόνες της Μαφίας. Αυτή όμως λέει ότι αν θέλεις να 'σαι από μέσα δεν μιλάς, δεν διαμαρτύρεσαι, και τρώς την καρπαζιά απ' όπου σου τη δώσουν.

– Κανένας δεν μπορεί να σου αρνηθεί το νόμιμο δικαίωμα της άμυνας!

– Μπορεί. Μπορεί και παραμπορεί! Σου το αρνείται με χίλιους δυο τρόπους. Γιατί ο δρόμος της άμυνας ο δικός σου βλάπτει αυτόν. Το ζητούμενο είναι ότι σ' αυτόν τον τόπο δεν υπάρχει φιλότιμο πια. Και δεν υπάρχει εκεί που θά 'πρεπε να υπάρχει. Δηλαδή δεν μπορώ να ανεχτώ έναν Υπουργό Βιομηχανίας να βλέπει τη μία μετά την άλλη τις βιομηχανίες να κλείνουνε και να μην ιδρώνει το αυτί του. Και αντί να σκοτώνεται πώς θα κρατήσει ανοιχτές τις επιχειρήσεις, τις αφήνει και κλείνουνε. Και κάθε μικρή ή μεσαία επιχείρηση που κλείνει, βγάζει από τρία έως δέκα άτομα στον δρόμο. Αυτό είναι τελεσίδικο. Δεν ξανανοίγει.

– Μου επιτρέπεις νά 'ρθω στο θέμα της Ιονικής-Αιολικής. Τι λέει ο χώρος σου γι' αυτό; Γιατί σαμποτάρουν μια τόσο καλή ιδιωτικοποίηση που προσπάθησα να κάνω;

– Είναι πολύ απλό. Γιατί είτε θα πουληθεί έτσι όπως ακριβώς θέλουν τα συγκεκριμένα κοράκια, τα οποία είναι έτοιμα να την αρπάξουν και να την κατασπαράξουν, ή δεν θα πουληθεί.

– Μα έχουμε ήδη αποφασίσει να την πουλήσαμε σε έναν Όμιλο ξένων επενδυτών. Και μάλιστα σε υψηλή τιμή.

– Εντάξει, δεν το αρνούμαι. Όμως δεν θα γίνει η πώληση. Και δεν θα γίνει απλά γιατί δεν εξυπηρετείς τα συγκεκριμένα συμφέροντα. Η Ιονική-Αιολική αποτελεί αυτήν τη στιγμή ένα μπον-φιλέ που λέγεται ακίνητα και πρώτες ύλες. Κάποιοι, λοιπόν, αυτό το μπον-φιλέ πρέπει να το φάνε σε φτηνές τιμές, για να βγάλουν πολλά. Και με τον τρόπο που εσύ λειτουργείς, αυτό δεν μπορούσε να γίνει. Γι' αυτό δεν θα πουληθεί! Θα σκαλώσει η πώληση.

– Ποια είναι η άποψή σου για τα λεγόμενα διαπλεκόμενα συμφέροντα; ρώτησε η Φερενίκη.

– Είναι η καινούρια λέξη της μόδας. Τα διαπλεκόμενα υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν. Άλλωστε, είναι τόσο πια αυταπόδεικτη στην εποχή μας η σχέση πολιτικού

και οικονομικού παράγοντα και είναι τόσο ξεκάθαρο το πόσο συγκοινωνούντα δοχεία είναι μεταξύ τους. Τα διαπλεκόμενα διαμάχονται ποιος θα προλάβει ποιον, ποιος θα σταματήσει ποιον. Αν το κάνεις εσύ, κακώς το κάνεις, γιατί μπορώ να το κάνω εγώ. Ανεξάρτητα από το αν είσαι καλός ή όχι. Σημασία λοιπόν έχει ότι, αν γίνει κάτι, πρέπει να το κάνω εγώ. Τώρα το «εγώ» μετράει, ποιος έχει τα πιο ισχυρά πολιτικά κίνητρα. Τελικά, δεν υπάρχει δουλειά σήμερα στην Ελλάδα που να 'χει σχέση με το Κράτος και να μην κρύβει και ένα σκάνδαλο από κάτω. Εγώ δέχομαι να στο πω και τελείως διαφορετικά. Σε τελευταία ανάλυση... έτσι όπως έχει γίνει το πράγμα... Ας λειτουργήσει ρε παιδί μου κι έτσι, αλλά να γίνει κάτι!

– Δηλαδή με λαδώματα!

– Το θέλεις κι έτσι; Έτσι! Έστω, ας λειτουργήσει όμως. Ας φάει αυτός που θέλει να φάει, ας λαδωθεί αυτός που θέλει να λαδωθεί. Άσ' το αυτό το ρημάδι το έργο να γίνει. Είναι ένα λιθαράκι στην ανάπτυξη του τόπου. Το δυστύχημα είναι ότι τρώνε, ξανατρώνε, ξανατρώνε... και το μόνο πράγμα που δεν γίνεται είναι αυτό το καημένο το έργο. Από πού θες να αρχίσουμε και πού θες να τελειώσουμε... Από το Μετρό που θα τέλειωνε το '96. Τώρα μόλις και μετά βίας τελειώνει το 2000. Και κόψαμε και τη μισή γραμμή. Τι άλλο θες να πιάσουμε; Αυτό το περιβόητο δεύτερο πακέτο Ντελέρ και τα δημόσια έργα; Κανένα έργο δεν τελειώνει. Βλέπε εθνική οδό, βλέπε Εγνατία, βλέπε σιδηρόδρομοι.

– Βέβαια, να δούμε λίγο και ποιος ευθύνεται γι' αυτό! είπε ο πρόεδρος.

– Μπορεί και κανένας. Μην το ψάχνεις. Δεν βγάζεις άκρη. Αν πας στον έναν, θα σου πει: «Ποιος εγώ, εκείνος!». Θα πας σ' αυτόν και θα σου δείξει έναν τρίτο. Στο τέλος θα φτάσεις μέχρι τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Και δεν θα φταίει, βέβαια, ούτε κι αυτός. Και θα αρχίσεις από την αρχή να ξαναψάχνεις.

– Τότε, διά της ατόπου επαγωγής, θα φταίει ο ελληνικός λαός παρατήρησε η Φερενίκη.

– Όλα αυτά τα χρόνια το ζητούμενο είναι μια φορά, ένας, να μας πει ότι έφταιξε κάποιος. Είτε λέγεται σεισμός του Αιγίου, είτε κατολισθήσεις της Εθνικής Οδού, είτε λέγεται πλημμύρες της Ξάνθης, της Καρδίτσας... Ξέρετε, κύριοι, έφταιξε αυτός. Και επειδή έφταιξε, τον στείλαμε σπίτι του. Άρα, λοιπόν, αφού ποτέ και για τίποτα δεν φταίει κανείς, κι όταν θρασύτατα οι υπουργοί, οι καθ' ύλην αρμόδιοι για το οποιοδήποτε συμβάν, βγαίνουν και λένε: «Εντάξει, όλα καλώς, η Πολιτεία, ο κρατικός μηχανισμός, όλα λειτούργησαν καλώς», τότε, ποιος κοροϊδεύει ποιον;

– Κλεόβουλε, είπε ο Οδυσσέας, ήταν λίαν διαφωτιστικά αυτά. Δυστυχώς πονούν... πονούν πολύ να τ' ακούς... Εγώ όμως, καθ' ότι φυγάζων, δεν πρέπει να μένω σ' έναν τόπο πολύ χρόνο. Νομίζω ότι πρέπει να πηγαίνουμε!

– Άσε τους φυγάδες, είπε εκείνος. Εγώ πρέπει να είμαι σ' ένα τέταρτο στον Όμιλο!

Πήγαν γρήγορα στο αμάξι. Η Φερενίκη, παίρνοντας πάλι τον παραλιακό δρόμο, έκανε μια μικρή στάση στον Ναυτικό Όμιλο για τον Κλεόβουλο, ύστερα μια δεύτερη στο Φάληρο, και μετά τράβηξε βιαστικά για το σπίτι της. Ήδη έλειπε δυο νύχτες και είχε πεθυμήσει να δει τον γιο της.

Ήταν από τις λίγες φορές στη ζωή της που η Φερενίκη πραγματικά φοβήθηκε. Τα στραβά έρχονταν αλυσίδα. Δεν υπήρχε διέξοδος πουθενά. Πρώτα χάλασε η κεραία που εξυπηρετούσε το κινητό της τηλέφωνο λόγω της καταιγίδας που έκανε το λεκανοπέδιο της Αττικής γης μαδιάμ. Άνθρωποι πνιγμένοι, τα αυτοκίνητα στη Βουλιαγμένης να γίνονται αμφίβια. Στο Μενίδι να κυκλοφορούν με βάρκες και δεκάδες άνθρωποι κλεισμένοι στους ανελκυστήρες.

Όταν την τρίτη μέρα αποκαταστάθηκε η κεραία και μπορούσε να κάνει τηλεφωνήματα, δεν λειτουργούσε το κινητό του Οδυσσέα.

Είδε και απόειδε. Δεν πάει άλλο. Δεν γίνεται να είναι αυτή στην Αθήνα, ανάμεσα σε δυο σπίτια, και ο Οδυσσέας στα Λεγραινά. Πρέπει να μικρύνουν οι αποστάσεις. Πρέπει να γυρίσει στην Αθήνα.

Της ήρθε στον νου ο καπετάν-Μπαταριάς. Αυτός έχει τα γραφεία της κατασκευαστικής του εταιρείας στην οδό Φιλελλήνων. Κι έχει ακόμη και δυο ή τρία διαμερίσματα-ξενώνες. Κάτι μπορούσε να γίνει... Τρέχω στα γραφεία του, δεν υπάρχει καιρός για χάσιμο... Καθ' οδόν θα σκαρφιστώ και έναν μύθο για να... νομιμοποιηθεί ο Οδυσσέας στους ανθρώπους της εταιρείας.

Χαράς ευαγγέλια για τον καπετάνιο. Την αγκάλιασε, την φίλησε και κάθησε στον καναπέ δίπλα της.

– Γιατί χάθηκες πάλι; Έχετε πολύ δουλειά στο πανεπιστήμιο;

– Όχι! Ανέλαβα, θείε, την υπεράσπιση του προέδρου του ΟΙΕ. Κι έχω μεγάλα τρεχάματα και σκοτούρες.

– Στάσου, εννοείς αυτόν που τον κράζουν όλοι για την πώληση της Ιονικής-Αιολικής;

– Ακριβώς!

– Αλλά πες μου, δεν είναι ένας δικός μας; Δεν ήταν στην Γερμανία κατά τη διάρκεια της δικτατορίας;

– Ήταν! Στο Αμβούργο. Ο Οδυσσέας Ακανθιώτης.

– Μα τον ξέρω, καλός άνθρωπος! Κάναμε τότε και δυο-τρεις δουλειές μαζί.

– Ω, αυτό δεν το ήξερα.

– Ήσουν πολύ μικρή γι' αυτά. Άλλωστε δεν μπορούσα να το κάνω αυτό στην μάνα σου και στον αδελφό σου. Εσύ ήσουν το στήριγμά τους... κι από θυσίες έχει προσφέρει η οικογένειά σου αμέτρητες.

– Λοιπόν, θείε, τόσο το καλύτερο που τον ξέρεις. Θέλω να ζητήσω τη βοήθειά σου. Μη ρωτάς πολλά. Θα σου τα πω όλα όταν έχω ηρεμήσει. Αλλά τώρα είμαι κάτω από μεγάλη πίεση. Αυτή τη στιγμή κρύβεται στο εξοχικό ενός φίλου του στα Λεγραινά. Είναι, όμως, φοβερά άβολο. Έχουμε να επικοινωνήσουμε τέσσερις μέρες. Δεν ξέρω τι του συμβαίνει. Κι ούτε μπορώ να προχωρήσω την υπεράσπισή του. Πρέπει να συναντιόμαστε, να συζητάμε...

Ο Μπαταριάς την διέκοψε.

– Δεν είσαι μόνο εσύ υπό πίεση. Είμαι κι εγώ. Αλλά εγώ υπό πίεση χρόνου. Λοιπόν, άκου Φερηνίκη μου. Πρώτον, για τον Ακανθιώτη, τα δικά μου, δικά του. Δεύτερον, σηκώθηκε και πήρε από το γραφείο του δυο κλειδιά, αυτό το κλειδί είναι από το διαμέρισμα τρία του τέταρτου ορόφου. Έχει δυο δωμάτια. Κάθε Παρασκευή πάει καθαρίστρια. Τρίτον, αυτό είναι το κλειδάκι του Lada. Είναι σταθμευμένο στο πάρκιν δεξιά από τα γραφεία της εταιρείας.

Κοίταξε μετά τη γυναίκα χαμογελαστός:

– Υπάρχει κάποια ανάγκη που μένει ακάλυπτη;

– Όχι, τον αγκάλιασε συγκινημένη εκείνη και τον φίλησε στο μάγουλο.

– Ελάτε μια μέρα που να έχω μεγαλύτερη άνεση χρόνου να τα πούμε από κοντά.

– Θαυμάσια! Ίσως και μέσα στη βδομάδα, αλλά έχω ακόμη κάτι. Σκέφτηκα, για να μη δημιουργήσει υποψίες, να κατέβαινε σε σένα, ότι τάχα τού έχεις αναθέσει κάποια δουλειά. Επειδή έχει περιβολή ναυτικού, ότι τάχα κάνει προγράμματα για θαλάσσια σπορ στο ξενοδοχείο σου «Ναυσικά» στις Έρμωνες...

– Αυτό θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα. Πες του ότι αν μείνει ανεργος, μπορεί να έχει μια τουλάχιστον ευχάριστη δουλειά. Και από γραφείο μπορεί να πάρει αυτό δίπλα σ' εμένα, εκεί κάθεται όταν έρχεται ο λογιστής μου.

– Ωραιότατα, θείε, σ' ευχαριστώ! Μου έλυσες το πιο δύσκολο πρόβλημα.

Ο Μπαταριάς αποχώρησε. Η Φερενίκη πήγε να κοιτάξει το γραφείο του λογιστή.

Ο συριγμός «Βουουου...» ήταν βραχύς. Ένας και μοναδικός.

– Άνθρωπος στη θάλασσα! φώναξε ο πρόεδρος.

Ήταν κρουαζιέρα με το εκπαιδευτικό σκάφος του ιστιοπλοϊκού του ομίλου. Άφησαν σούρουπο με μπουνάτσα το λιμάνι της Ικαρίας και καβατζάριζαν το νησί με πορεία βορειοανατολικά για τη Σάμο. Σφυρίζει τότε ένας δαιμονισμένος άνεμος στα στενά της Ικαρίας και πάει να τους τσακίσει στα βράχια.

– Μαϊστρα θυέλλης! πρόσταξε ο πρόεδρος που κρατούσε το τιμόνι.

Ο Φίληθος σηκώθηκε από την πλώρη να κατέβει στο κόκπιτ να φέρει το πανί.

Τότε βλέπει τον Μορφονιό να γελάει παράφορα, κρατημένος με το δεξί του χέρι από τον ιστό, και δείχνοντας με τ' αριστερό τ' αφρισμένα νερά. Ο Φίληθος ήταν ανάμεσα στα κύματα.

– Πω, πω, πάει να μου στρίψει... συνειδητοποίησε αδρά ότι βρισκόταν μέσα σε σπίτι. Κάποιο καράβι σφυρίζει κι εγώ βλέπω εφιάλτες... Αργά αργά θυμήθηκε ότι καθώς διάβαζε στην πολυθρόνα και ξεκουραζόταν ακουμπώντας τα πόδια του σε μια άλλη, τον είχε πάρει ο ύπνος.

Δεν μπορούσε να καταλάβει σε τι σπίτι βρισκόταν. Τα έπιπλα τού ήταν τελείως άγνωστα. Πώς βρέθηκε εδώ μέρα μεσημέρι; Γενειοφόρος, με μπλε σκούφο, πανταλόνι και χιτώνα...

Έτριψε τα μάτια του με τα δυο χέρια, τεντώθηκε με δύναμη, άκουσε τα κόκαλα της ωμοπλάτης του να τρίζουν και φύσηξε με δύναμη τον αέρα να βγει από τα στήθια. Κατάλαβε τότε πλήρως το περιβάλλον.

– Θεέ μου, βρίσκομαι στα Λεγραινά, στο σπίτι του Καλλία.

Σηκώθηκε.

– Αν τελικά κάτι μπορεί να πάει στραβά, πάει στραβά!

Μόλις είχε κάνει μια βόλτα μέχρι την παραλία, κι είχε ζεσταθεί λίγο από το γρήγορο βάδισμα. Έβγαλε τότε το μπουφάν του και το έριξε στην πολυθρόνα. Κι ύστερα έβγαλε και το κινητό του τηλέφωνο που στήριζε πάντα στη ζώνη του παντελονιού, και το 'βαλε πάνω στο μπουφάν, για να πιει άνετα τον καφέ του. Κι όταν σηκώθηκε να πάρει τις μεσημεριανές εφημερίδες, το μόνο που δεν σκέφτηκε την ώρα που σήκωνε το μπουφάν από την πολυθρόνα, ήταν ότι το κινητό του θα έπεφτε στο μάρμαρο του σαλονιού και θα τον αποχαιρετούσε...

– Αυτά είναι της οργής καμώματα!

Εδώ και τρεις μέρες, κάθε φορά που καλούσε τη Φερενίκη έπαιρνε το μήνυμα απασχολημένο. «Προσπαθήστε αργότερα».

– Τρεις μέρες χωρίς καμιά επαφή! Ή κάτι της συμβαίνει, ή όλοι έχουν συνωμοτήσει εναντίον μου.

Λες να έμπλεξε κι αυτή; Πάντως δεν φτάσαμε στο σημείο να κλείνουν μέσα και τους δικηγόρους των φυγόδικων! Ή μήπως; Να ξέθαψαν κανένα χουντικό νόμο, που κλείνει μέσα και τους δικηγόρους; Καλομελέτα κι έρχεται...

– Όχι, αντέδρασε με έμφαση. Δεν θα αρχίσω να φορτώνω το μυαλό μου, μ' ό,τι πιο αρνητικό υπάρχει! Μπορεί να 'ναι τυχαίο. Δικαιούται και η Φερενίκη να φανεί τόσο άξια όσο κι εγώ, και να της πέσει το κινητό. Ή να συμβαίνει κάτι εντελώς απίθανο. Να χτύπησε κεραυνός την κεραία, και να μη λειτουργεί η αναμετάδοση. Πού είναι γραμμένο, ότι οι κεραυνοί κατακαίνε τους άνομους και υβριστές; Δέντρα, σπίτια, κανέναν φουκαρά τσομπάνο, ή καμιά άτυχη κεραία καταστρέφουν... Όχι, φώναξε! Πέτα τα σκουπίδια! Σκέψου θετικά! Πήγαινε να χαρείς και να γελάσεις! Θα πάω για

ένα καλό φαγητό. Μια συναγρίδα. Ένα λιθρίνι. Μπορεί και σαργό. Αλλά πρώτα θα πάρω τις απογευματινές εφημερίδες.

Μπήκε στο αυτοκίνητο και οδήγησε στην πλατειούλα του συνοικισμού. Στο περίπτερο, στη νότια πλευρά, πάνω σ' ένα σχοινί πιασμένες με μανταλάκι, κρέμονταν οι απογευματινές εφημερίδες. Έριξε μια γρήγορη ματιά στα οχτάστηλά τους:

- Ανοχύρωτη πόλη η Αθήνα.
- Η φύση μάς εκδικείται.
- Ξεχείλισε ο Ποδονόφτης.
- Βούλιαξε στη λάσπη ο Περισσός.
- Πλημμύρισε ο Πειραιάς.
- Λίμνη η Βουλιαγμένης.

Διάβασε μετά τους υπότιτλους.

- Κάθε χρόνο τα ίδια, παρά τις υποσχέσεις των κρατικών φορέων.
- Κρατικές και δημοτικές υπηρεσίες αλληλοκατηγορούνται για ολιγωρία.
- Σαράντα κλήσεις στην τροχαία από εγκλωβισμένους σε ανελκυστήρες, λόγω διακοπής ηλεκτροδότησης.
- Εθελοντές καθαρίζουν φρεάτια.

Η οργή άρχισε πάλι να φουσκώνει μέσα του, αλλά προσπάθησε να επιβληθεί στον εαυτό του.

– Όχι άλλα αρνητικά! Πρώτα θα φάμε ήσυχα, και μετά θά 'ρθει η σειρά του τύπου.

Αφού αγόρασε τρεις εφημερίδες και μια τηλεκάρτα, ξεκίνησε να πάει στην ψαροταβέρνα.

Περνώντας μπροστά από το σπίτι του Καλλία, είδε τον κηπουρό, τον Γκιλμάζ, που άνοιγε την πόρτα του υπογείου.

– Ήρθα να δω μήπως πλημμύρισε το υπόγειο του κυρ-Γιώργου, του είπε με σπασμένα ελληνικά.

- Μην ανησυχείς, Γκιλμάζ, δεν πέρασε σταγόνα.
- Είδα στην τηλεόραση ότι βούλιαξε η Αθήνα. Νερό σε δρόμους και υπόγεια.
- Ο κυρ-Γιώργος, τά 'χει καλά με το ποταμάκι. Δεν του μπαζώνει την κοίτη, κι αυτό δεν του πλημμυρίζει το υπόγειο.

Ο Κούρδος χάρηκε που όλα ήταν εντάξει.

- Θα γυρίσω ήσυχος στο κέντρο. Τον κήπο θα τον κάνω την Παρασκευή.
- Περίμενε, Γκιλμάζ, πηγαίνω κι εγώ στο Λαύριο για φαγητό. Να σε πάρω μαζί μου. Θα ξέρεις εκεί καμιά ταβέρνα.
- Ξέρω! Ταβέρνα «Κάβος». Καλά ψάρια.
- Είμαι πολύ τυχερός...

Ενθουσιάστηκε από την κουβέντα και το γλυκό πρόσωπο του συνεπιβάτη. Του φαινόταν ότι έβγαζε μια ευγένεια και μια καλοσύνη.

– Τελευταία φορά που γνώρισα Κούρδο ήταν το 1969, στο Βερολίνο. Τον καθηγητή Νέμεζ, γλωσσολόγο, που μιλούσε ένδεκα γλώσσες. Ήμουν κι εγώ τότε πολιτικός πρόσφυγας στη Δυτική Γερμανία. Είχαμε ξέρετε Δικτατορία στην Ελλάδα.

- Πέθανε ο Νέμεζ.
- Κρίμα! Βέβαια θα έπρεπε τότε να ήταν κιόλας γύρω στα εξήντα. Ήταν τόσο καλλιεργημένος άνθρωπος. Εγώ ήμουν οργανωμένος στο ΕΑΚ. Και είχαμε επαφές με εσάς, όπως βέβαια και με άλλα απελευθερωτικά κινήματα, τους Παλαιστίνιους και άλλους.
- Εμείς είμαστε πολύ παλιός λαός στην περιοχή και είχαμε από τα πανάρχαια χρόνια επικοινωνία με τους Έλληνες. Τα χωριά μας τα περιδιάβηκε ο δικός σας ο Ξενοφώντας, που περιγράφει την Κύρου Ανάβαση.

– Βεβαίως! Θυμάμαι! Αλλά να σας πω, μου έλεγε ο καθηγητής Νέμεζ τότε ότι χρειαζόσασταν τρόφιμα, για να επιζήσει ο λαός σας. Ήταν πολύ δύσκολες και εκείνες οι μέρες... Πώς είναι τώρα;

– Στο τουρκικό μέρος του Κουρδιστάν έκαψαν τρεις χιλιάδες χωριά. Είναι περιοχές απ' όπου σχεδιάζουν να περάσουν οι αγωγοί πετρελαίου και οι αγωγοί του νερού. Και ανάγκασαν δέκα εκατομμύρια Κούρδους να ξεσπιτωθούν. Πήγαν στις πόλεις, Κωνσταντινούπολη, Άγκυρα, Σμύρνη, Προύσα. Αλλά πού να βρουν εκεί δουλειά; Οι Τούρκοι δεν έχουν κανένα λόγο να δώσουν δουλειά στους ανέργους μας.

– Δεν φεύγουν έξω, ας πούμε στη Γερμανία;

– Εμείς δεν θέλουμε να φύγουν έξω οι άνθρωποί μας. Γιατί αν φύγουν, ποιος θα μείνει να απελευθερώσει την πατρίδα;

– Τραγικό. Να διώχνεσαι από τον τόπο που έζησαν χιλιάδες χρόνια οι πρόγονοί σου...

– Εμείς έχουμε κουλτούρα. Έχουμε αξίες. Γι' αυτό θέλουν να μας εξοντώσουν! Τα λόγια αυτά του έπεσαν σαν κεραυνός. Κοίταξε τον λεπτό μαυριδερό άνδρα με ένταση.

– Δυστυχώς δεν διώκονται μόνο στην Τουρκία οι άνθρωποι που έχουν αξίες στη ζωή τους και κουλτούρα!

Προσπάθησε μετά ν' αλλάξει θέμα:

– Πώς είναι το φαγητό στο κέντρο;

– Δεν μαγειρεύουν καλά. Αλλά εμείς είμαστε αγωνιστές. Δεν μας ενοχλεί αυτό.

– Δεν έρχεστε τότε να φάμε μαζί;

– Ευχαριστώ, κύριε!

– Α, με συγχωρείτε! Λέγομαι Οδυσσέας Ακανθιώτης.

– Το δικό μου όνομα το ξέρετε.

– Σ' αρέσει το ψάρι, Γκιλμάζ;

– Ναι, πολύ! Εγώ πρώτη φορά έφαγα ψάρι εδώ στην Ελλάδα. Εμείς ζούσαμε στα βουνά του Κουρδιστάν. Είχαμε εκεί κατσίκια, λύκους και τσακάλια. Όταν ήρθαμε εδώ δεν μπορούσα να πιστέψω ότι η θάλασσα είναι τόσο μεγάλη. Και δεν άντεχα να τη βλέπω. Γι' αυτό στο κέντρο προσφύγων πήρα δωμάτιο που βλέπει προς το βουνό. Εγώ είμαι καλά όταν βλέπω δέντρα και βουνά. Τη θάλασσα τη φοβάμαι ακόμα και τώρα. Αλλά τα ψάρια μ' αρέσουν.

Στην ψαροταβέρνα «Κάβος» φάγανε από έναν μεγαλούτσικο σαργό, καλοψημένο στα κάρβουνα, και ήπιαν ένα ποτήρι λευκό κρασί ο πρόεδρος και μια βαρελίσια μπίρα ο Γκιλμάζ. Όταν τους ήρθε ο καφές, ξανάπιασαν την κουβέντα.

– Μας λένε τρομοκράτες, μίλησε ο Γκιλμάζ. Αλλά αυτό δεν είναι αλήθεια. Εμείς θέλουμε τα δικαιώματά μας, τη γλώσσα μας, τα έθιμά μας, την κουλτούρα μας. Αυτό το κρύβουν στη Δύση!

– Γκιλμάζ, σε καταλαβαίνω. Είναι πολύ λυπηρό να αγωνίζεσαι για τον λαό σου και να συκοφαντείσαι. Όμως, δυστυχώς, έτσι ήταν πάντα! Δεν είναι μόνο μ' εσάς... Θυμούμαι που μου έλεγε ο θεός μου, όταν ήμουν μικρός:

«Οδυσσέα, άκουσε να μάθεις πράγματα που εγώ τα είδα με τα μάτια μου, αλλά ο κόσμος δεν τα ξέρει. Και δεν τα ξέρει, γιατί οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν δημοσιεύουν τα αρχεία, για να μη μάθει ο κόσμος πώς σφάχτηκαν οι χριστιανοί της Μικράς Ασίας. Κι αυτό συμβαίνει γιατί η ανθρώπινη ευαισθησία αμβλύνθηκε από τους πολέμους και από τον υλισμό που καταστρέφει τον πολιτισμό μας.

Όμως, μετά τις διώξεις των χριστιανών στον Πόντο το 1917, πήγα με τον θεό μου, οι μόνοι της οικογένειας που επιζήσαμε από τη σφαγή, με το καϊκι από την Τραπεζούντα στη Σμύρνη. Η Σμύρνη και όλη η Ιωνία είναι η χώρα των Επτά Πόλεων και των Επτά Εκκλησιών της Αποκάλυψης. Ο πολιτισμός αυτής της αρχαίας και

όμορφης πόλης ήταν ελληνικός. Ελληνικά ήταν τα καλύτερα σχολεία. Το Ομήρειον για τα κορίτσια και η Ευαγγελική Σχολή, με την ανεκτίμητη βιβλιοθήκη, τα χειρόγραφα και τις επιγραφές, για τα αγόρια. Και δίπλα στη Σμύρνη είναι η κοιλάδα της Αγίας Άννης που τη διασχίζει ο Μένης, στις όχθες του οποίου, σύμφωνα με την παράδοση, ο Όμηρος έγραψε τα έπη του. Η Σμύρνη καταστράφηκε πολλές φορές, από τους Λυδούς, από τους πειρατές το 1084, από τις σφαγές του Ταμερλάνδου, αλλά πάντα κατάφερε να ξανασταθεί και να επιβληθεί ο ελληνικός πολιτισμός μέχρι το 1922.

Στις εννιά του Σεπτεμβρίου του 1922, τρομάξαμε από τις κραυγές του κόσμου που είδαν το τουρκικό ιππικό να προχωρεί σε φάλαγγα κατά μήκος της προκουαίας της Σμύρνης. Το ίδιο βράδυ άρχισαν οι λεηλασίες και η σφαγή. Πρώτα κατέστρεψαν συστηματικά και ολοκληρωτικά την αρμένικη συνοικία. Τα λάφυρα από το πλιάτσικο τα μετέφεραν σε τεράστιες ποσότητες φορτωμένα σε κάρα.

Ύστερα έβαλαν φωτιές για να ξεφορτωθούν τους σκοτωμένους. Καθώς οι πυρκαγιές απλώνονταν, έβλεπα τον κόσμο να ξεχύνεται στην παραλία, ένα κύμα που όλο και μεγάλωνε από γέροντες, νέους, γυναίκες, άνδρες, υγιείς και αρρώστους. Χιλιάδες απελπισμένοι πρόσφυγες στριμώχνονταν ανάμεσα στη φλεγόμενη πόλη και τα βαθιά νερά του κόλπου.

Τον αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον παρέδωσε ο αρχιστράτηγος Νουρεντίν Πασά στον φανατικό όχλο. Ο όχλος τον έφτυσε, του ξερίζωσε τα γένια, τον χτύπησε και τον μαχαίρωσε μέχρι θανάτου, κι ύστερα τον έσυραν στους δρόμους».

– Εμείς οι Κούρδοι κι εσείς οι Έλληνες ήμασταν οι μεγάλες εθνότητες τότε. Και ζούσαμε αρμονικά, μαζί σας, αλλά και με τους Τούρκους. Το μεγάλο λάθος που έκαναν τότε οι Τούρκοι ήταν που αποφάσισαν να φτιάξουν ένα κράτος και μια εθνότητα. Αλλά πώς μπορεί να γίνει αυτό, αφού στη χώρα ζούσαν εβδομήντα δύο εθνότητες; Κι εξακολουθούν και σήμερα τα ίδια. Λένε δεν υπάρχουν Κούρδοι. Δεν μας αφήνουν να μιλάμε τη γλώσσα μας, να έχουμε τα έθιμά μας. Θέλουν να σβήσουν απ’ τον χάρτη είκοσι εκατομμύρια ανθρώπους και κανείς από τη Δύση δεν παρεμβαίνει. Πού είναι η πολιτισμένη Δύση! Όχι άγριοι σαν κι εμάς που ζούμε στο Κουρδιστάν...

Ο Γκιλμάζ πρόφερε τα τελευταία λόγια με πολύ πίκρα, κάποια ειρωνία, αλλά κι απογοήτευση.

– Δεν θέλω να σε παρηγορήσω, Γκιλμάζ. Αισθάνομαι κι εγώ συνυπεύθυνος, μια και ανήκω κι εγώ στη Δύση, αν και σε πολλά πράγματα ακολουθώ άλλο σκεπτικό. Ζούμε σ’ έναν αιώνα που το κακό πήρε το πάνω χέρι. Διαλέξαμε την υποκρισία αντί για την αλήθεια. Βάλαμε το συμφέρον πάνω από την αρετή και φορτώσαμε με δεινά τον κόσμο. Αλλά για μένα το πιο λυπηρό είναι ότι οι γενιές σ’ αυτόν τον αιώνα δεν έμαθαν τίποτε. Δεν υπάρχει μια φωνή να φωνάξει: Σταματήστε τον αφανισμό ενός ολόκληρου λαού. Όπως δεν υπήρξε μια φωνή διαμαρτυρίας όταν σφάζονταν οι Έλληνες στη Σμύρνη. Χειρότερα μάλιστα. Αυτούς που έφταναν μέχρι τα συμμαχικά πλοία, που ήταν στο λιμάνι της Σμύρνης, τους έστελναν οι σύμμαχοι πίσω στην ακτή. Έτσι καταστράφηκε η Σμύρνη. Μια πόλη που είχε μισό εκατομμύριο ανθρώπους. Μετά την πυρκαγιά δεν έμεινε παρά ένα μεγάλο τουρκικό χωριό. Και να φανταστείς, Γκιλμάζ, ότι ακούσε μια μόνο κανονιά από τα συμμαχικά πλοία, των Άγγλων, Γάλλων, Ιταλών και Αμερικανών, για να σταματήσει η σφαγή. Δεν το έκαναν όμως... Αν δεν καταστρεφόταν ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας, άλλη θα ήταν σήμερα η εξέλιξη της ιστορίας σ’ αυτόν τον τόπο. Ήταν η μεγαλύτερη ήττα που υπέστη ο δυτικός πολιτισμός. Και οι δυτικές δυνάμεις που πρώτα έδωσαν όπλα στους χριστιανούς για να τα χρησιμοποιήσουν εναντίον των προαιώνιων εχθρών τους, στη συνέχεια τους εγκατέλειψαν στην εκδίκηση των τελευταίων. Αυτή ήταν, Γκιλμάζ, η

τελευταία πράξη ενός προγράμματος εξολόθρευσης των Χριστιανών από όλο το μήκος και το πλάτος της παλιάς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Ο Γκιλμάζ λυπήθηκε περισσότερο για τα δεινά που άκουσε απ' ότι για τα δεινά του λαού του. Ο Οδυσσέας ένωσε λίγο άβολα. Θυμήθηκε τότε ότι πρέπει να επικοινωνήσει με την Φερενίκη και βιάστηκε να σηκωθεί.

– Ελπίζω, Γκιλμάζ, να μπορέσετε κι εσείς να ζήσετε σύντομα σε μια δημοκρατική πατρίδα, που να σέβεται αξίες και κουλτούρα. Δύσκολο πράγμα βέβαια. Αλλά, πίστεψέ με. Είναι νομοτέλεια να νικά το δίκαιο! Εύχομαι, όμως, το όραμά σας να μη πορνευτεί από οποιαδήποτε ηγεσία!

– Εμείς είμαστε αγωνιστές. Και πιστεύουμε στη νίκη!

– Σίγουρα θα νικήσετε. Χρειάζεται μόνο προσοχή. Να δικαιωθούν όλοι όσοι αγωνίστηκαν. Και όλος ο λαός!

– Καταλαβαίνω! Καταλαβαίνω! του 'σφιξε το χέρι το Γκιλμάζ.

– Θα τα ξαναπούμε!

– Ναι, θα τα ξαναπούμε!

Διέσχισε όλη την πλατεία και στην άλλη άκρη, δίπλα στο ηρώο που προστάτευαν τέσσερις πανέμορφοι φοίνικες, διέκρινε την ποθούμενη τηλεφωνική συσκευή.

Έβγαλε από το ναυτικό του πανωφόρι την τηλεκάρτα και κάλεσε την Φερενίκη στο κινητό της.

– Ναι! άκουσε πολύ κοφτά εκείνη ν' απαντάει.

– Εγώ! είπε παρομοίως.

Σαν να 'ταν καλά προετοιμασμένη άκουσε τη γυναίκα να λέει, αργά και καθαρά.

– Θεός Κατασκευαστής. Έξι. Κι ύστερα ακόμα πιο αργά: 37-94, 09-65, 77-29, 17-63, 55-83.

Από ένστικτο έβγαλε το στυλό του από την εσωτερική τσέπη του σακακιού, γύρισε τα φύλλα του τηλεφωνικού καταλόγου μέχρι τη μέση, κι άρχισε να γράφει στο πάνω μέρος μιας τυχαίας σελίδας τα νούμερα. Ύστερα έβγαλε από το πορτοφόλι του ένα διπλωμένο χαρτί κι έριξε μια γρήγορη ματιά, ποιες λέξεις προσδιόριζαν τα ζεύγη των διπλών αριθμών.

– Καλώς! της απάντησε.

Η Φερενίκη έκλεισε το τηλέφωνο.

Συνάντηση, απόψε, απόγευμα, Φλόκα, Κοραή, ήθελε να απομνημονεύσει τη φράση. Ωραία! Χάρηκε. Θα φύγω επιτέλους απ' αυτόν τον ανυπόφορο τόπο...

Τού 'ρθε τότε στον νου ο Κατασκευαστής. Τον είχε γνωρίσει τυχαία μια νύχτα στο Αμβούργο. Μόλις τελείωσε τη δουλειά, έχοντας ξενυχτίσει πάνω σ' ένα κομπιούτερ, πήγε περασμένα μεσάνυχτα να φάει σ' ένα εστιατόριο ταχείας εξυπηρέτησης. Εκεί συνάντησε τον Καλλία και ένα γκριζομάλλη.

– Ο καπετάν-Μπαταριάς, ο θείος όπως τον λέμε. Ήταν συνταγματάρχης του Ελληνικού Απελευθερωτικού Στρατού, που ζούσε στην Ανατολική Γερμανία. Με την Άνοιξη της Πράγας πέρασε στην Τσεχοσλοβακία και από εκεί μας ήρθε εδώ.

Του ζήτησαν να διερμηνεύσει σε μια συνάντηση με έναν υπεύθυνο της Αλ Φατάχ, γιατί ο Παλαιστίνιος μιλούσε αγγλικά. Την άλλη μέρα, στη συνάντηση, τον κατέπληξε η φλόγα και το πάθος με το οποίο μιλούσε ο καπετάνιος. Τα μάτια του πετούσαν σπίθες. Η φωνή του πνιγόταν όταν μιλούσε για τον δίκαιο του αγώνα του ελληνικού λαού και την αλληλεγγύη που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των απελευθερωτικών κινημάτων.

Από τότε συναντιόντουσαν συχνά κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, μια και ο συνταγματάρχης πηγαινοερχόταν μεταξύ Στοκχόλμης και Ρώμης για τις ανάγκες της αντίστασης. Μετά την πτώση της Χούντας επιδόθηκε ο Μπαταριάς στο επάγγελμά

του που ήταν έργα πολιτικού μηχανικού. Έστησε σε σύντομο χρονικό διάστημα μια αξιόλογη κατασκευαστική εταιρεία και δημιούργησε καλό όνομα στην αγορά με την υπευθυνότητα που τον χαρακτήριζε.

Ο πρόεδρος είχε χάσει την άμεση επαφή μαζί του μετά την Μεταπολίτευση, αλλά από τους κοινούς φίλους του ΕΑΚ μάθαινε για την πρόοδό του.

– Χαίρομαι να ξαναδώ τον θείο...

Ύστερα μπήκε στο αυτοκίνητο και κατευθύνθηκε προς την Αθήνα.

Καθόντουσαν στο ζαχαροπλαστείο του Φλόκα, στην πλατεία Κοραή, και έπιναν καφέ.

– Η παραμονή σου, Οδυσσέα, στα Λεγραινά είναι άβολη. Πολύ μακριά. Δύσκολη η επικοινωνία. Ακόμη δυσκολότερες οι συναντήσεις. Και μετά τη μελέτη του υλικού έχω ανάγκη στενής συνεργασίας μαζί σου. Γι’ αυτό συμφώνησα με τον καπετάν-Μπαταριά να μας καλύπτει. Για τους συνεργάτες του είσαι ναυτικός που θα οργανώσει θαλάσσια σπορ για το ξενοδοχείο του στις Ερμώνες.

Όσο η γυναίκα εξηγούσε το σχέδιό της, ανέβαινε ο θαυμασμός του άνδρα.

– Φερενίκη, τι ταλεντάκι κρυβόταν μέσα σου! Από πού όμως ξέρεις εσύ τόσο καλά τον καπετάν-Μπαταριά;

– Εσείς τον λέγατε θείο, αλλά για μένα είναι θείος. Μου είναι δεύτερος πατέρας. Συγκινήθηκε πάρα πολύ όταν ζήτησα την βοήθειά του. Για τον Ακανθιώτη, τα δικά μου δικά του, μου είπε.

– Να λοιπόν που δεν σκαρτέψαμε όλοι...

– Σίγουρα όχι. Απλώς δεχτήκαμε να γίνουμε εύκολη λεία για τους σκάρτους!

Ύστερα η Φερενίκη έβγαλε από τη μαύρη δερμάτινη τσάντα της μια μικρή κάρτα.

– Σου ήρθε στο σπίτι αυτή από τον Όμιλο Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας, τον ΟΠΕΚ. Έχουν διάλεξη με θέμα: «Τα ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης ως κέντρα εξουσίας». Σκέφτηκα να ακούσω τη συζήτηση. Πιστεύω ότι μπορεί να αντλήσουμε επιχειρήματα για την άμυνά μας.

– Να πας, συμφώνησε. Αλλά δεν θα πας μόνη. Θα έρθω κι εγώ.

– Κρίνεις σκόπιμο να εμφανιστείς σε τόσο κόσμο;

– Γιατί όχι; Οι εκσυγχρονιστές είναι υπεράνω πάσης υποψίας! Είναι δυνατόν ποτέ εκσυγχρονιστής να είναι φυγόδικος; Αλλά πεθύμησα να δω τους πολιτικούς μου φίλους. Μου έλειπαν όλο αυτόν τον καιρό που δεν συμμετέχω στα κοινά.

– Το τι είναι δυνατόν να συμβεί με τους εκσυγχρονιστές άσε καλύτερα να το δείξει ο χρόνος.

Τη στιγμή που το γκαρσόνι τοποθετούσε στο τραπέζι τους άλλους δυο καφέδες, αντιλήφθηκαν κάποιο θόρυβο στην άδεια από πολίτες Σταδίου. Φάνηκε τότε να ανεβαίνει από την πλατεία Ομόνοιας, πρώτα ένα αστυνομικό όχημα μ’ ένα κόκκινο και γαλάζιο φως που αναβόσβηνε. Ακολουθούσε ένας αστυνομικός στη μοτοσικλέτα του. Λίγα βήματα παραπίσω, τον συνόδευαν δυο αυτοκίνητα της αστυνομίας, και ακριβώς πίσω τους δυο ασθενοφόρα. Μερικά βήματα παρακάτω ακολουθούσαν, σε πέντε σειρές, αστυνομικοί των MAT, με μπλε φορεσιές, γκλομπς, πιστόλια και σφαίρες στη ζώνη τους, και με κράνη.

Λίγο πίσω από τους αστυνομικούς ακολουθούσαν οι απεργοί, σε μικρές ομάδες, σκορπισμένοι σ’ όλο το πλάτος του δρόμου. Κάθε ομάδα, αποτελούμενη από δασκάλους, γονείς και μαθητές κρατούσε μεγάλα πανό. Ένας νεαρός με την ντουντούκα φώναζε συνθήματα.

Η Φερενίκη και ο Οδυσσέας κοίταζαν το πρώτο πανό: «Οι δάσκαλοι δεν πάνε στη γωνιά». Και το επόμενο: «Δάσκαλοι και εργάτες, όχι στην ανεργία». Ταυτόχρονα ακούγονταν από την ντουντούκα και επαναλαμβάνονταν ρυθμικά από τον κόσμο:

«Θέλουμε λεφτά για την παιδεία, όχι φαντάροι στη Αλβανία».
«Ανεργία, βία, καταστολή. Αυτή είναι της κυβέρνησης η πολιτική».
«Στείλτε τον Υπουργό Παιδείας, στην Αλβανία».
Ακολούθησε ύστερα ο κύριος όγκος των απεργών μ' ένα τεράστιο πλακάτ που έγραφε:
«Αυτό δεν είναι υπουργείο για την παιδεία, είναι για την ΕΟΚ και την ολιγαρχία».
Και μετά πλακάτ από διαμερίσματα της Αθήνας και του Πειραιά με τίτλους:
«Όχι σχολεία φυτά».
«Ελεύθερη παιδεία».

Η πατριωτική μουσική που ξεχυνόταν από ένα μικρό αυτοκίνητο στην αρχή της πορείας σκεπαζόταν από τις ρυθμικές φωνές των απεργών που κάθε τόσο επαναλάμβαναν τα συνθήματά τους.

Αργά πέρασε μπροστά τους η πομπή, κατευθυνόμενη προς την πλατεία Συντάγματος. Μετά, η κυκλοφορία άρχισε πάλι. Η Φερενίκη οδήγησε τον πρόεδρο στα γραφεία του καπετάν-Μπαταριά.

Ο συνταγματάρχης, με τα γκριζαρισμένα μαλλιά του, το ρυτιδωμένο πρόσωπο, τους δέχτηκε στο προσωπικό του γραφείο. Αγκάλιασε και φίλησε στο μάγουλο την Φερενίκη. Ύστερα έσφιξε πάνω του τον πρόεδρο.

– Μην πτοείσαι! Είναι θρασύδειλοι και λιγόνυχτοι.
Βολεύτηκαν στον δερμάτινο καναπέ.

– Η Φερενίκη με ενημέρωσε για εσένα, του χαμογέλασε ο Μπαταριάς.

– Και εμένα μου μίλησε για τις μέρες σας στο Βερολίνο.

– Α! Αφησε τα παλιά. Ας ασχοληθούμε με τα σημερινά. Ό,τι ανήκει στο παρελθόν καλώς ανήκει εκεί. Ο άνθρωπος πρέπει να βλέπει πάντα μπροστά.

– Πρώτα, καπετάνιε, σ' ευχαριστώ για την εξυπηρέτηση που μου κάνεις. Σπίτι για φυγόδικο σημαίνει σωτηρία!

– Α, μην το λες αυτό. Δική μου χαρά. Άλλωστε σου το οφείλω. Στις μαύρες μέρες της Δικτατορίας με φρόντισες εσύ στο Αμβούργο. Τώρα είναι η σειρά μου. Αλλά άστα αυτά. Πες μου, πώς σε μπλέξανε έτσι;

– Κοίταξε, καπετάνιε. Οργάνωσα την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής με τον πιο άψογο τρόπο και ευθυγραμμισμένος με την κυβέρνηση. Ήταν μεγάλη επιτυχία. Ξαφνικά όμως μου επιτέθηκαν τα μίντια, από ιδιοτελή κίνητρα. Και μέσα σε μια βδομάδα με εγκατέλειψαν οι πολιτικοί μου προϊστάμενοι να πολεμώ ολομόναχος.

– Αυτό προβληματίζει και μένα, Οδυσσέα. Πώς μπορείς ν' αντέξεις να παριστάνεις τον Δον Κιχώτη. Μου επιβάλλεται κι εμένα κάποια διαφθορά κι εγώ την προάγω. Διότι μπαίνω σ' αυτόν τον τροχό, συμμετέχω.

– Δεν είναι σε σας όμως τα πράγματα σχετικά απλά;

– Ο τρόπος με τον οποίο παίρνεις ένα έργο δεν είναι πλέον διαφανής. Κάποτε το έργο το έπαιρνε ο τελευταίος μειοδότης. Το παιχνίδι ήταν περιορισμένο, και γινόταν σ' ένα καθαρά χαμηλό επίπεδο. Τώρα η αγωνία της επόμενης μέρας, της εξασφάλισης ενός νέου έργου, σε αναγκάζει να φτάνεις σε επίπεδα που είναι δυσθεώρητα. Και όσο υψηλότερα απευθύνεσαι, τόσο το κασέ ανεβαίνει. Με αποτέλεσμα, τα χρήματα που διαθέτουμε για να πάρουμε τη δουλειά, τα μαύρα χρήματα, να είναι τρομαχτικά. Αλλά ούτε τα έργα θα τελειώσουν.

– Και ποιοι είναι οι αποδέκτες αυτού του χρήματος, καπετάνιε;

– Εξαρτάται. Άλλοτε είναι πολιτικό πρόσωπο. Άλλοτε παρατρεχάμενοι. Υπάρχουν δημόσιοι υπάλληλοι και σύμβουλοι αετοί. Και τα κόμματα έχουν απύθμενες ανάγκες και αμέτρητους τσαντάκηδες.

– Ακόμα μια ερώτηση, καπετάνιε. Αν δεν τελειώσουν τα έργα, θα γίνει τότε η πολυπόθητη ανάπτυξη;

– Ανάπτυξη; Όχι. Απλώς θα γίνουν κάποιες υποδομές, οι οποίες όμως δεν θα ολοκληρωθούν στα πλαίσια της χρηματοδότησης του πακέτου Ντελόρ. Άμεση συνέπεια αυτού θα είναι η καθυστέρηση της ανάπτυξης της χώρας, λόγω της ελλιπούς υποδομής.

Τον πρόεδρο κάτι τον έτρωγε μέσα του.

– Συνταγματάρχα, πές μου, αξίζει να δίνεις την ενέργειά σου, τον εαυτό σου, τα χρήματά σου σ’ αυτήν τη χώρα;

– Όχι! Σαν επιχειρηματίας βάζεις τους στόχους σου και προσπαθείς με τις ενέργειές σου να τους φτάσεις. Στη χώρα μας, το αν υπάρχει την επόμενη μέρα δεν εξαρτάται καθόλου από σένα. Εξαρτάται από τις διαθέσεις άλλων.

– Εννοείς τα διαπλεκόμενα;

– Είναι πολύ ωραίος ο όρος αυτός. Είναι κοινό μυστικό ότι τα έργα δίδονται σε κατασκευαστές που ταυτόχρονα είναι εκδότες και καναλάρχες. Υπήρξε μάλιστα και σύσκεψη αυτών, όπου επικράτησε η άποψη να διανείμουν τα έργα μεταξύ τους. Μερικοί προτίμησαν μια άλλη μέθοδο, που δεν είχε και τόσους μπελάδες. Να κατευθύνουν τα έργα, και να εισπράττουν μόνο το κατιτί τους!

– Και πόσο είναι αυτό το κατιτί;

– Στη σημερινή εποχή έχουμε φτάσει εκατοντάδες εκατομμύρια να θεωρούνται κατιτί!

– Με πληγώνουν όλα αυτά! Ήλπιζα, ότι αυτό που εγώ βίωσα, ήταν κάποιο μοναδικό φαινόμενο. Όμως φοβάμαι ότι γίνονται πολύ πιο βαριά εγκλήματα εις βάρος της ανάπτυξης της χώρας. Κατευθυνόμενα από τις κάθε μορφής ηγεσίες...

Η Φερενίκη και ο Μπαταριάς τον κοιτούσαν με τρυφερή θλίψη στα μάτια:

– Πρόεδρέ μου, του χτύπησε εκείνος ελαφρά τους ώμους. Οι αυταπάτες είναι το χειρότερο! Όσο βλέπουμε τα πράγματα όπως είναι, κι όσο τα λέμε με τ’ όνομά τους, υπάρχει ακόμα ελπίδα...

– Καπετάνιε, είναι η Ελλάδα αυτή που ονειρευόσασταν όταν πολεμούσατε στα βουνά και στα λαγκάδια;

– Δυστυχώς, δεν είναι αυτή η Ελλάδα που ονειρευόμουν. Ούτε οι συμπολεμιστές μου, που άφησαν το αίμα τους, τα κόκαλά τους στον αγώνα ονειρεύτηκαν αυτήν την Ελλάδα. Ούτε και όλοι εμείς που φύγαμε από εδώ πεινασμένοι, τραυματισμένοι, και πήγαμε στις Ανατολικές Χώρες, που μας δώσανε από το υστέρημά τους, μας μορφώσανε και μας συμπαραστάθηκαν. Και γυρίσαμε, όσοι γυρίσαμε, όταν η πατρίδα έπαψε να μας θεωρεί συμμορίτες και μιάσματα. Ξαναμπήκαμε στη ζωή, και πολλοί από μας προκόψανε. Αλλά προκοπή ο τόπος δεν έκανε, παιδί μου.

Το πρόσωπό του το κάλυπτε βαθιά θλίψη. Μόνο τα ζωηρά μαύρα μάτια του το διαπερνούσαν. Σηκώθηκε και προχώρησε προς το πίσω μέρος του γραφείου του, όπου σε μία ασημένια κορνίζα ήταν μια ομάδα ανταρτών που ξεκουράζονταν ακουμπισμένοι σ’ ένα βράχο. Στάθηκε εκεί μπροστά για λίγο.

– Βλέπεις τι λεβέντης που ήταν ο πατέρας της Φερενίκης; Ήταν ο σύνδεσμός μου. Ένα φανταστικό παιδί...

– Έφυγε κι αυτός γιομάτος ανεκπλήρωτα όνειρα... είπε ο πρόεδρος.

– Αυτός δεν είναι από τους πιο δυστυχείς! Μπορεί να έφυγε, αλλά άφησε πίσω του τη Φερενίκη που θα τιμήσει το όνομά του!

Ο κατασκευαστής έμεινε λίγο σκεπτικός. Τελικά αποφάσισε να μιλήσει:

– Να ακούσεις τώρα και κάτι που δεν το ξέρεις. Ο πατέρας σου δεν ήθελε να μιλήσει γι’ αυτό... Πιάστηκε τον Ιούνιο του ’44 και φυλακίστηκε στο Στρατόπεδο Συγκέντρωσης Ομήρων Κορίνθου επί τριάντα ημέρες. Ήταν δεκαεπτά ετών. Βασανίστηκε σκληρά, αλλά δεν μίλησε, ούτε για τ’ άλλα τέσσερα αδέρφια του που ήταν στα βουνά, ούτε για άλλον γνωστό του. Καθημερινά οι Γερμανοί τουφέκιζαν

τους φυλακισμένους για αντίποινα πράξεων των ανταρτών και επέλεξαν τον πατέρα σου αποβραδís μαζί με άλλους εικοσιπέντε. Ο πατέρας σου, μόλις άκουσε το όνομά του στη λίστα, πήρε ένα πακέτο από τσιγάρα και έγραψε επάνω: «Μάνα, αύριο το πρωί μας εκτελούν οι Γερμανοί. Γεια χαρά. Δημήτρης», και το πέταξε έξω από το Στρατόπεδο την ώρα που τυχαία περνούσε ο αρχηγός της ποδοσφαιρικής ομάδας. Η γιαγιά σου τρελάθηκε μόλις πήρε το πακέτο. Έτρεξε να βρει λίρες, γιατί ήταν γνωστό ότι ο διοικητής του Στρατοπέδου, Όττο Χάγιερμανν, εξαγόραζε ζωές με λίρες. Είκοσι λίρες ένας φυλακισμένος. Βέβαια, η είδηση έφτασε σε εμένα, που ήμουν τότε υποδιοικητής του θρυλικού Έκτου Συντάγματος και έστειλα στη γιαγιά σου, εκ μέρους της διοίκησης, έξι λίρες. Η γιαγιά σου κατόρθωσε να μαζέψει άλλες έξι και, ύστερα από παζάρι με τον Χάγιερμανν, τον εξαγόρασε με δώδεκα λίρες. Έτσι, την άλλη μέρα, αντί για εικοσιπέντε, τουφέκισαν εικοσιτρείς, γιατί και έναν άλλον από το Άργος τον εξαγόρασαν. Μετά από μερικές μέρες βγήκε από το στρατόπεδο. Ήρθαν και με βρήκαν ο πατέρας σου με τη μάνα του. Ο πατέρας σου για να καταταγεί σε εμένα, η μάνα του για να με ευχαριστήσει.

– Κράτα, μάνα, το στερνό σου κοντά σου, της είπα. Έχεις δώσει άλλα τέσσερα παιδιά στον αγώνα.

– Εγώ τα παιδιά μου τα γέννησα για την Ελλάδα!

Ο πρόεδρος είχε βουρκώσει. Η Φερενίκη έμεινε άφωνη. Σαν αστραπή πέρασε μπροστά στα μάτια της ο πατέρας της, όπως κρατούσε με τα δυο του χέρια αυτήν και τον αδελφό της και τους πήγαινε στον παιδικό σταθμό για να παίξουν, ή στον φούρναρη για ζαχαρωτά. Και τα βράδια, που τόσες φορές καθόταν στο τραπεζάκι της κουζίνας και την ώρα που η μητέρα της έπλενε τα πιάτα, εκείνος της διηγόταν τους αγώνες που κάνανε και τις ταλαιπωρίες που πέρασαν.

– Από τι γλύτωσε ο άμοιρος, για να φύγει έτσι...

Ο Μπαταριάς είπε με την ήρεμη φωνή του:

– Όπως κι αν έφυγε, κι όπου κι αν έφυγε, είναι ευτυχισμένος. Εσύ τον έκανες και περήφανο κι ευτυχισμένο.

Όμως εκείνη ένιωθε πως δεν την χωρούσε ο χώρος. Πήρε γρήγορα την τσάντα της και πήγε να αποχαιρετήσει τον κατασκευαστή.

– Δεν θα μου χαθείς πάλι! τόνισε τις λέξεις του ο συνταγματάρχης. Αυτό το καλοκαίρι σε περιμένω στην Κέρκυρα, στις Ερμώνες. Ένα δωμάτιο είναι πάντα έτοιμο για σένα. Και για σένα, βέβαια, Οδυσσέα. Ελάτε το καλοκαίρι. Είναι τόσο ωραία η Κέρκυρα. Είναι τόσο ωραία στις Ερμώνες. Εγώ πηγαίνω εκεί κάθε Αύγουστο. Ελάτε να πιούμε ένα κρασί και να πούμε δυο όμορφα λόγια.

7

Ο Οδυσσέας και η Φερενίκη ανέβαιναν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τη σκάλα της αίθουσας των Συντακτών Ημερήσιου Τύπου εκείνο το ανοιξιάτικο απόγευμα. Ομιλητές τρεις ήταν από τους πιο δόκιμους δημοσιογράφους της χώρας.

Μπαίνοντας στην αίθουσα κοιτούσαν τους προσερχόμενους. Όλες οι ηλικίες, από νεαρούς γιάπηδες με τα ωραία κουστούμια και τις δερμάτινες τσάντες κρεμαστές στον ώμο, μέχρι τους επιτηδευμένα ντυμένους γκριζομάλληδες με τις ανοιχτές καπαρντίνες και τα μπερεδάκια, ήσαν παρούσες. Βρίσκονταν επίσης αρκετές έξοχα βαμμένες κυρίες, ντυμένες με ωραία συνολάκια, πραγματικά ατσαλάκωτες. Ανάμεσά τους πολλοί γνωστοί του Οδυσσέα. Βουλευτές, Υφυπουργοί, Διοικητές Οργανισμών και πάρα πολλοί πρώην Διοικητές και Γενικοί Διευθυντές. Ο Πρόεδρος του ΟΠΕΚ, καθηγητής πανεπιστημίου, του έριξε μια ματιά, είπε ένα ξερό «Τι κάνεις;» και

ασχολήθηκε με τους υπόλοιπους προσκεκλημένους. Κάποια στιγμή βρέθηκε πρόσωπο με πρόσωπο με τον Υφυπουργό Οικονομικών.

– Γεια σου, Γιώργο! του είπε δίνοντάς του το χέρι.

Αυτός πρότεινε το δικό του ως εξ ενστίκτου. Όταν όμως τον αντιλήφθηκε, απόμεινε άλαλος, αποσβολωμένος. Του άφησε ο Οδυσσέας το χέρι και στράφηκε στη Φερενίκη.

– Ο λαλίστατος Υφυπουργός έχασε τη φωνή του. Πρέπει να 'χω κάτι που τους βγάζει από τα νερά τους.

Προχωρώντας προς τα μέσα της αίθουσας συνάντησαν τον δημοσιογράφο του ΟΙΕ.

– Κύριε Πρόεδρε, είστε αγνώριστος! Και κάνατε πολύ καλά που ήρθατε. Εδώ θα μάθετε μερικές αλήθειες...

– Πιστεύω, Σπύρο, θα μας διαφωτίσουν, για να μάθουμε τελικά ποιος κυβερνά σ' αυτήν τη χώρα.

– Μεγάλη κουβέντα αυτή! Δεν εξηγείται έτσι στα όρθια.

– Τότε να τα πούμε καθιστοί, μπήκε στην κουβέντα η Φερενίκη.

– Ναι, ναι, πάμε να πιούμε κάτι μετά τη διάλεξη.

Προχώρησαν στη μέση της αίθουσας και κάθισαν αριστερά προς τη γωνία, ούτως ώστε να μπορούν ανενόχλητοι να φύγουν.

Πριν πάρει τον λόγο ο συντονιστής δημοσιογράφος, ήρθε και κάθισε δίπλα τους μια καλλονή με κατάμαυρα μαλλιά και μακριές γάμπες, που μ' ένα δυνατό άρωμα έκανε την αίθουσα τριανταφυλλώνα. Ο Οδυσσέας, ο δημοσιογράφος και η Φερενίκη αλληλοκοιτάχτηκαν. «Τι θέλω εγώ εδώ μέσα... δεν ανήκω πια εδώ...». Είπε στην Φερενίκη:

– Θα σας περιμένω στην έξοδο. Σε μια με μιάμιση ώρα.

Έκανε μια βόλτα προς το Κολωνάκι και κατέληξε στα «Νούφαρα». Ανέβηκε στον πρώτο όροφο και παράγγειλε έναν καφέ.

Έμεινε περισσότερο από μια ώρα, θωρώντας την ζωή στην πλατεία που τόσο όμορφα κυλούσε. Να που υπήρχαν και μερικοί που μπορούν να χαίρονται την ζωή τους. Όταν κάθεσαι ανάμεσά τους, μπορείς να ξεχνάς, να απολαμβάνεις και να λες: «Ναι, η ζωή είναι ωραία». Ύστερα κατευθύνθηκε προς την αίθουσα της ΕΣΗΕΑ. Έβγαιναν ήδη οι πρώτοι ακροατές. Διέκρινε τη Φερενίκη με τον δημοσιογράφο.

– Πώς ήταν;

– Είχε κάποιο ενδιαφέρον, απάντησε μ' ένα μορφασμό ικανοποίησης η Φερενίκη.

– Καλές! Καλές! πρόσθεσε ο δημοσιογράφος.

– Εσύ, πώς τα πέρασες, Οδυσσέα; ρώτησε η γυναίκα.

– Όμορφα. Χάρηκα τα πάντα. Από ωραίο καφέ στα «Νούφαρα», μέχρι τους ανθρώπους της ξεγνοιασιάς στο Κολωνάκι.

Πέρασαν την Ακαδημία, ανέβηκαν στη Σόλωνος και προχώρησαν στη Σκουφά, στο παλιό αρχοντικό που τώρα λειτουργούσε ως εστιατόριο. Το γκαρσόνι τους έφερε κόκκινο κρασί και ένα δίσκο από τον οποίο άφησε διάφορα μικρά πιατάκια με μεζέδες. Μετά από τη δεύτερη γουλιά κρασί η Φερενίκη φαινόταν να κρατά ιδιαίτερα σφιχτά το ποτήρι στα χέρια της.

– Ομολογουμένως, έχω σοκαριστεί. Δεν μπορώ να δεχθώ ότι το τί ειδήσεις μου προσφέρουνε στην τηλεόραση, εξαρτάται από το κέρδος που επιτυγχάνει ο τηλεοπτικός σταθμός. Αυτό, ξεπερνάει τις δυνάμεις μου...

– Μήπως, όμως, τελικά είναι έτσι; είπε ο Σπύρος.

– Μια στιγμή, παρενέβη ο Οδυσσέας, πριν αρχίσετε να λέτε πώς είναι ή πώς δεν είναι, μήπως μπορείς να μου πεις, Φερενίκη, τις θέσεις των ομιλητών, ώστε να μπορώ κι εγώ να συμμετέχω στη συζήτηση;

– Ευχαρίστως, στο ποσοστό που τις συγκράτησα. Αλλά ας με συμπληρώσει ο Σπύρος αν ξέχασα κάτι σημαντικό. Ο προβληματισμός για τη συζήτηση, όπως τον έθεσε ο συντονιστής ήταν η ελευθερία έκφρασης ιδεών και η δυνατότητα διάδοσης ως προϋποθέσεις του δημοσίου διαλόγου σε μια δημοκρατική κοινωνία. Ερώτημα, είναι ένας εύλογος συνδυασμός, να έχουμε ορισμένα μέσα, τον τύπο, τελείως ανεξάρτητα, και την τηλεόραση, υποκείμενη σε ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της πλατιάς πληροφόρησης και της επικοινωνίας; Οι βασικές παρατηρήσεις του πρώτου ομιλητή, ήταν ότι σήμερα υπάρχει μια γενικευμένη κατακραυγή εναντίον των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ένας από τους λόγους της κατακραυγής είναι ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί αποτελούν κέντρα εξουσίας, που ελέγχονται από οίκους συνήθως ιδιοτελείς και όχι από το κοινωνικό σύνολο. Μετά ανέφερε ότι η τηλεόραση ως ένα σημείο νοθεύει την ομαλή λειτουργία των θεσμικών εξουσιών. Και κατέληξε ότι υπάρχει ένας ορισμένος πιο ανήσυχος κόσμος, ο οποίος δεν θέλει αυτή η δύναμη κρούσης που είναι η τηλεόραση να ελέγχεται και να διαλέγεται με μόνη αρχή το χρήμα. Το απέδωσα σωστά;

– Έξοχα! Τόσο καλά που θα έλεγα να παρουσιάσεις και τις θέσεις του επομένου.

– Ναι, αλλά για τον τρίτο θα μιλήσεις εσύ. Ο δεύτερος αράδιασε μια σειρά από κοινοτυπίες, όπως ότι σημαντικό ποσοστό ιδιωτικών μέσων ενημέρωσης είναι οργανωμένο σε επιχειρήσεις κερδοσκοπικές, ότι είναι ως επιχειρήσεις παθητικές, ότι αναπτύσσουν συχνά με αχυράνθρωπους επιχειρηματική δράση σε άσχετα πεδία, και άλλα τέτοια. Μπρος, Σπύρο, ήρθε η σειρά σου.

– Ο τρίτος ομιλητής, άρχισε αναφέροντας αυτό που έλεγαν τον παλιό καιρό οι βουλευτές στον πρωθυπουργό: Ή με κάνετε Υπουργό, ή βγάζω εφημερίδα. Και θέτει το ερώτημα αν κάτι έχει αλλάξει. Κάποτε ήθελαν να εκβιάσουν με την εφημερίδα, ενώ σήμερα, στην τηλεόραση, το μόνο κριτήριο είναι το κέρδος. Και ότι οι ιδιοκτήτες των τηλεοπτικών σταθμών διαπλέκονται με την πολιτική εξουσία. Αν μιλάμε για διαπλεκόμενα συμφέροντα, ένα από αυτά είναι οι πολιτικοί. Στη συνέχεια ανέφερε ότι οι εφημερίδες δεν έχουν σήμερα την εμβέλεια που είχαν κάποτε. Σήμερα είναι γεγονός ό,τι περνάει από την οθόνη της τηλεόρασης. Αυτή είναι η αλήθεια. Οι μάζες που εντυπωσιάζονται πιο εύκολα, πιστεύουν ό,τι βλέπουν. Και η μόνη λύση είναι να αλλάξει το κακό από τη ρίζα του. Να καλλιεργηθεί ο λαός, να αναπτυχθεί πνευματικά.

– Έξοχα! φώναξε ο πρόεδρος. Με διαφωτίσατε πλήρως. Και μου αρέσει η πρόταση με την οποία τέλειωσε ο τρίτος ομιλητής. Ότι όλα είναι θέματα καλλιέργειας. Μήπως τελικά το κλειδί δεν το 'χουνε αυτοί που αποσκοπούν στο κέρδος, αλλά εμείς οι ίδιοι;

– Βεβαίως και μπορεί ν' αλλάξεις κάτι με την παιδεία! Αλλά πες μου, την παιδεία ποιος την προσφέρει; τον ρώτησε η Φερενίκη.

– Το κράτος!

– Δηλαδή, σοβαρά τώρα πιστεύεις Οδυσσέα, οι καθηγητές που έχουμε θα μορφώσουν τα παιδιά; Αυτοί οι αμόρφωτοι και απαίδευτοι στην πλειοψηφία τους θα μεταφέρουν γνώση, θα προσφέρουν μόρφωση;

– Απόλυτα σωστά! ενίσχυσε ο δημοσιογράφος την επιχειρηματολογία της. Εμάς μας προσφέρθηκε στο σχολείο το μέγιστο: Η κλασική παιδεία. Αυτή μας όξυνε την κρίση. Αυτή οικοδόμησε το σύστημα αξιών μας. Αυτή μας μύησε στα ιδεώδη της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ανδρείας και της αρετής. Και στο κάτω κάτω της γραφής μπορούμε να παρακολουθήσουμε κι ένα κείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Να απολαύσουμε την αισθητική του!

Ο πρόεδρος χαμογέλασε καλосυνάτα.

– Σπύρο, φοβάμαι ότι συγχέουμε την επιθυμία με την πραγματικότητα. Δεν θα με πείσεις, ότι αυτό που διδαχθήκαμε στο σχολείο, ήταν κλασική παιδεία.

Ορνιθοσκαλίσματα ήταν! Ούτε διεισδύσαμε στο αρχαίο πνεύμα, ούτε τους αναλύσαμε. Κάτι φτωχούς κανόνες γραμματικής και συντακτικού μάθαμε. Και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, που έκαναν πολλούς να μισούν τους αρχαίους Έλληνες. Σαν να υπήρχαν για να βασανίζουν τα παιδιά!

– Δεν αντιλέγω! Βλακώδης και ανεπαρκής ήταν ο τρόπος που μας δίδαξαν. Αλλά μας δίδαξαν έναν Όμηρο, έναν Θουκυδίδη, έναν Ηρόδοτο. Μάθαμε ότι ο Αριστοτέλης ήταν Σταγειρίτης. Αν ρωτήσεις σήμερα τους νέους, τι είναι ο Αριστοτέλης, θα σου απαντήσουν ότι δεν υπάρχει κανένας μπασκετμπολίστας μ’ αυτό το όνομα!

Γέλασαν όλη με την τελευταία φράση του δημοσιογράφου και με την ευκαιρία άρχισαν να τρώνε μερικές μπουκιές. Ξαναϋψώσαν τα ποτήρια για το εις υγείαν.

– Νιώθω μεγάλη πίκρα, είπε ο Οδυσσέας, γιατί σήμερα, που κάπως ανέβηκε και οικονομικά το επίπεδο ζωής, δεν νιώθουμε την παραμικρή ανάγκη να πλησιάσουμε τους αρχαίους. Μας ενοχλεί μάλιστα ακόμα όταν άλλοι λαοί ασχολούνται μ’ αυτούς. Τους λέμε: Οι αρχαίοι είναι δικοί μας. Δεν σας επιτρέπουμε να ασχολείστε εσείς μ’ αυτούς, μην και μας τους βεβηλώσουν. Και τους θέλουμε εκεί, κλειδωμένους να μουχλιάζουν στο σεντούκι, και εμείς να καυχιόμαστε: ιδού ο θησαυρός μας, ιδού η πολιτιστική μας κληρονομιά, να ποιοι είμαστε...

– Για μένα τίποτε δεν είναι τυχαίο! είπε η γυναίκα. Αυτός εδώ ο λαός, ο λαός μας, είναι ατίθασος και ακατανίκητος. Χιλιάδες χρόνια διατηρεί τη γλώσσα του. Και δεν μπαίνει σε καλούπια. Πάρτε αυτόν τον αιώνα. Τρεις γενιές. Τρεις αγώνες. Η μια πολέμησε για τα οράματα της Μεγάλης Ιδέας, η άλλη για την Απελευθέρωση και η τρίτη κατά της δικτατορίας. Σου λένε, δεν γίνεται άλλο. Πρέπει να τον καθυποτάξουμε! Να όμως που δεν υποτάσσεται αυτός ο ανήσυχος λαός. Οπότε, λένε, θα τον αλλοτριώσουμε! Θα του αλώσουμε τη γλώσσα και τις αξίες του. Και θα τον μετατρέψουμε σε καταναλωτή. Θα πάψει να είναι πολίτης. Θα πέσει στην αγκαλιά μας. Θα ησυχάσουμε. Και θα μπορούμε επιτέλους να εφαρμόσουμε και στην περιοχή αυτή την πολιτική μας.

Ο πρόεδρος χαμογέλασε:

– Μη ξαφνιάζεσαι, Σπύρο! Η Φερενίκη λέει τις θεωρίες αυτές από τότε που ήταν φοιτητριούλα. Υπάρχουν, λέει, μυστικές οργανώσεις, που μας διαφεντεύουν. Αυτές που από το σκοτάδι κινούν τα νήματα. Κι αυτούς που εμείς βλέπουμε, ψηφίζουμε και μας κυβερνούν, είναι απλά μαριονέτες!

– Πάντως εγώ δεν θα απέκλεια τίποτε, είπε ο δημοσιογράφος Επιβεβαιώνω ότι η πολιτική ζωή βρίθει αχυρανθρώπων! Αυτοί που έχουν την πραγματική εξουσία προτιμούν να μένουν στο σκοτάδι ή, στην καλύτερη των περιπτώσεων, στο ημίφως. Από εκεί κανονίζουν τις μπίζνες τους. Και βάζουν τους καραγκιόζηδες που βλέπουμε εμείς να κάνουν την λάντζα... Είτε είναι αυτοί οι πολιτικοί. Είτε διοικητικοί. Είτε δικαστικοί. Είτε άλλου είδους εξουσίες. Δεν μου φαίνεσαι, Φερενίκη, παράλογη!

Ο Οδυσσέας άρχισε να ξεσηκώνεται.

– Φτάνει που ακούω είκοσι χρόνια τις περί σκευωριών θεωρίες! Βλέπω τώρα ότι αυτές αποκτούν και οπαδούς! Με συγχωρείτε, φίλοι μου, όμορφο είναι να φταίνε άλλοι για την κακομοιριά μας. Αυτοί φταίνε. Αυτοί οι ένοχοι. Εμείς τίποτε. Εμείς είμαστε μόνο τα θύματα. Αλλά ακόμα και το να είσαι θύμα σημαίνει ανικανότητα! Δεν είναι κοινά αποδεκτό, ότι μας κυβερνούν κατεξοχήν ανίκανοι άνθρωποι; Και όχι μόνο ανίκανοι. Αλλά, κατά πολύ μεγάλο μέρος, και αγράμματοι, και χωρίς ήθος, και ανυπόληπτοι! Πολλοί μάλιστα και ανεπάγγελτοι! Και δεν είναι αυτός ο ίδιος ο λαός που τους εκλέγει; Δεν χρειάζονται, φίλοι μου, σκευωροί απ’ έξω, εισαγόμενοι. Τη σκευωρία την κάνει ο ίδιος ο λαός. Αυτοπαγιδεύεται. Απ’ αυτούς που τον εξυμνούν για την δήθεν ωριμότητά του.

Η ασυνήθιστα επιθετική φρασεολογία τους καθήλωσε λίγο. Ο δημοσιογράφος ύστερα από μια γενναία γουλιά είπε:

– Ούτε και με σένα, Οδυσσέα μου, θα διαφωνήσω. Θα προσπαθήσω όμως να βρω τη ρίζα του κακού. Κοίταξε τις στατιστικές του ΟΟΣΑ. Εκεί βλέπεις ότι από εικοσιεννέα χώρες, η δική μας διαθέτει τα ολιγότερα λεφτά για την παιδεία. Όταν οι μαθητές της χώρας μας έχουν τον μικρότερο ετήσιο χρόνο πραγματικής διδασκαλίας. Όταν η χώρα μας έχει τους χαμηλότερα αμειβόμενους καθηγητές. Όταν, όταν... Πόσα όταν θέλεις να ακούσεις;

– Με έπεισες! Βρήκες μια αρχή. Αλλά για ένα βράδυ... φωτιστήκαμε με το παραπάνω. Ας τιμήσουμε στο εξής τα υπέροχα εδέσματα και τον κύριον κράσον.

– Πολύ σωστή σκέψη! ένιωσα να ξαναβρίσκει την ευθυμία της η Φερενίκη. Δέχομαι την κριτική σου, Οδυσσέα, για τις ξεθωριασμένες από εικοσαετίας θεωρίες μου. Δέξου κι εσύ όμως τα γεγονότα, τις καραμπινάτες αλήθειες αυτής της βραδιάς, που δεν τις άκουσες ολόκληρες, γιατί σκότιζε τον νου σου το άρωμα μιας ατσαλάκωτης γυναίκας. Ότι υπάρχει ένας ιστός της αράχνης που απλώνει το δίκτυο του πάνω από τη χώρα. Λέγεται διαπλεκόμενα! Και αποτελείται από όλους! Απ' αυτούς που σε χρησίμανε πρόεδρο μέχρι τους ιδιοκτήτες καναλιών και εφημερίδων και τον δημοσιογράφο της «Λάμψης» που σε συκοφαντεί στο πανελλήνιο, μέχρι τους αλήτες του ΟΙΕ που του δίνουν τις διαστρεβλωμένες πληροφορίες. Κι εσύ δεν είσαι τίποτα άλλο από μια φουκαριάρα μύγα, για να έρθει η αράχνη και να σε απομυζήσει με την ησυχία της, και να σε πετάξει μετά, άδειο κουφάρι, στο πάτωμα. Αν μου κάνεις αυτή την παραχώρηση, δέχομαι κι εγώ να ανακαλέσω τις αγαπητές μου θεωρίες...

– Ένα μηδέν για σένα!

– Αφού είναι έτσι, ας μην ασχολούμαστε με την αθερίνα, τον ένα, τον μικρό. Ας χτυπήσουμε τη γροθιά στο μαχαίρι. Το σύστημα, αυτός είναι ο εχθρός μας!

– Δεκτό! Συμβιβάζομαι με μια προσθήκη όμως. Πρώτα να βρούμε πώς χτυπάνε γροθιές στο μαχαίρι! Αν βρούμε το κλειδί, αν ανακαλύψουμε τον κώδικα, τότε είμαι μαζί σου!

– Σύμφωνα! του πρότεινε η Φερενίκη το χέρι.

— Γένοιτο!

Συνέχισαν το φαγητό συζητώντας. Ο δημοσιογράφος, ευχαριστημένος, τους αποχαιρέτησε. Ο Οδυσσέας παρακάλεσε τη Φερενίκη να μείνει για λίγο ακόμα.

– Αύριο στις δυο έκλεισε ο Κλεόβουλος συνάντηση με τον διευθυντή των τελωνείων στο γραφείο του στην Πειραιώς.

– Πάλι καλά που παρεμπιπτόντως μου το λες.

– Έχεις κάθε λόγο να με κριτικάρεις. Η επίσκεψη στους εκσυγχρονιστές μ' έβγαλε από τη ρότα μου...

Την έπιασε από το μπράτσο καθώς κατέβαιναν τις σκάλες να βγουν στο δρόμο. Ο πρόεδρος τράβηξε πεζός για την κρυψώνα του στο διαμέρισμα του Μπαταριά. Εκείνη πήρε ένα ταξί για το σπίτι της. Είχε ποθήσει να μείνει μια νύχτα κοντά στο παιδί και τη μάνα της, να αδειάσει για λίγο το μυαλό της από την άγρια πραγματικότητα που βίωνε, να ξαναγεμίσει τις μπαταρίες της.

Λίγο πριν τις δυο το απόγευμα, έφτασαν σχεδόν ταυτόχρονα στο τελωνείο.

–Τού τα 'ψαλα του διευθυντή! είπε ο Κλεόβουλος. Τόσοι απατεώνες γυρνούν ελεύθεροι, τού 'κραζα, ήταν ανάγκη να κυνηγήσεις τον φίλο μου;

Εκείνος ήταν απολογητικός.

- Λυπάμαι πολύ, κύριε πρόεδρε, αλλά δεν μπορείτε να φανταστείτε τι πίεση μας ασκεί το Υπουργείο Οικονομικών για να μαζέψουμε λεφτά.
- Και έπιασες τον μόνο άνθρωπο που δεν έφταιγε, τον κατηγορήσε ο Κλεόβουλος.
- Πράγματι, είναι παλιές αμαρτίες, δέκα χρόνια και βάλε.
- Δεν ήμουν τότε πρόεδρος εγώ!
- Το ξέρω! Το έψαξα. Αλλά ο νόμος λέει: Ευθύνεται και ο νυν πρόεδρος. Και ξέρετε, οι υπάλληλοί μου τηλεφώνησαν στον Οργανισμό και ζήτησαν να πληρώσουν τους δασμούς. Οι συνεργάτες σας όμως απάντησαν ότι ο Οργανισμός δεν έχει μία και να γίνει η δίκη.
- Α, πολύ ενδιαφέρον. Τόσο άφραγκοι πάλι δεν είμαστε. Έχουμε καταθέσεις πάνω από τέσσερα δισεκατομμύρια. Αλίμονο αν δεν μπορούμε να πληρώσουμε τους δασμούς.
- Ο τελωνειακός έμεινε εμβρόντητος.
- Απορώ και εξίσταμαι! Εγώ όμως έπρεπε να εφαρμόσω τον νόμο, και γι' αυτό έκανα τις δίκες.
- Εφαρμόστε εσείς τον νόμο και ας πάει μέσα και κανένας άδικα, τον δικαιολόγησε ο πρόεδρος. Κάποτε πρέπει να ισχύουν και αυτοί οι έρημοι οι νόμοι.
- Ο διευθυντής ένιωθε τώρα κάπως καλύτερα.
- Α! Δεν μπορείτε να φανταστείτε τι πιέσεις, τι τηλεφωνήματα και από ποιους δέχομαι καθημερινά για να κάνω τα στραβά μάτια. Αφού σκέφτηκα να βγω πρόωρα στη σύνταξη για να γλιτώσω απ' αυτήν την αφόρητη πίεση...
- Δεν καταλαβαίνω όμως πώς βγήκαν καταδικαστικές αποφάσεις, απορούσε η Φερενίκη.
- Κοιτάξτε, όταν ορίστηκε δικάσιμος περιμέναμε ότι θα έρχονταν οι δικηγόροι του Οργανισμού να ζητήσουν αναβολή της δίκης. Και βέβαια θα τους δινόταν. Ο Οργανισμός όμως περιφρόνησε το δικαστήριο. Δεν εμφανίστηκαν καν. Οπότε καταδίκασαν τον πρόεδρο ερήμην. Για τρεις υποθέσεις. Συνολικά έξι χρόνια άνευ αναστολής.
- Μήπως όμως δεν ειδοποιήθηκε ο Οργανισμός, ρώτησε ο πρόεδρος.
- Όχι, όχι, επέμεινε ο διευθυντής. Ειδοποιήθηκαν οι πάντες. Υπάρχει τζίφρα στην κλήση. Όχι ευανάγνωστη, αλλά υπάρχει.
- Δικό μου το λάθος! Θα έπρεπε να είχα φροντίσει να λειτουργεί ο Οργανισμός καλύτερα...
- Ύστερα ρώτησε την Φερενίκη:
- Τι σημαίνει άνευ αναστολής;
- Σημαίνει ότι ώσπου να βγει νέα απόφαση, ανά πάσα στιγμή συλλαμβάνεσαι.
- Καλές προοπτικές...
- Παρενέβη ο Κλεόβουλος, που διατηρούσε ακόμα το κέφι του.
- Μην φοβάσαι, δεν λειτουργεί το κράτος τόσο καλά όσο το τελωνείο.
- Αν όμως σπάσει ο διάλογος το πόδι του και λειτουργήσει; εξέφρασε την αγωνία της η Φερενίκη.
- Ε, τότε, Φερενίκη μου, εσύ θα του πηγαίνεις πορτοκάλια κι εγώ τον αγαπημένο του καπνό για να παρηγοριέται στη φυλακή.
- Είστε πραγματικοί φίλοι!
- Η Φερενίκη στράφηκε στον διευθυντή.
- Πρέπει να καταθέσω εφέσεις το ταχύτερο. Μπορώ νά 'ρθω αύριο για να δω τους φακέλους;
- Μπορούμε να το κάνουμε κι αλλιώς. Πάρτε τώρα τους φακέλους, κάντε φωτοτυπίες και φέρτε τους στο γραφείο μου αύριο πρωί.
- Αυτό με διευκολύνει πολύ. Ευχαριστώ.

- Μόλις καταθέσετε τις εφέσεις, δώστε και ένα αντίγραφο να 'χει ο πρόεδρος έτσι, αν στραβώσει κάτι...
- Αυτό όμως δεν τον καλύπτει!
- Το ξέρω. Αλλά, η αστυνομία μας έχει ανθρωπιά. Με λίγη καλή τύχη γλιτώνει.
- Από τύχη ο πρόεδρος έχει βουνό, παρατήρησε ο Κλεόβουλος.
- Χαιρέτησαν και έφυγαν από το γραφείο. Καθώς κατέβαιναν τις σκάλες, μίλησε ο Οδυσσέας στη Φερενίκη.
- Πώς τα εκτιμάς;
- Κοίταξε. Μέσα στη βδομάδα εγώ θα καταθέσω τις εφέσεις. Αυτές όμως δεν θα δικαστούν πριν από πέντε μέχρι έξι μήνες. Μέχρι τότε μπορείς ανά πάσα στιγμή να συλληφθείς. Έχουμε το ατού των εφέσεων, αλλά εξαρτάται από την κρίση των οργάνων...
- Κάτι είναι κι αυτό! και ευτυχώς που υπάρχουν κι εσύ, Κλεόβουλε, και βρίσκουμε άκρη.
- Αυτό, βέβαια, θα σου κοστίσει ένα τραπέζι! Αλλά θα το κάνεις άλλη φορά. Γενειοφόρος ή μη, και με την Φερενίκη μαζί. Τώρα όμως πρέπει να βιαστώ, γιατί με περιμένει πελάτης.
- Τους αποχαιρέτησε κι έφυγε βιαστικά.
- Η Φερενίκη ήταν αγανακτισμένη:
- Ο Οργανισμός είναι διάτρητος. Ότι καταδικάστηκες ερήμην δεν είναι παράλειψη, είναι σκευωρία!
- Το ξέρω. Και ξέρω και τον σκευωρό. Και θα έρθει και εκείνου η σειρά!
- Καλώς! Εγώ όμως πάω να δουλέψω. Και ελπίζω ότι από την άλλη βδομάδα θα μπορείς και εσύ, με λίγη καλή τύχη, να έρθεις πάλι σπίτι σου.
- Μακάρι! Μου έλειψε το σπιτικό μου, αλλά ιδιαίτερα εσύ. Πώς τα πήγες με το σκυλί;
- Δεν φεύγει από δίπλα μου μόλις περάσω την καγκελόπορτα. Φαίνεται ότι είναι δυστυχισμένη, η καημένη... Κάθεται με τις ώρες στην είσοδο του σπιτιού και περιμένει! Πάντως, τη βγάζω και καμιά βόλτα μέχρι την άκρη του άλσους.
- Άντε να ανταμώσουμε σύντομα!

9

Η Φιλύρα κοιτούσε τον απογευματινό τύπο. Ταράχτηκε μόλις διάβασε στην πρώτη σελίδα του «Ελεύθερου Τύπου»: «Το πόρισμα για την Ιονική-Αιολική είναι παραπεμπτικό». Στις εσωτερικές σελίδες αναφερόταν ότι, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, ο ανακριτής που διεξήγαγε την προκαταρκτική εξέταση για το σκάνδαλο της Ιονικής-Αιολικής έχει βγάλει παραπεμπτικό βούλευμα και το έστειλε στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών για την οριστικοποίησή του. Αμέσως φώναξε τη Νεφέλη.

- Κοίταξε εδώ τι γράφει!
- Φοβερό. Δεν το φανταζόμουνα αυτό. Πρέπει να κινηθούμε αμέσως!
- Παρακολούθησε τις ειδήσεις των 12 στον «Λάμψη». Αν είναι αλήθεια η είδηση της εφημερίδας, σίγουρα θα το έχει και ο ραδιοφωνικός σταθμός.
- Εκείνη έτρεξε στη Νομική Υπηρεσία και αναζήτησε τον διευθυντή.
- Οι εφημερίδες λένε ότι το βούλευμα είναι παραπεμπτικό.
- Δεν μπορεί να 'ναι έτσι. Ζούμε βέβαια στην Ελλάδα. Δεν είμαστε όμως Αφρική!
- Δεν ξέρω πού ζούμε ή πού δεν ζούμε. Ξέρω όμως ότι πρέπει κάτι να κάνουμε.

– Θα ενεργήσω αμέσως. Εάν το βούλευμα είναι στο Συμβούλιο για έγκριση, σημαίνει ότι δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί. Δεν μπορεί να έχουνε τυφλωθεί τόσο... Κάποιος μονόφθαλμος θα υπάρχει για να οδηγήσει στην αλήθεια.

– Έχουν δει τόσα τα μάτια μου. Αλλά, εν πάση περιπτώσει, τον πρόεδρό μας πρέπει να τον προστατέψουμε.

– Εντάξει, την καθυσύχασε.

Η Φερενίκη ζούσε μια σχετικά ευχάριστη στιγμή μια και είχε μαζί της και τον Δημητράκη της, που από καιρό ήθελε να βγάλει βόλτα την Ρόζυ, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Ελαφρώς αναστατωμένη και με λίγο τρεμάμενη φωνή η Νεφέλη της είπε τα καθέκαστα.

Τα λόγια της γραμματέως την τάραξαν.

– Ενημέρωνέ με σε παρακαλώ, για όποια εξέλιξη υπάρξει. Και θα σε πληροφορώ και εγώ για ό,τι διαπιστώσω.

– Καλώς.

Έπεσε σε λογισμούς. Τι κάνω τώρα; Να του το πω από το τηλέφωνο αποκλείεται. Ποιος ξέρει πώς θα το πάρει και τι θα κάνει. Και αν του τη δώσει; Έτσι κι αλλιώς, είναι φοβερός στην οργή του...

Και κοίτα σύμπτωση! Μια φορά πήρα μαζί μου το παιδί μου, και θα βρεθούμε σε μη ελεγχόμενες καταστάσεις. Το τελευταίο που επιθυμώ είναι να γίνει το παιδί μου μάρτυρας βίαιων γεγονότων.

Ο Δημητράκης φαινόταν να το απολαμβάνει. Κρατούσε την αλυσίδα του σκυλιού και περπατούσανε πάνω – κάτω τον δρόμο. Την εντυπωσίασε πώς αυτό το τόσο μεγάλο και δυνατό ζώο υπάκουε στην εντολές του μικρούλη της.

Ίσως, να μην είναι όλα τα πράγματα τόσο δύσκολα όσο φαίνονται, στοχάστηκε.

Πήρε μια πρώτη απόφαση: Πρέπει τουλάχιστον να είμαι κοντά του όταν το μάθει.

Θα του πω να έρθει εδώ! Να συγυρίσουμε τάχα το σπίτι, μιας και τηλεφώνησε ο Τάσος ότι έρχεται με τον γερο-Παλαμίδα αύριο. Πάλι όμως αμφέβαλε: Κι αν τύχει κι έρθει η αστυνομία να τον συλλάβει; Ε, σήμερα θα έρθει; Τόσο καιρό δεν φάνηκε... Κι ύστερα, αφού το βούλευμα είναι παραπεμπτικό, έτσι κι αλλιώς θα τον συλλάβουν. Ας τον πιάσουν τότε σαν κύριο στο σπίτι του. Στον δρόμο είναι χειρότερα. Μπορεί να προσπαθήσει να ξεφύγει και να τον πυροβολήσουν. Θεός φυλάξοι!

Τα σκέφτηκε όλα ακόμα μια φορά από την αρχή και κατέληξε στο συμπέρασμα: Το μικρότερο ρίσκο το έχει στο σπίτι. Και είμαι κι εγώ δίπλα του. Τον πήρε στο κινητό του.

– Οδυσσέα, αύριο έρχονται ο Τάσος και ο γερο-Παλαμίδης. Θα μπορούσες να έρθεις να συγυρίσουμε λίγο τα δωμάτιά τους; Νομίζω μπορούμε να το διακινευνεύσουμε. Άλλωστε, καταθέτω αύριο το πρωί τις εφέσεις! Οπότε, μάλλον μπορείς να κυκλοφορείς ελεύθερα...

– Ω, Φερενίκη, μου κάνεις τη μεγαλύτερη χαρά! Σιχάθηκα να παίζω αυτό το κρυφτούλι. Παίρνω ταξί και έρχομαι!

Την έπιασε ένα μικρό τρέμουλο μόλις τελείωσε το τηλεφώνημα. Θεέ μου, να μας βγει μόνο σε καλό... Αλλά πώς να τα σταματήσω τώρα όλα; Μάλλον βιάστηκα. Και τί να κάνω τον Δημητράκη;

Σηκώθηκε, έβγαλε από το μπαρ ένα μπουκάλι Μεταξά κι έβαλε σ' ένα ποτήρι μέχρι τη μέση. Ήπια μια γουλιά, ήπια και μια δεύτερη. Αλλά πάλι δεν μπορούσε να ηρεμήσει. Αποφάσισε να κάνει κι αυτή περίπατο με το σκυλί και τον γιό της. Έβαλε γρήγορα μπουφάν και αθλητικά παπούτσια και βγήκε στον δρόμο. Με το που την είδε το σκυλί πήδησε όλο χαρά πάνω της.

– Ρόζι, ο Οδυσσέας, έρχεται ο Οδυσσέας!

Το σκυλί συνέχιζε να χοροπηδάει. Διέσχισαν τον πλατύ ασφαλτόδρομο και πήραν το μονοπάτι για το άλσος. Εκεί την άφησαν ελεύθερη. Η Ρόξι, παρά τη συνήθειά της να τρέχει ανάμεσα στα πεύκα όταν την έβγαζε περίπατο ο Οδυσσέας, δεν απομακρύνθηκε από κοντά τους. Πήγαινε λίγα βήματα μπροστά και τους περίμενε. Μετά έπαιρνε μυρουδιές από το χώμα, έτρεχε λίγο πίσω και ύστερα ερχόταν και βάδιζε δίπλα τους.

Ο περίπατος κράτησε περίπου μισή ώρα. Αποφάσισε να περιμένουν έξω και πήγαιναν πάνω κάτω, ώσπου είδαν ότι ένα ταξί ήρθε και σταμάτησε στην στροφή του ασφαλτόδρομου και της δικής τους οδού.

Με το που βγήκε ο Οδυσσέας από το αμάξι, έτρεξε το σκυλί κατά πάνω του, παρασύροντας το παιδάκι, που όμως έτρεχε μαζί χωρίς να πέσει. Η ρόξυ πήδηξε στο στήθος του. Της χάιδευε και της ξαναχάιδευε το κεφάλι.

— Μπράβο, Δημητράκη που μπορείς και οδηγείς τη ρόξυ, είπε και χάιδεψε και εκείνου τα μαλλιά.

Έβαλε μετά τον μικρό να καθήσει στους ώμους του, πήρε την αλυσίδα του σκυλιού, και οι τρεις μαζί κατηφόριζαν προς το σπίτι.

Σε λίγο τους έφτασε η Φερενίκη, που δεν μπορούσε να κρατήσει τα δάκρυά της.

— Πολύ καλή υποδοχή! είπε και τη φίλησε.

— Με το που είπα στη Ρόξι «Ο Οδυσσέας» δεν κρατιόταν. Την βγάλαμε βόλτα να ξεδώσει και να ηρεμήσει.

— Είστε όλοι υπέροχοι! Μα προπαντός ο Δημητράκης, που χαίρομαι που επιτέλους τον γνωρίζω από κοντά.

— Ήθελα να πάω βόλτα την ρόξυ!

— Πολύ καλά κάνεις. Αλλά να έρχεσαι συχνά, γιατί η ρόξυ θέλει να κάνει περίπατο κάθε μέρα και εγώ δεν έχω πάντα καιρό.

— Θα έρχομαι κάθε μέρα μετά από το σχολείο!

— Πολύ καλό αυτό, Δημητράκη. Θα με βοηθήσεις πολύ!

— Όχι, πάντως κάθε μέρα, γιατί έχεις και μαθήματα. Αλλά τώρα θα αφήσεις το σκυλί, γιατί έκανε πολύ τρέξιμο και θα πας στον κομπούτερ του προέδρου να παίξεις. Εμείς πρέπει κάτι να συζητήσουμε.

— Μπορώ να παίζω μέχρι το φαγητό;

— Βεβαίως.

Ο Δημητράκης έτρεξε περιχαρής στο δωμάτιο της κόρης του προέδρου.

Ο Οδυσσέας είδε το ποτήρι με το ποτό.

— Έξοχα! Ας πιούμε κάτι, σήμερα είναι μέρα χαράς.

Γέμισε ένα ποτήρι μέχρι τη μέση.

— Πόσο χαίρομαι που είμαι πάλι σπίτι!

— Για να είμαι ειλικρινής, δεν ήπια από χαρά. Οι εξελίξεις τρέχουν σήμερα. Με πήρε πριν λίγο η Νεφέλη και μου είπε ότι βγήκε το πόρισμα...

Την κοίταξε διερευνητικά.

— Λένε, αλλά δεν είναι διασταυρωμένο, λένε ότι είναι παραπαικτικό.

Η ματιά του σκοτείνιασε για μια στιγμή. Όμως την έπιασε πάλι από τους ώμους, την έσφιξε λίγο πάνω.

— Ας μη μας χαλάσουν το κέφι! Όλα στον καιρό τους...

Κάθισε στον καναπέ.

— Έλα, Φερενίκη. Ψηλά τα ποτήρια. Πότε έρχεται ο ξάδελφος με τον γέροντα;

— Αύριο το μεσημέρι!

— Πολύ χαίρομαι γι' αυτό! Ξέρεις τι είναι να έχεις φίλους κοντά σου τέτοιες στιγμές...

— Κι εγώ χαίρομαι που θα τους γνωρίσω. Τους αγάπησα πριν τους δω.

Ύστερα έπεσε ο Οδυσσέας σε περισυλλογή.

– Ώστε έγινε κι αυτό! Το βούλευμα είναι παραπεμπτικόν!

– Ως δικηγόρος δεν το καταλαβαίνω! Έγινε μία έντιμη πράξη σ’ αυτήν τη χώρα, και τρελάθηκαν όλοι...

– Τελικά αυτό είναι το λάθος μου. Ίσως να μη τους ταιριάζει που κάναμε μία σωστή δουλειά! Χαλάμε έτσι την πιάτσα. Άρα πρέπει να τιμωρηθώ. Για να μην τιμωρηθούν όλοι οι άλλοι για τις παρανομίες τους.

Σηκώθηκε και βημάτιζε στην τραπεζαρία.

– Λες αυτό να είναι η αιτία;

– Δυστυχώς, είμαι νομικός, δεν είμαι ούτε κοινωνιολόγος, ούτε οικονομολόγος. Δηλώνω πλήρη αδυναμία να καταλάβω αυτά. Πάντως, νομικά, κάτι τέτοιο είναι απαράδεκτο!

– Ξέρεις κάτι; Κοντός ψαλμός αλληλούια. Πηγαίνω στη φωλιά του λύκου!

– Δηλαδή;

– Πηγαίνω στον ανακριτή. Να μάθω τί είναι αλήθεια και τί είναι ψέμα.

Για μια στιγμή πέρασε από το μυαλό της η σκέψη να προσπαθήσει να τον κρατήσει; Αλλά ήξερε ότι αυτό ήταν μάταιο. Κανείς δεν μπορούσε να του αλλάξει τη γνώμη όταν έπαιρνε μια απόφαση.

– Πρέπει να τα κάνεις όλα μόνος σου;

– Όλα πρέπει να τελειώνουν μια μέρα!

Πήρε το σακάκι του, τα κλειδιά του αυτοκινήτου, βγήκε από το σπίτι, μπήκε στο τζιπ και με νευρικό ξεκίνημα οδήγησε προς την κεντρική λεωφόρο.

Έτρεχε ολοταχώς προς τα δικαστήρια. Προσπέρασε και μερικά κόκινα φανάρια. Μ’ αυτά θα ασχολούμαι τώρα; Εδώ ο κόσμος καίγεται... δηλαδή εγώ! Αλλά ό,τι είναι να γίνει ας γίνει. Δεν αντέχω άλλο να περιμένω. Η αναμονή είναι χειρότερη από την ίδια τη συμφορά. Αρκετά πια κυνηγητό, κρυψόνες, μεταμφιέσεις. Και για ποιο λόγο άραγε; Για να είμαι ο εαυτός μου. Αυτός που είμαι και θέλω να είμαι, και όχι όπως με θέλουν οι άλλοι, υποταγμένο, προσκυνημένο, εξάρτημά τους. Μεγάλο το τίμημα. Ακριβά πληρώνω την ελευθερία μου. Και είμαι ακόμη στην αρχή. Η ουσιαστική δίωξη αρχίζει τώρα. Θα την αντέξω; Πρώτη φορά νιώθω πραγματικά διωκόμενος. Με φοβίζει λιγάκι. Αλλά δεν λυπάμαι. Κι ούτε θα ήθελα να είναι αλλιώς. Νιώθω πόνο και οργή. Θα ήθελα να ξεσκίσω κάποιους... να τους στρίψω τον λαιμό, να τους πατήσω το λαρύγγι. Έτσι για να καταλαγιάσει ο θυμός μου. Όμως δεν τους μισώ. Φουκαράδες του κερατά είναι όλοι, δέσμοι του εαυτού τους, και αλλοτριωμένοι. Κι αν σκεφτείς το παρελθόν τους...

Κοντά στα δικαστήρια άφησε το αμάξι του. Σχεδόν τρέχοντας έφτασε στην Ευελπίδων και μπήκε γρήγορα στο γραφείο του ανακριτή.

Η γραμματέας, του είπε ότι ο ανακριτής την ημέρα αυτή είχε έδρα και δεν μπορούσε να τον δει.

– Πέστε μου, σας παρακαλώ, πού θα μπορούσα να απευθυνθώ σχετικά με ένα βούλευμα που αναφέρεται στην Ιονική-Αιολική;

– Πηγαίνετε στο γραφείο του Διευθυντή. Αριστερά σας, απέναντι από την κυρίως είσοδο.

Εκεί πάλι δεν ήταν κανείς, εκτός της γραμματέας.

– Βρίσκεται κάπου εδώ κοντά. Καθίστε, σας παρακαλώ, να τον περιμένετε.

Κάθισε δίπλα από την γυναίκα. Τα μάτια του περιπλανήθηκαν στο απλό δωμάτιο. Χωρίς καμία διακόσμηση, στο πλάι η ταπετσαρία λίγο φθαρμένη, και πάνω από το γραφείο του ανακριτή η εικόνα του Χριστού. Ο Χριστός με το ξανθό γενάκι τον κοιτούσε καλόβουλα.

- Πάλι καλά που είναι χαμογελαστός!
 - Τι είπατε;
 - Ότι η εικόνα του Χριστού μας χαμογελάει.
 - Μα προσπαθούμε να κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε.
 - Θα μείνω για λίγο όρθιος, γιατί ήμουν πολύ ώρα οδηγώντας στο αυτοκίνητο. Αν περάσει ο Διευθυντής, παρακαλώ ενημερώστε με.
 - Κανένα πρόβλημα.
- Περίμενε έξω από την πόρτα περίπου ένα τέταρτο, όταν είδε ένα ψηλό, μαυριδερό να μπαίνει.
- Ο κ. Προϊστάμενος ήρθε!
 - Είμαι ο Πρόεδρος του Οργανισμού Ιδιωτικοποίησης Επιχειρήσεων. Με ενημέρωσαν σήμερα ότι έχει εκδοθεί το πόρισμα σχετικά με την προανάκριση για την Ιονική-Αιολική. Το γράφει μία εφημερίδα και το μεταδίδουν και κάποιοι ραδιοφωνικοί σταθμοί.
 - Γι' αυτό δεν θέλω ποτέ να έχω εδώ δημοσιογράφους! Είπε ο Προϊστάμενος με θυμό.
- Ο πρόεδρος τον κοίταξε χωρίς να μπορεί να καταλάβει τι σημαίνει αυτό.
- Αυτοί οι δημοσιογράφοι γράφουν ό,τι τους κατέβει! Το άκουσα κι εγώ. Λένε ότι το πόρισμα είναι παραπεμπτικό! Πώς το ξέρουν αυτοί, αφού δεν το ξέρω εγώ;
 - Πρέπει να συμπεράνω ότι δεν έχει ακόμη εκδοθεί το πόρισμα;
 - Σαφώς όχι! Γιατί εάν είχε βγει, θα το είχα!
 - Εντάξει. Δεν θέλω να σας απασχολώ άλλο. Γεια σας!
 - Γεια σας, απάντησε με βροντερή φωνή ο προϊστάμενος.
- Κατευθύνθηκε αμέσως στον τηλεφωνικό θάλαμο να επικοινωνήσει με την Φερενίκη.
- Λάθος! την καθυσάχασε. Το παραπεμπτικό πόρισμα υπάρχει μόνο στη φαντασία και στις επιθυμίες κάποιων δημοσιογράφων.
 - Ξαναβρίσκω τη γη κάτω από τα πόδια μου...
 - Έρχομαι σε λίγο και φέρνω το αγαπημένο μας γλυκό. Κάνε μόνο εσύ έναν καφέ.
- Έφτασε ευδιάθετος με μια μηλόπιτα που πήρε από το ζαχαροπλαστείο της γειτονιάς.
- No news, good news.
 - Μου τηλεφώνησε η γραμματέας σου και μου είπε ότι οι αλήτες στον Οργανισμό γιορτάζουν και χορεύουν, έχουν σαμπάνιες, χαβιάρια και σολομό. Έρχεται ο Περιμήδης να μας τα πει από κοντά.
 - Με σαμπάνιες και χαβιάρι λοιπόν... Σκέψου τι θα κάνουν όταν βγει και είναι παραπεμπτικό.
- Ένωσε ένα σπάνιο συναίσθημα, μείγμα από οργή και αγανάκτηση.
- Πώς φτάσαμε μέχρι εδώ, Φερενίκη. Τι φοβερό έγκλημα... Να δώσουμε ψωμί σε ανέργους. Και να φέρουμε στο Δημόσιο επτά δισεκατομμύρια δραχμές. Αυτός ο τόπος τελικά δεν έχει προκοπή!
- Η γυναίκα ήπιε μια γουλιά καφέ και έφαγε ένα κομμάτι μηλόπιτα. Έμειναν βουβοί. Χτύπησε το κουδούνι στην πόρτα του κήπου. Ήταν ο Περιμήδης. Του άνοιξε, τον έμπασε στο σπίτι και του πρότεινε να καθίσει στο τραπέζι. Η Φερενίκη έφερε καφέ και γλυκό.
- Τουλάχιστον υπάρχει και ένας από αυτόν τον Οργανισμό, που θα λυπηθεί αν με κλείσουν μέσα.
 - Κάνεις λάθος, πρόεδρε. Πολλοί θα λυπηθούν. Ακόμη και αυτοί που δεν τους ταίριαζε, ότι προχωρούσες με τόσο γοργά βήματα στις ιδιωτικοποιήσεις, θα λυπηθούν.
 - Άκουσα, Στέφανε, ότι γλεντάνε.

– Πρόεδρε, είναι όλοι και όλοι τέσσερις,. Και είναι παλιά αμαρτία. Είναι αυτοί που τους κάνατε πέρα γιατί εμπόδισαν τις ιδιωτικοποιήσεις.

– Αρκούν και τέσσερις για να κάνουν το κακό!

– Δεν μπορούν όμως να αλλάξουν το γεγονός ότι ποτέ δεν δούλεψε τόσο αποτελεσματικά ο Οργανισμός, όσο κατά την διάρκεια της δικής σας προεδρίας.

– Και; Ποιον ενδιαφέρει αυτό; Αν δεν απατώμαι και εσύ δούλεψες σκληρά και αποτελεσματικά πριν μερικά χρόνια. Και ανταμείφθηκες με μια ντουζίνα κατηγορίες σε βαθμό κακουργήματος!

– Όχι ντουζίνα, πρόεδρε, δεκατρία κακουργήματα, παρακαλώ. Με αυτό ανταμείφθηκα για τις υπηρεσίες που προσέφερα στο Μέγα Σοσιαλιστικό Κίνημα της Ελλάδας. Και που τις πρόσφερα ύστερα από αίτημα των πρωτοκλασάτων στελεχών μας...

Γιατί, λοιπόν, να είμαι εγώ πιο τυχερός από σένα;

Ήπие ακόμα ένα φλιτζάνι καφέ και ύστερα στράφηκε στον συνεργάτη του:

– Δεν σε έχω ρωτήσει μέχρι τώρα, αλλά, έτσι όπως ήρθαν τα πράγματα, μου κάνεις τη χάρη, Στέφανε, να μου πεις, τι είχε γίνει με εσένα τότε.

– Να σου το πω, πρόεδρε! Ιανουάριος του 1990. Ήταν στα γενέθλια του γιου μου, κι εγώ δικαζόμουν. Ο τέως ιδιοκτήτης της Χαρτοποιίας, στον οποίο εγώ δούλεψα για πολλά χρόνια, και με απέλυσε τέλος του '82, ημέρα της επετείου του Πολυτεχνείου.. Το Υπουργείο Βιομηχανίας, εκείνη την εποχή είχε κάνει μια καταγγελία για κάποιες ατασθάλιες. Και εμένα με χρησιμοποίησε το Ελληνικό Δημόσιο σαν μάρτυρα. Και μετά, που έπεσε η σοσιαλιστική κυβέρνηση, και έγινε κυβέρνηση η αντιπολίτευση, μου τραβάνε ξαφνικά μια μήνυση, για ψευδομαρτυρία, για δεκατρείς διαφορετικές περιπτώσεις ψευδομαρτυρίας. Με είχαν και με δικάζαν τρεις μέρες. Αισθανόμουν χειρότερος από έναν εγκληματία. Φαντάσου λοιπόν εμένα μόνο μου, ξαφνικά, όταν με είχαν εγκαταλείψει όλοι, να προσπαθώ να βρω μάρτυρες, για να αποδείξω ότι πριν πέντε χρόνια, δεν είπα ψέματα. Ευτυχώς βρέθηκαν δυο τρεις φίλοι να με υπερασπιστούν. Ένας μου κρατούσε πίσω το χέρι και μου έλεγε: «Στέφανε κουράγιο. Είμαι δίπλα σου!». Είχα ζητήσει βοήθεια από τους τότε Γενικούς και Ειδικούς Συμβούλους του Υπουργείου, νά 'ρθουνε να με υποστηρίξουν. Αυτοί μου είπαν: «Στέφανε έχεις δίκιο, αλλά είμαστε επαγγελματίες. Αν είναι δυνατόν, μη μας εμπλέκεις». Είχαν γίνει στο μεταξύ επίκουροι καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές, κανείς τους δεν δεχόταν να βοηθήσει. Λοιπόν, υπέστην αυτήν την επίθεση. Αλλά είναι χαρακτηριστικό το εξής. Καθώς εξελισσόταν η δίκη, υπήρχε ένας εισαγγελέας, ένα νεαρό παιδί, το οποίο κατάλαβε το πρόβλημα και επί δυο μέρες αγόρευε, προσπαθώντας να ανατρέψει τα επιχειρήματα δυο καθηγητάδων, να τους ανατρέψει με υπομονή μία προς μία, όλες τις κατηγορίες. Εκείνη την ώρα λοιπόν είπα: «Δεν μπορεί. Υπάρχει δικαιοσύνη! Υπάρχει Θεός». Ο δικός μου δικηγόρος όμως με προσγειώνει: «Μην βιάζεσαι, την απόφαση δεν τη βγάζει ο εισαγγελέας. Τη βγάζει το δικαστήριο!». Εγώ όμως, Οδυσσέα, είχα μια αυτοπεποίθηση. Το λέω και ανατριχιάζω. Κοιτούσα την εικόνα του Χριστού. Και μου φάνηκε, θα στο πω και θα κλάψω, μου φάνηκε ότι μου χαμογελούσε! Και εκείνη την ώρα είπα: «Τελείωσε, μη φοβάσαι, το κερδίσαμε!». Και πραγματικά, την επόμενη, η απόφαση, στις τρεις τα ξημερώματα της τρίτης μέρας, ήταν παμπηφεί αθώος! Εγώ πιστεύω στα θαύματα! Και θα σου πω και κάτι, Οδυσσέα, εγώ έχω τέτοια βιώματα, από το Άγιον Όρος, όπου ήμουν τεχνικός σύμβουλος πριν έρθω στον Οργανισμό, που δεν μου επιτρέπουν να αμφιβάλλω. Μπορεί ο καθένας να έχει τις απορίες του. Εγώ, όμως, δεν δικαιούμαι να αμφιβάλλω.

Δάκρυα κυλούσαν από τα μάτια του Στέφανου.

– Πες μου, Στέφανε, γιατί μας τα κάνουν αυτά;

— Εάν ήμασταν ένα μέρος αυτής της κοινωνίας, δεν θα μας πείραζε κανένας. Επειδή δεν δεχόμαστε να είμαστε μέρος αυτού του συστήματος, μας αποβάλλουν. Εάν είχαμε ταυτιστεί μ' αυτούς, θα περνούσαμε ζωή χαρισάμενη. Είναι παγκόσμια πρακτική, τους ανθρώπους που αγωνίζονται και θίγουν συμφέροντα να τους κοπανάνε.

— Μα, Στέφανε, πού οδηγεί αυτό;

— Τώρα πιάνεις την ουσία, πρόεδρε. Το πιο σημαντικό στη ζωή είναι ένα: Να κάνεις το βράδυ τον απολογισμό σου, και μετά να πέφτεις στο κρεβάτι και να κοιμάσαι τον ύπνο του δικαίου!

— Στέφανε! Πόσο ακριβά πλήρωσες το στήσιμο του Σοσιαλισμού στη χώρα μας...

— Πού τον είδες τον σοσιαλισμό, πρόεδρέ μου; Ας γινόταν αυτό και ας καθόμουν μέσα. Ο μπελάς είναι ότι μας εξαπάτησαν. Δώσαμε την ψυχή μας για ένα άδειο πουκάμισο. χ

— Η ψυχή μας για ένα άδειο πουκάμισο! Στέφανε, μου έδωσες την χαριστική βολή! Έδειξες ότι είναι όλα λάθος και για λάθος στόχο.

Ο επισκέπτης γέλασε ελαφρά.

— Πρόεδρε, μπορείς να μου πεις ό,τι θέλεις. Ένα ξέρω εγώ. Εσύ δεν θα γονατίσεις ποτέ. Θα βρεις και την αιτία και τη λύση!

— Θα χαιρόμουν αν ήμουν τόσο αισιόδοξος όσο εσύ!

— Εγώ δεν είμαι αισιόδοξος, πρόεδρε. Εγώ γνωρίζω!

— Καημένη Στέφανε, πόσα υπέφερες! Αλλά, πες μου, πώς φτάσαμε ως εδώ; Φοιτητές βγήκαμε στους δρόμους για την αναγέννηση της κοινωνίας. Είκοσι χρόνια αργότερα γίναμε οι ίδιοι εξουσία. Μα άρκεσαν λίγα χρόνια για να μας στριμώξουν στη γωνία! Πες μου, τι κάνουμε τώρα πια;

— Κοίταξε, Οδυσσέα! Το πώς φτάσαμε εδώ, άσε να το πούμε άλλη φορά, γιατί πρέπει να πάρω την κόρη μου από το αεροδρόμιο. Αλλά για το τι πρέπει να κάνουμε, μπορώ να σου πω τη γνώμη μου. Πρέπει να γίνουμε ρεαλιστές! Πρέπει να παραδεχτούμε πως δουλέψαμε λάθος. Ριχτήκαμε σαν μονομάχοι στη φωτιά για ν' αλλάξουμε τον κόσμο. Και το πληρώσαμε! Ας γίνουμε ρεαλιστές, Οδυσσέα. Ας μιμηθούμε τους αντιπάλους μας. Τι κάνουν αυτοί; Πλέξανε ένα δίχτυ με τηλεοράσεις, ραδιόφωνα, τσιράκια διαπλεκομένων και μας πιάνουν μ' αυτό έναν έναν και μας κάνουν με τα κρεμμυδάκια. Ε, λοιπόν, Οδυσσέα, μια είναι η λύση. Να φτιάξουμε το δικό μας δίχτυ. Δεν χαθήκαμε, δεν αλλοτριωθήκαμε όλοι! Εμείς οι δυο, οι πέντε, οι δέκα, οι εκατό! Και θα ξέρει ο κάθε πού... που τα βάζει μαζί μας ότι έχει ν' αντιμετωπίσει παλικάρια. Αντρωμένα παλικάρια! Που πολέμησαν δεκαετίες και μάθανε να πολεμούν! Μπορούμε να το κάνουμε αυτό; Αυτό είναι η λύση. Όλα τ' άλλα είναι καταστροφή. Κακοί καιροί για μονομάχους, στο ξαναλέω, Οδυσσέα!

— Αν αυτό είναι η λύση, Στέφανε, τότε αυτό να κάνουμε. Να βρεθούμε και να μετρηθούμε. Να ξέρουμε πόσοι μείναμε! Και να δούμε τι κάνουμε...

— Οδυσσέα, αυτό είναι το μόνο βήμα που μετράει, όλα τ' άλλα είναι χαμένη υπόθεση. Ηρωικές πράξεις χωρίς αντίκρυσμα. Και δεν χρειαζόμαστε ήρωες. Χρειαζόμαστε νίκες! Νίκες που θα φτιάχνουν καλύτερη αφετηρία για το επόμενο βήμα. Μεγαλώσαμε Οδυσσέα! Δεν μας επιτρέπεται πια να γινόμαστε βορά κανενός.

— Πολύ σωστά!

— Τότε άκουσε εμένα! Πρέπει να προστατεύσεις τον εαυτό σου. Κινήσου, και ξέρεις πώς, μην βρεθείς ένα πρωί στον Κορυδαλλό. Καί τότε θα είμαστε ένας λιγότερο! Εγώ από τη μεριά μου θα κάνω ακόμα μια κίνηση και θέλω να έχω γι' αυτό εκ των προτέρων την έγκρισή σου. Θα παρουσιάσω στον Ανακριτή για συμπληρωματική κατάθεση. Από τότε που απέχεις απ' τα καθήκοντά σου, κάποια πράγματα ξεδιαλύναμε. Και πρώτο και καλύτερο πάνε να ανατρέψουνε στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΙΕ την απόφαση για την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής. Θα

πάω λοιπόν στον Ανακριτή και θα καταθέσω ότι όλες αυτές οι καταγγελίες του ραδιοφώνου και των εφημερίδων ήταν ενέργειες των διαπλεκόμενων που αποσκοπούσαν στην ανατροπή της ιδιωτικοποίησης. Και δεν υπάρχει καλύτερη απόδειξη από τη ματαίωση της απόφασης που πάνε να πάρουν. Κακώς πάνε να σου φορτώσουν για σκάνδαλο την πιο τολμηρή πράξη ιδιωτικοποίησης, την οποία μάλιστα έκανες καθ' υπόδειξη της Κυβέρνησης. Αυτά θα πάω να καταθέσω και όποιον πάρει ο χάρος...

– Σ' ευχαριστώ, Στέφανε. Είσαι παλικάρι! Και σου υπόσχομαι κι εγώ από τη μεριά μου ότι δεν θα γίνω εύκολη βορά κανενός...

– Αλλά τώρα πρέπει να φύγω.

– Ευχαριστώ. Και να μας ξανάρθεις σύντομα.

Στο μπαρ του «17» στο Κολωνάκι, ο Κοπρομυγάκης είχε πάλι την τιμητική του. Ήταν, ως συνήθως, όλοι συγκεντρωμένοι στη δεξιά μεριά. Κερνούσε απανωτά ούισκι και αγόρευε γεμάτος περηφάνια.

– Μετά το φάγωμα του Ακανθιώτη, έλεγε με δαιμονική έκφραση ικανοποίησης στα μάτια, να μου τρυπήσετε τη μύτη αν μέσα στην εβδομάδα δεν ανατρέψω την απόφαση για την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής.

Απολάμβαναν όλοι τα ποτά τους και μεγάλωνε μέσα τους η ελπίδα ότι θα έρθουν καλύτερες μέρες γι' αυτούς αν ο Κοπρομυγάκης πάρει το πάνω χέρι. Όμως, εκείνον, κάτω από την εν μέρει πραγματική και εν μέρει προσποιητή χαρά, τον έτρωγε μια έγνοια. Καθυστερούσαν οι εξελίξεις στο πολιτικό πεδίο. Ήσαν σαφώς μετρημένες οι μέρες του Προέδρου του κόμματος και Πρωθυπουργού. Είχε εισαχθεί και πάλι στο νοσοκομείο. Αυτή τη φορά όμως το ιατρικό ανακοινωθέν δεν μιλούσε για εξετάσεις. Μιλούσε για επεμβάσεις που θα γίνουν μόλις σταθεροποιηθεί η κατάστασή του. Ποιος τώρα τα πιστεύει αυτά... Και γιατί κουβαλούν τους καρδιολόγους από τα πέρατα του κόσμου, όταν έτσι κι αλλιώς βρίσκεται σ' ένα από τα καλύτερα νοσοκομεία της Ευρώπης. Όλοι καταλάβαιναν ότι φτάνει το τέλος! Γι' αυτό άλλωστε μαζεύονταν βουλευτές και κομματικοί στο νοσοκομείο. Για να ευχηθούν τάχα καλή ανάρρωση στον πρόεδρο. Κουραφέξαλα. Ζυμώσεις έκαναν. Ζυμώσεις και παζάρια. Το ανησυχητικό για τον Κοπρομυγάκη ήταν ότι η διαδοχή του προέδρου από τον Μορφονιό είχε βαλτώσει και οι μετοχές του Φίληθου συνεχώς ανέβαιναν. Αν στραβώσει το πράγμα και πάρει το χρίσμα ο Φίληθος τότε τι γίνεται; Δεν με σώζουν ούτε Θεοί ούτε δαίμονες. Θα είμαι ο πρώτος που θα σταυρώσει ο Φίληθος. Παραήταν χοντρό το παιχνίδι... Και ουαί και αλίμονο στους συκοφάντες, όταν είναι από τη λάθος μεριά...

Σκέφτηκε να ζητήσει από τον Μορφονιό να διαπραγματευτεί την ασυλία του, αν χαλάσει η μαγιά και κερδίσει τη διαδοχή ο Φίληθος. Αλλά δεν τολμούσε να του το αναφέρει, γιατί θα προδινόταν ότι δεν πίστευε στη νίκη του. Ένιωθε έτσι μια βαθιά αβεβαιότητα, παρ' όλη την ευθυμία στο μπαρ. Ακόμα και το τρίτο ούισκι δεν κατάφερε να τον απαλλάξει από τις εφιαλτικές σκέψεις. Η ματιά του σκοτείνιασε περισσότερο.

Και σαν να μην έφταναν αυτά, είχε και προβλήματα με την γραμματέα του, που του ζητούσε εδώ και τώρα να επιστρέψει στην πρωτέρα της θέση, λες και αυτός, επίσημα, διοικούσε τον ΟΙΕ... Δεν αντέχει, λέει, σαν τη λέπτρα, να είναι κλεισμένη στο χώρο του αρχείου, παρέα με τα ντουβάρια. Κι όταν εμφανίστηκε μετά μερικές μέρες στο γραφείο της, μ' ένα γενναίο δώρο για να την κατευνάσει, εκείνη τον έλουσε δεόντως.

– Μέρες σε ψάχνω. Κι εσύ ούτε φωνή ούτε ακρόαση...

– Δεσποινίς μου, έψαχνα κι εγώ...

– Τι να ψάξεις εσύ; Εγώ κάνω όλη τη δουλειά.

– Έψαχνα γι' αυτό! είπε και της έδωσε, κορδωμένος κατά το συνήθειό του, τη θήκη που είχε μέσα το ολόχρυσο περιδέριο.

Αυτή όμως τον κοιτούσε οργισμένα και ούτε άγγιζε το κουτί με το κόσμημα. Χαμογελαστός τότε αυτός, το άνοιξε και το έβαλε κάτω από τη μύτη της. Εκείνη το κοίταζε με περιφρόνηση, του έδωσε μια με την αριστερή της παλάμη και του φώναξε θυμωμένα:

– Τι είναι αυτό, η αμοιβή μου για τους φακέλους; Ή για τα πέντε χρόνια που είμαι γκόμενά σου; Μήπως η αποζημίωση για τις δυο προτάσεις γάμου που απέρριψα εξ αιτίας σου;

Άρον-άρον μάζεψε το ακριβό κόσμημα ο Κοπρομυγάκης και εγκατέλειψε το γραφείο, πριν εκείνη ανάψει περισσότερο και γίνει ρεζίλι των σκυλιών.

Εκείνο όμως που δεν γνώριζε ήταν ότι το κακό δεν σταμάτησε με το φευγικό του. Η γυναίκα, μέσα στην απογοήτευσή της, κάλεσε στο τηλέφωνο τον δημοσιογράφο Πύρο Καρά.

– Είμαι η γραμματέας του Κοπρομυγάκη...

– Λεβεντιά μου. Είσαι καταπληκτική. Με βοήθησες πολύ με τη δουλειά σου.

– Εμένα όμως δε με βοηθάει κανείς!

– Επ! Επ! Εγώ έκανα ολόκληρο ρεπορτάζ για σένα. Και ζήτησα να αποκατασταθεί η εις βάρος σου αδικία. Και να γυρίσεις αμέσως στην παλιά σου θέση.

– Όμως κάθομαι ακόμα με το κεφάλι στον τοίχο.

– Δεσποινίς μου, στο λόγο της τιμής μου, από αύριο θα βρίζω γι' αυτό τον Ακανθιώτη, όχι από τις δώδεκα το μεσημέρι, αλλά από τις οχτώ το πρωί.

– Γιατί δεν βρίζετε καλύτερα τον Κοπρομυγάκη;

– Τι λες ρε κορίτσι μου; Παλάβωσες;

– Εγώ όχι! Η Ελλάδα, που παραβλέπει τα πλείστα σκάνδαλα και πολεμάει την πιο τίμια ιδιωτικοποίηση.

Ο δημοσιογράφος τα είχε χαμένα.

– Δεσποινίς μου, σοβαρολογείς;

– Όσο ποτέ άλλοτε!

– Και τι ζητάς τώρα από μένα; Να κάνω εκπομπή και να πω ότι ο Ακανθιώτης που με τόσο αγώνα εκπαρθύρωσα είναι τίμιος άνθρωπος; Μα θα αυτοαναιρεθώ...

– Δεν αυτοαναιρείσθε! Ξεσκεπάζετε τους συκοφάντες, τα κακώς κείμενα αυτής της χώρας. Αυτούς που τ' αρπάζουν χοντρά για να εμποδίζουν να πάει μπροστά η χώρα.

Ο δημοσιογράφος άρχισε να συνέρχεται από την έκπληξή του.

– Δεν ακούγεται άσχημα. Μια βδομάδα αφιερωμένη στους συκοφάντες... γιατί όχι; Δημοσιογραφία κάνω. Δηλαδή δημοσιογραφία του κερατά, αλλά τέλος πάντων. Ενδιαφέρον θά 'χει. Και αφορά και τον τόπο... αλλά, δεσποινίς μου, πρέπει να πατώ σε γερό σανίδι. Αυτή τη φορά θέλω πραγματικά ντοκουμέντα!

– Θα τα έχετε! Ατράνταχτα. Μόνο λίγη υπομονή. Κι εκεί που οι άλλοι θα κοκορεύονται ότι τα κατάφεραν όλα μια χαρά, θα σας δώσω εγώ υλικό να τους σφάξετε με το μπαμπάκι.

– Πω, πω, ξεφυσούσε ο δημοσιογράφος. Τελικά δεν έπαθε ο Ακανθιώτης το καρδιακό και θα το πάθω εγώ!

Η γραμματέας το απολάμβανε κιόλας για τους μπελάδες που θά 'βαζε στον προϊστάμενό της.

Ωστόσο, στο μπαρ, ο Κοπρομυγάκης προσπάθησε να απομακρύνει από τις σκέψεις του τον καβγά με την γραμματέα και να επικεντρώσει την προσοχή του στον πρόεδρο.

Το καλύτερο είναι, συλλογίστηκε, να στήσει καμιά ακόμα παγίδα, αν αυτό δεν απαιτεί ιδιαίτερο κόπο. Έτσι, αν στραβώσει κάτι και δεν πάνε όλα κατ' ευχήν.

Καθώς τον πλησίασε ένας δημοσιογράφος του βιομηχανικού ρεπορτάζ, που έγραφε συχνά για την υφαντουργία, τον πήρε από το χέρι και, προσφέροντάς του ένα ουίσκι, τον πήγε κάπως απόμερα:

– Ένα ουίσκι με πολύ Ακανθιώτη για σένα!

– Θα το πιω μόνο αν δεν είναι πλέον πρόεδρος.

Ο Κοπρομυγάκης, προσποιούμενος ότι είναι απόλυτα σίγουρος, του είπε.

– Άκου! Έγραψαν οι εφημερίδες ότι το πόρισμα είναι παραπεμπτικό! Ο Ακανθιώτης πάει μέσα.

– Το τι γράφουν οι εφημερίδες, χλεύασε ο δημοσιογράφος, στα παλιά μου τα παπούτσια. Έχεις πόρισμα να μου δώσεις; Αν όσα γράφω εγώ αλήθευαν, θα έπρεπε η Ελλάδα να είχε χαθεί δέκα φορές από πρόσωπου γης!

Ο Κοπρομυγάκης άρχισε να εκνευρίζεται. Άκου να τον αμφισβητούν!. Πήρε μια βαθιά ανάσα και κατέβαλε κάθε προσπάθεια να είναι πειστικός.

– Το καλό που σου θέλω, άκουσέ με. Το πόρισμα είναι παραπεμπτικό. Και θα το πάρεις πρώτος εσύ! Απλά, για να δεις πόσο εγώ σε αγαπάω και σε φροντίζω, σου δίνω ακόμα ένα σκανδαλάκι, ώστε να έχεις ένα δημοσιευματάκι την ερχόμενη Κυριακή. Αποκλειστικά. Θα σου το περάσει στο φαξ αύριο η γραμματέας μου.

– Και ποιο είναι το σκάνδαλο;

– Ένα καραμπινάτο, που οδηγεί τον Ακανθιώτη κατευθείαν στον ανακριτή για ποινικό αδίκημα. Γιατί ο Ακανθιώτης έδωσε δάνειο σαράντα εκατομμυρίων στην Έριον, εταιρεία φαλιρισμένη. Κανένας Δούναβης δεν μπορεί να τον ξεπλύνει.

– Καλό αυτό! Μάλλον δεν θα τη γλυτώσει.

– Βλέπεις... του έκλεισε το μάτι ο Κοπρομυγάκης.

Τσούγκρισαν τα ποτήρια τους. Ο ενθουσιασμός στο μπαρ μεγάλωνε...

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΟΡΕΙΑ

1

Το τρένο για την Αθήνα μπήκε στην τρίτη πλατφόρμα του σταθμού της Θεσσαλονίκης. Μεγαλόπρεπο, φρεσκοβαμμένο γκρι και κόκκινο, με μια χρυσαφιά λουρίδα πάνω από τα παράθυρα. Το βαγόνι της πρώτης θέσης στάθμευσε κάτω από το κρεμαστό τετράγωνο ρολόι. Ο μεσόκοπος άνδρας με την μπλε φορεσιά, βοήθησε τον κατάμαυρα ντυμένο γέροντα ν' ανέβει τα δυο σκαλοπάτια του βαγονιού. Ύστερα, κουβάλησε και τις αποσκευές τους, ένα μαύρο σάκο κι ένα δερμάτινο δισάκι.

Στη μέση του βαγονιού βρήκαν τις θέσεις τους. Κάθισαν ο ένας απέναντι στον άλλο και χαιρόντουσαν την λιτή κομψότητα του χώρου. Ο συνοδός του τρένου πέρασε πάλι στην πλατφόρμα και έκλεισε την πόρτα. Ακούστηκε η αναγγελία αναχώρησης και εκείνο άρχισε να κυλάει απαλά πάνω στις ράγες. Στην αρχή αργά. Ύστερα όλο και επιτάχυνε. Όταν βγήκαν από την πόλη, ανέπτυξε την πλήρη του ταχύτητα. Ήταν εντελώς αθόρυβο και αναπauτικό.

– Μωρέ Τάσο, είπε ο γέροντας, τι χαρά Θεού που είναι έτσι το ταξίδι!

– Α! έλαμψε η μεγαλοπρεπής φαλάκρα του άνδρα, είναι απόλαυση. Είναι καινούργια τρένα, ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Θα απλώσουμε την αρίδα μας και θα κάνουμε χάζι στη διαδρομή. Ακούμπα μόνο την πλάτη σου στο κάθισμα, να ξεκουραστούν τα κοκαλάκια σου.

– Θα το κάνω. Αληθώς, το ταξίδι από το χωριό στη Θεσσαλονίκη με στραπατσάρισε.

– Ναι! Ήταν πολλές οι στροφές και τα λεωφορεία είναι της απόσυρσης...

– Δεν κατάλαβα, γιατί δεν ήθελες να πάμε με το ταξί σου τουλάχιστον μέχρι την Θεσσαλονίκη. Δεν θα μαρτυρούσαμε έτσι...

– Ξέρεις, εγώ είμαι πιο μοντέρνος κατσαπλιάς από εσένα. Και κάνω τις δουλειές με πολύ πονηριά! Έπρεπε να δει όλο το χωριό το φευγιό μας. Και με τον ίδιο τρόπο θα επιστρέψουμε. Όμορφοι κι ωραίοι, με τις αποσκευές μας και με δώρα για τους δικούς μας. Σάμπως μας έμεινε και κανένας; Αλλά κάποιος θα βρεθεί. Έτσι θα είμαστε υπεράνω πάσης υποψίας, που λένε. Στην Αθήνα, αν αυτοί οι κόπανοι τον καταδικάσουν, θα νοικιάσω ένα αυτοκινητάκι, θα πάρω τον Οδυσσέα και θα έρθω μαύρα μεσάνυχτα στο λιμάνι του χωριού και εκεί θα τον βάλω στην τράτα του γαμπρού μου και ξημερώματα θα τον πάει στον Άθωνα, στη σκάλα του Αγίου Νείλου. Εκεί έχουν οι αγιογράφοι σου το μουλάρι που φέρνει τις κουμπάνιες. Θα το καβαλικέψει, κι εκείνο θα τον ανεβάσει στο κελί. Κι εκεί δεν τον βρίσκει καμιά από τις λέρες που τον πήραν από το κατόπι... Εγώ ταξιδεύω τη νύχτα και το πρωί φτάνω στην Αθήνα. Κατάλαβες γέροντα; Και δυο μέρες αργότερα, κουρασμένοι και ξεθεωμένοι, γυρνάμε στο χωριό, και βρίζουμε δυνατά: «Η Αθήνα είναι κόλαση. Μόνο ένα μπουρλότο την σώζει...».

– Μπράβο σου! Τέλειο σχέδιο! Σατανικό! Εύχομαι να μην έχεις τον σατανά και μέσα σου.

– Όχι έναν, δέκα σατανάδες έχω μέσα μου! Και πιο υψηλόβαθμους από αυτούς που έχουν εκείνοι που μας κουμαντάρουν.

Το τρένο πέρασε πάνω από τα τρία ποτάμια που διασχίζουν την εύφορη πεδιάδα της Θεσσαλονίκης, άφησε δεξιά την απαλή οροσειρά των Πιερίων και τραβούσε ολοταχώς προς τον Όλυμπο. Φάνηκαν πρώτα οι δυο τεράστιοι όγκοι του μεγαλοπρεπούς βουνού, βαθυπράσινοι, με τις χιονισμένες κορφές τους ν' αστράφτουν στον πρωινό ήλιο κι ανάμεσά τους να ξεχωρίζει το στεφάνι, ο θρόνος του Δία, μία

ράχη σαν γιγάντια πολυθρόνα όπου ακουμπούσε την πλάτη του ο θεός. Πάνω τους απλωνόταν ένας καταγάλανος λαμπρός ουρανός.

Ο γέροντας δεν χόρταινε τη μαγεία του τοπίου.

– Πώς αστράφτουν οι κορφές του Ολύμπου, Τάσο. Παλάτια θεών... Καταλαβαίνεις πόσο ευσεβείς ήταν οι πρόγονοί μας; Έρχονταν να πεθάνουν στους πρόποδες του Ολύμπου, να είναι κοντά στους θεούς.

– Γιατί, μήπως άλλαξε τίποτε; Και τα δικά μου ζουλάπια στο αντάρτικο, μόλις τρύπωναν κάτω από την Βελέντζα, έκαναν τον σταυρό τους. Πάντως εγώ, όπως ξέρεις γέροντα, με το θείο δεν τα πάω και τόσο καλά. Αλλά δεν έχω παράπονο. Δυο φορές τον χρειάστηκα στη ζωή μου τον Θεό. Μια φορά όταν τραυματίστηκα στον Ροδόλειβο του Παγγαίου και μια φορά όταν περνούσα τα βασανιστήρια της Μακρονήσου. Μα δεν έχω παράπονο. Και τις δυο φορές έβαλε το χέρι του! Δεν με πούλησε.

– Αντιλαμβάνεσαι πόσο απύθμενη είναι η αγάπη του Θεού, αφού ευσπλαχνίζεται ακόμα και έναν άπιστο σαν και σένα;

– Δεν είμαι και τόσο άπιστος όσο νογάς. Απλώς ακολουθώ άλλον δρόμο. Εσύ προσεγγίζεις από τον Θεό τον άνθρωπο. Εγώ προσεγγίζω από τον άνθρωπο τον Θεό. Άφησε στον Τάσο τη διερευνητική του ματιά και σιώπησε.

Το τρένο έτρεχε ολοταχώς καταπάνω στον ορεινό όγκο, σαν να ήθελε να τον κόψει κάθετα στα δυο. Μα καθώς πλησίασαν πολύ κοντά, σχίζεται στη μέση, οι πλαγιές του υποχωρούν δεξιά κι αριστερά, παραμερίζουν, και αφήνουν χώρο για τον Πηνειό, που κυλούσε ανάμεσά τους τα γκριζοπράσινα νερά του.

– Τα Τέμπη! φώναξε ο άνδρας.

Το τρένο έκοψε λίγο την ταχύτητά του και προχώραγε πλάι πλάι με το ποτάμι. Ιτιές, πλατάνια, βελανιδιές και πεύκα δίπλα δίπλα αρμονικά, δροσιζόνταν στα νερά και εκτινάζονταν στα ύψη και από τις δυο όχθες. Μύριες οι αποχρώσεις του πράσινου, βαθύ και ανοιχτό, ζαφειρένιο και γαλαζωπό. Στην αριστερή μεριά, μέσα από τα πυκνά φυλλώματα, διακρίνονταν κάθε τόσο τα μονοπάτια που οδηγούσαν κάτω, προς την όχθη και τις πηγές της Αφροδίτης, της Αθηνάς και της Αρτέμιδος. Οι όμορφες θεούλες ξεδίψαγαν στις πηγές τους όλα τα ζωντανά, ανθρώπους και τετράποδα, δίποδα και φτερωτά. Και δεξιά κάλυπτε τον ορίζοντα η βραχώδης πλευρά του Ολύμπου, γυμνή και απότομη, γιγαντιαία και απρόσιτη, γκρίζα και απειλητική, δείγμα αταλάντευτης στον χρόνο δύναμης και επιβολής.

– Τάσο, κοίταξε! Αυτό το ήσυχο ποταμάκι, ο Πηνειός, ροκάνισε έναν ολόκληρο Όλυμπο. Έκοψε στα δυο το πιο μεγάλο βουνό της χώρας. Για να ενωθεί με τη θάλασσα...

Ο άνδρας πήρε πάλι το ειρωνικό του χαμόγελο.

- Δεν είναι ήσυχο ποτάμι, είναι θεός! Έτσι τουλάχιστον πίστευαν οι παλιοί. Και δεν είναι τυχαίο που λάτρευαν τα ποτάμια για θεούς. Έχουν ασυνήθιστες δυνάμεις, αδάμαστες και ακατανίκητες. Τα νερά τους δίνουν ζωή. Το θέλεις κι αλλιώς; Είναι η ζωή! Αν ήταν πιο καθαρά θα τα λάτρευα ακόμη κι εγώ σήμερα!

Μόλις πέρασαν τα Τέμπη, ο γέροντας κοίταξε συλλογισμένος αλλά εύχαρις τον απέναντί του.

– Ρε Τάσο, πόσο όμορφη είναι η Μακεδονία. Και πόσο την αγάπησα...

– Γέροντα, κάτι μαγειρεύεις στον νου σου...

Εκείνος μειδίασε. Τότε ξεσκάλωσε το ημίπαλτό του ο Τάσος. Έβγαλε ένα μπλοκ και ένα στυλό και του τα έδωσε.

– Έλα, ξεφούρνισέ το!

Τα πήρε χαμογελώντας. Άρχισε αργά αργά να γράφει. Διάβασε και ξαναδιάβασε. Έκανε δυο τρεις διορθώσεις. Ύστερα το έδωσε στον Τάσο. Εκείνος έβαλε τα γυαλιά του και άρχισε να απαγγέλει.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Θαλασσίτης τραγουδιστής
βρήκα τ' ανέρωτο κρασί
αύρα Αιγαίου
Γλυκοφιλούσα γη.

Τα πεύκα σου με δρόσισαν
στο χρυσαφί λιμάνι
ήπια τ' αθάνατο νερό
γοργόνας προσκεφάλι

Ολύμπου αγέρι μυρωδάτο
μου φώτισε καρδιά και νου
αστράφτει μέσα μου ο λογισμός
γίνομαι ήλιος, γίνομαι φως.

Μετά χαμογέλασε παίρνοντας τη γνωστή του έκφραση όταν ήθελε να πειράξει κάποιον.

- Γέροντα, σε βλέπω να σε στήνουν αδριάντα οι Μακεδόνες.
- Παλιοχωρατά! Και τι να τον κάνεις τον αδριάντα; Έχει η πέτρα ψυχή;
- Μπορεί και να 'χει. Ποιος το ξέρει...

Ταξίδευαν δυτικά πλάι στον Πηνειό, με τα καταπράσινα σπαρμένα χωράφια από τα αριστερά του, τα ατελείωτα βοσκοτόπια δεξιά και τους τσομπάνηδες κάθε τόσο να οδηγούν ένα κοπάδι πρόβατα στη βοσκή. Ύστερα διέσχισαν στη μέση την πεδιάδα της Λάρισας. Σχεδόν επίπεδη, φρουρούμενη γύρω γύρω από οροσειρές γυμνών βουνών, αλλού καταπράσινα αλλού σταχτιά κι αλλού κατάμαυρα, με τα σπαρτά να κυματίζουν στο ελαφρό αεράκι. Χαλάρωνε την ψυχή τους η στοργική μάνα, γιομάτη φροντίδα και αγάπη για τα παιδιά της.

Μετά το πέρασμα του Ενιπέα ποταμού, στράφηκαν πάλι προς τον νότο, προς τα βουνά της Φθιώτιδας. Τότε πρόβαλε δεξιά τους η δαιδαλώδης οροσειρά των Αγράφων, με τις χιονισμένες κορφές του Φτέρη, του Ντελιδήμι, του Βουτσικάκι και του Καραβά να ξεχωρίζουν και να ατενίζουν τον ουρανό.

- Γέροντα, βλέπεις τ' Άγραφα! Την ανταρτομάνα. Εδώ έλαμψε το πιο βαρβάτο αντάρτικο. Χάθηκαν τα πιο λεβέντικα παιδιά.

Πλανήθηκαν τα μάτια του γέρου προς το τεράστιο βουνίσιο μεγαλείο με τις αμέτρητες βουνοκορφές. Ύστερα έξυσε λίγο με τον δείκτη του δεξιού του χεριού τον κρόταφό του.

- Για πες μου, Τάσο, πώς με τόσους λεβέντες να πολεμάνε, χάσανε οι δημοκρατικές δυνάμεις;
- Δεν κερδίζεις με μπόλικους ήρωες. Πρέπει να βρίσκεσαι και από τη σωστή μεριά. Από τη μεριά της νίκης. Εμάς μας εξαπάτησε η ηγεσία. Μας έλεγαν ότι οι σοσιαλιστικοί λαοί θα μας βοηθήσουν, θά 'ρθει ο Μόσκοβος να φέρει το σεφέρι, ενώ τα είχαν κάνει πλακάκια με τους Εγγλέζους. Εμείς πολεμούσαμε για ανεξαρτησία, όταν ο Στάλιν είχε συμφωνήσει να μείνει η Ελλάδα στη σφαίρα επιρροής της

Αγγλίας. Χυνόταν αδελφικό αίμα, καιγόταν ολόκληρη η χώρα, σκοτώνονταν τα νιάτα της χωρίς νόημα, για το τίποτε.

– Μα δεν βλέπατε το αιώνιο λάθος μας; Αντί να βασιστούμε στον εαυτό μας, βασιζόμασταν στην βοήθεια των έξω. Παγίδα είναι η βοήθειά τους!

– Πέρασαν οι εποχές των ηρωικών αγώνων και της ανεξαρτησίας. Η δικιά σου και η δικιά μου γενιά σφάχτηκαν άδικα, γιατί πίστευαν ότι μπορούν να φτιάξουν με τον ηρωισμό τους ιστορία. Η ιστορία ακολουθεί δικό της δρόμο. Όποιος το αγνοεί, ισοπεδώνεται. Θα έπρεπε να σκεφτόμαστε πολύ περισσότερο και να πολεμάμε πολύ λιγότερο. Γιατί, τελικά, η ιστορία ούτε φτιάχνεται ούτε κερδίζεται με πολέμους. Η ιστορία φτιάχνεται με το μυαλό. Αυτό πρέπει να καθοδηγεί τον πόλεμο. Αυτό δεν το καταλάβαμε εμείς σαν λαός. Ακούγαμε τον Τσόρτσιλ που έλεγε από τα ραδιόφωνα «Οι Έλληνες δεν πολεμούν σαν ήρωες, αλλά οι ήρωες σαν Έλληνες» και αγάλλιαζε η ψυχή μας. Σκοτωνόμασταν για το κλέος του Αχιλλέα. Και δεν αντιλαμβανόμασταν ότι ο πρώτος που θα μας πουλούσε μετά τον πόλεμο θα ήταν ο ίδιος ο Τσόρτσιλ. Έστειλε τους δικούς του να γκρεμίσουν κανένα γιοφύρι. Αλλά προπαντός για να μας ζέψουν ξανά στο ζυγό τους! Να μακελευτούμε μεταξύ μας, και να μας φορτώσει πάλι τον βασιλιά. Τον βασιλιά που μας είχε φορέσει πριν λίγα χρόνια τη δικτατορία του Μεταξά, κι έκλεισε τους δημοκράτες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τα ξερονήσια. Και με την επιστροφή του, εμείς που πολεμήσαμε τον ναζισμό και τον φασισμό, ξαναριχτήκαμε στις φυλακές. Αφού πρώτα περάσαμε τα κολαστήρια της Μακρονήσου. Αυτό το τέλος επιφύλασσε η χώρα μας και οι σύμμαχοί της στους αγωνιστές κατά του ναζισμού και του φασισμού.

Ο γέροντας έβγαλε το μαντήλι και σκούπισε το μέτωπό του.

– Καλά, Τάσο μου, με μας το ποίμνιο. Τι έκαναν οι ποιμενάρχες μας;

– Άσε τις ηγεσίες, αυτές πάντα καλά θα περνούν. Όταν εμείς σκοτωνόμασταν στα βουνά, ο βασιλιάς έπαιζε τένις στην Αίγυπτο και οι άλλοι ηγέτες παζάρευαν το ψητό της εξουσίας, όταν τελειώσει ο πόλεμος...

Τα μάτια του γέροντα σκοτείνιασαν.

– Τελικά και η δικιά σου γενιά και η δικιά μου προδώθηκαν... Δεν πολεμήσαμε και εμείς; Δεν χύσαμε το αίμα μας για τον λυτρωμό του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας; Και τι έγινε; Αυτοί που υπέγραψαν τη συνθήκη των Σεβρών για τον λυτρωμό του Ελληνισμού, αυτοί οι ίδιοι εξόπλισαν μετά τους Τούρκους για να μας κατασφάξουν. Κι όταν πια έπεφταν στη θάλασσα τα γυναικόπαιδα να γλιτώσουν, οι σύμμαχοί μας, που 'ταν ακόμη σύμμαχοι, τα πυροβολούσαν από τα πλοία. Κι ας ήταν η εκστρατεία στη Μικρά Ασία κοινή υπόθεση Ελλήνων και Συμμάχων. Άρα και η ευθύνη κοινή. Όπως έγραφε ο γέρο Βενιζέλος στον Τσόρτσιλ, Υπουργό Ναυτικών της Αγγλίας τότε. Ο Τάσος γέλασε πικρόχολα.

– Αυτό είναι η πολιτική! Τη δικιά σου γενιά την χρησιμοποίησαν για να φτάσουν οι σύμμαχοι με τα δικά σας όπλα στα πετρέλαια. Και όταν στριμώξατε τους Τούρκους, τα βρήκανε με τον Κεμάλ και τον εξόπλισαν για να κατασφάξει τον Ελληνισμό. Το ίδιο σενάριο επαναλαμβάνεται σε κάθε γενιά! Συμβάλλουμε στις νίκες των συμμάχων μας, μακελεύοντας τον λαό μας και μετά τρώμε από πάνω και μια καρπαζιά!

Ο γέροντας αναστέναξε βαθιά.

– Βέβαια, συνέχισε με το ειρωνικό του χαμόγελο ο Τάσος, δεν ευθύνονται μόνο οι ξένοι. Μην ξεχνάμε τις ευθύνες της ηγεσίας μας. Και της κάθε ηγεσίας... Αλλά μη φοβάσαι, δεν είμαστε ο μόνος μπουνταλάς λαός που προδόθηκε. Αν ξεφυλλίσεις την ιστορία, θα απορήσεις πόσοι λαοί πουλήθηκαν από τις ηγεσίες τους για ανείπωτα και ανομολόγητα συμφέροντα.

Μια λάμψη φάνηκε στα θλιμμένα μάτια του γέροντα.

– Εγώ, τελικά, Τάσο, πιστεύω ότι το λάθος μας ήταν ότι ξεφύγαμε από τον δρόμο του Θεού. Ο δρόμος του Θεού είναι ο δρόμος της αγάπης, της ειρήνης, της δικαιοσύνης. Όλοι είμαστε άνθρωποι, όλοι θα έπρεπε να είμαστε αδέρφια. Και όλα να τα προσπαθούμε με την ειρήνη. Το μέλλον είναι με την ειρήνη.

– Μη φαντάζεσαι, πως η ειρήνη φέρνει πρόοδο. Οι ίδιες ηγεσίες είναι και στον πόλεμο και στην ειρήνη. Και στην ειρήνη μας κορόιδεψαν εξίσου αισχρά. Δεν έχουμε τώρα είκοσι χρόνια ειρήνη; Πόσο προοδεύσαμε; Τι ανάπτυξη πετύχαμε; Στις επιστήμες, στα γράμματα, στις τέχνες, στην οικονομία, στην κοινωνία; Το μόνο που αναπτύχθηκε είναι η διαφθορά και εξακολουθεί να πηγαίνει σύννεφο... Σκέψου τα ποτάμια λεφτά που μπήκαν στη χώρα από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Τι έγιναν αυτά τα λεφτά; Γιατί δεν πιάσαν τόπο; Ποιος τα έφαγε;

– Κι ας ήταν μόνο αυτό, ρε Τάσο. Δεν βλέπεις τι γίνεται αν βρεθεί και κανείς πιστός που κάτι πάει να κάνει; Τον κυνηγούν και θέλουν να τον συντρίψουν! Όχι, σου λένε, δεν θ' ανοίξεις κλειστά εργοστάσια. Δεν θα δώσεις ψωμάκι στον άνεργο. Τα εργοστάσια θα τα πάρουμε εμείς, να τα κάνουμε οικόπεδα. Και εσένα που τόλμησες να κάνεις το σωστό, θα σε ρίξουμε στην πυρά. Τι κατάντια, Θεέ μου, να τρώνε τα πιο δημιουργικά μυαλά της χώρας... Και να τρέχουμε εμείς, τα γερόντια, να βάλουμε πλάτη για τον Οδυσσέα... Καμιά φορά, Τάσο, ταραζομαι και αμφιβάλλω. Εγώ, με την αδάμαστη πίστη, κολάζομαι και λέω μήπως τελικά επικρατεί το κακό;

– Έλα, τώρα, πολλά είπαμε γέροντα. Κλείσε λίγο τα ματάκια σου να ξαποστάσεις. Εγώ θα σε ξυπνήσω μόλις φτάσουμε στην Αθήνα. Θα δεις τον Οδυσσέα και θα χαμογελάσει πάλι η ζωή!

2

Παρά την ηλιόλουστη χειμωνιάτικη μέρα, γινόταν αισθητό στο πρόσωπο το δροσερό βοριαδάκι που κατέβαζε η Πάρνηθα και διαπερνούσε τις πλατφόρμες του σιδηροδρομικού σταθμού. Η Φερενίκη είχε σηκωμένο τον γιακά της και είχε χώσει τα χέρια στο μακρύ ροζ παλτό της. Ο Οδυσσέας φορούσε ένα χειμωνιάτικο ημίπαλτο με γούνα, και παρά την ελαφρά κοκκινισμένη μύτη του ένιωθε πιο άνετα στο κρύο.

Αισθάνονταν και οι δυο μεγάλη χαρά. Εκείνη ανυπομονούσε να δει πώς είναι οι δυο τους. Ο Τάσος θα είχε την ηλικία του πατέρα της. Ο Παλαμίδης του παππού που ποτέ δεν γνώρισε.

Είχαν φτάσει αρκετή ώρα πριν την άφιξη του τρένου και απολάμβαναν να πηγαίνουν πίσω-μπρος στην πλατφόρμα όταν χτύπησε το κινητό του. Από την άλλη άκρη της γραμμής η Φιλύρα τον ενημέρωσε:

– Τέλειωσε τώρα η συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου. Ανακάλεσαν την απόφαση ιδιωτικοποίησης της Ιονικής-Αιολικής.

– Καλά κρασιά! Ευχαριστώ, Φιλύρα.

Η Φερενίκη τον κοιτούσε με απορία.

– Η ανάκληση έγινε!

– Δεν καταλαβαίνω τον κόσμο. Πότε τελικά θα κάνουμε ένα βήμα μπροστά και θα μείνουμε σ' αυτό;

– Πές μου, σε παρακαλώ, Φερενίκη, γιατί τα κάναμε όλα αυτά; Συκοφαντούμαστε, βριζόμαστε, απολυόμαστε, διωκόμαστε και στο τέλος δεν γίνεται και η δουλειά! Γιατί οι αγώνες, γιατί οι οδύνες; Γίναμε ρεζίλι των σκυλιών στο πανελλήνιο. Για ένα τίποτε. Δεν είχαν αντοχές. Δεν είχαν αρχ... Δεν είχαν τα κότσια να αντισταθούν, να κάνουν το καθήκον τους.

Η Φερενίκη τον άφησε να ξεθυμάνει.

– Εσύ έκανες εκείνο που έπρεπε... Και μόνο αυτό αφορά εσένα! Η ανάκληση είναι δική τους ευθύνη. Δεν θα τη χρεωθείς εσύ. Ούτε και πρέπει να χολοσκάς για αλλωνών ενέργειες. Είμαστε εδώ για να υποδεχτούμε καλεσμένους. Θα λυπηθούν πολύ αν σε δουν σ’ αυτήν την κατάσταση.

Σκέφτηκε λίγο.

– Πρώτο βήμα διόρθωσης! Απενεργοποιώ το κινητό! Κάθε χτύπημά του είναι και μια καταστροφή. Και μια στενοχώρια. Δεύτερο βήμα. Σκεφτόμαστε θετικά: Έρχεται το τρένο, αφού πέρασε τον γερο-Όλυμπο, την Θεσσαλία με τα παχιά χωράφια, τα θρυλικά Άγραφα...

– Έτσι μπράβο! Και να, αυτό το ωραίο τρένο, με τους ωραίους σου φίλους, μπαίνει στην πλατφόρμα.

Ακούστηκε το διαπεραστικό τρίξιμο από το φρενάρισμά του και στη συνέχεια άνοιξαν οι πόρτες. Από την πρώτη θέση φάνηκε σε λίγο να κατεβαίνουν δυο άνδρες.

– Πάμε, ήρθαν. Αυτός είναι ο ξάδελφός μου.

Ο Τάσος βοήθησε να κατέβει κι ο γέροντας με το δίκοχο, σαν και αυτό που φορούσε ο Βενιζέλος. Στη συνέχεια κατέβασε και τις αποσκευές.

– Φερενίκη, να σου γνωρίσω το πιο μεγάλο κυπαρρίσι του χωριού μας!

Εκείνη προχώρησε και τον αγκάλιασε. Την φίλησε στα μαλλιά.

– Μεγάλο, αλλά κούφιο, παρατήρησε ο γέροντας.

– Ατράνταχτο! αντέτεινε ο πρόεδρος φιλώντάς τον.

– Αυτός είναι ο ξάδελφος μου. Από αυτόν μπορείς να μάθεις, τι έγινε με τους αγωνιστές που δεν είχαν την τύχη να πάνε έξω όπως ο πατέρας σου.

– Ωχ, πάλι με το σινάφι μπλέξαμε... Οδυσσέα, γιατί δεν φέρνεις και καμιά από τις άλλες; Να έχουμε και λίγες κόντρες... Πάλι μεταξύ μας θα τα λέμε;

Αγκάλιασε ύστερα και έσφιξε με τρυφερότητα την Φερενίκη.

– Μην τα παίρνεις τοις μετρητοίς. Εμένα μου αρέσουν τα χωράτά. Μια ζωή το κάνω αυτό.

Αγκάλιασε τον πρόεδρο σφιχτά κατόπιν, κοιτάχτηκαν πρόσωπο με πρόσωπο και του είπε με δυνατή φωνή.

– Ξάδερφε, λεβέντη. Έτσι θέλω να σε βλέπω! Ψηλά το κεφάλι! Και κατούρα τους...

– Το κεφάλι είναι ψηλά, μόνο που δεν ξέρω σε πόσο σίγουρο έδαφος πατώ...

– Θα δεις! Οι δυο παλαίμαχοι που κατέβηκαν από το τρένο, θα στήσουν φούρκα και παλούκι. Φωτιά και τσεκούρι για τους μαγαπόντηδες που χαραμίζεσαι.

Στράφηκε στη γυναίκα.

– Φερενίκη, τι όμορφο όνομα! Γιατί δεν σε είχαμε κοντά μας τότε που πολεμούσαμε;

– Οι πόλεμοι τώρα είναι πιο δύσκολοι και πιο ύπουλοι. Και τώρα χρειαζόμαστε τις νίκες πολύ περισσότερο.

Ο Οδυσσέας πήρε το δερμάτινο δισάκι του γέρου και ξεκίνησαν προς το αυτοκίνητο.

– Θα πάμε πρώτα στο σπίτι να ξεκουραστείτε λιγάκι. Και να φάμε και λίγο. Ύστερα, ανάλογα με τα κέφια, μπορούμε αν έχει ακόμα φως να κάνουμε μια βόλτα να δείτε την Αθήνα.

– Εγώ είμαι και κομμάτι παλιοσίδερο και δεν αντέχω πολλές πιέσεις. Ας μείνουμε απόψε σπίτι να σας δούμε.

– Εσύ είσαι παλιοσίδερο; ο Τάσος γέλασε. Εσύ περπατάς πιο καμαρωτός από μένα!

– Τι καμαρωτός. Έχω καθαλικέψει τα 92 χρόνια. Και πήρα μέρος σε τρεις πολέμους, το ’17, το ’22 και το ’40. Και από βόλια, κόσκινο το στήθος...

– Πολύ ωραία, πήρε τον λόγο ο Οδυσσέας. Τότε μένουμε μέσα. Θα δούμε όμως κανένα δύο πραγματάκια που βρίσκονται καθ’ οδόν.

Καθώς διέσχιζαν την λεωφόρο Καβάλας, έδειξε η Φερενίκη στους ταξιδιώτες μια νησίδα πράσινου εγκλωβισμένη σε πολυκατοικίες.

- Αυτή είναι η Ακαδημία του Πλάτωνα. Διαμορφώθηκε σαν χώρος αναψυχής για τους κατοίκους της περιοχής.
- Όχι μόνο! συμπλήρωσε ο Οδυσσέας. Γίνονται και εκδηλώσεις στον χώρο. Είχα την ευκαιρία πέρυσι να παρακολουθήσω μια σειρά διαλέξεων περί αρετής στον Πλάτωνα. Ο ξάδελφος ένωσε την ψυχή του να αναφτερώνει.
- Εδώ, σε αυτόν τον χώρο δασκάλευε ο Πλάτωνας, Φερενίκη;
- Εδώ! Κάτω από την πλούσια, σκιά των δέντρων.
- Δεν το χωρεί το νιονιό μου, πως αυτός είναι ο τόπος που τόσο σοφοί δίδαξαν. Και τόσο μαθητές μαθαίνανε τη σοφία τους ...
- Πρέπει να διατηρήθηκε σχεδόν 1000 χρόνια η Ακαδημία, παρατήρησε ο γέρο-Παλαμίδης. Το 529 μ.Χ. δεν την κλείσανε;
- Ναι, επιβεβαίωσε εκείνη. Με διάταγμα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Και αρκετοί δάσκαλοι ζήτησαν τότε καταφύγιο μέχρι και στην Περσία.
- Πες μας, θείε, υπάρχει θεία πρόνοια; ρώτησε ο Οδυσσέας. Πώς εξηγείς ότι αυτή η Ακαδημία αγοράστηκε με τα λεφτά που συγκέντρωσαν φίλοι του Πλάτωνα για λύτρα, για την εξαγορά του από δούλο στην Αίγινα; Ως γνωστόν, ερχόμενος από τις Συρακούσες πιάστηκε στην Αίγινα και ήταν να πουληθεί για δούλος. Ο Κυρηναίος Αννίκερις εξαγόρασε τον Πλάτωνα πληρώνοντας 30 μνας. Πλήρωσε και τον απελευθέρωσε. Οι φίλοι του μετά συγκέντρωσαν το ποσό για να το επιστρέψουν στον Αννίκερι. Αυτός αρνήθηκε να τα δεχτεί και με τα λεφτά αυτά αγοράστηκε η Ακαδημία όπου δίδαχτηκαν τη σοφία για σχεδόν χίλια χρόνια οι νέοι από Ελλάδα και από αλλού. Πες μου, θείε, τι είναι αυτό;
- Τώρα ρωτάς εμένα που εβδομήντα χρόνια ζωγραφίζω αγίους, αν υπάρχει Θεία Πρόνοια; Που κάθε πρωί προσεύχομαι για την κτίση του κόσμου; Αλλά είναι αυτά για εσάς τους μοντέρνους; Εσείς πιστεύετε ότι ο κόσμος έγινε με μια ζαριά. Και δεν είστε σε θέση να πείτε ούτε καν ποιος έριξε τα ζάρια. Πού να καταλάβετε εσείς ότι τον κόσμο αυτό, με όλες του τις ατέλειες, τον στηρίζουν στρατιές από αγαθά πνεύματα, ένα ολόκληρο πνευματικό σύμπαν, που αγρυπνούν, μας προειδοποιούν, μας συμβουλεύουν με θεία πληροφόρηση και μας προστατεύουν, σεβόμενα πάντα την ελεύθερη βούλησή μας. Και μιλώντας έτσι, εννοώ πρακτικά πράγματα, που συμβαίνουν στην καθημερινή μας ζωή. Τουλάχιστον σ' αυτούς που δεν αυτοακρωτηριάζονται και μπορούν να βλέπουν και με τα μάτια της ψυχής τους, που η καρδιά τους είναι καθαρή και δοχείον της θείας χάρης.
- Η Φερενίκη παρακολουθούσε με πολύ ενδιαφέρον τα λόγια του γέρο-Παλαμίδα. Όμως, στο πρόσωπό της διαγραφόταν ένα μεγάλο ερωτηματικό.
- Με συγχωρείτε που επιμένω... Όμως, μου είναι πολύ σημαντικό ν' ακούσω καθαρά την άποψή σας σ' αυτό το σημείο. Ποιος φτιάχνει την ιστορία, ο άνθρωπος με τις ατέλειές του ή κάποια άλλη δύναμη ή δυνάμεις, όπου και αν βρίσκονται; Υπάρχει ή δεν υπάρχει θεία πρόνοια;
- Ο Παλαμίδης της χαμογέλασε καλοσυνάτα.
- Τι μιλάμε για την θεία πρόνοια όταν εμείς οι άνθρωποι μπορούμε να αλλάξουμε τα μελλούμενα; Αλλά μπορεί να καταλάβει ο άνθρωπος της πόλης αυτό που καταλαβαίνει ακόμα και ένας γέρος με κουρκουτιασμένο σαν το δικό μου μυαλό; Εσείς κλείσατε την ψυχή σας. Σας αφήνουν εσάς οι υλιστικές και κοσμικές αργοσχολίες να συλλάβετε το πνεύμα; Το άπειρο και άχρονο. Το πανταχού παρών και τα πάντα πληρών. Ακόμα και την αμπαρωμένη καρδιά σας, που ζητάει να την ανοίξει. Να μπει μέσα σας και να σας χαρίσει τα πλούτη του. Να γίνετε οι ίδιοι πνεύματα και μικροί θεοί. Που ακόμα και την συμπαντική ροή επηρεάζουν!
- Κι εγώ πολλές φορές, θείε, διερωτώμαι: μας κυβερνάει το χάος; Ή υπάρχει κάτι το σταθερό, το αιώνιο; Τέλος πάντως υπάρχει μια πυξίδα, υπάρχει μια προστασία;

– Αυτά για σας τους κοσμικούς είναι ψιλά γράμματα, χαμογέλασε ο γέροντας. Μένει χρόνος και τόπος στο μυαλό σας για να ασχοληθείτε εσείς με το θείο; Να μάθει να εξαρτάς τον εαυτό σου από την θεία πρόνοια; Να αντιληφθείτε την ανθρώπινη άγνοια; Και να κατανοήσετε τη σημασία της ευσέβειας, που σε οδηγεί στη σωστή επιλογή; Και πως πέφτεις στην ύβρη όταν απομακρύνεσαι από το θείον...

– Χρόνο για να σκεφτούμε αυτά, μάλλον δεν έχουμε... Αλλά καταπονούμαστε μια ζωή για να αντιμετωπίσουμε τις συνέπειες.

Όταν έστριψαν δεξιά, προς βορρά της εθνικής οδού, ανέλαβε και πάλι η Φερενίκη την ξενάγηση:

– Αριστερά μας είναι ο Κηφισός. Κάποτε, όπως διηγείται στους διαλόγους του ο Πλάτωνας, καθόταν στα γάργαρα νερά του, δρόσιζε τα πόδια του και φιλοσοφούσε κάτω από τη βαθιά σκιά των δέντρων. Σήμερα θα ήταν αρκετά επικίνδυνο να προσπαθήσει κανείς να κάνει το ίδιο.

Ήταν αργά το μεσημέρι όταν έφτασαν στο σπίτι. Ο ήλιος είχε διανύσει τον μισό δρόμο ανάμεσα στον Διόνυσο και στην Πάρνηθα και κινούνταν σταθερά προς δυσμάς. Οι ευκάλυπτοι δημιουργούσαν ένα απαλό τείχος που μισόκρυβε το λευκό σπίτι.

– Αυτό είναι το κελί μας! είπε ο Οδυσσέας ανοίγοντας το πορτάκι τού κήπου. Ξεχάστε την Αθήνα. Εδώ είμαστε τόσο ήσυχα όσο και στο χωριό.

– Ωραία! ωραία! Και δεν σου κρύβω, πολύ το φοβόμουν, πώς θα αντέξω εγώ την κόλαση της μεγαλούπολης. Τι λες, Τάσο; Καλό κονάκι δεν είναι για μας εδώ;

– Καλά λες!

– Δεν θα θέλετε να φύγετε. Θα σας γηροκομήσω όλους εδώ! Αρκεί, ξάδελφε, εσύ να μην γκρινιάζεις, ότι δεν έχεις βάρκα να ψαρεύεις...

– Εεε, αυτό πράγματι θα μου λείψει. Αλλά μην ξεχνάς ότι σκαμπάζω και από κηπουρός. Και από ό,τι βλέπω θα έχω κάποια δουλίτσα στον κήπο σου!

– Πρώτα απολαμβάνουμε και μετά δουλεύουμε. Πρώτα να πιούμε κάτι και μετά θα σας δείξω τα δωμάτιά σας. Ο θείος θα πάει στον ξενώνα, εσύ ξάδελφε στο δωμάτιο της κόρης μου.

Ο γέροντας άνοιξε το δισάκι του και έβγαλε από εκεί μια τυλιγμένη σε χαρτόνι εικόνα. Την έδειξε με περηφάνια στον Οδυσσέα και είπε:

– Αυτή υπήρξε μια από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές της ζωγραφικής μου. Είναι η εικόνα Άξιον Εστί του Πρωτάτου στο Άγιον Όρος. Από αυτές έχω κάνει στη ζωή μου μόνο δύο. Πριν από πολλά πολλά χρόνια, όταν τα μάτια μου με βοηθούσαν και μπορούσα πραγματικά να ζωγραφίζω. Όλα τα χρώματα είναι φυσικά. Τις έκανα τις εικόνες αυτές γύρω στο '50. Με έλεψε τότε ο Θεός να βιώσω μια βαθιά σχέση έρωτα με την τέχνη μου, και μπόρεσα να τις κάνω. Μόνο με έρωτα δημιουργώ. Τη μια την πήρε μαζί της η κόρη μου. Αυτή η δεύτερη είναι για σένα, Οδυσσέα.

Κοίταξε συγκινημένος την περίφημη εικόνα.

– Το Άξιον Εστί! Η «εφέστιος προστάτις». Τώρα δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτε σ' αυτό το σπίτι. Είμαστε υπό την σκέπη Της.

Πλησίασε τον γέροντα, τον αγκάλιασε και τον φίλησε στα μάγουλα.

– Σε ευχαριστώ, θείε. Χαίρομαι να έχω ένα τόσο σημαντικό έργο σου.

– Δεν είναι το μόνο σημαντικό που κάνει ο θείος! του έκλεισε με νόημα ο ξάδελφος το μάτι. Ο θείος είναι και ποιητής.

– Δεν γνώριζα, θείε, ότι γράφεις ποιήματα!

– Υπερβολές του Τάσου! Γράφω κάνα δυο λεξούλες κάπου κάπου και ο Τάσος το έκανε αυτό ποίηση. Απλώς να φύγουν οι λογισμοί γιατί με το πινέλο δεν τα καταφέρνω πια. Άσε που ούτε και με την πένα είμαι πολύ καλύτερος, γιατί το χέρι

μου τρέμει. Κάπου κάπου όμως βάζω καμιά σκέψη στο χαρτί, όταν αυτή με επισκέφεται.

Η Φερενίκη πήρε την εικόνα, την τοποθέτησε στη βιβλιοθήκη, και την κοιτάζει από απόσταση.

– Τι υπέροχη! Η Παναγία κρατά τον υιόν της Ιησού.

Ο Τάσος πήρε το ειρωνικό του χαμόγελο:

– Ναι, ναι! Ο άνθρωπος γεννά τον Θεό...

Ο γερο-Παλαμίδης κοίταξε αυστηρά τον καπετάνιο.

– Μην κολάζεσαι από τον Τάσο, Φερενίκη. Είναι τυφλός! Δεν αντιλαμβάνεται τη μέθεξη του ανθρώπου με το θείο.

Εκείνη επικέντρωσε πάλι την προσοχή της στην εικόνα.

– Αριστούργημα! Αλλά πέστε μου, έχετε κόρη;

Την παρατηρούσε με τα καλοκάγαθα μάτια του, αλλά απόκριση δεν έδινε.

– Έχει ο θείος κόρη; ρώτησε τον Τάσο.

– Χμ, της χαμογέλασε αινιγματικά. Αυτό είναι εφτασφράγιστο μυστικό!

Αιφνιδιασμένη από την απάντηση κοίταξε τον Οδυσσέα. Αλλά κι αυτός σφίγγα. Της χαμογελούσε, αλλά δεν έβγαζε λαλιά. Ελαφρά συγχυσμένη στράφηκε πάλι στον Παλαμίδα.

– Και πού ζει η κόρη σας;

– Στην Αντιχθόνα!

– Αντιχθόνα; Πρώτη φορά ακούω αυτό το μέρος...

– Ααα, αυτό είναι μεγάλη ιστορία, είπε ο Παλαμίδης με αναστεναγμό.

Ο Οδυσσέας της ψιθύρισε χωρίς να ακούσουν οι άλλοι: «Το μη ορατόν».

Ο Τάσος έβγαλε από τον σάκο του ρόδια, καρύδια και μέλι.

– Εγώ ξάδελφε σου φέρνω δικά μου καλούδια.

Πήρε τα δώρα, τον ευχαρίστησε:

– Τον ερχομό σας θα τον γιορτάσουμε καθώς πρέπει. Πρώτα με τσίπουρο, λουκούμι και καφέ, όπως είναι το τυπικό στα μέρη μας, και ύστερα με ένα χωριάτικο φαγητό.

Ο γέροντας και ο καπετάνιος κάθισαν στον καναπέ. Ο πρόεδρος με την Φερενίκη τα ετοίμασαν γρήγορα.

– Καλώς μάς ήρθατε, είπε ο Οδυσσέας και τσούγκρισε τα ποτήρια.

– Άντε, σιδεροκέφαλος, ξάδερφε!

Ήπιαν όλοι από μια μικρή γουλιά. Πήραν από ένα λουκούμι και στη συνέχεια ύψωσαν τα ποτήρια με το κρύο νερό.

– Στην υγεία μας, φώναξαν όλοι μαζί και ακούστηκε ξανά ο κρυστάλλινος ήχος των ποτηριών.

Ο Τάσος ρώτησε με πονηριά.

– Ξάδερφε, μήπως άλλαξε τίποτε σε σένα; Κάπως αλλιώς σε θυμάμαι από το τελευταίο σου ταξίδι στο χωριό...

Αυτός δεν αντιλήφθηκε πλήρως το νόημα της ερώτησης και απάντησε σοβαρά.

– Τι νόμιμες, Τάσο, το προεδρικό είναι μόνο κούρσες και γεύματα, όπως λέει η αντιπολίτευση; Δουλεύουμε ακατάπαυστα, κάτω από φοβερή πίεση, και αυτό αφήνει τα χνάρια του. Και είναι και η συνεχής επαφή με τη δυστυχία. Έχω ένα σωρό κλειστά εργοστάσια και καθημερινά μου έρχονται σωματεία πρώην εργαζομένων που ζητούν ν' ανοίξουν τα εργοστάσια, να δουλέψουν, να βγάλουν ένα κομμάτι ψωμί. Κι αυτό μέρα μπαίνει μέρα βγαίνει. Ξέρεις πόσο ψυχοφθόρο είναι; Άσε το κυνηγητό τώρα τελευταία...

– Καλά, καλά, ξίνισε το πρόσωπό του εκείνος.

Η Φερενίκη όμως κατάλαβε το πνεύμα της ερώτησης και χαμογέλασε.

– Ο Οδυσσέας αναγκάστηκε να μασκαρευτεί έτσι, γιατί έτρεχε εις βάρος του ένα ένταλμα σύλληψης, για μια υπόθεση εκτελωνισμού του ΟΙΕ που εκκρεμούσε εδώ και δέκα χρόνια. Τελικά κάναμε έφεση και μάλλον την αντιμετωπίσαμε. Αλλά αισθάνεται τόσο όμορφα σ’ αυτήν του την αμφίεση που εξακολουθεί να εμφανίζεται σαν ναυτικός.

– Ααα, τώρα καταλαβαίνω τα γενιομούστακα! Πάντως, ξάδερφε, σαν ναυτικός καλύτερα θα την έβγαζες. Θα είχες ορατό τον εχθρό σου. Και θα μετρούσε και η ναυτοσύνη σου. Ενώ εδώ στην Αθήνα καμιά αξία δεν μετράει. Και οι εχθροί σου δεν έχουν την αντρεία να δείξουν το κούτελό τους. Μόνο μάσκες να φανούν αφήνει η μπαμπεσιά τους...

Η Φερενίκη είχε όμως ακόμα τις απορίες της.

– Πώς λένε την κόρη σας;

– Παρρησία!

– Παρρησία; Πρώτη φορά ακούω αυτό το όνομα.

– Παρρησία! Ελληνικότατη λέξη, από αρχαιοτάτων χρόνων. Είχα κι εγώ μια εμπνευσμένη στιγμή όταν της έδωσα αυτό το όνομα. Και χρειάστηκα αρκετό χρόνο να πείσω τον ιερέα του χωριού μας να τη βαπτίσει έτσι. Η εκκλησία, μου ’λεγε, απαιτεί να δίνουμε ονόματα αγίων στα παιδιά. Και εγώ έλεγα στον παπά: «Πιο άγια λέξη από την Παρρησία δεν υπάρχει». Τελικά υποχώρησε. Για να πω την πάσα αλήθεια, του υποσχέθηκα ότι θα ζωγραφίσω και έναν Άγιο Νικόλα, για να τιμήσω τον προστάτη του χωριού μας και έτσι τον κατάφερα.

Η γυναίκα επέμενε να μάθει περισσότερα.

– Και πώς έγινε να πάει εκεί;

– Ααα, δεν είχε κι αυτή περισσότερο μυαλό από αυτόν εδώ, είπε δείχνοντας τον καπετάν-Τάσο. Μπλέχτηκε από μικρή στους αγώνες. Έτρεξε ξυπόλητη σε αρκετά βουνά της Μακεδονίας, από τον Γράμμο μέχρι τα Κερδύλια. Εκεί έμαθε ό,τι έμαθε. Λαβώθηκε. Όταν τελείωσε το αντάρτικο, την στείλανε στα ξερονήσια για να ξεμάθει αυτά που είχε διδαχτεί. Και όταν απολύθηκε από εκεί, πήρε τον ομματιών της και πήγε όσο πιο μακριά μπορούσε.

– Και τι κάνει εκεί;

– Την έχω κάνει κι αυτήν αγιογράφο. Είναι πραγματικό ταλέντο. Έχει διακοσμήσει πάρα πολλούς ναούς. Κρίμα που είναι τόσο μακριά...

– Και δεν έρχεται να σας δει;

– Αυτό είναι το μόνο που δεν θέλει να κάνει! Όταν έφευγε, είχε γεμίσει τις τσέπες της μαύρες πέτρες. Και από το καράβι που έφευγε στον Πειραιά, τις έριξε στη θάλασσα ανάθεμα, να μην ξαναγυρίσει...

Όταν αργότερα αποτραβήχτηκαν στα δωμάτιά τους ο γέροντας και ο καπετάν Τάσος, ο Οδυσσέας και η Φερενίκη, ετοίμασαν το φαγητό. Είχαν προμηθευτεί από την Ιχθυόσκαλα μια σκορπιομάνα δύο κιλών, από την οποία η Φερενίκη μαγείρεψε κακαβιά βάζοντας πολλά κρεμμύδια, λάδι του χωριού, και αρωματικά βότανα.

Ο άνδρας έστρωσε το κρυστάλλινο τραπέζι. Στη μέση άπλωσε τους μεζέδες. Ύστερα έκοψε μαύρο ψωμί και το τοποθέτησε στο κέντρο.

Ο Τάσος, ξαφνιάστηκε βλέποντας το στρωμένο τραπέζι. Προχώρησε προς την κουζίνα.

– Τι μεγαλεία είναι αυτά;

– Δες πρώτα την μεγάλη κατσαρόλα, του έδειξε εκείνη με καμάρι το βραστό ψάρι.

– Πω, πω, πού το ψαρέψατε αυτό το θηρίο; ρώτησε τον Οδυσσέα.

– Το πιάσαμε με έναν Παπανικολάου! του έκλεισε εκείνος το μάτι.

– Μωρέ μπράβο, δεν ήξερα ότι κι έτσι ο Παπανικολάου ευεργετεί τους ανθρώπους!

Η γυναίκα άπλωνε το ψάρι σε μια μεγάλη πιατέλα, όταν ακούγοντας ο θεός τις κουβέντες βγήκε από το δωμάτιό του.

– Έλα γέροντα να ευλογήσεις το τραπέζι κι εμάς, για να αντέξουμε σε αυτόν τον μεγάλο αγώνα, του φώναξε ο ξάδελφος.

– Καθίστε. Το ψάρι δεν πρέπει να κρυώσει, τους είπε η Φερενίκη.

Ο γέροντας έκανε τον σταυρό του.

– Ο Θεός να ευλογεί την τράπεζα ταύτην!

Ο Τάσος έκανε γρήγορα τον σταυρό του. Ο Οδυσσέας και η Φερενίκη τους κοιτούσαν με γλύκα στη ματιά τους.

Έφαγαν δυο τρεις κουταλιές.

– Τι μαγείρεμα είναι αυτό. Μπράβο σου Φερενίκη, μας έκανες δεσποτικό τραπέζι. Χρόνια είχα να φάω τέτοια σούπα! είπε ο ξάδελφος.

– Μπράβο κορίτσι μου, παρατήρησε και ο γέροντας.

– Αριστούργημα, η Φερενίκη είναι πολυτάλαντη, είπε ο Οδυσσέας

Η κοπέλα τούς κοιτούσε με ικανοποίηση.

– Γέροντα, ευλογία κρασί δεν έχει; ρώτησε ο ξάδελφος

– Ααα, έχεις δίκιο. Το ποτό μας.

Πήρε το μαχαίρι του, κτύπησε ελαφρά το ποτήρι του και είπε:

– Εις υγείαν!

Όλοι ήπιαν μια γουλιά.

Το γεύμα είχε προχωρήσει αρκετά. Ο Οδυσσέας άνοιξε την καρδιά του στους επισκέπτες του:

– Τώρα που σας βλέπω, νιώθω ακόμη περισσότερο ενωμένος με τον τόπο μας. Σκέφτομαι: Βρε, τελικά δεν είμαι ξεκρέμαστος! Γεννήθηκα σε έναν τόπο που αγαπώ. Ανάμεσα στους ανθρώπους που αγαπώ και με αγαπούν. Και όλοι εμείς αποτελούμε μια ενότητα. Μια ενότητα που υπήρχε και πριν από εμάς και θα υπάρχει και μετά από εμάς. Δεν είμαι φτερό στον άνεμο. Υπάρχει δίχτυ. Δίχτυ που μας κρατάει, που μας προστατεύει.

– Ανιψιέ, πρέπει να πέσουν πολλοί πριν αγγίξουν εσένα! είπε ο γέροντας.

Ύστερα στράφηκε στην Φερενίκη.

– Για πες μου, καλό μου κορίτσι, τόσο καιρό τώρα που τηλεφωνώ σε βρίσκω εδώ. Εσύ τα εγκατέλειψες όλα και τρέχεις για τον Οδυσσέα;

Αιφνιδιάστηκε λίγο. Τα μάγουλά της κοκκίνισαν ελαφρά. Η φωνή της στην αρχή ήταν λίγο ταραγμένη.

– Με τον Οδυσσέα μας συνδέει μια φιλία πάνω από είκοσι χρόνια. Τον θυμάμαι ακόμα με κατάμαυρα μαλλιά. Εγώ ήμουν τότε νεαρή κοπελίτσα, που μόλις άρχιζα να σπουδάζω. Εκείνος ήδη πετυχημένος επιστήμονας. Όμως, πέρα από τη φιλία μας, νιώθω ότι αυτά τα λίγα που κάνω, τα κάνω για τον πατέρα μου. Ο πατέρας μου έδωσε τη ζωή του στον αγώνα. Δεκαπέντε λαβωματιές κουβαλούσε στο σώμα του.

– Δεν ζει πια; ρώτησε ο Τάσος.

– Δυστυχώς. Έμεινε εκεί στον βορρά.

– Ποιον βορρά;

– Να σας εξηγήσω. Μετά τον Εμφύλιο πέρασε τα Αλβανικά σύνορα. Περιπλανήθηκε με τους συμπολεμιστές του από χώρα σε χώρα και κατέληξε με τη μάνα μου στην Ανατολική Γερμανία. Εκεί γεννήθηκα εγώ και ο αδελφός μου. Μου έδωσε το όνομα Φερενίκη συνειδητά, να φέρω την νίκη. Όταν μεγαλώσαμε, μας διηγούνταν για τους συμπολεμιστές του που χάθηκαν. Και όλοι αυτοί χάθηκαν για το δίκιο και την πατρίδα. Γι' αυτό αποφάσισα να σπουδάσω δίκαιο. Και για μένα, η υπεράσπιση του Οδυσσέα, αποτελεί πνευματικό μνημόσυνο του πατέρα μου.

Όλοι άκουγαν σιωπηλά. Ο καπετάνιος σηκώθηκε από την καρέκλα του και πήγε κοντά της.

— Έλα, αδερφή, να πιούμε σταυρωτά.

Πήρε κι αυτή το ποτήρι της και στάθηκε απέναντί του. Ο Τάσος πέρασε το δεξί του χέρι πάνω από τον δεξί της ώμο και τη βοήθησε να περάσει το δεξί χεράκι της πάνω από το δικό του.

— Άιντε, άσπρο πάτο, αδερφή!

Οι δυο άδειασαν τα ποτήρια τους. Ο Τάσος τίναξε το κεφάλι του ψηλά και φώναξε με δυνατή φωνή:

— Ω, ρε Ελλάδα, να ζήσουν οι λεβέντισσες και οι λεβέντες σου!

Κάθισε και ξανάβαλε κρασί στο ποτήρι. Ήπιε μια γουλιά και άρχισε να τραγουδάει:

Ποιος είδε ήλιο από βραδύς και άστρο το μεσημέρι,
ποιος είδε ψάρι στο βουνό και ελάφι στον λιμιώνα,
ποιος είδε κόρη όμορφη αντάμα με τους κλέφτες.
Αντάμα τρων, αντάμα πιν, αντάμα ξεφαντώνουν.
Δώδεκα χρόνια έκανε στους κλέφτες καπετάνιος.
Κανείς και δεν την γνώρισε πως ήτανε κοράσι.

Κοίταξε την Φερενίκη:

— Είναι δικό μας τοπικό τραγούδι. Το τραγουδούσε η μακαρίτισσα η γιαγιά μου, και έπεφταν οι τσάπες και τα δικέλλια από τα χέρια στον κάμπο...

Μετά σκοτείνιασε λίγο το πρόσωπό του.

— Βρε, γέροντα, πώς άντεξαν όλοι εκείνοι οι άνθρωποι; Κολίγοι στα καλογερικά μετόχια, τρώγαν μόνο φασόλια, μπομπότα και αλμυρό ορκίνι! Πώς επέζησαν;

— Ήθελαν να επιβιώσουν!

Στο τραπέζι απλωνόταν μια ήρεμη ένταση. Την διέκοψε ο θεός.

— Ααα, δόξα τον Θεό! Φάγαμε και σήμερα, είπε και σηκώθηκε από το τραπέζι. Οι άλλοι τον ακολούθησαν.

— Εμείς φάγαμε ωραία! είπε ο πρόεδρος κεφάτος. Αλλά αυτή η έρημη η Ρόξι. ..

Πήγε στο υπόγειο να βγάλει τις τροφές του σκυλιού.

Τόσο στον Τάσο, όσο και στον Παλαμίδα, δεν διέφυγε της προσοχής τους ότι το βλέμμα του Οδυσσέα είχε κάτι το σκοτεινό. Δεν ήταν όπως τον ήξεραν. Κάπου είχε χαθεί ο αυθορμητισμός του. Μιλούσε, γελούσε, χαιρόταν. Όλα όμως αυτά τα σκέπαζε ένα λεπτό πέπλο θλίψης.

Μόλις βγήκε εκείνος, βρήκε ο Τάσος την ευκαιρία που περίμενε.

— Ο Οδυσσέας κάτι έχει, Φερενίκη!

— Λίγα πέρασε; Τον κυνηγούν θεοί και δαίμονες.

— Μήπως είχε καμιά δυσφορία; ρώτησε πάλι προσεχτικά ο Τάσος.

— Όχι, τέτοιο πράγμα όχι! Τρέχει κάθε πρωί με τη Ρόξι το λιγότερο τέσσερα χιλιόμετρα... Από καρδιά μην τον φοβάσαι...

— Από πού τότε;

— Διαισθάνομαι ότι το πιο οδυνηρό γι' αυτόν είναι ο αποκλεισμός από τη δημιουργία! Έχει μάθει από παιδί να δουλεύει, να δημιουργεί. Και τώρα όλα αυτά του λείπουν. Αντ' αυτού πρέπει να κρύβεται, να οργανώνει την άμυνά του. Αυτό τον πονάει. Είναι σαν να τον βγάζουν από τα νερά του. Για τον Οδυσσέα, νόημα ζωής είναι η δημιουργία. Κι ακόμα, το χειρότερο, αυτά που έφτιαξε στον Οργανισμό, τώρα τα ανατρέπουν το ένα μετά το άλλο. Αυτό κι αν του προξενεί θλίψη και οργή.

— Ύστερα θα είναι και τ' άλλο, είπε ο Τάσος. Να σου γυρνάν τον κώλο όλοι οι άνθρωποι με τους οποίους είσαι καθημερινά και να κλειστείς στους τέσσερις τοίχους.

– Έχεις απόλυτο δίκιο. Γι’ αυτό θα του κάνει πολύ καλό που ήρθατε. Μ’ αυτήν την ευκαιρία θα έπρεπε να σκαρφιστούμε κάτι για να αλλάξει παραστάσεις. Ίσως να του ζητήσετε να σας δείξει την Αθήνα, να ξεχαστεί και να βγει από τις σκέψεις που μέρα νύχτα βασανίζουν το μυαλό του. Να σκεφτεί κάτι ευχάριστο. Ο κάθε άνθρωπος τρελαίνεται όταν κάθε μέρα βλέπει μόνο σκευωρίες και αθλιότητες.

Όταν γύρισε ο Οδυσσέας έχοντας φροντίσει το σκυλί, τον ρώτησε η Φερενίκη.

– Μήπως θα ήθελες μια γουλιά Μεταξά, ύστερα από όλα αυτά τα ωραία που φάγαμε και ήπιαμε;

– Πολύ καλή σκέψη!

– Σ’ αυτό δεν λέω και ’γώ όχι, συμπλήρωσε ο Τάσος.

– Θα θέλατε κι εσείς; ρώτησε τον γέροντα.

– Όχι, όχι, παιδί μου. Να μη τα ανακατέψουμε όλα...

Έβγαλε ένα μπουκάλι και τρία ποτήρια και τα τοποθέτησε στο μαύρο τραπεζάκι, μπροστά στον τριθέσιο καναπέ. Μόλις τα γέμισε λίγο, πήρε τον λόγο:

– Οδυσσέα, θα ήταν ίσως καλό να κάνουμε ένα μικρό προγραμματισμό για αύριο...

– Άσε ντε, πρώτα να ξημερώσει! επενέβη με σοβαροφάνεια ο Τάσος.

Η σκέψη όμως άρεσε πολύ σ’ εκείνον.

– Βέβαια, έχεις απόλυτο δίκιο! Να ρωτήσουμε τους επισκέπτες μας τι επιθυμούν;

– Άστε βρε παιδιά τους προγραμματισμούς, παρενέβη ο Τάσος. Τουρίστες είμαστε; Θα σας βάλουμε σε τόσα τρεξίματα. Αλλά αν μας πάτε και μέχρι την Ακρόπολη, δε θα σας δείρουμε! Τι λες γέροντα;

– Πολύ καλά, Τάσο. Ε! την Ακρόπολη να την αγναντεύσουμε. Μια και τα πόδια μου δεν φτάνουν ούτε για μετάνοιες κι όχι για τέτοιους ψηλούς βράχους.

– Μπορούμε όμως να δούμε τη γύρω περιοχή, τον διαβεβαίωσε η Φερενίκη.

– Πρέπει να έχω κάποια βιβλία για την Ακρόπολη, παρατήρησε ο Οδυσσέας. Ας ρίξω μια ματιά, μη με ρωτάτε αύριο και πιαστώ αδιάβαστος!

Κινήθηκε προς τη βιβλιοθήκη.

– Είναι καιρός για μένα, είτε πρώτος ο Παλαμίδης και αποτραβήχτηκε στο δωμάτιό του.

– Αυτός ο Μεταξάς μου βάρυνε τα παΐδια! Και είμαι και από τις πέντε το πρωί στο πόδι. Σας καληνυχτίζω λοιπόν κι εγώ.

Η Φερενίκη έμεινε για λίγο και παρατηρούσε τον Οδυσσέα που είχε βάλει τέσσερα πέντε βιβλία στο μαύρο τραπεζάκι κι έψαχνε να βρει τι να διαβάσει, και παίρνοντας τα τρία ποτήρια και το μπουκάλι, του είπε τρυφερά:

– Μη ξενυχτήσεις!

– Όχι, μην ανησυχείς.

3

Ξεφύλλιζε πάνω από μια ώρα τα βιβλία όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Στην άλλη άκρη της γραμμής ένας βιομήχανος του κλωστοβιομηχανικού κλάδου τον καλούσε για ένα κρασί στο Κεφαλάρι.

– Έχω κάτι που σας αφορά!

Σε λιγότερο από ένα τέταρτο βρισκόταν στο συγκεκριμένο μπαρ. Ο βιομήχανος πήγε κατευθείαν στην ουσία.

– Έχετε δώσει δάνειο σε βιομηχανία υπό πτώχευση;

– Όχι ακριβώς! Αλλά πράγματι δανειοδότησα την Έριον που είχε δυσκολίες πληρωμής. Καλύφτηκα όμως με επιταγές πελατών της.

– Λοιπόν, ο άσπονδος φίλος σας στον Οργανισμό, σας ετοιμάζει ποινικό. Ζήτησε από δημοσιογράφο να γράψει γι’ αυτό το δάνειο την Κυριακή, να το παρουσιάσει σαν

σκάνδαλο για να επέμβει η δικαιοσύνη. Ο δημοσιογράφος αυτός με ακούει, γι' αυτό δεν θα το κάνει. Θα βρεθεί όμως σίγουρα άλλος που θα γράψει για το νέο σκάνδαλό σας. Γι' αυτό φυλαχτείτε!

– Για να πούμε τη μαύρη αλήθεια, είναι η μόνη περίπτωση για την οποία αξίζει να πάω μέσα. Αλλά, πέστε μου, τι να έκανα; Οι εργάτες απλήρωτοι χρονιάρες μέρες...

– Μη μου τα λέτε. Τα ξέρω όλα! Φροντίστε μόνον να μην υπάρξει διαμαρτυρημένη επιταγή ή αντικαταστήστε την με καινούργιες... Δεν διατρέχετε κανέναν κίνδυνο αν εξοφληθούν όλες οι επιταγές.

– Εντάξει, θα γίνω τώρα και λογιστής. Και θα τρέχω πίσω από τις επιταγές.

Τον κοίταξε πάλι με ανησυχία ο βιομήχανος.

– Με το πόρισμα για την Ιονική-Αιολική τι γίνεται;

– Το χαϊδεύει ο ανακριτής.

– Όχι ο ανακριτής. Οι παραπάνω... Και ο ίδιος άνθρωπος του ΟΙΕ κινεί θεούς και δαίμονες για να βγει παραπεμπτικό! Τρέξτε αμέσως. Αύριο! Μεθαύριο θα είναι αργά...

– Σας ευχαριστώ πολύ!

– Χαρά μου! Είστε ο πιο έντιμος πρόεδρος του ΟΙΕ που γνώρισα και, πιστέψτε με, γνώρισα πολλούς από δαύτους.

Την άλλη μέρα σηκώθηκε στις έξι. Κανένα τρέξιμο στο δάσος. Έκανε ένα γρήγορο ντους, ήπие στα όρθια καφέ, άφησε ένα σημείωμα στην Φερενίκη ότι θα γυρίσει κατά το μεσημέρι και έφυγε για το Υπουργείο.

Ο Υπουργός Αναπληρωτής Βιομηχανίας, της παλιάς σχολής, σηκωνόταν πρωί και βρισκόταν στο γραφείο του κιόλας.

– Είστε καλά; τον ρώτησε από συνήθεια.

– Όχι και τόσο! απάντησε ευγενικά αλλά κοφτά. Με ενημέρωσαν ότι ο Κοπρομυγάκης σκοτώνεται να βγάλει παραπεμπτικό βούλευμα για την Ιονική-Αιολική.

– Τον πού... έκοψε την λέξη του. Έχει λυссάξει με σας!

– Με μένα είπατε;

– Εννοώ με όλα αυτά που κάνει, διόρθωσε τώρα ο Υπουργός.

– Σας είχα προτείνει να παραιτηθώ μια και έξω, του είπε προσπαθώντας να ελέγξει την οργή του. Θα ξεμπλέκατε μια και καλή!

– Όχι, όχι, έβαλε την χαρούμενη μάσκα του ο Χρυσοφυλλάκης. Άλλωστε δεν το δέχεται αυτό ο Φίληθος. Δεν θα μετακινηθεί, λέει, ο Ακανθιώτης πριν λήξει η υπόθεση της Ιονικής-Αιολικής.

– Πάλι καλά!

– Αφήστε τα αυτά τώρα. Να δούμε για το πόρισμα. Παίρνω αμέσως στο τηλέφωνο τον αρμόδιο υπουργό...

Τον κάλεσε από το πορτοκαλί τηλέφωνο.

– Εδώ Χρυσοφυλλάκης, μίλησε με τον συνηθισμένο του ενθουσιασμό. Εκείνο το πόρισμα για την Ιονική-Αιολική παρατραβάει σε μάκρος. Και κάποιοι κινούν λυτούς και δεμένους για να μας τρελάνουν. Θέλουν να παραπέμψουν την πιο τίμια και toλμηρή περίπτωση αποκρατικοποίησης.

– Θα το κοιτάξω, υποσχέθηκε ο άλλος.

Ο πρόεδρος αποχαιρέτησε και βγήκε από το γραφείο όσο πιο γρήγορα μπορούσε.

Φτάνοντας την έξοδο απόρησε γιατί ο χώρος είχε κατακλειστεί από εργάτες της Ιονικής-Αιολικής που είχαν καταλάβει την είσοδο του υπουργείου και δεν άφηναν κανένα να μπει ή να βγει. Διέκρινε έναν από τους συνδικαλιστές και τον ρώτησε:

– Τι τρέχει;

– Αποκλείσαμε το Υπουργείο! Θα βάλουν λουκέτο στα εργοστάσια. Ο ΟΙΕ ανέτρεψε την απόφαση για την ιδιωτικοποίηση.

Τον πλησίασε ένας από τους πιο δριμείς συνδικαλιστές, που τον απειλούσε με τον εισαγγελέα στις συχνές τους επαφές.

– Πρόεδρε, δεν έπρεπε να φύγεις! Μας πετάνε στον δρόμο! Ανέτρεψαν την απόφασή σου για ιδιωτικοποίηση.

Ενώ άκουγε τον συνδικαλιστή και δεν ήξερε αν έπρεπε να κλάψει ή να γελάσει, τον πλησίασε ένας βουλευτής από την Αχαΐα που ήταν ανάμεσα στους διαμαρτυρούμενους εργάτες.

– Πρόεδρε, έφυγες και οι άλλοι τα έκαναν μπάχαλο! είπε με δυνατή φωνή για να τον ακούνε οι εργάτες. Κλείνουν τα εργοστάσια και πετούν τον κόσμο στον δρόμο!

Τον κοίταξε παραξενεμένος. Πλησίασε τον πρώτο συνδικαλιστή και τον ρώτησε σιγά σιγ’ αφτί.

– Καλά, αυτός δεν με κατηγορούσε για διαφθορά;

– Οι καιροί αλλάζουν και μαζί και οι βουλευτές μας...

Ένωσε αηδία. Προχώρησε μέσα στο πλήθος. Οι εργαζόμενοι του χαμογέλousαν και του άνοιγαν δρόμο να περάσει. Χάρηκε μόλις απομακρύνθηκε απ’ αυτό το χαλκείο της ψευτιάς και της διαφθοράς.

Τον είχε τόσο συγχύσει η επίσκεψη στο υπουργείο, που δεν ένιωθε να θέλει να γυρίσει σ’ αυτήν την κατάσταση στο σπίτι. Δεν είναι σωστό να πας με τέτοια διάθεση σ’ ανθρώπους που σε αγαπούν. Δεν σου φταίξανε τίποτε... Ας κάνω κάτι να γυρίσει ο νους μου σ’ άλλες σκέψεις! Θυμήθηκε τον κίνδυνο που του επισήμανε το προηγούμενο βράδυ ο επιχειρηματίας σε σχέση με το δάνειο της Έριον. Τηλεφώνησε αμέσως από το κινητό του στο γραφείο. Βρήκε τη Νεφέλη.

– Πάρε σε παρακαλώ τον φάκελο για το δάνειο της Έριον κι έλα σε μισή ώρα στο καφέ Βιέννη, στο Ιντερκοντινένταλ.

Εκείνος έφτασε σε λιγότερο χρόνο. Παράγγειλε καφέ και κοιτούσε τον ημερήσιο τύπο. Παραξενεύτηκε που εκείνη καθυστέρουσε, μολονότι η απόσταση από τον Οργανισμό ήταν δεν ήταν ένα τέταρτο της ώρας. Τέλος έφτασε αναμαλλιασμένη, το πρόσωπό της γεμάτο θυμό, τα μάτια κοκκινισμένα.

– Σε αναστατώνει η θύμησή μου; της χαμογέλασε πειραχτικά.

– Καλέ μου, η θύμησή σου με κάνει ευτυχισμένη και ήρεμη. Αλλά ο Οργανισμός με αναστατώνει.

– Γιατί;

– Γιατί ο φάκελος Έριον έλειπε. Τον είχε η νομική υπηρεσία. Μολονότι τους ειπώθηκε ρητά από τότε που πασπάτευε το συρτάρι μου εκείνο το τερατάκι κανένας να μην πλησιάσει το γραφείο μας και πολύ λιγότερο να αφαιρέσει φάκελο.

Ο πρόεδρος κατσούφιασε.

– Κατάλαβα! Σίγουρα τον φάκελο τον είχε ο Κοπρομυγάκης.

– Ακριβώς! Και έκανα μαζί του τον καβγά της ζωής μου. Πήγε και να με εκβιάσει. Και τον διαβολόστειλα.

Την κοίταξε τώρα ανήσυχος.

– Πώς αυτό;

– Άστα! Μου είπε: «Με τον πρόεδρο τώρα αρχίζουν τα δύσκολα... Θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι με τα ροζ σκάνδαλά του...» «Ο πρόεδρος ξημεροβραδιάζεται στον Οργανισμό και δεν έχει χρόνο για ροζ σκάνδαλα», του το ’κοψα. Και τότε μου είπε κατάμουτρα: «Έχει όμως το βίτσι να ξενυχτάει με παντρεμένες!». Τον έφτυσα, τον ξεφώνισα. «Δεν την ζημίωσαν οι άνδρες την Ελλάδα, αλλά οι πούστηδες σαν και σένα».

– Σε τι σε έμπλεξα, Νεφέλη...

– Δεν με έμπλεξες σε τίποτα. Ό,τι έκανα το έκανα από μόνη μου. Γιατί εγώ το ήθελα! Μ’ έκανες ευτυχισμένη όσο τίποτε στη ζωή...

Την κοιτούσε με θαυμασμό, αλλά και με απορία.

– Σωστά! Ενδεχομένως όμως υπάρχουν συνέπειες...

– Αυτό είναι δική μου ευθύνη! Και την αναλαμβάνω πλήρως... Έχω κι εγώ ένα δικαίωμα στη ζωή, στην ευτυχία. Θέλω να ζήσω μια στιγμή, μια βραδιά έρωτα. Δεν θα μαραζώσω στα τριάντα μου. Και του άντρα μου του το είπα. Όχι βέβαια ότι ήμουν με σένα. Αλλά του είπα ότι πήγα με άλλον άνδρα. Και για μένα εκεί τελείωσε η υπόθεση αυτή!

Την εσωτερική αναστάτωση που του προκάλεσε η απρόσμενη αυτή εξέλιξη άρχισε να διαδέχεται μια βαθιά αναγνώριση για τη γυναίκα αυτή. Άρχισε να βλέπει με γλύκα τη Νεφέλη, το πρόσωπό του να φωτίζεται από χαρά. Του φαινόταν ότι αυτή η γυναίκα είχε κάτι μεγαλειώδες.

Καθώς ετοιμαζόταν να πει μια γουλιά καφέ βλέπει τον συμμαθητή του, τον Τόλη, συνοδευόμενο από μια όμορφη κοπέλα, που πάντως δεν ήταν η γυναίκα του.

– Τόλη, τι θέλεις εδώ;

Ο άλλος τον αγκάλιασε.

– Οδυσσέα, να σε φιλήσω! του έκλεισε το μάτι. Πού να πάω παντρεμένος άνθρωπος; Εδώ τουλάχιστον δεν έρχονται θεούσες σαν τη γυναίκα μου...

Ύστερα κοίταξε την Νεφέλη με αγάπη και θαυμασμό, την αγκάλιασε, την φίλησε δεξιά αριστερά στο μάγουλο και της είπε αρκετά δυνατά ώστε να το ακούσει ο πρόεδρος.

– Μπράβο σου, μου τον έκανες άνθρωπο!

Μετά του χαμογέλασε:

– Κι εσύ που χάθηκες, Οδυσσέα;

– Τι θέλεις να κάνω, Τόλη, αφού διώκομαι. Κρύβομαι και τρέχω με τους δικηγόρους.

– Παπαριές! Μια λύση υπάρχει. Θα δώσω ένα σουλτάν-μερεμέτ στο καθίκι τον Κόπρο (έτσι έλεγε πάντα τον Κοπρομυγάκη) να το θυμάται σ’ όλη του τη ζωή. Να πάει την άλλη μέρα με τσιρότο στον Οργανισμό. Αν θέλεις του δαγκάνω και το αυτί, να περπατάει και να λένε όλοι: Έτσι είναι οι συκοφάντες! Σήμα κατατεθέν.

– Άσε τις παλικαριές, Τόλη, τον χτύπησε στην πλάτη ο Οδυσσέας, και αφοσιώσου στην παρέα σου...

– Σας αφήνω κι εγώ να τα πείτε!

Κοίταξαν κατόπιν στον φάκελο τα σημειώματα σχετικά με την εξυπηρέτηση του δανείου της Έριον. Είχαν διαμαρτυρηθεί δύο επιταγές, οι οποίες όμως αντικαταστάθηκαν από άλλες. Βλέποντας η γυναίκα πόσο πολύ τον απασχολούσε το θέμα, του είπε με βεβαιότητα:

– Ειλικρινά μην ανησυχείς. Ο Στέφανος είναι κέρβερους και παρακολουθεί τα πάντα. Κάθε πρωί ελέγχει αν εξοφλούνται οι επιταγές. Και θα εξοφληθεί το δάνειο. Για να σκυλιάσουν οι χαφιέδες! Όλοι αυτοί που θέλουν να σου φορτώσουν καινούργιο σκάνδαλο.

Ο πρόεδρος ένιωθε ιδιαίτερα εύθυμος και ευτυχισμένος, προς μεγάλη χαρά της γυναίκας. Όμως πλησίαζε μεσημέρι.

– Πρέπει να πηγαίνω, Νεφέλη, γιατί έχω σπίτι ανθρώπους που με περιμένουν.

– Εντάξει! Κι εγώ πρέπει να γυρίσω στο γραφείο.

Καθώς σηκώθηκαν από το τραπέζι, βρέθηκαν πρόσωπο με πρόσωπο. Η γυναίκα τον κοιτούσε στα μάτια. Της χαμογέλασε και την έσφιξε πάνω του.

Ο Τόλης δεν πολυαπόλαυσε την έξοδό του με την νεαρή κοπέλα. Του την είχε δώσει με τον Κοπρομυγάκη. Ενώ η κοπέλα τον κοιτούσε με γλυκύτητα, αυτουνού αλλού έτρεχε ο νους. Μόλις έφυγαν ο Οδυσσέας και η Νεφέλη, είπε στη συνοδό του:

– Γκομενίτσα, εγώ κόβω ρόδα μυρωδάτα. Πάω να βρω τον κόπρο και να εξηγηθώ μαζί του ντεκλαρέ.

Πήγε την φίλη του στη γειτονιά της κι ύστερα πάρκαρε κοντά στην πλατεία Συντάγματος. Από εκεί, πεζός, τράβηξε αργά-αργά προς το Κολωνάκι, ενώ σκεφτόταν τι τελικά να του κάνει του λεγάμενου.

Μπαίνοντας, πριν τις δύο μετά το μεσημέρι, στο μπαρ «17», είδε τον Κοπρομυγάκη να βρίσκεται πιστός, με το ποτήρι στο χέρι, στη γνωστή του δεξιά γωνία. Κάθισε δίπλα του.

– Αγόρι, είπε στον μπάρμαν, ένα διπλό μαύρο κι άσπρο! Και το ίδιο και στον κύριο δίπλα μου.

– Ευχαριστώ! Ευχαριστώ! Έχω ακόμα, έδειξε ο Κοπρομυγάκης το μισογεμάτο ποτήρι του.

– Κερνάω! του απάντησε κοφτά ο Τόλης.

Ο άλλος του έριξε μια ερευνητική ματιά.

– Με ξέρεις..., τον κοίταζε στα μάτια ο Τόλης.

– Η κοφτερή μου μνήμη μου λέει ότι κάπου σας έχω ξαναδεί. Αλλά, συμπαθείτε με γι’ αυτό, δεν μπορώ να εντοπίσω που.

– Να στο πω εγώ. Στον ΟΙΕ. Είμαι συμμαθητής του Προέδρου. Λοκατζής!

Ο Κοπρομυγάκης άρχιζε να κομπιάζει και να ξεροκαταπίνει. Ο Τόλης τράβηξε μια ρουφηξιά από το ποτήρι κι έδειξε και στον άλλο να πιεί μαζί του. Του είπε:

– Στο Αλγέρι, οι αγωνιστές της ανεξαρτησίας δαγκάναν το αυτί αυτών που δεν πολεμούσαν για την πατρίδα ώστε, μετά την απελευθέρωση, να είναι δακτυλοδεικτούμενοι. Εγώ είμαι μαζί τους! Και λέω να κάνουμε το ίδιο για τους συκοφάντες... στην Ελλάδα.

Ο Κοπρομυγάκης στριφογυρνούσε στην καρέκλα του. Ο Τόλης, με μια ακόμη ρουφηξιά, άδειασε το ποτήρι του. Έβγαλε μετά ένα δεκαχίλιο και πλήρωσε. Καθώς σηκονόταν να φύγει, ξανακοίταξε τον άλλον που στο μεταξύ άλλαζε χρώματα.

– Ο Ακανθιώτης είναι αδελφός μου. Εντάξει; Πρόσεχε λοιπόν να μη σε ξαναζητήσω...

Βγήκε σφυρίζοντας από το μπαρ. Ο Κοπρομυγάκης ένοιωθε τις σκοτούρες του να τον πλακώνουν. Αρχίσαμε να παίρνουμε ανάποδες στροφές... Πρώτα μου σηκώνει φωνή η γραμματέας μου. Ύστερα εμφανίζεται αυτό το γομάρι... Δεν πάμε καλά. Και δεν τρίτωσε το κακό. Τι άλλο μπορεί να μας προκύψει; Όχι, ρε παιδί μου, να χάσω από άσχετους το παιχνίδι. Πρέπει να βιαστώ, να βιαστώ περισσότερο.

Η Φερενίκη πέρασε μια όμορφη νύχτα. Άργησε λίγο να την πάρει ο ύπνος για σκεφτόταν αρκετή ώρα τον Τάσο και τον γέροντα και τις λίγο γριφώδεις υπαινιγμούς του. Αλλά ήταν σίγουρη ότι θα τα μάθαινε με τον καιρό. Ένιωθε όμως από την πρώτη στιγμή τη ζεστασιά τους. Αλλά πιο πολύ χαιρόταν να βλέπει τον Οδυσσέα, πόσο απολάμβανε που είχε κοντά του δυο δικούς του ανθρώπους. Άλλωστε αυτοί ήταν οι μόνοι συγγενείς του που απόμεναν. Ιδιαίτερα άγγιξε την καρδιά της που ο γέροντας έβλεπε σ’ αυτήν τον συμπαραστάτη του Οδυσσέα στη μοναξιά του. Δεν το είχε σκεφτεί αυτό. Όμως εκείνος το πρόσεξε την πρώτη κιόλας μέρα. Κοίτα, μεμφόταν τώρα τον εαυτό της, ασχολιόμουν με την δίωξή του και παράβλεπα τον άνθρωπο.

Το πρωί μόλις ξύπνησε την περίμενε μια έκπληξη. Κάτω από την πόρτα της υπήρχε ένα χαρτάκι. Το διάβασε:

ΕΡΩΣ

Άνοιξε απόψε τα φτερά σου
στρωσίδι να 'ναι για τους δυο
για να χαρώ τον έρωτά σου
που χρόνια τώρα λαχταρώ.

Η λάμψη σου το νου φωτίζει
το βήμα μου καθοδηγεί
ακίνητο αιώνιο χέρι
το νήμα της ζωής κινεί.

Θα το φωνάζω στους ανέμους
εσένα μόνο αγαπώ
κι όλη την πλάση στην καρδιά μου
να τη χωρέσω πως μπορώ.

Ποτέ μη φύγεις μακριά μου
γλυκό πουλί απατηλό,
αιώνια η ζωή μαζί σου
κι ας διαρκεί ένα λεπτό.

Έμεινε λίγο μπροστά στην πόρτα κρατώντας το χαρτάκι και νιώθοντας να αναβλύζουν από την καρδιά της πόθοι κι επιθυμίες που χρόνια ήταν βαθιά καταχωνιασμένες. Την περιέλουζαν, της ζέσταναν την ψυχή, ήθελε να πεταχτεί από το δωμάτιο, να τρέξει στο σπίτι, να χορέψει, να τραγουδήσει και να κλάψει από χαρά. Φερενίκη, πόσο όμορφη είναι η ζωή... και πόσο ευτυχισμένη είσαι. Έβαλε μετά στο κομοδίνο το χαρτάκι, πήγε στο μπάνιο του Οδυσσέα να φτιαχτεί κι ύστερα στην κουζίνα να ετοιμάσει πρωινό για τους επισκέπτες. Εκεί βρήκε το σημείωμα του Οδυσσέα ότι πήγε στο υπουργείο και θα ερχόταν αργότερα. Μια ανησυχία πέρασε από τον νου της. Τι συμβαίνει πάλι; Αλλά γρήγορα την απομάκρυνε. Ευκαιρία να μιλήσω λίγο περισσότερο με τον γέροντα και τον Τάσο, έπεισε τον εαυτό της. Ίσως μου διηγηθούν κάτι και από τα παιδικά χρόνια του Οδυσσέα.

Επέστρεψε το μεσημέρι.

– Όλα καλά; ρώτησε ο Τάσος μόλις φάνηκε ο Οδυσσέας στην πόρτα.

– Όλα καλά! Αλλά ακόμα καλύτερα τώρα που έφτασα.

– Και άριστα, που βγαίνουμε σε λίγο! έκανε η Φερενίκη μια γενναία προσπάθεια να φανεί αισιόδοξη.

Ακολούθησε μετά τον Οδυσσέα που κατευθύνθηκε στην κουζίνα να πει δροσερό νερό.

– Συμβαίνει τίποτε κακό;

– Προσπαθούν να βγάλουν παραπεμπτικό βούλευμα και ενημέρωσα τον Χρυσοφυλλάκη.

– Θα κάνει τίποτε;

– Μίλησε με τον αρμόδιο υπουργό!

– Και; Θα κάνει αυτός κάτι;

- Εξαρτάται. Αν είναι με αυτούς που υποστηρίζουν τον Φίληθο για πρόεδρο του κόμματος, ναι. Αν είναι με τον άλλο, θα μας θάψει. Αλλά μπορείς να ξέρεις σήμερα ποιος είναι με ποιον;
- Θεέ μου, από τι εξαρτάται η ζωή μας...
- Πάμε! Πάμε! φώναξε δυνατά ο Οδυσσέας για να ακούσουν και οι άλλοι. Σας έστησα άγρια σήμερα. Ας μη χάνουμε χρόνο.

Στάθμευσαν το αυτοκίνητο κάτω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Προχώρησαν πεζοί ανάμεσα από πεύκα και κυπαρίσσια, ριζωμένα δίπλα από λουλούδια με πορφυρά χρώματα. Δεξιά και αριστερά από το εν μέρει χωμάτινο και εν μέρει λιθόστρωτο δρομάκι, στα καθίσματα, απολάμβαναν τις ζεστές ακτίνες του ήλιου γέροντες αλλά και νέοι σφιχταγκαλιασμένοι. Στην κορυφή του λόφου ο μικρός ναός, κτισμένος από κάθε λογής πέτρες, άσπρες και γκρίζες και κοκκινωπές, και τον ξύλινο σταυρό του στη σκεπή, παρείχε στη μεγάλη του αυλή με τους πάγκους ανάπαυση για όσους ήθελαν να ξαποστάσουν λίγο. Μετά πήραν τη στράτα που οδηγεί προς την Πνύκα. Ο θόρυβος της πόλης δεν ακουγόταν εδώ. Μόνο κελαηδήματα πουλιών, δεκαοχτούρες και κοτσύφια.

Ο χώρος της Πνύκας χωριζόταν από φυσικούς βράχους σε δύο επίπεδα. Το πάνω ήταν πιο οριζόντιο και επικοινωνούσε με το κάτω με πέτρινα σκαλοπάτια που τέλειωναν στον κεντρικό βράχο όπου στέκονταν και μιλούσαν οι ρήτορες. Το κάτω ήταν περισσότερο επικλινές και εφαπτόταν με την πέτρινη εξέδρα. Ανατολικά της Πνύκας, στο βάθος, φαινόταν ο Υμηττός. Προς την δυτική πλευρά η Πάρνηθα και ανάμεσα στα δύο βουνά η Πεντέλη έκλειναν τον ορίζοντα. Μπροστά από την Πεντέλη ο Λυκαβηττός ζωσμένος, στο μεγαλύτερό του μέρος, με καταπράσινα κυπαρίσσια και στη κορυφή απλή πράσινη χλόη γύρω από τον ναό του Αγίου Γεωργίου. Απέναντι από την θέση των ομιλητών δέσποζε ο ιερός βράχος της Ακρόπολης με την επιβλητική παρουσία του Παρθενώνα.

Έφτασαν στο κέντρο της Πνύκας. Ο θεός μίλησε στον καπετάνιο:

- Κάνε αγάπη, Τάσο, και βοήθησέ με να ανέβω αυτά τα τρία σκαλιά.

Με τη βοήθεια του άνδρα στάθηκε στη μέση της πέτρινης εξέδρας. Κοίταξε προς όλους:

– Αυτό λοιπόν είναι το βήμα την Πνύκας;

Γύρισε αργά το κεφάλι του προς το πάνω μέρος του χώρου, έκανε μια περιστροφή προς δυσμάς, ακούμπησε με τα χέρια του τον βράχο και μίλησε πάλι αντικρίζοντας τον Παρθενώνα:

- Δεν μπορώ να πιστέψω, πως ευδόκησε ο Θεός να σταθώ στο βήμα που μιλούσε στους Αθηναίους ένας Σόλωνας, ένας Θεμιστοκλής και ένας Περικλής. Και αυτό κάτω από τα άγρυπνα μάτια της Παλλάδας Αθηνάς!

Οι άλλοι μοιράστηκαν την συγκίνησή του. Ο Οδυσσέας άγγιξε το χέρι της Φερενίκης. Εκείνη του χαμογέλασε και είπε:

- Δεν ήταν μόνο τα άγρυπνα μάτια της θεάς, αλλά και τα κοφτερά μυαλά είκοσι χιλιάδων Αθηναίων πολιτών, που ανά πάσα στιγμή ήταν έτοιμοι να κατακεραυνώσουν τον ρήτορα αν δεν μιλούσε πειστικά και ορθά. Όμως, με εντυπωσιάζει ο σεβασμός με τον οποίο μιλάτε για την αρχαία θεά!

- Παιδί μου, ένα είναι το θείο και ένα οι απανταχού ευσεβείς.

- Καμιά φορά πάντως, ξεχνιόντουσαν οι ρήτορες και αντί να μιλήσουν σωστά μιλούσαν αρεστά. Με ολέθρια αποτελέσματα για την πόλη. Είπε ο Οδυσσέας.

Ο ξάδελφος πρόσθεσε γελώντας:

- Που το 'δαμε εμείς τέτοιο πράμα σήμερα; Το καλό της Ψωροκώσταινας σκέφτονται μέρα νύχτα οι εθνοπατέρες μας.

Γέλασαν αυθόρμητα. Ο γέροντας ατένιζε τον βράχο της Ακρόπολης και μισονειρεύοταν.

– Οραματίζομαι τις δονήσεις αυτού του βράχου από τις αλήθειες που ακούγονταν εδώ. Ακούω τους ρήτορες να μιλούν. Να προτείνουν νόμους ή να τους απορρίπτουν. Είκοσι χιλιάδες μυαλά μαζεμένα. Και με την πίστη ότι εδώ ψάχνουμε για την αλήθεια με την βοήθεια του Θεού και κάτω από την άγρυπνη ματιά του.

Πήρε λίγο αναπνοή.

– Θεέ μου, οι άνθρωποι εκείνοι ήταν πιστοί, είχαν σέβας στους θεούς. Και οι θεοί τούς έδιναν το μέτρο, τους αποκάλυπταν τι είναι ανθρώπινο και τι όχι. Τι είναι θείο και τι είναι ύβρις. Και αλίμονο αν ξεφεύγανε από το ανθρώπινο και προκαλούσαν τον Θεό. Τους έπαιρνε το ποτάμι.

Με την ματιά του αγκάλιασε τους άλλους.

– Κοιτάζτε, παιδιά μου, εμείς δεν έχουμε πια σέβας. Και γιατί; Γιατί, κοκορευόμαστε, έχουμε νόμους. Αλλά πώς θα μπορούσαμε ποτέ να εφαρμόσουμε τον νόμο χωρίς ευσέβεια; Έχει ο νόμος βάθος, αν δεν είμαστε ευσεβείς; Δεν είμαστε γεμάτοι από φιλότιμο και ευαισθησία.

Τον άκουγαν μαγνητισμένοι. Ένωσαν όμως ότι είχε μια κόπωση.

– Καθίστε εδώ στο πεζουλάκι του βήματος, τον παρότρυνε η Φερενίκη.

– Κόρη μου, είναι η πιο ευτυχισμένη μέρα της ζωής μου! Ξέρετε ποιος είναι ο καημός μου από τότε που ήμουν τόσο δα παιδί; Να ζήσω μια μέρα αληθινής δημοκρατίας, γνήσιας, χωρίς ενδιάμεσους. Να μιλάμε οι πολίτες πρόσωπο με πρόσωπο με τους πολιτικούς και να αποφασίζουμε. Αυτό είναι δημοκρατία. Παρθένα! Τι είναι καλό και τι όχι για σένα, το ξέρεις μόνο του λόγου σου. Οι άλλοι, στους οποίους ξεβρακώνεσαι, θα κάνουν πάντα αυτό που τους συμφέρει. Και θα σε ξεκουφαίνουν για να σε πείσουν ότι τα δικά τους συμφέροντα είναι και δικά σου. Το φινάλε; Σύγχυση και σχιζοφρένεια. Λέξεις χωρίς νόημα. Δόξες και ευδαιμονία που σου τις λένε, αλλά δεν μπορείς να τις γευτείς. Γιατί σου προβάλλουν κάτι εικονικό. Σου προβάλλουν να ζήσεις το εικονικό. Το ψεύτικο. Όμως, μόνο την πραγματικότητα αξίζει να απολαμβάνεις.

Ο Τάσος, που τίποτε δεν τον έβγαζε από την καλή του διάθεση, τον πείραξε.

– Άσε τώρα τα ψυχοπλακωτικά κηρύγματα! Αν είσαι τόσο ονειροπαρμένος με την Δημοκρατία, γιατί δεν τη ζωγράφισες; Αλλά τι λέω τώρα, εσύ δεν ζωγράφισες ούτε καν τη Σουλτάνα σου.

– Μασκαρά, με βάζεις σε πειρασμό...

Ενώ ο θεός καθόταν σκεφτικός, ο Τάσος έκανε νόημα στη Φερενίκη να πλησιάσει.

– Αδελφή, ο θεός δεν ήταν μόνο θεοφοβούμενος. Νά τρέχανε οι γυναίκες πίσω του. Πολλές... Αλλά εκεί πού 'ναι να γελάς, τον έβαλε στο μάτι μια ονόματι Σουλτάνα. Αλλά τι Σουλτάνα; Προχωρούσε και έτριζε. Βέβαια όλα αυτά γίνονταν στην εποχή της κατοχής, ε, τότε που πέθαινε ο κόσμος για μια χούφτα αλεύρι. Η Σουλτάνα λοιπόν “φρόντιζε” τους άντρες για να επιβιώσει αυτή και η κόρη της. Κι έβαλε σημάδι και τον θεό, που με το άλογό του πήγαινε εκείνο τον καιρό από το Άγιο Όρος στη Θεσσαλονίκη καρύδια και λεπτόκαρα και αγόραζε του πουλιού το γάλα. Και αντί να χουφτώσει ο θεός τη Σουλτάνα, την λέει: «Γιατί το κάνεις “αυτό” κυρά μου;». «Μα, πρέπει να ζήσω εγώ και η κόρη μου», του απάντησε. «Θα σου στέλνω εγώ λεφτά να σταματήσεις αυτή τη “δουλειά” κυρία μου», της είπε. Και πράγματι, την έστελνε κάθε μήνα λεφτά, κι έπαψε η γυναίκα να πηγαίνει με τον ένα και με τον άλλο. Αλλά το μαράζι, μαράζι, που δεν κατάφερε τον θεό...

Ύστερα έγνεψε πονηρά στους άλλους:

– Λοιπόν, πόσο θα περιμένουμε ακόμα;

Ο γέροντας μισόκλεισε τα μάτια του. Εκείνοι σιωπούσαν και παρακολουθούσαν πώς το πρόσωπό του έπαιρνε κάθε τόσο διαφορετικές εκφράσεις. Στο τέλος έλαμψε ολόκληρος, κοίταξε θριαμβευτικά τον Τάσο και άρχισε με ήρεμη φωνή να απαγγέλλει:

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Γενέτειρά σου η Αθήνα
γαλανομάτα λυγερή
τον έρωτά σου να γνωρίσουν
πόθησαν όλοι οι λαοί.

Αξίες πιότερο βραβεύεις
πλάθεις λεβέντικη γενιά
που τραγουδάει, ζει, πεθαίνει
για μια τιμή και λευτεριά.

Ολημερίς σε ξεγυμνώνουν
όλοι της γης οι ισχυροί
τα τραύματά σου μύρα ρέουν
παρθενικό 'ναι το κορμί.

Σ' έχω σκαλίζει στο λιθάρι
για να θωράς ως ον αεί
τα θεία έργα τα μεγάλα
που 'ν η δική σου η πνοή.

Έλα μια μέρα στην πλατεία
να λάμψ' η πόλη κι όλη η γης
και σα σε δω απ' τη γωνία
θα 'μαι για πάντα ευτυχής.

Οι τρεις τους χειροκρότησαν παρατεταμένα. Ο γέροντας το απολάμβανε. Ο Οδυσσέας του χαμογέλασε.

– Θα βρεις πολύ λίγους σήμερα να θέλουν αυτού του είδους τη Δημοκρατία...

Σήκωσε εκείνος τα φρύδια του.

– Κι όμως. Όταν εμείς πήραμε τα ντουφέκια πιστεύαμε στην αληθινή Δημοκρατία. Αρματωθήκαμε όλοι. Ο θεός μου ήταν οπλαρχηγός. Κι εγώ έτρεχα μαζί του από μια σταλιά παιδί. Αλλά στα δεκατρία μου ήμουν κοτσονάτος πολεμιστής. Είχα χιαστί δεξιά και αριστερά τις σφαίρες, φορούσα τη μαύρη φορεσιά του Πόντιου πολεμιστή και βγήκα στο βουνό μόλις ανακηρύχθηκε η ανεξαρτησία μας. Πιστεύαμε τότε ότι επιτέλους με το τέλος του Παγκοσμίου Πολέμου, θα ερχόταν και ο δικός μας λυτρωμός. Γι' αυτό πήρα τα βουνά. Γι' αυτό λαβώθηκα.

– Τι κρίμα, τόσο αγώνες και τόσο καταστροφικό τέλος για τον Πόντο...είπε η γυναίκα.

– Δεν είναι μόνο οι αγώνες, Φερενίκη μου. Είναι και οι άνθρωποι που χάθηκαν. Χαλάσανε τριακόσιες χιλιάδες ψυχές. Τριακόσιες χιλιάδες οι νεκροί. Και ούτε καν να το πούμε καθαρά δεν μας αφήνουν. Να φωνάξουμε ναι, έγινε η γενοκτονία των Ποντίων στις 19 του Μάρτη. Σαν να μην σφάχτηκαν. Σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Τρέμουν οι ουρανοί συνθέμελα όταν μας βλέπουν από εκεί ψηλά που είναι ότι τους

λησμονάμε. Και τους ξεγράψαμε από την μνήμη μας. Είθε να βρεθούν αυτοί, που θα ελευθερώσουν την ψυχή τους.

Ο καπετάνιος κοίταξε προς τον θείο:

– Παράτα τα οράματα, γέροντα. Αυτά μάς τα τσαμπουνάνε να νιώθουμε ότι κάνουμε κάτι σπουδαίο όταν σκοτώνουμε ανθρώπους. Τα οράματα είναι παγίδες. Χειροπιαστό είναι ότι σκοτώνουμε και σκοτωνόμαστε. Όλα τα άλλα είναι απάτη.

Ο γέρος δυσανεκτήθηκε.

– Ήμασταν τόσο κοντά να δράσουμε την ανεξαρτησία μας, αν είχαμε και από κάποιον χριστιανό βοήθεια. Θα ελευθερωνόταν και εκείνο το μέρος του Ελληνισμού που ήταν ακόμα κάτω από τον Τούρκο. Ένας ολόκληρος λαός, από τα γενοφάσκια του, ζούσε με το μεγάλο όραμα του λυτρώμου. Απ’ αυτούς που ήρθαν καβαλάρηδες από την έρημο και τις στέπες και διέλυσαν έναν ολόκληρο πολιτισμό. Σήμερα μάλιστα, άκουσον άκουσον, λένε ότι είναι και κληρονόμοι του. Σφάξαμε, λένε, τον τελευταίο αυτοκράτορα του Βυζαντίου και γίνανε κληρονόμοι του. Θεέ μου, τι έννοια δικαίου είναι αυτή; Τι στρέβλωση του νου; Τι νέκρωση ψυχής; Βρε, έτσι γίνεσαι κληρονόμος του Βυζαντίου; Τι κοινό έχουν, π’ ανάθεμά με, αυτοί με το Βυζάντιο; Έχουν τη γλώσσα; Έχουν τη θρησκεία; Τα γράμματα; Τις τέχνες; Τι παραχάραξη της ιστορίας! Τι σφετερισμός! Που τον ντύνουν με βολικές θεωρίες, βασισμένες στο ψεύδος και στην αμαρτία...

Ο Οδυσσέας πλησίασε τον γέροντα.

– Πόσο σε ζηλεύω που πιστεύεις τόσο πολύ στο δίκιο και το θείο. Θα ήμουν ο ευτυχέστερος των ανθρώπων αν είχα τη δικιά σου πίστη. Αλλά, ας πηγαίνουμε σιγά σιγά στο κέντρο «Διόνυσου». Να ξεκουραστούμε, να ξαποστάσουμε, να πιούμε λίγο νερό και έναν καφέ.

4

Από την μεγάλη τζαμαρία του εστιατορίου βλέπανε τον επιβλητικό ναό της Παλλάδας. Η σειρά των δεκαεπτά κιόνων της ανατολικής πλευράς έλαμπε στις ακτίνες του ήλιου. Η ακρωτηριασμένη από τις βόμβες του Μοροζίνι το 1687 σκεπή του, διατηρούσε τη μεγαλοπρέπειά της. Και η αρμονική σχέση των 84 κιόνων του ναού εξέφραζε το αρχαίο κάλλος.

– Ο Παρθενών! έλαμψε ο καπετάνιος. Για κρένε, ξάδερφε, τι σημαίνει Παρθενών;

– Βέβαια, ο Παρθενών είναι ο οίκος της θεάς. Όσο για το τι σημαίνει, σηκώνει πολύ κουβέντα. Γι’ αυτούς που ασχολούνται με λεξάρια, γιατί οι αρχαίοι πρόγονοί μας χρησιμοποιούσαν τις λέξεις και για αριθμούς, γι’ αυτούς Παρθενών σημαίνει πολλά. Σημαίνει Θεά της σοφίας, Αθηνά, «ως αεί ον», ως οφθαλμός που βλέπει τον κόσμο και προστατεύει το κλεινόν άστυ. Αλλά σημαίνει και φως. Και αρμονία. Η ελληνική σκέψη δημιουργεί μιαν θαυμαστή έννοια του κόσμου, δηλαδή της αρμονικής σχέσης των όντων μεταξύ τους. Μια σχέση ενότητας και αρμονίας, έναν κόσμο γεμάτο εσωτερικό δυναμισμό και αισθητική πληρότητα, έναν κόσμο όντως «καλόν και θεϊόν».

Ο Τάσος στράβωσε λίγο τα χείλη του.

– Ξάδερφε, με την αρμονία εκεί πάνω στον Παρθενώνα, καλά μας τα ψέλνεις! Πες μου, όμως, τι γίνεται με την αρμονία εδώ κάτω σε μας;

– Εντυπωσιακό! ψιθύρισε και η Φερενίκη. Συνθέτουν την αρμονία του κόσμου! Και πώς μπορούμε εμείς να αντλήσουμε από αυτήν, την αρμονία του εαυτού μας...

Ο Οδυσσέας συνέχισε:

– Ως ναός εκφράζει το κάλλος. Αλλά και το σύμπαν και το θεϊόν. Το σύμπαν με τις ιερές λέξεις: γη, αήρ, θάλασσα, κάμπος, ωκεανός, ουρανός, αστέρες, θεός. Όλα αυτά

εκφράζονται με αριθμούς που προέρχονται από τα βάθη της ιερής προϊστορικής γεωμετρίας και φιλοσοφίας των προγόνων μας. Της φιλοσοφίας που έθεσε τα μεγάλα ερωτηματικά: τι είναι σύμπαν; τι είναι Θεός; τι κάλλος; τι αρμονία;

Πήρε μια ανάσα.

– Παρθενών, σύμφωνα με τις ίδιες αναλύσεις, σημαίνει και έργο της δημοκρατίας. Οι απόψεις των αρχαίων για την δημοκρατία είναι γραμμένες στα μαρμάρινα μνημεία του. Οι λεγόμενοι πειθώχρηστοι εξηγηταί, οι ξεναγοί δηλαδή που είχαν εκπαιδευτεί στους Δελφούς, αναφέρουν, ότι στον Παρθενώνα δίνονται ακριβείς ορισμοί για τη δημοκρατία. Λέξεις κλειδιά εδώ, είναι δήμος και νόμοι, παιδεία και λόγος, ειρήνη και λαός, οικεία και εισφορά. Αλλά ακόμη ότι δημοκρατία σημαίνει και «δόξαν τον λαόν», με λέξεις κλειδιά, την ελευθερία, το κλέος, την ευμάρεια.

Μόνο όταν τέλειωσε τις επεξηγήσεις του πρόσεξαν τον καλοντυμένο νέο που στεκόταν υπομονετικά στο τραπέζι τους περιμένοντας να πάρει παραγγελία. Χωρίς να χάσουν χρόνο, δέχτηκαν τις προτάσεις που τους έκανε ο σερβιτόρος και έπιασαν ξανά την κουβέντα.

Η ματιά του καπετάνιου έπεσε στο θέατρο του Ηρώδη του Αττικού.

– Και αυτό εκεί κάτω από το βράχο, μπροστά στον Παρθενώνα, τι είναι;

– Είναι το Ωδείο που έκτισε με δικά του χρήματα για την πόλη των Αθηναίων, ο Ηρώδης ο Αττικός. Ήταν ρήτορας και δάσκαλος των παιδιών του αυτοκράτορα Αδριανού. Λαμπρότατη κατασκευή, λειτουργούσε μέχρι την επιδρομή των Ερούλων το 264 π.Χ. Και εμείς σήμερα απολαμβάνουμε εκεί τα καλοκαιρινά βράδια θεατρικές παραστάσεις.

– Μην μου λές, Οδυσσέα, ρώτησε με ενθουσιασμό ο γέροντας, βλέπετε ακόμα σ' αυτό θεατρικές παραστάσεις;

– Βεβαίως, πολύ συχνά παρακολουθούμε αρχαίο δράμα.

– Τι κρίμα, να μην είμαι εδώ το καλοκαίρι να δω την παράσταση του «Φιλοκτήτη»... Φούσκωσε τα στήθια κατά την συνήθεια του και άρχισε να απαγγέλει, άριστα το αρχαίο ελληνικό κείμενο:

Πόλλ' αν λέγειν έχοιμι προς τά τούδ' έπη,
εί μοί πάρεικοι, νυν δ' ενός κρατώ λόγου.
Ου γάρ τοιούτων δεί, τοιούτος ειμ' εγώ,
Όπου δικαίων καγαθών ανδρών κρίσις,
Ούκ αν λάβοις μού μάλλον ουδέν ευσεβή
Νικάν γε μέντοι πανταχού χρήζων έφυν.

Έμειναν εμβρόντητοι.

– Πού τα μάθατε αυτά, αφού δεν πήγατε στο πανεπιστήμιο; ρώτησε με κατάπληξη η Φερενίκη

– Πώς δεν πήγα. Ξέβγαλα το Πανεπιστήμιο του Αγιοστράτη.

Για αρκετή ώρα έπιναν, αμίλητοι, βυθισμένοι στις σκέψεις τους. Τα ποτήρια τους ήτανε μισοάδεια. Η Φερενίκη ρώτησε τον καπετάνιο:

– Για πες, σε παρακαλώ, πώς και μάθατε αυτά στον Άη Στράτη;

– Ευχαρίστως, να σου πω, Φερενίκη, αλλά πρέπει κάπου-κάπου να με βάζεις φρένο. Γιατί όταν αρχίζω να μιλώ για αυτά, ξεχνώ να σταματήσω. Και ο Οδυσσέας και ο γέροντας τα έχουν ακούσει. Στον Αγιοστράτη, σ' αυτό το ξερονήσι του Αιγαίου, μαντρώσανε τα πιο τσεκουράτα μυαλά της Ελλάδος. Συγγραφείς, ηθοποιούς, κάθε είδους καλλιτέχνες, και θεωρητικούς των επιστημών. Είχαμε συγγραφείς που έγραφαν τα έργα τους πάνω σε πακέτο από τσιγάρα, γιατί δεν υπήρχε χαρτί. Με το

τίποτε ανεβάζαμε αρχαία τραγωδία, που ποτέ δεν αξιώθηκε να δει η Αθήνα. Μας κάνανε καθημερινά διαλέξεις, σεμινάρια, τα πιο φωτεινά μυαλά της Ελλάδας. Αλλά εκείνο που δεν ξεχνιέται είναι η αδελφοσύνη που υπήρχε μεταξύ μας. Έπαιρνες ένα δέμα από την μάνα σου, και είχε μέσα τρία μήλα. Έδινες ένα μήλο για το διπλανό αντίσκηνο, ένα για το παραδιπλανό. Και το τρίτο το μοιραζόμασταν στο δικό μας. Ή το τσιγάρο που το 'κοβες στα τρία να το μοιράσεις ή πήγαινε από στόμα σε στόμα.

– Αν είναι δυνατόν! Αλλά η ζωή θα πρέπει να ήταν και δύσκολη;

– Σίγουρα, να μένεις σε αντίσκηνα στο νησί των ανέμων δεν είναι καθόλου εύκολο. Και να μην έχεις τίποτε. Ούτε σχοινί για να κρεμαστείς... Αλλά πιο φρικτή ήταν η απομόνωση. Να μην μπορείς να επικοινωνήσεις ελεύθερα. Όλα τα γράμματα που στέλνεις ή παίρνεις να ανοίγονται. Γράφαμε με κωδικούς και με αλληγορίες. Όμως, το πιο φοβερό ήταν ότι μια φορά τον χρόνο μας καλούσαν να αποκηρύξουμε την ιδεολογία μας. Επειδή δεν υπήρχε εις βάρος μας καμιά ποινική κατηγορία, σύμφωνα με τον νόμο που επέτρεπε την εξορία, μπορούσαν να μας κρατάνε για ιδεολογικούς λόγους μόνο έναν χρόνο. Και έτσι μας τραβολογούσαν μια φορά το δωδεκάμηνο να αποκηρύξουμε την ιδεολογία μας.

Και εμείς τότε κορδωνόμασταν μπροστά στους δεσμοφύλακές μας, χέρια γροθιές στο πλάι και ψηλά το κουρεμένο με την ψιλή μηχανή κεφάλι μας και τους «φτύναμε»: «Αρνούμαστε να αποκηρύξουμε την ιδεολογία μας». Και στη συνέχεια μας κρατούσαν για άλλον ένα χρόνο στο ξερονήσι.

Αυτό τράβηξε δώδεκα ολόκληρα χρόνια, οπότε έφυγε η Δεξιά, γι' αυτήν είμασταν μιάσματα, και βγήκε η κυβέρνηση του Κέντρου, που εκτελώντας προεκλογική δέσμευση, έδωσε τέλος σε αυτό το αίσχος.

Ο γερο-Παλαμίδης φαινόταν να μην πολυακούει την διήγηση του Τάσου. Είχε πάρει μάλιστα το μπλοκάκι που το γκαρσόνι σημείωνε τις παραγγελίες κι όλο και κάτι έγραφε.

Ήταν πια προχωρημένο το μεσημέρι. Η κόπωση ήταν φανερή, ιδιαίτερα στο πρόσωπο του Παλαμίδα.

– Κακά τα ψέματα, εγώ νιώθω τα 92 μου χρόνια. Θα μου έκανε πολύ καλό ένας μικρός υπνάκος.

Σηκώθηκαν και προχωρούσαν προς το πάρκινγκ. Ο γέροντας, πλησίασε την Φερενίκη και της είπε σιγά στ' αυτί, ενώ της έδινε μια γραμμένη σελίδα από το μπλοκάκι του σερβιτόρου.

– Πάρτο, κορίτσι μου, για να σου φύγει η πικρή γεύση απ' αυτά που διηγήθηκε ο Τάσος.

Την ώρα που ο Οδυσσέας άνοιγε το αυτοκίνητο να μπει ο Τάσος και ο Παλαμίδης, αυτή στάθηκε μια στιγμή και διάβασε:

ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ

Οι πέτρες οι πελεκητές, του οίκου της σοφίας,
ο γάμος της άγαμης θεάς με του ανθρώπου γένους,
θα μαρτυρούν ολημερίς, όπου ο ήλιος φέγγει,
τ' αδύνατα είναι δυνατά, τα πάντα είναι ένα.

Έν' είν' άνθρωποι και θεοί, ζώντες και πεθαμένοι,
η σκέψη, η ύλη κι η ψυχή μιαν έχουνε ουσία,
ένας ο χρόνος, το παρόν, το παρελθόν και μέλλον,
όλα μαζί ενώνονται στο φως του Παρθενώνα.

Ένα το τέλος και η αρχή, σύμπαν και σημείο,
τα δρώμενα, μελούμενα, κι αυτά που 'χουνε γίνει,
ένα εγώ, ένα εσύ, κι όλα μαζί 'ναι κόσμος
που με σοφία τεχνουργεί ο ων του Παρθενώνα.

Κοίταξε με θαυμασμό τον Παρθενώνα που θάμπωνε κάτω από τις αχτίνες του μεσημεριού

Καθ' όλη τη διάρκεια της επιστροφής ένιωθαν όλοι κάπως κουρασμένοι από την πορεία, και τη συζήτηση. Ο γέροντας ακούμπησε ελαφρά το κεφάλι του πίσω και έκλεισε τα μάτια.

Ο Οδυσσέας, παρ' όλη την ένταση που του δημιουργούσε η οδήγηση, έφερνε κάθε τόσο στον νου του τη φράση της Φερενίκης, αρμονία του εαυτού μας. Για κοίτα, με τι προβληματίζεται... Τελικά αυτή η γυναίκα πάντα ψάχνεται. Και έξαφνα του πέρασε η σκέψη: Εσύ ψάχτηκες ποτέ; Του ήρθε απότομα να γελάσει: Ποια αρμονία και ποιος εαυτός; Οι πρόγονοι όμως έστησαν έναν ολόκληρο Παρθενώνα για να την εκφράσουν... Κι ο γερο-Σωκράτης τι έκανε; Μια ολόκληρη ζωή δεν μιλούσε για το γνώθι σ' αυτόν; Εσύ γνωρίζεις τον εαυτό σου; Ή μήπως γνωρίζεις τη Φερενίκη; Τον παίδεψε αυτή η σκέψη. Τη γνωρίζω; Τη γνωρίζω πραγματικά; Τρέχαμε μαζί, πάνω κάτω στην Γερμανία. Ατέλειωτες ώρες στο αυτοκίνητο. Ατέλειωτες ώρες συζητήσεις στις ταβέρνες και στα σπίτια των συμπατριωτών για τον αγώνα κατά της Δικτατορίας. Για τον αγώνα να αλλάξουμε την κοινωνία, να την κάνουμε πιο ανθρώπινη. Να επιστρατεύσουμε τη φαντασία μας. Α, ναι, λέγαμε, φαντασία στην εξουσία.

Του ήρθε μια τυρρανική σκέψη: «Τι ανθρώπινη κοινωνία να χτίσεις; Μπόρεσες ποτέ να φτιάξεις ανθρώπινη την ζωή σου; Κοίταξες ποτέ τον άνθρωπο, τον εαυτό σου, τους άλλους, που υποφέρουν, που πάσχουν; Πάντα κυνηγούσες στόχους, προσωπικούς και κοινωνικούς!

Πολύ χοντροκέφαλος είσαι, Οδυσσέα! Ίσως μάλιστα και τυφλός... Αν αντί να λειτουργείς, να τρέχεις, να ενεργείς, σκεφτόσουν λιγάκι και τον άνθρωπο, τον Οδυσσέα; Τα είχες όλα στη ζωή σου για να είσαι ευτυχισμένος. Ήσουν υγιής, είχες καλό επάγγελμα, έβγαζες αρκετά χρήματα, είχες το ιδιόκτητο σπίτι, το αυτοκίνητο σου, αλλά ποτέ δεν γελούσες, πάντα ήσουν θλιμμένος. Αν και τίποτε δεν σου έλειπε... εκτός από ένα! Σου έλειπε η αγάπη. Και κοκορευόσουν να χτίσεις μια ανθρώπινη κοινωνία, εσύ που ποτέ δεν κοίταξες τον άνθρωπο! Έβλεπες μόνο τον αγωνιστή, τον επιστήμονα, τον μάνατζερ. Πόσο βαθιά νυχτωμένος είσαι...

Οι πρόγονοί σου λάτρεψαν τον άνθρωπο, τη ζωή, τη χαρά, την αρμονία. Χτίσανε Παρθενώνες. Κακώς γεννήθηκες σ' αυτήν τη χώρα! Είσαι ένας τυφλός που δεν την κατάλαβε ποτέ! Και το αστείο της υπόθεσης, νιώθεις περήφανος που είσαι Έλληνας, που κουβαλάς μια τόσο βαριά κληρονομιά. Μια κληρονομιά που ποτέ δεν κατάλαβες. Θυμάσαι τι είπε εκείνος ο Γερμανός συγγραφέας: Das Land der Griechen mit der Seele suchen, αναζητήστε την Ελλάδα με την ψυχή! Αλλά ποια ψυχή; Την έψαξες ποτέ; Ακόμα και τον Αριστοτέλη, που τόσο συχνά μελετάς, στραβά τον ψάχνεις. Τι είπε, για ποιο πράγμα... Λες και είναι πρόγραμμα για κομπιούτερ... Αυτά που έγραψε για την κωμωδία τα πέρασες στα γρήγορα, στο γόνατο. Κι όμως μιλούσε για τη χαρά της ζωής... Κατεβατά ολόκληρα έγραψε για τον άνθρωπο, για την ηδονή, για την αρετή. Αλλά πού να έχεις ότα εσύ γι' αυτά.

Και τώρα τρίβεις τα μάτια σου γιατί μίλησες για την αρμονία. Πάλι τυχερός ήσουν που άνοιξες χτες τα βιβλία και βρήκες αυτά που τόσο περήφανα έλεγες στους άλλους σήμερα. Διαφορετικά θα τους εξηγούσες μόνο από πού προέρχεται το μάρμαρο με το οποίο έχτισαν τον Παρθενώνα...

Και τι έλεγαν τα βιβλία σου; Οι πρόγονοι βρήκαν την αρμονική σχέση των όντων μεταξύ τους! Σκέφτηκες ποτέ την αρμονία που δημιουργεί ο έρωτας, η αγάπη; Άνοιξες λίγο τα μάτια σου, τα μάτια της ψυχής σου, να ζήσεις την έκσταση αυτού του έρωτα; Να ανακαλύψεις τον εαυτό σου! Νομίζεις ότι θα βρεις τον εαυτό σου κλεισμένος στο καβούκι σου; Μόνο στο άνοιγμα της ψυχής βρίσκουμε τον εαυτό μας. Γινόμαστε άνθρωποι, ίσως και κάτι παραπάνω...»

Κάποια στιγμή τρόμαξε. Αντί να στρίψει δεξιά στην εθνική οδό, τράβηξε ίσια και βρέθηκε στην αερογέφυρα που οδηγεί προς Πειραιά. Καλά όλ' αυτά, σκέφτηκε, αλλά φέρνω την ευθύνη και γι' άλλους τρεις ανθρώπους που κουβαλάω στο τζιπ. Συγκεντρώθηκε πάλι στο οδήγημα.

Όταν έφτασαν στο σπίτι, ο γέροντας χρειάστηκε ένα μικρό σκούντημα για να ξυπνήσει. Με το που μπήκαν μέσα, παρακάλεσε τη Φερενίκη:

– Μπορείς, παιδί μου, να με βοηθήσεις ν' ανέβω τα σκαλιά, γιατί νομίζω σήμερα ήπια ένα ποτηράκι παραπάνω.

Η Φερενίκη τοποθέτησε ένα μαξιλάρι στον καναπέ.

– Μήπως είναι προτιμότερο να βγάλετε τα παπούτσια σας και να κοιμηθείτε λιγάκι;

– Πολύ σωστά, αυτό θα κάνω.

Τον βοήθησε να λύσει τα παπούτσια του. Ο Οδυσσέας πήγε στην κουζίνα να ετοιμάσει καφέ.

Ύστερα από λίγο έφτασε η Φερενίκη για να δώσει κι αυτή ένα χέρι. Της χάιδεψε την πλάτη.

– Τι έπαθες;

– Τι; ξαφνιάστηκε εκείνη.

– Γιατί τρεμουλιάζεις έτσι;

– Πάντα συνταράσσομαι όταν με αγγίζεις!

– Δεν το ήξερα αυτό.

– Υπάρχουν πολλά πράγματα που δεν ξέρεις!

Την πλησίασε, ακούμπησε το μέτωπό του στο δικό της και το έτριψε δυο τρεις φορές.

Σφίχτηκαν ελαφρά. Της κτύπησε με την παλάμη το πίσω μέρος της φούστας της.

5

Ήταν μια χαρούμενη μέρα. Η Πάρνηθα κατέβαζε μεν ένα απαλό βοριαδάκι, αλλά ανέβαινε στον καταγάλανο αττικό ουρανό ο λαμπερός ήλιος και σκόρπιζε χαρά και ζεστασιά σε ό,τι αγκάλιαζαν οι ακτίνες του. Στα δέντρα κελαηδούσαν τα πουλιά.

Μέσα όλοι ένιωθαν ανάλαφροι. Πρώτος είχε σηκωθεί ο καπετάνιος και έβρασε ελληνικό καφέ. Μοσχομύρισε το σπίτι. Αργότερα βγήκε φορώντας ένα σάλι και το μαύρο του παλτό ο γέρο-Παλαμίδης. Πήγε στον κήπο, κινήθηκε πέρα δώθε, και ένιωθε κάτω από τους ευκαλύπτους και τα πεύκα και ανάμεσα στους κάθε λογής αρωματικούς θάμνους ότι βρισκόταν σε έναν μικρό επίγειο παράδεισο. Ο Οδυσσέας, λίγο αργότερα, ντυμένος την αθλητική του φόρμα, πήρε το λυκόσκυλο και έτρεξε για μισή ώρα στο γειτονικό πευκόδασος. Τελευταία σηκώθηκε η Φερενίκη. Έκανε μπάνιο και, επικουρούμενη από τον καπετάνιο, προετοίμασε το πρωινό.

Αποβραδís είχαν σχεδιάσει να επισκεφτούν το Σούνιο, να δουν τον ναό του Ποσειδώνα και τα καράβια στον Σαρωνικό. Ο καπετάν Τάσος ήθελε ν' αγναντέψει από εκεί τη Μακρόνησο, το κολαστήριο όπου για ενάμιση χρόνο τον δίδαξαν διά ροπάλου και ρομφαίας πώς να γίνει καλός Έλληνας.

Στο πρωινό τραπέζι παρατήρησαν ότι η Φερενίκη, πίσω από το γέλιο της, είχε κάποιο βάρος στην ψυχή.

– Τι έχεις, αδερφή; Δεν μ' αρέσεις σήμερα.

– Είδα ένα όνειρο που μ’ ανησύχησε. Μια μαυροφορεμένη γριούλα χτυπούσε την πόρτα να μπει στο σπίτι. Κι εγώ δεν την άφησα να μπει, μην είναι καμιά κλέφτρα. Και τώρα το φέρω βαριά που απέπεμψα την γριούλα...

– Καλά έκανες, παιδί μου! μίλησε ο γέροντας με καθησυχαστική φωνή. Πολλά μπορεί να κλέψει σ’ ένα σπίτι μια μαυροφορεμένη γριά!

Ρώτησε ύστερα στον Οδυσσέα, που τα άκουγε κάπως απορημένος.

– Πειράζει αν κάνουμε μια άλλη φορά το ταξίδι μας στο Σούνιο;

– Όχι, καθόλου, θείε! Άλλωστε, έχουμε μέρες μπροστά μας.

Ο Τάσος θέλησε να δώσει μια νότα ευθυμίας.

– Άφησε, ξάδερφε, να ξεστάνει ακόμα λίγο. Μήπως κάνουμε και κανένα μακροβούτι εκεί στο ακρωτήρι. Να πιάσουμε και λίγο τον Ποσειδώνα, αντί να τον βλέπουμε μόνο...

Στον Οδυσσέα και την Φερενίκη έμεινε η υποψία ότι ο γέροντας και ο καπετάνιος κάτι ακόμα εννούσαν που αυτοί αδυνατούσαν να καταλάβουν. Κοιτάχτηκαν μεταξύ τους αλλά σιώπησαν.

Καθώς τέλειωναν το πρωινό, ο γέροντας στράφηκε στον καπετάνιο.

– Τάσο, καλά περνούμε! Τρώμε καλά, πίνουμε καλά, μας ξεναγούνε και στην πόλη...

Κομματί δουλειά δεν βλέπω να κάνουμε. Και λέγαμε ότι θα πάμε να τους βρούμε, να τους βοηθήσουμε. Άσπρα μαλλιά έχουμε, κάτι ξέρουμε κι εμείς.

– Θα έρθει κι αυτό, είπε ο Οδυσσέας. Αλλά πρώτα να βάλουμε τα πράγματα σε μια τάξη. Για μένα προέχει να τακτοποιήσουμε το θέμα του Τάσου. Εκτιμώ ότι αυτές τις μέρες πρέπει να έχει επιστρέψει από το εξωτερικό ο Θεοδωρίδης. Η Φερενίκη θα του τηλεφωνήσει σήμερα ή αύριο.

– Βεβαίως! Αλλά πρέπει πρώτα να πάμε στο νοσοκομείο να τον εξετάσει και μετά θα ρυθμίσει τα της εγχείρησης.

– Πω, πω! Περνάμε εδώ τόσο καλά, αστειεύτηκε ο Τάσος, κι εσείς μιλάτε για μαχαίρια...

– Αλλά πέρα από το θέμα του Τάσου, η βοήθειά σας μας είναι πάρα πολύ χρήσιμη. Πρώτα γιατί εσείς είστε άνθρωποι μπασμένοι στη ζωή. Αλλά και για κάτι άλλο. Δεν ζήσατε τα γεγονότα από κοντά και δεν είσατε επηρεασμένοι. Μπορεί να δείτε πράγματα που εμείς δεν αντιληφθήκαμε γιατί είμαστε εγκλωβισμένοι. Ενώ εσείς τα βλέπετε απ’ έξω. Πάντως, για να μας βοηθήσετε ουσιαστικά, πρέπει να λάβετε ακριβή γνώση των πραγμάτων. Κι αυτό θα γίνει ως εξής: Έχουμε ετοιμάσει από ένα φάκελο, όπου είναι όλο το υλικό. Οι κασέτες με τις εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού, όλα τα δημοσιεύματα του τύπου, σχετικά έγγραφα. Το μόνο που χρειάζεστε να κάνετε εσείς, είναι να καθίσετε και να μελετήσετε. Η Φερενίκη κι εγώ θα απαντήσουμε στις ερωτήσεις σας. Αν θέλετε, να ψάξουμε να βρούμε και μια μεγαλοπρεπή μαγκούρα, να κτυπάτε δυνατά με αυτήν στο μαρμαρένιο πάτωμα και να απαγγείλλετε κατηγορίες στους ενόχους.

– Συμφωνώ για την μαγκούρα, είπε ο καπετάνιος. Μόνο που αντί να παριστάνω τον Μίνωα, θέλω να ματσουκώσω μερικά ανθρωπάκια που χέστηκαν στα ζόρια.

Γέλασαν με την ιδέα του ξάδελφου κι άρχισαν να μελετούν τους φακέλους.

Βυθίστηκαν σχεδόν δυο ώρες στα χαρτιά τους. Ο γέροντας ζήτησε από την Φερενίκη μια σύνοψη. Εκείνη εξήγησε ποιος είναι ο ρόλος του ΟΙΕ, ποιες οι κατηγορίες εναντίον του Οδυσσέα, γιατί τον συκοφάντησαν και γιατί τον εγκατέλειψαν οι προϊστάμενοί του.

– Αυτά ήταν όλα!

Ο καπετάνιος σηκώθηκε, προχώρησε μερικά βήματα και στάθηκε μπροστά στη γυναίκα.

– Αδερφή, τώρα αρχίζω να καταλαβαίνω πόσο ξεπεσμένο σόι γίναμε... Μέχρι τώρα νομίζαμε ότι συμβαίνει κάτι κακό, κάποιοι θίχτηκαν, κάποιοι τον φθόνησαν για κάποιο λόγο τον συκοφαντούν. Αρχίζω να καταλαβαίνω ότι εδώ, δεν πρόκειται για πρόσωπα. Εδώ γίνεται τιτανομαχία... Σε άνιση μάχη ρίχτηκες, Οδυσσέα... Τι λες εσύ, γέροντα;. Άλλες μέρες μου θυμίζουν αυτά που συμβαίνουν εδώ... Δεν έχει ο αγώνας τελειωμό! Και εμείς γεράσαμε...

Ο Παλαμίδης ήταν βυθισμένος στις σκέψεις του. Μίλησε με θλιμμένη φωνή:

– Ταράζομαι ολόκληρος σαν από σεισμό, όταν σκέφτομαι αυτές τις μεταλλάξεις στην ανθρώπινη πορεία. Τόσο γενναίοι, τόσο όμορφοι άνθρωποι, που αγωνίζονται μαζί για έναν κοινό σκοπό. Που βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους και τη ζωή των άλλων. Που πολεμούν χρόνια ο ένας πλάι στον άλλο. Αυτά τα όμορφα περιστερία να γίνονται γύπες, και να αλληλοσπαράζονται στην πορεία για την κατάκτηση της εξουσίας! Αυτές οι μεταμορφώσεις της ανθρώπινης ψυχής, μου σχίζουν την καρδιά...

– Ναι, όντως, ήταν τόσο εξαίρετοι... είπε η Φερενίκη. Τόσο ωραίοι άνθρωποι. Ζήσαμε μαζί τους τα πιο όμορφα χρόνια. Χωρίς μέσα, χωρίς δυνατότητες, προστατεύοντας ο ένας τον άλλον. Θυσιάζονταν ο ένας για τον άλλον. Ήταν τόσο ανδρείοι!

– Τώρα όμως γίνανε μπαλαρίνες! χλεύασε ο Τάσος. Μισή κλανιά άνθρωποι!... Τόσοι μαντράχαλοι στην κυβέρνηση, και ένας δεν βρέθηκε να πει την αλήθεια; Ουστ κρεμανταλάδες!

– Πού βρίσκονται όλοι αυτοί; ρώτησε ο γέροντας.

– Πολλοί από αυτούς, που γνωρίζαμε από την Γερμανία, βρίσκονται εδώ. Βλεπόμαστε κάπου κάπου... Τις προάλλες, συναντηθήκαμε για να οργανώσουμε ένα Παγκόσμιο Συνέδριο των Αγωνιστών του ΕΑΚ. Αν θέλετε, να καλέσουμε μερικούς στο σπίτι, να τους γνωρίσετε από κοντά. Τι λες, Οδυσσέα;

– Μα βέβαια. Μπορούμε να το κάνουμε μια από τις επόμενες ημέρες.

– Και βέβαια θέλω να τους γνωρίσω! ο γέροντας ανασηκώθηκε στην καρέκλα του. Αδημονώ να γνωρίσω παιδιά που πίστεψαν και πάλεψαν για κάτι.

Τα μάτια του καπετάνιου λαμπύριζαν.

– Τι λες, γέροντα, θα ξαναβγούμε στο βουνό;

– Το δικό σου το μυαλό, εκεί κόλλησε. Ζητάς ευκαιρία να ξεθάψεις τα άρματα σου και να ξαναβγείς στο κλαρί. Δύσμοιρέ μου...

– Τα άρματα θα τα ξεθάψω, αλλά αυτήν τη φορά δεν θα πάω στο βουνό. Αυτή την φορά θα κατεβώ αρματωμένος στην πόλη. Και όποιον πάρει ο χάρος...

Ο γέροντας στράφηκε στη Φερενίκη:

– Παιδί μου, χρειάζεται πολύς καιρός να τα δουλέψουμε αυτά... Θα μας έχετε τελικά πολύ περισσότερο χρόνο στο κεφάλι σας από ό,τι σχεδιάζατε... Γιατί εδώ συντελέστηκε ένα έγκλημα. Λείπει μόνο το πτώμα.

– Ήρθατε να συμπαρασταθείτε στον Οδυσσέα και δεν θα σας αφήσουμε να φύγετε. Άλλωστε έτσι κι αλλιώς καθυστερεί και το πόρισμα του ανακριτή. Και είπατε ότι δεν θα φύγετε πριν αυτό κοινοποιηθεί. Άρα έχουμε πολλές μέρες στη διάθεσή μας. Μείνετε, χαρείτε και λίγο το κλεινόν άστυ. Θα κάνουμε και δυο τρεις εξόδους ακόμη, για να μην τρελαθείτε κι εσείς ασχολούμενοι με την τρέλα των ανθρώπων.

– Φερενίκη, παρενέβη ο Οδυσσέας, για να αποχτήσει ο γέροντας και ο Τάσος ολοκληρωμένη άποψη, νομίζω ότι πρέπει να ακούσουν και τις κασέτες από την εκπομπή του ραδιοφωνικού σταθμού «Λάμψη». Είναι, βέβαια, πολλές, έξι στον αριθμό, και διάρκειας μιάμισης ώρας έκαστη. Αν δεν θέλουν να τις ακούσουν όλες, ας ακούσουν δειγματοληπτικά μια-δυο.

– Βεβαίωτατα! Να τις ακούσουμε, επέμεινε ο Τάσος.

– Ναι, ναι, πολύ σωστά, πρόσθεσε και ο γέροντας.

Τοποθέτησε η γυναίκα μια κασέτα. Ακούστηκε αμέσως η φωνή του μαινόμενου δημοσιογράφου:

«Η εκπομπή μας έχει στα χέρια της όλα τα στοιχεία γι' αυτό λέμε: Δεν μπορούν να υπάρχουν άνθρωποι που απεμπολούν τα συμφέροντα του δημοσίου, να κάθονται με τις κούρσες, τις γραμματείς, τους φαρισαίους. Πρέπει να επέμβουν τα τανκς της δικαιοσύνης.

Μας έχει πιάσει το στομάχι με όλες αυτές τις κομπίνες. Να κλείσουμε τους κομπιναδόρους στη φυλακή. Έτσι για παράδειγμα.

Εκτίθεται ανεπανόρθωτα ο Υπουργός Βιομηχανίας Φίληθος με το να κρατάει τον πρόεδρο του ΟΙΕ, Οδυσσέα Ακανθιώτη, στη θέση του.

Δεν χρειαζόμαστε τέτοιους αρουραίους στο δημόσιο.

Πάντως, ο κ. Φίληθος πρέπει σήμερα να στείλει σπίτι του τον πρόεδρο του ΟΙΕ και όλους αυτούς τους κυρίους που εμπλέκονται.

Εάν δεν το κάνει, εγώ από αύριο θα λέω ότι είναι συνυπεύθυνος και τα φάγανε μαζί και να με πάνε στον εισαγγελέα.

Κι εσύ, κύριε Ακανθιώτη, πού είστε; Πού είστε; Με ακούτε; Ακούστε για να ξέρετε για ποιον λόγο θα πάτε στη φυλακή».

Τα λόγια του δημοσιογράφου χτύπησαν σαν λιθάρι τον πρόεδρο στο κεφάλι. Είδε ένα στεφάνι μικρές φωτεινές κουκίδες γύρω από το κεφάλι του, να εκτινάζονται σε τεράστιες ευθείες γραμμές, να μεγαλώνουν, να γίνονται αστέρια, να χάνονται από γύρω του το σπίτι και οι άνθρωποι, και να είναι αυτός ολομόναχος στον αιθέρα, μόνο κεφάλι, και γύρω του οι τροχιές των αστεριών, που όσο απομακρύνονταν, μεγάλωναν και κάλυπταν τον χώρο μεταξύ γης και ουρανού.

Η Φερενίκη έκλεισε το μαγνητόφωνο.

Η ξαφνική ησυχία τον συνέφερε. Χρειάστηκε κάποια δευτερόλεπτα για να συνειδητοποιήσει πού βρισκόταν και τι είχε συμβεί. Ύστερα σηκώθηκε και πήγε στη βιβλιοθήκη όπου βρισκόταν το κινητό του τοποθετημένο στον φορτιστή. Κάλεσε τον αστυνομικό της ασφαλείας του.

– Νίκο, εσύ;

– Μάλιστα, κύριε πρόεδρε!. Χαίρομαι που σας ακούω. Έχετε τόσο καιρό να με πάρετε.

– Μπορείς να βρίσκεσαι σε μισή ώρα στο καφέ που είναι στην έξοδο του σιδηροδρομικού σταθμού στα Κάτω Πατήσια;

– Βεβαίως, κύριε πρόεδρε.

Ο Οδυσσέας έριξε μια ματιά στους άλλους στο τραπέζι που τον κοιτούσαν απορημένοι.

– Πρέπει, δυστυχώς, να κάνω μια μικρή επίσκεψη, είπε με ήρεμη φωνή. Ωσπου να τελειώσετε, ελπίζω ότι θα έχω γυρίσει.

Πήγε στο υπνοδωμάτιό του, πήρε το ναυτικό του επανωφόρι και βγήκε από το σπίτι.

– Προαισθάνομαι τα χειρότερα... και έχω τύψεις..., είπε η Φερενίκη.

Ο Τάσος τη χτύπησε ελαφρά στην πλάτη.

– Καλήν αντάμωση στα γουρουνάδικα... Αλλά καλά έκανες και δεν μίλησες! Θα τα εμπλέκες περισσότερο... Και δεν χρειάζεται να έχεις τύψεις, αδερφή. Είναι Μακεδόνας. Μακεδόνας αγωνιστής.

Η καρδιά τού γέροντα ξεχείλισε από θλίψη αλλά και σιγουριά.

– Ο Θεός ενεργεί με τη δική του σοφία!

– Όλα στη ζωή έχουν ένα τίμημα, αναστέναξε ο Τάσος. Και σ' αυτήν τη ζούγκλα που ζούμε... υπάρχουν πολλοί για χάλασμα.

Η ατμόσφαιρα στο τραπέζι ήταν αποπνιχτική. Η Φερενίκη τράβηξε από την τσάντα της ένα πακέτο τσιγάρα. Την ώρα που το άνοιγε είδε τον γέροντα και το έκλεισε πάλι.

– Κάπνισε, παιδί μου!

– Και για εμένα ένα, αδερφή!

Του πρόσφερε το τσιγάρο και σηκώθηκε από το τραπέζι.

– Θα κάνω καφέ!

Ο Οδυσσέας στάθηκε στο περίπτερο να πάρει εφημερίδα. Έριξε μια ματιά στους τίτλους και στη σελίδα για το Χρηματιστήριο. Ήταν έτοιμος ν' ανοίξει το ραδιόφωνο για ν' ακούσει μουσική, όταν παρατήρησε ότι η ώρα πλησίαζε μία μεταμεσημβρινή. Το γύρισε τότε στη συχνότητα του σταθμού «Λάμψη», κι άκουσε τη γνωστή φωνή του δημοσιογράφου. Ένιωσε μια σκοτεινή ηδονή να τον κυριεύει. Έβγαλε το κινητό του, έψαξε στο σημειωματάριό του το τηλέφωνο του σταθμού και κάλεσε.

– Παρακαλώ! άκουσε μια γυναικεία φωνή.

– Μπορείτε να με συνδέσετε με τον δημοσιογράφο που έχει αυτήν τη στιγμή την εκπομπή; Έχω ένα σκανδαλάκι να του αναφέρω.

– Περιμένετε.

Μετά από ένα ή δυο λεπτά ανατριχιαστικής προσμονής, άκουσε τη φωνή του δημοσιογράφου να του λέει:

– Σκανδαλάκι;

– Καραμπινάτο!

– Για ποιον;

– Για τον ΟΙΕ! Τον πρόεδρό του!

– Πω, πω, μη μου λέτε. Και δεν έχω πει τόσο καιρό λέξη γι' αυτόν...

Ο Οδυσσέας προσπάθησε να κρατήσει ήρεμη τη φωνή του.

– Έχω μαζί μου τον φάκελο. Μπορείτε να έρθετε στις τρεις στο Ιντερκοντινένταλ, στο καφέ Βιέννη, να δείτε το υλικό;

– Τρεις; Ναι, προφταίνω!

– Ωραία, σας περιμένω!

– Ένα λεπτό, πώς θα σας γνωρίσω;

– Σας γνωρίζω εγώ. Δεν έχετε ένα ξανθό γενάκι;

– Ναι, ναι! Το γενάκι...

– Αν θέλετε να κάνετε άριστα τη δουλειά σας, προσπάθησε πάλι να κρατήσει ήρεμη τη φωνή του, πάρτε μαζί σας κι έναν καλό δικηγόρο, για να κάνει επιτόπου αξιολόγηση του υλικού. Μπορείτε ίσως να κάνετε φωτοκόπιες. Τον φάκελο, δυστυχώς, δεν μπορώ να σας τον δώσω.

– Ωραία! Ωραία! Έχω έναν δικηγόρο που είναι μανούλα σ' αυτά.

– Πολύ καλά!

Ο δημοσιογράφος όμως κάτι σκέφτηκε ακόμα.

– Δε μου λέτε, θεωρείτε ότι είναι μεγάλο σκάνδαλο; Σίγουρα;

– Γι' αυτό είμαι απόλυτα σίγουρος!

– Λοιπόν, θα το αναγγείλλω αμέσως στην εκπομπή μου. Αλλά, υπ' ευθύνη σας! Μην είναι μπαρούφα και γίνω ρεζίλι!

– Το μόνο που δεν θα γίνετε είναι ρεζίλι! Ελάτε γρήγορα!

– Έρχομαι! Έρχομαι! Στις τρεις στο Ιντερκοντινένταλ.

Πήρε την Εθνική Οδό με κατεύθυνση προς την πόλη. Απορούσε με τον εαυτό του, πώς μπορούσε να νιώθει τόσο ωραία. Χαιρόταν, αγωνιούσε για την μεγάλη στιγμή, που θα έβλεπε πρόσωπο με πρόσωπο τον δημοσιογράφο και τον δικηγόρο. Τους έβλεπε ολοζώντανα, να κάθονται στο καφέ, να πίνουν το ουισκάκι τους και να

κοιτούν με μάτια καταχθόνια πότε θα ανέβει τα σκαλοπάτια ο κομιστής του φακέλου. Και πώς θα κατακεραυνωθούν μόλις δουν εκείνον να τα φέρνει. Και μετά... Αυτήν τη μια στιγμή να ζήσω... Να την απολαύσω!... Πώς περνούν από τη ζωή στο τίποτε... Στο τίποτε; Τέλος πάντων!

Τον κυρίευσε χαρά. Μειδιούσε στη σκέψη, τι καλός κομιστής είμαι... Και τι σφήνωσα στη ζώνη μου. Γέλασε τρανταχτά. Όλα σ' αυτόν τον κόσμο πληρώνονται! Κανένας δεν ξεφεύγει. Όσο δυνατός κι αν νιώθει... Και το ατσάλι τρυπάει η αδικία. Τι βλακεία να συκοφαντείς εκ του ασφαλούς... Μπορείς στα σοβαρά να προστατευτείς από άνθρωπο που έχεις προσβάλλει; Είναι δυνατόν να ηρεμήσει προσβεβλημένος πριν πάρει το αίμα του πίσω; Και δεν θα κινήσει γη και ουρανό μέχρι να ξεπλύνει την ντροπή;

Γέλασε με τη μωρία του δημοσιογράφου. Τί φουκαράς του κερατά είναι... Ζών, βλαξ. Τον παρέσυρα στη φάκα με δυο κουβέντες. Αν ήξερε ο σταθμός πόσο βόδι είναι δεν θα του εμπιστευόταν την εκπομπή. Αν ξέραμε πόσο κοκορόμυαλοι είναι, θα απαξιούσαμε να τους ακούσουμε. Τέτοια μουλάρια βρίσκονται σε κάθε γωνιά της πόλης. Δώσε σ' αυτούς το μικρόφωνο. Μπορεί να γκαρίζουν καλύτερα. Αλλά σίγουρα θα είναι πιο φθηνά. Σανό τρώνε...

Συλλογίστηκε: «Και γι' αυτούς θα πας στη φυλακή;». Ναι, γι' αυτούς! Δεν κάνω πίσω. Να πάω στη φυλακή! Αξίζει να είσαι στη φυλακή όσο κυκλοφορούν τέτοιοι συκοφάντες ατιμώρητοι!

Άφησε την Εθνική Οδό και γύρισε στην Αχαρνών. Στάθμευσε το αυτοκίνητο στα Κάτω Πατήσια και μπήκε στο καφέ.

Ο αστυνομικός καθόταν ήδη μέσα αριστερά στο πρώτο τραπέζι, δίπλα στην πόρτα. Φαινόταν ανήσυχος. Απόρησε αντικρίζοντας εύχαρι τον Ακανθιώτη.

– Είστε καλά, κύριε πρόεδρε;

– Μια χαρά, Νίκο! Έχω επισκέπτες στο σπίτι. Το γλεντάμε. Βγαίνουμε έξω... Τρώμε καλά. Πίνουμε καλά. Ποτέ δεν ένιωθα καλύτερα...

Ο αστυνομικός δεν πειθόταν από την καλή του διάθεση.

– Μα ταλαιπωρηθήκατε πολύ με το καινούργιο φασούλι που σας βγάλανε τελευταία... Βλέπω ακόμη και η εμφάνισή σας άλλαξε...

– Νίκο, μαθημένα τα βουνά στα χιόνια! Αλλά ξέρεις ποιο είναι το κλειδί; Να μη χάνεις το κέφι σου! Έτσι κι αλλιώς, κράτος δεν υπάρχει για να προστατέψει ή να τιμωρήσει. Άρα βασίζεσαι στον εαυτό σου. Και όταν κρατάς το κέφι σου, υπερασπίζεσαι τον εαυτό σου καλύτερα. Και η εμφάνισή μου αυτή ταιριάζει περισσότερο στον σημερινό μου εαυτό. Νιώθω ταξιδευτής που διασχίζει πελάγη, περνάει από συμπληγάδες.

Ο αστυνομικός τον κοιτούσε διερευνητικά.

– Μπορώ να σας είμαι χρήσιμος;

– Ναι! Πλησίασε το πρόσωπο του και του ψιθύρισε: Χρειάζομαι ένα πιστόλι!

Σκέφτηκε μια στιγμή εκείνος.

– Μπορώ να σας το προμηθεύσω. Δικαιούστε να οπλοφορείτε. Υπάρχει μια διαδικασία βέβαια... Αλλά σε μια εβδομάδα θα το έχετε!

– Νίκο, το θέλω τώρα!

– Αυτό δεν γίνεται, κύριε πρόεδρε....

– Νίκο, με ξέρεις, έτσι δεν είναι; Αφού θέλω να βρω, θα το βρω! Απλώς θα εκτεθώ σε πρόσθετους κινδύνους ψάχνοντας...

Πάλι σκέφτηκε λίγο ο αστυνομικός.

– Να σας δώσω ένα εξαιρετικό πιστόλι, με πέντε σφαίρες από γκάζι; Αληθινότατο!

– Εντάξει! Σε καταλαβαίνω απόλυτα! Ας μη σε καθυστερώ άλλο...

Καθώς σηκώθηκε από την καρέκλα του, τον κράτησε ο αστυνομικός.

- Πού θα πάτε; Εσείς δεν έχετε ιδέα απ' αυτά...
- Ποιος είπε ότι οι ερασιτέχνες δεν είναι αποτελεσματικοί;
- Μα θα πέσετε στα χέρια απατεώνων!
- Φοβάται ο βρεγμένος τη βροχή; Τώρα σε τίνος χέρια είμαι;
- Αδύνατο να σας αποτρέψει κανείς από κάτι που βάλατε στο νου σας...
- Σ' αυτό έχεις απόλυτο δίκιο!
- Περιμένετε εδώ! Θα γυρίσω σε μισή ώρα.
- Ευχαριστώ, Νίκο! Είσαι ευεργέτης! Και να είναι γεμισμένο.

Ο πρόεδρος παράγγειλλε καφέδες και δυο Μεταξά. Ήπιε μονορούφι το ποτό, ένιωσε ένα μικρό μυρμήγκιασμα στους κροτάφους κι ύστερα το αίμα του να κινείται πιο γρήγορα και να του αυξάνει συνεχώς το κέφι. Παράξενο που δεν το σκέφτηκα αυτό νωρίτερα... Έγινε ρεζίλι στο πανελλήνιο. Διασυρόμουν βδομάδες στις εφημερίδες, τα ραδιόφωνα και τις τηλεοράσεις... Δεν έμεινε γωνιά της Ελλάδας στην οποία να μην έμαθαν το όνομά μου. Ο Ακανθιώτης. Ο Οδυσσέας Ακανθιώτης. Ο κλέφτης, ο απατεώνας, ο λαδιάρης, ο αρουραίος... ο καταχραστής του δημοσίου χρήματος... Πώς μπορούσα και κυκλοφορούσα στον κόσμο; Με τι πρόσωπο εμφανιζόμουν; Τελικά ήμουν φοβερά αναίσθητος... Συναντούσα ανθρώπους που μου γύριζαν τις πλάτες και δεν χαμπάριζα... Μ' έφτυναν κι εγώ το βιολί μου. Με χέζανε οι πάντες κι εγώ πίστευα ότι θα έκανα ιδιωτικοποιήσεις. Κάποια βίδα έχει λασκάρει στο μυαλό μου!

Μια σκέψη έλαμψε στον νου του: Μια μεγάλη αποτυχία εξαλείφεται με μια μεγάλη επιτυχία! Μου πήραν τη γη κάτω από τα πόδια μου, παίρνω κι εγώ τη γη κάτω από τα δικά τους. Μια σας, μια μου. Πατσίσσαμε! Κι ύστερα, τι λέει η λαϊκή μούσα; Της φυλακής τα σίδερα είναι για τους λεβέντες!

Θα τα καταφέρω όμως; Ποτέ δεν χρησιμοποίησα πραγματικό όπλο στη ζωή μου. Ακόμα και ο φόνος θέλει τον ειδικό. Κι εγώ είμαι ερασιτέχνης, το ξέρω και το ομολογώ. Ο Τόλης! Αυτός είναι λοκατζής, άγριο θεριό. Σε κρεμάει ώσπου να πεις αλεύρι... Πετάει τη σκούφια του για τέτοια! Και για τον συμμαθητή του τον Οδυσσέα, θα έμπαινε στη φωτιά... Σαφώς, Τόλης σημαίνει επιτυχία, εκατό τοις εκατό! Και μετά; Ντράπηκε... Ε, αυτό πάει πολύ! Θα κλείσω τον συμμαθητή μου στη φυλακή γιατί εγώ δεν έχω τα κότσια; Όχι, όχι, χίλιες φορές όχι! Πόσες σφαίρες έχει μια δεσμίδα; Πέντε; Παραπάνω; Δεν ξέρω. Αλλά σίγουρα φτάνουν... Αυτό είναι δική μου υπόθεση. Προσωπική. Και θα την τελειώσω εγώ!

Δεν είχε καταλάβει πως ο αστυνομικός στεκόταν ήδη πάνω από το κεφάλι του, σιωπηλός, με ένα δεματάκι τυλιγμένο σε εφημερίδα.

– Α, ήρθες; Είσαι ώρα εδώ; Έχω παραγγείλει για σένα καφέ και Μεταξά.

Εκείνος κάθισε, σοβαρότατος, απέναντί του.

– Σκεφτείτε το ακόμα μια φορά, κύριε πρόεδρε.

– Μην ανησυχείς! Δεν θα χαθεί τίποτε που δεν είναι ήδη χαμένο...

Από το κεφάλι του αστυνομικού πέρασε μια ιδέα σωσίβιο.

– Ξέρετε να το χρησιμοποιείτε; Πήγατε στρατό;

– Στον στρατό δεν πήγα ποτέ, το ξέρεις. Αλλά εξασκήθηκα στην σκοποβολή σ' ένα δάσος κοντά στα γερμανικά σύνορα. Τότε, επί Δικτατορίας.

– Το καλό που σας θέλω, μην το χρησιμοποιήσετε. Εγώ είμαι δεκαπέντε χρόνια στην υπηρεσία και δεν το χρησιμοποίησα ποτέ!

– Μην ανησυχείς!

Πήρε το δεματάκι. Σηκώθηκε από το τραπέζι.

– Είσαι φίλος, Νίκο. Σε φιλώ.

Βγήκε από το καφέ και πήγε στο τζιπ. Έβγαλε προσεχτικά το περίστροφο και το στερέωσε δεξιά στη ζώνη του, κάτω από το επανωφόρι.

Καθώς κατευθυνόταν προς το Ιντερκοντινένταλ δεν μπορούσε να συγκρατήσει τον ενθουσιασμό του. Τελικά, όλα είναι μια απόφαση... Την παίρνεις και ξεμπερδεύεις. Κι όλα τρέχουν μετά από μόνα τους. Προχωρείς, τον πλησιάζεις στα τρία βήματα και του τινάζεις τα μυαλά στον αέρα. Αλλά, το σημαντικό είναι τα τρία βήματα! Όχι πιο μακριά, γιατί μπορεί να αστοχήσεις. Και τότε να δεις τι ρεζίλι θα γίνεις... Δεν είχε τα κότσια να καθαρίσει το συκοφάντη του. Όλα μόνο θέατρο! Να κάνει εντύπωση. Να προκαλέσει τον οίκτο γι' αυτά που του σύρανε, δικαίως ή αδικώς...

Μα τι λέτε τώρα; Για ποιον οίκτο; Οίκτο για έναν φονιά; Ή παρά λίγο φονιά; Εδώ αποκαλύπτεται επιτέλους ποιος είναι ο πραγματικός Ακανθιώτης... Δεν είναι μόνο λαδιάρης και καταχραστής, είναι και εγκληματική προσωπικότητα. Ένας κοινός και στυγερός δολοφόνος! Που δολοφονεί μέρα μεσημέρι στο ξενοδοχείο. Εν ψυχρώ! Ούτε καν εν βρασμώ ψυχής. Πριν αποφανθεί η δικαιοσύνη, αποφαινεται αυτός. Παίρνει τη δικαιοσύνη στα χέρια του. Καημένη Ελλάδα. Ποιοι διοικούν τους δημόσιους οργανισμούς σου; Άνθρωποι του σκότους και του εγκλήματος.

Φτάνοντας, άφησε το τζιπάκι δεξιά της εισόδου, πίσω από τα πολυτελή αμάξια που ήταν ήδη σταθμευμένα. Ο φύλακας με την επιβλητική στολή, τα χρυσά σιρίτια στους ώμους και το πηλήκιο, τον πλησίασε με κριτικό βλέμμα. Κατέβηκε, έδωσε τα κλειδιά μαζί με το τσαλακωμένο πεντοχίλιο.

– Ένα τεταρτάκι θα μείνω!

– No problem! του απάντησε εκείνος υποκλινόμενος ευχαριστημένος.

Πέρασε τη μεγάλη είσοδο και προχωρούσε με γρήγορο βήμα. Διέσχισε τον πλατύ διάδρομο. Πριν γυρίσει αριστερά για ν' ανέβει τα σκαλοπάτια που οδηγούν στο «Βιέννη», διέκρινε στο τελευταίο τραπεζάκι, στη γωνία, τον Κοπρομυγάκη καθισμένο σε μια καρέκλα και έχοντας τα χέρια του απλωμένα να στηρίζονται σε δυο άλλες. Απέναντί του ήταν ένας λεπτός άνδρας με γενάκι που κρατούσε στο χέρι το ποτό του και του μιλούσε.

– Να τα πουλάκια μου!

Επιτάχυνε το βήμα του. Την ώρα που ανέβαινε τα σκαλοπατάκια ένωσε το βλέμμα του Κοπρομυγάκη πάνω του. Ύστερα έπεσε στο πιστόλι που φάνηκε κάτω από τον ξεκούμπωτο χιτώνα. Τα απλωμένα χέρια του άρχισαν να τρέμουν. Το πρόσωπό του κιτρίνισε και πρασίνισε. Τον πλησίασε στα τέσσερα βήματα κι έφερε το δεξί του χέρι στη ζώνη. Εκείνος μόλις που κατάφερε να βγάλει ένα ήχο:

– Μη...

Κάτω από το ανοιχτό του σακάκι, στο αριστερό μπατζάκι του παντελονιού του, σχηματίστηκε μια σκούρα στρογγυλή κηλίδα.

Του προέδρου τού ήρθε ξαφνικά να γελάσει.

– Κοίταξέ τον τον χέστη!

Στάθηκε στα τρία βήματα μπροστά του. Ο Κοπρομυγάκης κοκάλωσε. Το στόμα του ελαφρά ανοιχτό, τα διαβολικά μαύρα μάτια του είχαν γυρίσει προς τα πάνω και φαινόταν μόνο το ασπράδι τους. Ο Οδυσσέας τον κοίταξε και ύστερα κούνησε με περιφρόνηση το κεφάλι του.

– Ε, όχι να σκοτώσεις έναν νεκρό!

Έκανε στροφή και με αργό βήμα κατευθύνθηκε προς την έξοδο.

Ο άνθρωπος με το γενάκι ρώτησε τρομαγμένος:

– Τι έπαθες ρε; Η καρδιά σου;

Ο Κοπρομυγάκης ήταν πετρωμένος.

– Ρε, να φωνάξω γιατρό;

Τα μάτια του έπαιζαν πάλι λίγο.

– Ρε, πιες λίγο νερό! επέμεινε ο δημοσιογράφος.

Πήρε την καραφίτσα με το νερό, γέμισε ένα ποτήρι και του το έφερε στο στόμα. Μπόρεσε μετά ο Κοπρομυγάκης να συμμαζέψει τα χέρια του, έπιασε με το δεξί το ποτήρι και ήπιε μια γουλιά.

– Λέγε, ρε, τι έπαθες; αδημονούσε ο γενιοφόρος.

Ο Κοπρομυγάκης έβγαλε ένα βαθύ αναστεναγμό λύτρωσης.

– Έφυγε!

– Ποιος;

– Ο πρόεδρος του ΟΙΕ...

– Πούντος;

– Νάτος! Εκείνος στα μπλε. Που πάει στην έξοδο.

– Φώναξέ τον να τον γνωρίσω!

– Τρελάθηκες; Είχε κουμπούρα στη μέση.

Ο δημοσιογράφος ήταν απαρηγόρητος.

– Πω, πω, να χάσουμε τέτοιο μεγάλο ψάρι!

Ο Κοπρομυγάκης κούνησε τώρα με απορία το κεφάλι του.

– Τον χαβά σου εσύ! Ρε, γλυτώσαμε από του χάρου τα δόντια!

– Τι;

– Σου είπα, γλυτώσαμε από του χάρου τα δόντια. Κατάλαβες; Ήρθε για να μας καθαρίσει...

– Α! Τι 'ν' αυτά που λες, ρε! Και γιατί δεν το έκανε;

– Ξέρω 'γώ;

– Περίεργο. Ανάθεμά με αν τον καταλαβαίνω.

Ύστερα, καθώς τραβήχτηκε λίγο πίσω του να χαλαρώσει από την ένταση, έπεσε η ματιά του στο υγρό παντελόνι του Κοπριμυγάκη. Σήκωσε ψηλά τα φρύδια και είτε με θαυμασμό:

– Μπράβο του, είναι παλικάρι! Δεν πυροβολεί κατουρημένους.

Ο Κοπρομυγάκης τράβηξε γρήγορα το σακάκι του. Ο δημοσιογράφος τον κοίταξε με περιφρόνηση.

– Τελικά έχει δίκιο η γραμματέας σου. Αποκλείεται ένας τέτοιος άνδρας να είναι λαδιάρης και τρωκτικό.

Ο Κοπρομυγάκης σήκωσε τους ώμους για να του πει: Τι θέλεις τώρα ν' ακούσεις από μένα... Τον ευέξαπτο όμως δημοσιογράφο καβάλικεψε τότε ο θυμός.

– Κοίτα, ρε, καντεμιά! Μια φορά στη ζωή μου αποφάσισα να κάνω σωστό ρεπορτάζ και έπεσα στη λούμπα σου. Καταγγέλλω για σκάνδαλο την πιο πετυχημένη ιδιωτικοποίηση. Και τι να κάνω τώρα; Πώς να βγω και να πω ότι όλα ήταν ψέματα; Δεν θα με πιστεύει κανείς.

– Θα λένε ότι τα άρπαξες χοντρά από τον Ακανθιώτη... του απάντησε με απόλαυση ο Κοπρομυγάκης.

Ο άλλος εξοργίστηκε.

– Ρε, καθίκι, εγώ είμαι αγωνιστής! Δεν θα με παγιδεύσεις εσύ. Θα σε βγάλω αύριο στον αέρα και θα πω ιδού ο νομικός σύμβουλος του ΟΙΕ που ξέρει την πάσα αλήθεια. Και συ, ρε κουμάσι, θα διακηρύξεις ότι οι καταγγελίες του σταθμού μου είχαν στηριχθεί σε κατασκευασμένα στοιχεία.

– Αδελφέ Πύρο, όχι! Θα μου κόψουν τον κώλο...

– Τότε θα σου κόψω εγώ κάτι άλλο...

Ο Κοπρομυγάκης διαισθανόταν ότι τα πράγματα πέρναν άσχημη τροπή. Δεν γλίτωσα από τον Ακανθιώτη για να μπλέξω μ' αυτόν... Προσπάθησε να τον κατευνάσει.

– Θέλεις πραγματικά να συμπαρασταθείς στον Ακανθιώτη;

– Οπωσδήποτε!

– Τότε υπάρχει μία μόνο λύση: να τον αποκαταστήσεις κατόπιν εορτής.

- Αυτό είναι πουστιά!
- Σαφώς! Αλλά το μόνο εφικτό! Όλα τα άλλα είναι δρομολογημένα και μη αναστρέψιμα. Ειμαρμένη! Θα σου δώσω όμως τα αληθινά στοιχεία, να κάνεις τον αγώνα σου γι' αυτόν όταν τον κλείσουν στη φυλακή.
- Είσαι κάθαρμα!
- Το δέχομαι! Αλλά πίστεψέ με, δεν κάνω τίποτε παραπάνω απ' ότι ο καθένας σ' αυτή τη χώρα που θέλει να ξεφύγει από τη μιζέρια. Κι αν θέλεις πίστεψε κι αυτό. Στην ουσία εκτιμώ τον Ακανθιώτη. Αλλά αγαπώ τη ζωή, τα λεφτά, τις γυναίκες. Δεν έχω τις αντοχές ν' ακολουθήσω τον δρόμο του...
- Ο δημοσιογράφος ήταν πια αγανακτισμένος με τον εαυτό του και με όλα.
- Κοίτα ρε εκεί, σπρώξαμε έναν άξιο άνθρωπο στη δυστυχία και τον αφανισμό.
- Σιγά τη δυστυχία! γέλασε ο άλλος. Δυστυχία ήταν αυτό που έκανε. Να ξημεροβραδιάζεται στον Οργανισμό για πενταροδεκάρες και να του σέρνει ο κάθε πληρωμένος δημοσιογράφος τα εξ' αμάξης. Και ούτε θα αφανιστεί. Τις προάλλες μου είπε ο Μέγιστος ότι, μόλις τελειώσει αυτή η ιστορία, θα πάρω τον Ακανθιώτη στις εταιρείες μου. Θα δεις τον Ακανθιώτη Πύρο, άρχοντα. Στο απυρόβλητο και λεφτά με την σέσουλα.
- Ο δημοσιογράφος δεν πίστευε τ' αφτιά του.
- Τρελοκομείο η Ελλάς!

Επέστρεψε σπίτι σφυρίζοντας.

- Γύρισες; ρώτησε ξέπνοη η Φερενίκη.
- Δεν με βλέπεις;
- Θέλεις κάτι;
- Θέλω; Για να 'μαι ειλικρινής, έχω πείνα λιονταριού!
- Θα ετοιμάσω αμέσως κάτι!.

Εκείνος την χτύπησε ελαφρά στον ώμο.

- Μην κοπιάζεις, καλή μου. Σας κάνω το τραπέζι, στον «Λεωνίδα». Να φάμε σαν άρχοντες! Να το γιορτάσουμε. Δεν έγινε αυτό που φοβόσασταν...

Οι δυο άνδρες στο τραπέζι ανάσαναν λυτρωμένοι. Η Φερενίκη τον αγκάλιασε.

– Είχα Άγιο!

Εκείνη έβγαλε μόνο μια φωνή.

- Οδυσσέα! και γαντζώθηκε στον λαιμό του. Μετά από λίγο του ψιθύρισε: «Η καλύτερη εκδίκηση είναι η ανατροπή...».

6

Οι επόμενες μέρες κύλησαν ήρεμα. Ο γέροντας διάβαζε κι έγραφε. Ο καπετάνιος σκάλιζε στον κήπο. Βαριά ήταν η ατμόσφαιρα μέσα στο σπίτι, χωρίς να υπάρχει όμως κακοδιάθεση. Απλώς έλειπε το κέφι. Ο καπετάνιος προσπάθησε μερικές φορές να αστερευτεί, χωρίς μεγάλη επιτυχία. Έλεγε κάθε τόσο και μια καλή κουβέντα ή ένα αστείο, χωρίς όμως να καταφέρνει να δημιουργήσει ευθυμία.

Μπορεί να επιδρούσε και ο καιρός λίγο αρνητικά πάνω τους. Τις τελευταίες μέρες το είχε γυρίσει στον νοτιά. Τρεις μέρες ήτανε κατασκότεινη η περιοχή, ομίχλη και πυκνά σύννεφα σκέπαζαν Υμηττό, Διόνυσο και Πάρνηθα. Δυο μέρες έβρεχε αρκετά συχνά με κάποια διαλείμματα, μέρα νύχτα. Αυτή η βροχούλα διαπερνούσε το δέρμα και η ψύχρα έφθανε μέχρι το κόκαλο.

Στα μέσα της εβδομάδας το έστρωσε στην Αττική. Τα γύρω βουνά ήταν κάτασπρα. Τα βόρεια προάστια πιάσανε μια πιθαμή χιόνι. Ακόμη και στην πόλη είχανε ασπρίσει οι στέγες, τα δέντρα και οι πλατείες.

Με το που ξημέρωσε η Πέμπτη, ξεθύμανε ο καιρός και βγήκε από τη μεριά της Πεντέλης ένας κατακόκκινος, ζεστός ήλιος, που πολέμησε να γλυκάνει το βοριαδάκι που κατέβαζε η Πάρνηθα. Το χιόνι δεν μπορούσε να αντισταθεί στον ζεστό ήλιο. Σε ελάχιστο χρόνο μετατράπηκε σε νεράκι που άρχισε να κυλάει από τις πλαγιές των βουνών μέσα από αναρίθμητα ρυάκια και ρέματα προς τα κάτω με κατεύθυνση τη θάλασσα. Στο σπίτι έλαμψε ο ήλιος πάλι, φωτίζοντας από τη μεγάλη τζαμαρία της βεράντας και από τον φεγγίτη στο κέντρο ολόκληρο το καθιστικό και την τραπεζαρία. Κολυμπούσε όλο στο φως, τα έπιπλα λαμπύριζαν στις χρυσοκίτρινες ακτίνες. Η διάθεση των ένοικων άρχισε πάλι να φτιάχνει. Μετά το πρωινό, ο Οδυσσέας απευθύνθηκε στον ξάδελφο:

– Βλέπεις, σήμερα που πρέπει να βγούμε έξω και να σε πάμε για εξετάσεις στο νοσοκομείο, φκιάνει καλό καιρό. Σ’ αγαπά ο θεούλης.

– Δεν μ’ αγαπάει. Με καταριέται! Είναι καιρός αυτός για να μπαίνεις στο νοσοκομείο, ξάδερφε; Εγώ θέλω να πάρω το σκυλί σου και να τρέξω σαν ζαρκαδι στα βουνά.

– Δεν μπαίνεις. Εξέταση θα σου κάνει ο Θεοδωρίδης, για να δει τι πρέπει να προσέξει πριν σε εγχειρίσει. Αλλά όσο για ανάβαση στα βουνά, γιατί όχι; Τι λες εσύ Φερενίκη;

– Πάμε να χαρούμε και λιγάκι την ηλιόλουστη μέρα όταν ξεμπερδέσουμε από το νοσοκομείο! Μουχλιάσαμε εδώ μέσα... Ίσως μπορέσουμε να καθίσουμε και έξω. Και να τα πούμε κάτω από τον αττικό ουρανό...

Η ιδέα φάνηκε να αρέσει.

– Πού λες να πάμε; ρώτησε η Φερενίκη.

– Προτείνω να κάνουμε ένα περίπατο με το τζιπάκι. Να δούμε το ιερό βουνό της Αθήνας, τον Υμηττό. Τώρα που είναι τόσο καθαρή η ατμόσφαιρα, θα χαρείτε από ψηλά την πόλη και την υπέροχη φύση. Αν δεν έχετε αντίρρηση, γίνομαι σήμερα ξεναγός σας. Όλοι είμαστε επισκέπτες στην Αθήνα, αλλά εγώ ο παλιότερος.

– Μ’ αρέσει! είπε ο γερο-Παλαμίδης. Καλή ιδέα και με τέτοια πια μέρα!

– Η λιακάδα δεν είναι καλοκαιριάτικη. Ας μείνουμε στο αυτοκίνητο. Αλλά μπορούμε, αφού κάνουμε τη γύρα στο βουνό, να καθήσουμε στο Σπήλαιο του Πανός, στη νοτιοανατολική πλευρά του. Ως γνωστόν, ο Σωκράτης συνήθιζε να προσεύχεται στον Πάνα πριν από τους διαλόγους του, για να έχει την φώτισή του. Ποιος ξέρει, μπορεί και σε εμάς να στείλει κάποια καλή σκέψη...

Ντύθηκαν σχετικά ελαφρά, παίρνοντας όμως καλού κακού και από ένα μπουφάν και ξεκίνησαν.

Το νοσοκομείο το πολιορκούσαν στην είσοδο συνεργεία τηλεοπτικών σταθμών και κομματικά στελέχη, καθώς ο πρόεδρος της κυβέρνησης βρισκόταν για τρίτη μέρα στο καρδιολογικό τμήμα. Οι άνθρωποι των μίντια εξέταζαν προσεχτικά όποιον έμπαινε, και μόλις αναγνώριζαν κάποιον επώνυμο, έπεφταν πάνω του να τον ρωτήσουν πώς εκτιμά την ασθένεια του προέδρου και τις επιπτώσεις της στην πολιτική ζωή του τόπου. Οι κομματικοί παρακολουθούσαν μήπως πλησιάσει κανένας από τους επικριτές του, απ’ αυτούς που κάθε τόσο μιλούσαν στις τηλεοράσεις και επισήμαιναν την ανάγκη αντικατάστασής του λόγω ασθένειας.

Δεν πρόλαβαν να μουν και έτρεξαν κατ’ επάνω τους ένας δημοσιογράφος με το μικρόφωνο και ο εικονολήπτης του με την κάμερα στον ώμο.

– Δεν είστε ο πρόεδρος του...

– Εγώ είμαι ο κανένας! απάντησε εκείνος γελώντας. Δεν επισκέπτομαι ασθενείς. Φέρνω ασθενείς.

– Μα πείτε μου το όνομα του Οργανισμού, επέμεινε ο δημοσιογράφος, ενώ ο άνθρωπος της κάμερας τραβούσε ήδη πλάνα.

Εκείνη τη στιγμή όμως διέκρινε στην είσοδο του κήπου τον Υπουργό Δικαιοσύνης που έφτανε κάπως λαχανιασμένος από τα χρόνια του.

– Τρέξτε στον Υπουργό πριν προφτάσουν άλλοι! είπε στον δημοσιογράφο.

Εκείνοι τον εγκατέλειψαν και όρμησαν προς τα εκεί. Ο υπουργός, βλέποντάς τους να πλησιάζουν, σταμάτησε, κορδώθηκε και ετοιμαζόταν να τους μιλήσει. Ο Οδυσσέας με τους άλλους προχώρησαν προς την είσοδο. Εκεί, οι κομματικοί, αναγνωρίζοντάς τον, του χαμογέλασαν και του έκαναν τόπο να περάσει.

– Είδατε τι ωραία ξεφορτώθηκα τους δημοσιογράφους; είπε σε έναν που γνώριζε καλά από παλιά.

– Τυχερός ήσουν που ήρθε ο υπουργός, αλλιώς θα σ' ανάγκαζαν να γίνεις γιατρός ή συνταγματολόγος.

Το γραφείο του καθηγητή Θεοδωρίδη ήταν στο βάθος του δεύτερου ορόφου. Ανέβηκαν αργά τα σκαλοπάτια και προχωρούσαν στον σκοτεινό διάδρομο, μολονότι ήταν μέρα μεσημέρι. Οι σοφάδες στην οροφή και στους πλαϊνούς τοίχους ήταν πεσμένοι. Μπογιά δεν είχαν γνωρίσει για δεκαετίες. Από τις ανοιχτές πόρτες των μεγάλων δωματίων των οχτώ ή και περισσότερων κρεβατιών, φαίνονταν οι ασθενείς στοιβαγμένοι ο ένας δίπλα στον άλλο, με τους ορούς να κρέμονται από πάνω τους και τους συγγενείς τους να στέκονται ή να κάθονται σε σκαμνάκια δίπλα από τα κρεβάτια τους. Μερικοί ασθενείς ήταν στο διάδρομο, πάνω σε σιδερένια ράντσα. Δυο είχαν βουλευτεί πίσω από τη σκάλα, όπου περνούσαν λιγότεροι επισκέπτες και μπορούσαν να ησυχάσουν λίγο.

Ο Θεοδωρίδης χαιρέτησε εγκάρδια την Φερενίκη και τους άλλους. Πήρε μετά στο γραφείο του τον Τάσο.

– Δεν θα κρατήσει πάνω από είκοσι λεπτά η εξέταση.

Καθώς περίμεναν σκέφτηκε ο Οδυσσέας να αξιοποιήσει τον χρόνο και να πεταχτεί στον πέμπτο όροφο, όπου νοσηλευόταν ο πρόεδρος της κυβέρνησης.

– Θα ρίξω μια ματιά πάνω! Δεν θ' αργήσω.

– Πήγαινε, περιμένουμε, απάντησε η Φερενίκη.

Ο πέμπτος όροφος ήταν ανακαινισμένος και φωτιζόταν πλούσια. Δίπλα στην σκάλα υπήρχε η αίθουσα υποδοχής που ήταν κυριολεκτικά κατακλυσμένη από κοινοβουλευτικούς και κομματικούς. Στεκόντουσαν όλοι σε μικρές ομάδες και μιλούσαν σιγανά αλλά έντονα μεταξύ τους. Μερικοί περιφέρονταν μόνοι, προφανώς για να παρακολουθούν ποιοι μπεινοβγαίνουν και τι λέγεται στις διάφορες ομαδούλες. Άλλοι, στην μέση μιας παρέας, προσπαθούσαν με τον τόνο της φωνής τους και με τις χειρονομίες τους να δημιουργήσουν κλίμα.

Καθώς προχωρούσε ο Οδυσσέας, νόμισε πως διέκρινε τη φωνή του Κοπρομυγάκη. Σταμάτησε και κοίταξε. Εκείνος είχε γύρω του πέντε με έξι βουλευτές και μιλούσε λίγο πιο δυνατά από τους άλλους.

– Εγώ, με τη διεστραμμένη νομική μου σκέψη, σας βεβαιώ ότι μία είναι η λύση. Ο Μορφονιός αναλαμβάνει αμέσως καθήκοντα αντιπροέδρου της κυβέρνησης. Έτσι, ούτε συνταγματικό πρόβλημα δημιουργείται, ούτε κενό εξουσίας. Και μόλις αναρρώσει ο πρόεδρος, επιστρέφει πάλι στα καθήκοντά του. Και βάζει μπροστά με δική του εγγύηση τις διαδικασίες διαδοχής.

Και μόνο ο τόνος της φωνής του Κοπρομυγάκη τού ανακάτευε τα άντερα. Δυσκολευόταν να πιστέψει τα αφτιά του.

– Κοίταξε ποιος συμβουλεύει ποιους!

Χωρίς καλά καλά να το καταλάβει, ένιωθε να εξαγριώνεται και να τον κυριεύει μια ακατανίκητη επιθυμία να τον πιάσει από τον λαιμό και να τον καρυδώσει επί τόπου. Ε, όχι και να επηρεάζει αυτός ο αλήτης την πορεία της χώρας...

Ο Κοπρομυγάκης ένωθε άσχημα καθώς τα λόγια του δεν έβρισκαν ανταπόκριση στους βουλευτές. Τους κοίταζε έναν έναν από κάποιον να πιαστεί, για να συνεχίσει με νέα και καλύτερα επιχειρήματα. Όμως αναγνώρισε πως τον πλησίαζε ο Ακανθιώτης. Τινάχτηκε σαν να τον τσίμπησε μύγα, στράφηκε προς την αντίθετη κατεύθυνση και άρχισε να τρέχει προς την έξοδο. Ο πρόεδρος κούνησε με καταφρόνια το κεφάλι του.

Προχωρούσε προς το μέσον της αίθουσας όταν είδε να έρχεται από την άλλη άκρη του διαδρόμου ο Μορφονιός με γρήγορα βήμα, το κεφάλι ψηλά και το πρόσωπό του να λάμπει. Οι μισοί από τους παρευρισκόμενους έσπευσαν κοντά του. Εκείνος σταμάτησε, τους κοίταξε με βλέμμα γεμάτο ζωντάνια και περηφάνια και μίλησε με δυνατή φωνή.

– Ο πρόεδρος είναι πολύ καλά!

– Σας δέχτηκε; ρώτησε ένας με αγωνία.

– Ναι! Βεβαίως! Μίλησα μαζί του. Είναι εντάξει! Επικοινωνεί!

Αναστεναγμοί ανακούφισης ακούστηκαν γύρω. Ο πρόεδρος είναι καλά. Επικοινωνεί! Είναι κοντά μας. Δεν είμαστε μόνοι...

Ο Οδυσσέας κοιτούσε όλους αυτούς τους καλοντυμένους, καλοξυρισμένους και μυρωδάτους αξιωματούχους του κόμματος και διερωτώνταν: Αλήθεια, τα πιστεύουν αυτά που λένε; Είναι δυνατόν όλοι αυτοί οι μεγαλοσχήμονες να χρειάζονται το δεκανίκι ενός προέδρου που έχει κλείσει τον κύκλο του, έδωσε ό,τι είχε να δώσει και τώρα τουλάχιστον δικαιούται σαν άνθρωπος ένα ήρεμο τέλος; Γιατί να τον βάλουν στην δοκιμασία και στο βάσανο να κρατιέται με το ζόρι στη ζωή; Δεν είναι άδικο; Δεν είναι ανήθικο;

Ο Μορφονιός, που γυρνούσε συνεχώς γύρω τη ματιά του λάμποντας σαν φάρος στο πλατύ Αιγαίο, είδε τον Οδυσσέα. Του χαμογέλασε, έσφιξε την γροθιά του, τη σήκωσε λίγο σε ένδειξη ενότητας και του είπε:

– Όδυ! Γερός; Σιδερένιος;

Του χαμογέλασε και ο πρόεδρος, με βαρειά καρδιά, αλλά φιλικά. Ο αυθορμητισμός του Μορφονιού, η ζεστή ματιά του, η ζωντάνια του τον είχαν άγγιξει. Τον έβλεπε πάλι σαν τον παλιό αγωνιστή, με την αστείρευτη ενέργεια και λεβεντιά. Νά 'χει τάχα ξεχάσει τι μού 'κανε; Περρασμένα ξεχασμένα, έτσι δεν λένε στο κόμμα; Ή μήπως υπέφερε ο Μορφονιός λιγότερα; Μια ζωή ο δεύτερος στην ιεραρχία, έκανε όλη τη λάντζα, και του φόρτωναν και από πάνω ό,τι δεν πήγε καλά. Μια και δεν έπρεπε ο πρόεδρος του κόμματος να φταίει για τίποτε και να φθείρεται... Και από λάθη πια το κόμμα, ων ουκ έστι αριθμός... Κι αν πεις για προσβολές, τις έφαγε με την σέσουλα. Παντού και πάντοτε τον παρουσίαζαν σαν τον ηλίθιο του κόμματος.

Αποφάσισε να γυρίσει στους άλλους. Κτέβηκε στον δεύτερο όροφο. Ο Τάσος στο μεταξύ είχε βγει από το γραφείο του καθηγητή.

– Πώς πήγε Τάσο;

– Αυτός είναι από τους γρήγορους, ξάδερφε! Την άλλη βδομάδα, λέει, θα δούμε τα αποτελέσματα του τεστ και σε δέκα μέρες με μπαγλαρώνει και μαχαίρι.

– Ε, όχι και μαχαίρι, τον διέκοψε η Φερενίκη. Με λείζερ θα σε εγχειρίσει.

– Μωρέ αυτός είναι πρώτος χασάπης. Μπορεί να με εγχειρίσει και με τραπεζομάχαιο.

Γέλασαν με τα κέφια του Τάσου και κινήθηκαν προς την σκάλα.

– Πάμε καλύτερα από την πίσω πόρτα, να γλυτώσουμε τη φασαρία, είπε ο Οδυσσέας.

– Ασε, ξάδερφε, μια φορά να μιλήσω κι εγώ στην τηλεόραση! αστειεύτηκε ο Τάσος. Λιγουρεύτηκα λίγη δόξα...

Είχαν βγει στον κήπο. Εκεί αιφνιδιάστηκαν βλέποντας να έρχεται ο Φίληθος στο νοσοκομείο. Είχε φαίνεται προτιμήσει την πίσω πόρτα για να αποφύγει τις

τηλεοράσεις και τους κομματικούς. Βρέθηκαν απέναντι πρόσωπο με πρόσωπο. Ο Οδυσσέας πρότεινε το χέρι του να τον χαιρετήσει.

– Δημήτρη! τον προσφώνησε εκείνος και προχώρησε προς την είσοδο. Ύστερα σταμάτησε, γύρισε πίσω και είπε:

– Οδυσσέα!

Ο πρόεδρος τον κοιτούσε σιωπηλός.

– Ρε, τον μπαγλαμά! Είπε ο Τασος. Ξέχασε και τ' όνομά σου... Μιζέριας ήτανε και μιζέριας θα μείνει!

– Ε, έχει και πολλές σκοτούρες τώρα, ξάδελφε.

– Δεν έχει σκοτούρες! απάντησε φαρμακερά η Φερενίκη. Απλώς απομακρύνει από τον νου του τα δυσάρεστα που τον δυσκολεύουν στην κούρσα της διαδοχής!

– Μπράβο! Το βρήκες! Αυτό ακριβώς μας δίδασκαν στα μαθήματα management στη Γερμανία. Τότε θα κερδίσει ο Φίληθος...

– Γι' αυτό είμαι απόλυτα σίγουρη. Όταν κοιτάς μόνο τον εαυτό σου, σαφώς και κερδίζεις.

– Έστω! Αλλά ο Φίληθος δεν κερδίζει μόνο για τον εαυτό του. Μη λησμονείς ότι δούλεψε σκληρά για τον εκσυγχρονισμό του κόμματος και τις πολιτικές μας. Και έφαγε από τους αντιπάλους του παρά μία τεσσαράκοντα. Πρώτος κήρυξε τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό και διώχτηκε γι' αυτό από το εκτελεστικό γραφείο του κόμματος. Και δύο φορές τον πέταξαν από την Κυβέρνηση λόγω της ευρωπαϊκής πολιτικής του. Μετά τα όσα έχει υποστεί, κάπου τον καταλαβαίνω ότι προσπαθεί με κάθε τρόπο να επιπλεύσει. Και στους άλλους λέει βρείτε μόνοι σας τον δρόμο να επιβιώσετε σ' αυτή τη ζούγκλα. Αλλά το πιο σημαντικό για μένα είναι ότι όταν επιπλέει ο Φίληθος προκύπτει και κάτι καλό για τον τόπο.

Εκείνη του έριξε μια κριτική ματιά.

Διέσχισαν σιγά-σιγά τον κήπο και πήραν τον δρόμο για τον Υμηττό.

Φτάνοντας στις παρυφές του, πέρασαν τον δρόμο με τα πανύψηλα κυπαρίσσια, το ένα δίπλα στο άλλο, βαθιά πράσινα, γεμάτα στη βάση τους κι όσο ανέβαιναν πιο λεπτά, χάνονταν τέλος οι κορυφές τους ψηλά στον ουρανό. Μετά φάνηκε το μοναστήρι της Καισαριανής, πίσω από έναν τοίχο όλο πράσινο, με τον στρογγυλό τρούλο σκεπασμένο με βυζαντινά κεραμίδια να προεξέχει.

– Το μοναστήρι αυτό είναι αφιερωμένο στα Εισόδια της Παναγίας και κτίστηκε τον ενδέκατο αιώνα, εξήγησε ο Οδυσσέας. Στη βυζαντινή περίοδο τα αθηναϊκά μοναστήρια –και υπάρχουν αρκετά στην περιοχή– εκτός από χώροι πνευματικής άσκησης, ήταν επίσης θησαυροφυλάκια αρχαίων συγγραμμάτων και φορείς πολιτιστικής δραστηριότητας. Κατά τους χρόνους της δουλείας, Φραγκοκρατία-Τουρκοκρατία, λειτούργησαν και ως απαραβίαστα άσυλα της ελληνικής παιδείας και αποτέλεσαν κέντρα διάπλασης της ιστορικής συνείδησης του υπόδουλου γένους.

Μόλις έκαναν την πρώτη μεγάλη ημικύκλια στροφή στην πλαγιά του βουνού, ο δρόμος κατηφόριζε και οδηγούσε σε μια στενή στροφή, με πανύψηλα δένδρα, αριστερά το αναψυκτήριο και δεξιά οι μικροπωλητές με απλωμένη τηνπραμάτεια τους σε ξύλινους πάγκους.

– Πάρτε το αρωματικό μέλι του Υμηττού! Ένας κοντόχοντρος μικροπωλητής έτρεξε στο αυτοκίνητο προτείνοντας ένα γυάλινο βαζάκι με μέλι.

Ο Οδυσσέας άνοιξε το παράθυρο.

– Πάρτε, κύριε, το μέλι του μόσχου και του αμπεριού... Μόνο δυόμιση χιλιάδες δραχμές.

– Είναι πράγματι αρωματικό; τον ρώτησε βγάζοντας από την τσέπη του τρία χαρτονομίσματα.

– Μα τι λέτε κύριε! Πουθενά στον κόσμο δεν υπάρχουν τα αρωματικά φυτά του Υμηττού. Ο Υμηττός είναι το τραπέζι της μέλισσας. Εδώ υπάρχουν όλα: σκίνος, θυμάρι, ρίγανη, δενδρολίβανο, πικροδάφνη, μόσχος. Κάθε φορά που βρέχει, όλες οι γύρω λαγκαδιές και ραχούλες ευωδιάζουν από τα μεθυστικά αρώματα των λουλουδιών και των φυτών. Θα το διαπιστώσετε κι εσείς σε λίγο. Όλα αυτά μαζί κάνουν αυτό το μέλι με το χρώμα της νάφτας.

Ζήτησε ο Τάσος το βαζάκι, άνοιξε το καπάκι και μύρισε.

– Πω, πω, άρωμα!

Ο μικροπωλητής ετοιμαζόταν να συνεχίσει τους επαίνους του προϊόντος του, όταν τον πρόλαβε ο Οδυσσέας:

– Τι άλλα άνθη έχει ο Υμηττός;

– Α! Εξαρτάται από την εποχή. Υπάρχει ο έβενος με ροζ ανθό, είναι, σπάνιο φυτό. Και υπάρχει το βερμπάσκο το κυματόφυλλο, με ζωηρό κίτρινο χρώμα. Το κεράστιο το λευκότατο, φυτρώνει στην κορυφή του βουνού. Και υπάρχουν και σαράντα ειδών ορχιδέες.

– Σας ευχαριστώ θερμά! Μας κατατοπίσατε πλήρως.

Καθώς συνέχισαν την ανάβαση τον κατέλαβε ενθουσιασμός και άρχισε να διηγείται:

– Όταν γεννήθηκε ο Πλάτων, οι γονείς του τον έφεραν στον Υμηττό θέλοντας να θυσιάσουν για χάρη του στους Θεούς που λάτρευαν εδώ: στον Πάνα, τον Απόλλωνα και τις Νύμφες. Ο πατέρας του, ο Αρίστων, θυσίασε στις Νύμφες. Η μητέρα του, η Περικτυόνη, τον ξάπλωσε πάνω σε πυκνές μυρίννες. Και ενώ αυτός κοιμόταν, οι μέλισσες του άλειφαν τα χείλη με μέλι. Και από εκεί, λένε, προέρχεται η ευγλωττία του Πλάτωνος...

Ανέβαιναν αργά τον επικλινή δρόμο ανάμεσα σε μεσαίου μεγέθους πεύκα. Η Φερενίκη παρατήρησε:

– Κοίταξε τι σημαίνει να έχεις τους σωστούς δασκάλους. Με το να διδάσκεται απ' τον Σωκράτη, ο Πλάτων ξεπέρασε, όπως λένε κάποιοι, τα όρια της ανθρώπινης σκέψης!

Η προσοχή τους αποσπάστηκε από μια ομάδα μεσηλίκων, προφανώς συνταξιούχων, που σε μια εσοχή του δρόμου δεξιά, κάθονταν σε ελαφρά δίποδα σκαμνάκια και παίζανε το πανάρχαιο τάβλι. Ο Οδυσσέας, ιδιαίτερα κεφάτος, θέλησε να πειράξει λίγο την κοπέλα.

– Φερενίκη, ο Πλούταρχος μας πληροφορεί ότι ο Σωκράτης δεν edίδασκε ποτέ αλλά, κάνοντας τις απορίες να ξεκινήσουν σαν να ήταν ωδίνες τοκετού, ξυπνούσε τους νέους, ανακινούσε και τους βοηθούσε να βγάλουν τα έμφυτα νοήματα. Αυτό αποκαλούσε μαιευτική τέχνη, που δεν εμφύτευε απ' έξω, όπως άλλοι προσποιούνταν ότι το κάνουν, νου σε όσους έρχονταν σε επαφή μαζί τους, αλλά έδειχνε ότι έχουν δικά τους διανοήματα μέσα τους, ατελή όμως και συγκεχυμένα, που έχουν ανάγκη να τραφούν και να σταθεροποιηθούν.

– Ας είναι κι έτσι! Και για να μουν τα σωστά ερωτήματα χρειάζονται δάσκαλοι... Ίσως μάλιστα αυτό να είναι το πιο σημαντικό... Να ανακαλύψεις, να βάλεις το ερώτημα. Από τη στιγμή που μπαίνει το πρόβλημα, που γίνεται συγκεκριμένο, είναι θέμα χρόνου η λύση του. Κάποιοι, κάποιος, κάποτε, σύντομα, θα βρει τη λύση...

Ο Τάσος παρακολουθούσε προσηλωμένος τη συζήτηση:

– Τι ψυχές ήταν κι αυτές...

– Μεγάλες! απάντησε ο Οδυσσέας.

Γέλασαν τα μάτια του γερο-Παλαμίδα.

– Οδυσσέα, δεν είναι μεγάλες οι ψυχές, αλλά μεγάλος είναι ο Θεός. Έτσι τουλάχιστον λέει ο συγγραφέας που πριν λίγο ανέφερες. Η ψυχή, λέει, αφού έλαβε μερίδιο νου,

λογισμού και αρμονίας, δεν είναι μόνο έργο, αλλά και μέρος του Θεού και δεν έχει γίνει απ' αυτόν, αλλά πηγάζει και προέρχεται από αυτόν.

– Τι καθαρές, τι λαμπρές σκέψεις! είπε η Φερενίκη.

Ο Τάσος όμως έπρεπε πάλι να ειρωνευτεί:

– Αφού τα πάτε εσείς τόσο καλά μ' αυτά, ας μου πείτε τότε και τι είναι ψυχή;

– Εγώ είπον και ελάλησα! χαμογέλασε ο Παλαμίδης.

– Απελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο! πήρε η Φερενίκη σαφή θέση.

– Ούτε 'γω βέβαια ξέρω τι είναι ψυχή. Νομίζω όμως ότι ψάχνοντας στους αιώνες να βρούμε την ουσία της, γίναμε πιο άνθρωποι. Ή, καλύτερα, ξεπεράσαμε τα ανθρώπινα όρια και προσεγγίσαμε τον Θεό.

Ο γέροντας μειδίασε.

– Ο Θεός μπορεί να μη φαίνεται, αλλά όταν χρειαστεί ξεσκεπάζει το πρόσωπό του.

– Ψιλά γράμματα αυτά! σχολίασε ο Τάσος.

Είχαν περάσει πια τη δασώδη περιοχή του βουνού, με τα πεύκα και τα κυπαρίσσια, και έφτασαν στη θαμνώδη με τα μικρά δενδράκια, και με μικρές στοίβες πράσινου ανάμεσα στους γκριζωπούς βράχους.

Πλησιάζοντας την κορυφή ανέλαβε ξανά ο Οδυσσέας τον ρόλο του ξεναγού:

– Ο Υμηττός, από τα παλαιά χρόνια, είναι μετεωρολογικό βαρόμετρο. Ο Θεόφραστος, μαθητής του Αριστοτέλη, αναφέρει ότι παρατηρώντας την κορυφή του προέβλεπαν τον καιρό. Αλλά και οι σημερινοί μαντεύουν αν θα βρέξει ή δεν θα βρέξει, από το αν ο Υμηττός φορεί ή δεν φορεί την συννεφοκουκούλα του. Γι' αυτό στις κορυφές του βουνού υπήρχαν βωμοί του Ομβρίου Διός και του Προούπιου Απόλλωνος. Δυστυχώς εμείς δεν μπορούμε να πάμε στην κορυφή που τη λένε Φωλιά του Αϊτού. Λίγο πιο πάνω θα σταθούμε να αγναντέψουμε την περιοχή.

Οδήγησε δυο στροφές ακόμη όταν διέκριναν δεξιά τους ένα άσπρο αλωνάκι να εκτείνεται συνέχεια του δρόμου.

– Μια ματιά!

Στάθηκαν όλοι στην άκρη του αλωνιού.

– Αυτή είναι η Αθήνα μας! Εκεί, στη μέση, με το πολύ πράσινο, η Ακρόπολη, δεξιά ο Λυκαβηττός. Εδώ δεξιά μας η Πανεπιστημιούπολη και αριστερά, μέσα στο πυκνό δάσος, το μοναστήρι της Καισαριανής που είδαμε πριν λίγο.

– Κι αυτός εκεί πάνω είναι ο πετρίτης, έδειξε ο Τάσος το γεράκι που με απλωμένα τα φτερά του αφηνόταν σε ανάλαφρες περιστροφές. Παρατηρήστε αυτό το περίφημο πουλί, δεν φοβάται τα ύψη, κι από εκεί ανιχνεύει αβίαστα την τροφή του.

– Ξέρεις, Οδυσσέα, ποια είναι η πανίδα του Υμηττού; Ρώτησε Φερενίκη.

– Ω! Από πουλιά, αρκετά. Κοτσύφια, σαΐνοι, κοκκινολαίμηδες. Στα προστατευόμενα ανήκει ο πετρίτης που είδαμε, η αετογερακίνα, ο φιδαιτός, ο νυχτοπάτης... και βέβαια υπάρχει εδώ και η κουκουβάγια. Η γλαύκα, το πουλί της θεάς Αθηνάς, εξ ου και η Γλαυκώπις Αθηνά. Αλλά και τα χελιδόνια, που πιθανόν να έχουν κιόλας έρθει και που τόσο συχνά υμνεί ο Αριστοφάνης.

– Ε, αυτά δεν μπορούσαν να λείπουν! γέλασε ο Τάσος. Αλλά από ζώα;

– Λαγοί, αλεπούδες, κουνάβια, νυφίτσες, ασβοί, νυχτερίδες...

Ο Παλαμίδης καθόταν σιωπηλός και κοιτούσε με ήρεμη ματιά γύρω του.

– Κοιτάξτε την Αττική, μια γλώσσα γης που φύτρωσε στην θάλασσα, εντυπωσιακά μικρή για τον ρόλο της στην ιστορία...

– Μήπως η Ελλάδα ως χώρα είναι μεγάλη για τον δικό της ρόλο; διερωτήθηκε η Φερενίκη.

– Αναπνεύστε τον αττικό αέρα, τους παρότρυνε ο Οδυσσέας. Ιδιαίτερα τώρα που η ατμόσφαιρα είναι καθαρή. Κάποτε ίσως να ήταν πάντα έτσι. Πράγμα που παρακίνησε τον Αριστοτέλη να πει ότι «το γένος των Ελλήνων εύθυμον και διανοητικόν εστί, δι'

όπερ ελεύθερον διατελεί και βέλτιστα πολιτευόμενον και δυνάμενον άρχειν πάντων, μιάς τυγχάνων πολιτείας».

Ο Τάσος χαμογέλασε πονηρά.

– Εγώ, ξάδελφε, έχω τον δικό μου Αριστοτέλη. Τον Ωνάση. Αυτός για μένα τα ξέρει όλα. Ξέρει να βγάζει φράγκα. Και ξέρει και να τα τρώει. Είναι άντρας με τα όλα του. Η ζωή του είναι ένα παιχνίδι. Δουλεύει τους πάντες και τα πάντα. Βασιλιάδες και κυβερνήσεις. Αλλά πάν’ από όλα λατρεύει τις γυναίκες. Με ποια και δεν πήγε; Εστεμμένες και μη. Εκείνο το αηδόνι, η Κάλλας, με τις μπουτάρες της, έλιωνε γι’ αυτόν. Το μόνο που δεν κατάλαβα είναι γιατί τά ’μπλεξε με την Τζάκυ. Πολύ κοκαλιάρα, φίλε μου. Και δεν του βγήκε και σε καλό.

– Κάθε εποχή, ξάδελφε, βγάζει τους δικούς της Αριστοτέληδες,

Η Φερενίκη κοιτούσε γοητευμένη προς τη μεριά της Αίγινας, ενώ ένιωθε στο πρόσωπό της τον δροσερό βοριά.

– Αυτός ο αέρας κι αυτή η θάλασσα τελικά ένωνε κάποτε τους λαούς της περιοχής. Και τώρα πάλι η περιοχή αυτή παίζει πρώτο ρόλο.

– Έτσι είναι, επιβεβαίωσε ο Οδυσσέας. Από εδώ περνούν τα πλοία που πάνε σε όλες τις γωνιές του Αιγαίου. Στις Κυκλάδες, εδώ στο βάθος, μετά την Τζια. Πιο αριστερά αυτά που κατευθύνονται προς Χίο, Μυτιλήνη και Λήμνο. Δεξιά μας προς τον νότο τα πλοία που κατευθύνονται προς τα Δωδεκάνησα και την Κρήτη.

– Δηλαδή από εδώ, επιστατείς όλο το Αιγαίο, μίλησε ο γέροντας.

– Ναι, κάπως έτσι είναι. Αυτή η περιοχή πάντα έπαιζε έναν σημαντικό ρόλο για τη ναυσιπλοΐα του Αιγαίου. Από αρχαιοτάτων χρόνων υπήρχε εντυπωσιακή κίνηση που γινόταν είτε με πανιά είτε με κωπηλάτες, αλλά προπαντός με τη βοήθεια της ίδιας της θάλασσας, γιατί οι πρόγονοί μας είχαν άριστη γνώση των ρευμάτων της. Τα ρεύματα που ακολουθούσαν οι αρχαίοι μάς είναι γνωστά και αξιοποιούνται και σήμερα ακόμη από τους ιστιοπλόους.

– Τελικά, στοχάστηκε ο Τάσος, το Αιγαίο είναι ανέκαθεν η καρδιά του Ελληνισμού. Ο πιο γρήγορος και ο πιο ασφαλής τρόπος να νταλαβερίζονται μεταξύ τους οι πόλεις. Και όταν τους μπήκε ο διάλος, πριν από τρεις χιλιάδες χρόνια, ξεκίνησαν με πάνω από χίλια σκαριά για να πάνε να κουρσέψουνε την πλούσια πόλη της Τροίας. Με ό,τι αυτό σήμαινε και για τον αρχαίο ελληνισμό και για την ίδια την πόλη της Τροίας. Και πολύ γρήγορα κατάφεραν να κάνουν τα σούρτα φέρτα τους διά θαλάσσης με τις πόλεις από τις οποίες προέρχονταν.

– Από ό,τι διάβασα είχαν ακόμη πιο γρήγορα μέσα επικοινωνίας από την ίδια την θάλασσα, παρατήρησε η Φερενίκη.

– Ναι, βεβαίως, είχανε και τις φρυκτωρίες, συμπλήρωσε ο Οδυσσέας. Το διηγείται ξεκάθαρα ο Αισχύλος. Λέει ότι μέσα σε μια νύχτα μάθανε στο παλάτι των Ατρείδων ότι έπεσε η Τροία και ότι σε λίγο καιρό θα φτάσει τροπαιούχος ο Αγαμέμνωνας.

Γέλασε ο καπετάνιος.

– Οπότε και η αγαπητή του σύζυγος τού ετοίμασε μια μεγαλόπρεπη υποδοχή και πέρασμα στην αιωνιότητα...

– Ένα αιματηρό τέλος για έναν αιμοσταγή στρατηλάτη! Είπε η Φερενίκη.

Ο Οδυσσέας θεώρησε τότε καλή ευκαιρία να παρέμβει.

– Πριν παγώσουμε εδώ, ας ξεκινήσουμε για τον προορισμό μας. Το Σπήλαιο του Πάνα.

Δεν ταξίδεψαν περισσότερο από μισή ώρα, όταν διέκριναν έναν χωματόδρομο. Τον ακολούθησαν μέχρι το ύψος της Βάρης, στην τοποθεσία Κρεμαστός Λαγός. Εκεί, πέρασαν το κοιμητήρι της περιοχής και μετά από δυο στροφές σταμάτησαν.

– Φτάσαμε! Αυτό το άνοιγμα εκεί κάτω είναι η είσοδος του σπηλαίου.

Ο Οδυσσέας με την Φερενίκη έπιασαν τον γερο-Παλαμίδα, ένας δεξιά κι άλλος αριστερά, και τον στήριξαν να κατέβει το δρομάκι. Σαν βρέθηκαν στην είσοδο τον κάθισαν προσεκτικά στο πεζουλάκι. Ο γέροντας έβγαλε ένα μικρό μπλοκάκι και άρχισε να γράφει. Μόλις ξαπόστασαν λίγο, ετοιμαζόταν ο Οδυσσέας να συνεχίσει την ξενάγησή του. Εκεί όμως τον πρόφτασε ο Τάσος.

— Ξάδερφε, δεν μάλλιασε η γλώσσα σου; Άσε να μιλήσει και κανείς άλλος...

— Μα βεβαίως! Όποιος θέλει.

Ο Τάσος κοίταξε τον γέροντα.

— Λέγε!

— Μα εγώ, αγαπητέ μου, δεν ξέρω το μέρος!

— Άστα αυτά! Το μπλοκάκι...

Χαμογέλασε ο Παλαμίδης και του το έδωσε. Στάθηκε ο Τάσος στην είσοδο του σπηλαίου και άρχισε να απαγγέλλει:

ΑΙΓΑΙΟ

Στη θάλασσα που ένωσε
Ευρώπη και Ασία
κτίσαν γιοφύρι από παλιά
τα στρογγυλά τα πλοία.

Αρμενιστάδες τραγουδούν,
της θάλασσας μελίσσι,
θρύλους του γένους και αντρεία
σ' Ανατολή και Δύση.

Αιγαίο, τα λιθάρια σου
χαμογελούν στον ήλιο,
τον έρωτά τους ξεδιψούν
στης θάλασσας το μύρο.

Το γλαυκό σου το κύμα
φίλος μου παρηγορητής
τόσους εχθρούς αντάμωσα
όλοι φθονούν τούτη τη γης!

Το φως σου στην αγκάλη μου
για φυλαχτό μου θέλω
μονάχος μου περπατώ
κι ούτε τον δρόμο ξέρω.

Οι χαρές και τα παλαμάκια από τους τρεις ευφράνανε την καρδιά του γέροντα.

— Ο θεός είναι πραγματικός δημιουργός! μίλησε γεμάτος περηφάνια ο Οδυσσέας. Του παραδίδω τη σκυτάλη, αφού έτσι κι αλλιώς εγώ παπαγαλίζω αυτά που διάβασα...

— Αλλού αυτά, ξάδερφε, παρενέβη ο Τάσος. Ένα χωρατό κάναμε... Πες μας τώρα για το σπήλαιο μια και μας κουβάλησες μέχρι εδώ.

— Από τις επιγραφές και τα ανάγλυφα προκύπτει ότι είναι αφιερωμένο στις Μούσες και τις Χάριτες, στον Απόλλωνα και τον Πάνα. Το πιο εντυπωσιακό ανάγλυφο είναι του γλύπτη Αρχέδημου από τη Θήρα, που ο ίδιος μόνος του οικοδόμησε το σπήλαιο

σε ιερό των Νυμφών, ενεργώντας ως νυμφόληπτος, δηλαδή υπό την επήρρειά τους. Η λατρεία ξεκίνησε στην αρχαϊκή εποχή και συνεχίστηκε ως το 150 π.Χ. Στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους η χριστιανική λατρεία βρήκε εδώ καταφύγιο και διατηρήθηκε μέχρι τους νεότερους χρόνους.

Ο Τάσος είπε:

– Κοίτα τι ιστορία κουβαλούν κάποιες πέτρες. Εδώ, σ’ αυτήν την πλαγιά, καθόταν μια φορά ένας Σωκράτης...

– Και συζητούσε με τους φίλους του όπως κι εμείς, συμπλήρωσε η Φερενίκη. Στην ίδια γλώσσα μ’ εμάς! Δεν τον νιώθετε δίπλα μας; Τη σκέψη του, τον στοχασμό του. Δεν βλέπετε πόσο είναι κοντά μας;

Ο Παλαμίδης παρατηρούσε το βαθούλωμα του σπηλαίου με τους γκριζογάλανους και κοκκινωπούς βράχους, στέρεους, ακλόνητους, που άφηναν το χαμηλό πέρασμα στα ενδότερα.

– Παιδί μου, η αλυσίδα ποτέ δεν έσπασε. Η ψυχή είναι ίδια. Ελληνική. Τη θρέφει η ίδια γλώσσα, οι ίδιες παραδόσεις, οι ίδιες αρετές.

– Και αν δεν έσπασε η αλυσίδα, πρέπει πάντως να προστεθούν καινούργιοι κρίκοι. Ζει μόνο ό,τι προσφέρει!

– Γιατί εμείς, αδερφή, δεν προσφέραμε; Τόσοι αγώνες. Τόσες θυσίες. Τρεις ολόκληρες γενιές σ’ αυτόν τον αιώνα. Βεβαίως και ζει το ελληνικό πνεύμα! Οι Έλληνες όμως που είναι;

– Δεν θα τα έβλεπα όλα τόσο απαισιόδοξα, Τάσο, αντέτεινε ο Οδυσσέας. Προσφέραμε ίσως σε λάθος κατεύθυνση, με λάθος ηγεσίες. Μπορεί όμως αυτό να μας έχει ενηλικιώσει. Να γίνουμε πιο κριτικοί με τους εαυτούς μας, τους ηγέτες μας, την ιστορία μας... Ίσως πρέπει κι αυτήν να την ξαναδιαβάσουμε και να ξανασκεφτούμε. Να στραφούμε στον άνθρωπο!

– Μου μιλάς από την ψυχή μου, Οδυσσέα! είπε ο γέροντας.

– Πώς μπορούσε να ήταν αλλιώς; Υπήρξα καλός μαθητής σου...

– Βέβαια! Έχεις δίκιο και για τη στροφή στον άνθρωπο. Σκεφτείτε πόσο έχει απομακρυνθεί ο σημερινός άνθρωπος από τον εαυτό του. Και σε τι κοινωνία μας οδήγησε αυτό! Και τώρα καθόμαστε εμείς στην πέτρα που καθόταν εκείνος που δίδαξε το «γνώθι σ’ αυτόν». Ε, αν εμείς δεν βάλουμε ένα χεράκι, ποιος θα βάλει;

– Δεν φτάνει το χεράκι, ειρωνεύτηκε ο Τάσος. Πρέπει να βάλουμε και λίγο μυαλουδάκι. Αλλά πού να περισσέψει αυτό, μια και την χρειαζόμαστε την κουφιοκεφαλιά μας για την αυτοκαταστροφή μας...

– Μάλλον γερνάς, ξάδελφε και βρίσκεις τα πάντα μαύρα κι άραχνα. Ενδεχομένως είμαστε πολύ πιο κοντά στον στόχο απ’ ό,τι εσύ φοβάσαι. Ο λαός σφύζει από δυναμισμό! Το διεφθαρμένο βέβαια σύστημα της χώρας, τον κρατάει παγιδευμένο. Αν μπορέσει ποτέ η Ελλάδα, το κέντρο του Ελληνισμού, να σοβαρευτεί και να ανασυγκροτηθεί, τότε θα προσφέρουμε κι εμείς σαν λαός πάλι κάτι στον κόσμο. Μην ξεχνάς, μια χούφτα διωγμένοι Έλληνες, μετά την πτώση του Βυζαντίου, κατέφυγαν στη Δύση και συνέβαλαν αποφασιστικά στην Αναγέννηση. Κι έτσι προχώρησε η Ευρώπη. Ε, τι λέτε, ένας ολόκληρος λαός, όταν ξαναμπει στην ιστορία, δεν θα προσφέρει κάτι;

– Και βέβαια μπορεί! παλλόταν η φωνή της Φερενίκης. Τη στιγμή μάλιστα που αυτό είναι τόσο αναγκαίο! Κοιτάξτε γύρω σας πώς πάσχει ο άνθρωπος. Η ανθρωπότητα ολόκληρη. Έχουμε χάσει τον μπούσουλά μας. Είμαστε σπασμένες συνειδήσεις. Διχασμένες προσωπικότητες. Βεβαίως και πρέπει να στραφούμε στον άνθρωπο. Ψάχνοντας τον εαυτό μας θα ξαναβρούμε τους αρχαίους μας προγόνους. Κάπου μέσα μας περιμένουν να τους αναβιώσουμε. Και η μελέτη τους θα βοηθήσει να ορίσουμε εκ νέου τί εστί μέτρον. Τι σημαίνει να είσαι ελεύθερος, ανοιχτός, ακούραστος

ερευνητής της αλήθειας. Να λες το «εν οίδα ότι ουδέν οίδα» και να ξεκινάς από την αρχή. Να μη χανόμαστε στη μερική αλήθεια. Να βλέπουμε το όλον, το εν. Να ψηλώσουμε τη γη και να χαμηλώσουμε τον ουρανό. Να ξανασκεφτούμε πώς συνδέεται το ανθρώπινο με το θεϊκό. Να ξεπεράσουμε τη μοναξιά μας. Να πλησιάσουμε τον γείτονα, να πιστέψουμε στον φίλο, να ζωντανέψουμε τον Δήμο. Να ξανακοιτάξουμε τον τρόπο με τον οποίο οι πρόγονοί μας έβλεπαν τη φύση και τις επιστήμες.

Όλοι την κοιτούσαν με θαυμασμό. Ο Τάσος άρχισε να χτυπάει τρανταχτά παλαμάκια. Στο σπήλαιο αντηχούσε ο ζωηρός παλμός.

– Σήμερα, αδερφή, πρέπει να σε ερωτηύτηκε ο Πάνας... Και σου έβαλε τόσο ωραία λόγια στο στόμα...

Γέλασε λίγο, τανύστηκε και είπε:

– Πριν όμως πληγωθεί ο αριστοκρατικός πισινός μου απ' αυτές τις πέτρες στις οποίες κάθομαι, θα ήθελα να το στρίβουμε για το σπίτι.

7

Το βράδυ, ο Οδυσσέας δεν μπορούσε να κλείσει μάτι. Η έξοδος στο βουνό ήταν ευχάριστη μεν, αλλά και κάπως κουραστική. Το φαγητό ελαφρύ. Λυθρίνι ψητό και σαλάτα. Κι αντί για δυο ποτήρια κρασί, ήπιε τρία, λέγοντας μάλιστα πως αυτό το τρίτο φέρνει τον βαθύ ύπνο.

Και όμως, πάνω από μια ώρα στριφογύριζε στο κρεβάτι. Εκεί που πήγαιναν να κλείσουν τα μάτια του ερχόταν στον νου η κουβέντα που κάνανε στο βουνό.

Ποια λέξη τελικά τον βασανίζει; Ποια έμμονη ιδέα τον ταλανίζει και δεν μπορούσε να κοιμηθεί; Χαιρέτα μας τον πλάτανο! Είπαμε τόσα και τόσα. Όλα όμως γυρνούσαν γύρω από έναν άξονα, τον Ελληνισμό. Ο Υμηττός, το βουνό δίπλα στο κλεινό άστυ! Η Αθήνα. Πήραμε φόρα και είπαμε λίγο-πολύ ότι το πνεύμα της θα αλλάξει τον κόσμο. Τρέλα που μας δέρνει...

Απορούσε με τον εαυτό του πώς κατόρθωσαν τέσσερις άνθρωποι, που μια χαρά φαίνονταν να στέκονται στα πόδια τους, να παγιδευτούν έτσι. Ο προορισμός του Ελληνισμού σήμερα. Σήμερα; Την εποχή της παγκοσμιοποίησης! Που ο πλανήτης μας έγινε ένα μεγάλο χωριό. Να μας πει ο Ελληνισμός τι;

Παραήταν ζεστός ο ήλιος και σαλεύσαν τα λογικά μας. Έ, όχι κι αυτό! Όλα καλά, να χάνουμε λιγάκι, όχι όμως να βγούμε και τρελοί. Το παγκόσμιο χωριό από σπίτια δεν αποτελείται; Τα σπίτια είναι οι λαοί!

Τινάχτηκε επάνω. Σ' έπιασα αδιάβαστο... Ποτέ δεν θα ενωθούν οι λαοί. Οι άνθρωποι θα ενωθούν! Και θα χτίσουν την παγκόσμια κοινωνία.

Και οι λαοί τότε; Βγήκαν από την ιστορία; Μεταξύ ατόμου και παγκόσμιας κοινωνίας δεν υπάρχει τίποτε; Όλα επίπεδα; Καλαμιές σε παγωμένο κάμπο; Δέξου τουλάχιστον τη ζεστασιά της οικογένειας, το αναγάλιασμα της ψυχής, να συνδέσαι με ανθρώπους που έχουν τις ίδιες ρίζες, γλώσσα, ιστορία, θρησκεία, τόπο...

Αν κάθε λαός έχει να προσφέρει κάτι στην παγκόσμια κοινωνία, τότε και ο Ελληνισμός έχει να προσφέρει την δική του εμπειρία, ιστορία και γράμματα. Τόσο απλό είναι... Άρα έχει έναν προορισμό. Κι αυτό συνεπάγεται ότι και ο πολίτης έχει μια ευθύνη. Ένα καθήκον να επιτελέσει. Όλα είναι κρυστάλλινα.

Τι χάσμα ανάμεσα στις ωραίες σκέψεις στο βουνό και τη σκληρή πραγματικότητα της ζωής... Χάσμα αγεφύρωτο! Αγεφύρωτο; Γιατί δεν φέρνω τα κάτω πάνω; Με κυνηγούν; Θα τους κυνηγήσω! Σιγά-σιγά, αφεντικό. Πρώτα να μπορείς...

Έπεσε σε περισυλλογή. Σκεφτόταν αρκετή ώρα όταν κάτι έλαμψε στον νου του. Κοίτα τι απλά που είναι: Με κυνηγούν για κάτι που δεν έκανα. Άρα δεν έχω κανέναν

λόγο να είμαι κυνηγημένος, αφού δεν έχω διαπράξει κανένα αδίκημα. Και ποιοι με κυνηγούν; Συκοφάντες! Άρα άνθρωποι που διέπραξαν αδίκημα. Που πρέπει να κυνηγηθούν. Συμπέρασμα πρώτον: Από διωκόμενος γίνομαι διώκτης! Επιτέλους κάτι που το κινώ εγώ... Όχι σαν το ψάρι στο δίχτυ. Βρε άνοιξαν τα μάτια μου. Πώς μπορούσα τόσο καιρό να μη σκεφτώ τέτοια απλά πράγματα... Ουδέν το περίεργον, του μίλησαν μέσα του οι πρόγονοι. Το να σκέφτεσαι και να σκέφτεσαι σωστά, δικό μας μέλημα εις τους αιώνες!

Κάτι χρωστώ σ' αυτούς τους δύσμοιρους. Με βοήθησαν να φτάσω σ' ένα πρώτο συμπέρασμα. Κάτι πρέπει να κάνω γι' αυτούς. Αλλά τι; Μόνος; Έστω και διώκτης. Ε, κάν' το μ' άλλους. Τους φίλους σου. Μια ζωή, όλα μαζί τους τα κάνεις.

Έμεινε εμβρόντητος μπροστά σ' αυτή τη σκέψη. Με τους φίλους μου μαζί για τον Ελληνισμό. Θεέ μου, πώς ακούγεται... Ο Ελληνισμός στην διεθνοποιημένη κοινωνία. Και οι φίλοι μου πρωτεργάτες σ' αυτό. Πώς δεν το σκέφτηκα μέχρι τώρα. Οι φίλοι, με τους οποίους είμαι μαζί είκοσι ή και τριάντα χρόνια, που αγωνιστήκαμε μαζί κατά της δικτατορίας. Που δουλέψαμε μαζί για μια ανθρώπινη κοινωνία και που τους περισσότερους απ' αυτούς τους στρίμωξαν οι ηγεσίες στη γωνία, όσους δεν αλλοτριώθηκαν μαζί τους. Να λοιπόν η λύση. Να αντικαταστήσουμε την κουρελού των προδομένων μας οραμάτων με το όραμα του Ελληνισμού. Ιδού το δεύτερο συμπέρασμα!

Δεν κρατιόταν πια στο υπνοδωμάτιο. Σηκώθηκε από το κρεβάτι. Η ώρα ήταν δυο μετά τα μεσάνυχτα, αλλά ένιωθε να βράζει το αίμα του από ζωτικότητα. Λαχτάρησε ένα ποτήρι δροσερό νερό και κινήθηκε προς την κουζίνα. Απόρησε που ήταν η πόρτα της κλειστή. Την ανοίγει. Η Φερενίκη καθόταν στο τραπέζι, με ανοιχτό το παράθυρο και κάπνιζε.

— Εσύ εδώ;

— Δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Πιάστηκε η πλάτη μου από το στριφογύρισμα στο κρεβάτι.

Πλησίασε και της άγγιξε ελαφρά το κεφάλι.

— Να σου την τρίψω λίγο, να ξεπιαστείς;

— Ναι, βέβαια!

— Κάθισε τότε στο σκαμπό.

Αυτός στάθηκε μπροστά της. Τον αγκάλιασε ελαφρά στη μέση για να στηριχτεί, κι αυτός, αφού σήκωσε την πιτζάμα της μέχρι τον λαιμό, άρχισε να πιέζει με τις παλάμες του την πλάτη της πάνω-κάτω. Καθώς τα χέρια του ρυθμικά πίεζαν τη μαλακή της σάρκα, απελευθέρωναν μια θερμότητα που προχωρούσε στις φλέβες του, στο στήθος και στο κεφάλι. Από την πλάτη, τον λαιμό και τα μαλλιά της ανάβλυζε μια γλυκιά ευωδιά, που ανέβαινε ψηλά, έλουζε το πρόσωπό του και τον τύλιγε στη μεθυστική της αγκάλη.

Ένιωθε να μαλακώνουν, να ζεσταίνονται και να λύνονται οι μύες της πλάτης της, όλο της το σώμα αναριγούσε, ανάπνεε βαθιά κι άφηνε ηδονικά την αναπνοή της να διαχέεται στο σώμα του, που κάθε φορά ηλεκτρίζονταν.

Διαισθάνθηκε ότι το ηφαίστειο μέσα τους θα εκρήγνυνταν, σταμάτησε και την τράβηξε ελαφρά να σηκωθεί. Την οδήγησε στο δωμάτιο.

Το πρωί ο Οδυσσέας και η Φερενίκη έπιναν καφέ στην κουζίνα.

— Δεν μπορούσες κι εσύ να κοιμηθείς χθες; τον ρώτησε

— Ου εα με καθεύδουν Ελληνισμού τα τρόπαια!

— Παρηγορήσου! Κάπως έτσι ήταν και με μένα.

— Όμως ήμουν παραγωγικός! Κατέληξα σε δυο βασικά συμπεράσματα.

— Τα οποία είναι;

- Πρώτον: Από διωκόμενος γίνομαι διώκτης. Δεύτερον: Αντικατάσταση των προδομένων μας οραμάτων με το όραμα του Ελληνισμού.
 - Αυτό είναι! Να σε φιλήσω! Το πρώτο σου συμπέρασμα εφαρμόζεται άμεσα. Καθόμαστε από αύριο και κάνουμε αγωγές κατά του ραδιοσταθμού και των εφημερίδων.
 - Όχι μόνον! την διέκοψε με πονηρό χαμόγελο. Αυτό είναι η μισή αλήθεια. Δεν αμάρτησαν μόνο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αμάρτησε και το Υπουργείο Βιομηχανίας.
 - Και τι θέλεις να κάνεις;
 - Και το Υπουργείο πρέπει να πληρώσει για τις ανομίες του!
 - Ναι, αλλά πώς;
 - Το Υπουργείο κρίνεται και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αν ακολουθεί πιστά τον δρόμο για την ενσωμάτωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και οι ιδιωτικοποιήσεις είναι βασικό στοιχείο της ενσωμάτωσης. Στέλνουμε λοιπόν μια αναφορά στην Κοινότητα και ρωτάμε: Οι ενέργειες του Υπουργείου σχετικά με την ιδιωτικοποίηση και την ανάκληση της απόφασης ιδιωτικοποίησης της Ιονικής-Αιολικής συμβαδίζουν με τους κανόνες της Ένωσης;
 - Αυτό πραγματικά θα τους πονέσει!
 - Από αύριο το βάζουμε μπροστά! Τι λες, αρκεί μια βδομάδα γι' αυτό;
 - Θα έλεγα πως ναι!
 - Άριστα!
- Η Φερενίκη έπεσε για λίγα λεπτά σε περισυλλογή.
- Το δεύτερο συμπέρασμά σου όμως θέλει πολλή δουλειά.
 - Συμφωνώ! Αλλά να τα δούμε όλα με τη σειρά τους;
 - Βεβαίως!
- Ο άνδρας έκλεισε λίγο τα μάτια του και συγκεντρώθηκε.
- Ερώτηση προς εσένα. Είναι το συμπέρασμα σωστό;
 - Ε, ναι. Ο σοσιαλισμός, όπως τον κατάλαβαν οι ηγεσίες μας, και προπαντός όπως τον εφάρμοσαν, είναι μια τρύπια κουρελού χωρίς νόημα. Απλά χρησιμοποιείται ως άλλοθι από την ηγετική ομάδα για την κατάκτηση και διατήρηση της εξουσίας.
 - Λαμπρά! Επομένως, εμείς, η γενιά της δικτατορίας και η γενιά του Μάη του '68, οι άνθρωποι του ΕΑΚ, που πιστέψαμε σε οράματα, δεν πρέπει να δώσουμε νέο νόημα στα οράματά μας;
 - Ασυζητητί ναι!
 - Άρα, για εμάς του ΕΑΚ, ο Ελληνισμός θα μπορούσε να αποτελέσει το εκσυγχρονισμένο μας όραμα. Μια που οι ιδεολογίες μάς πρόδωσαν. Ο Ελληνισμός όμως ποτέ! Όποτε στραφούμε σ' αυτόν ανακαλύπτουμε νέα νοήματα για τη ζωή μας. Επομένως αναβαπτίζουμε την ιδεολογία μας στα νάματα της σκέψης, της αρετής και των αξιών του Ελληνισμού. Εξαγνίζουμε τα φθαρμένα οράματά μας στις Στύγας τα νερά. Αναγεννιώμαστε. Κάνουμε μιαν καινούργια αρχή. Ξέρουμε την κοινωνία, είμαστε ανοιχτοί στην Ευρώπη και τον κόσμο. Ανασκουμπωνόμαστε λοιπόν, μελετάμε την ιστορία και την γραμματεία μας και δημιουργούμε νέο νόημα. Προσαρμοσμένο στις σημερινές συνθήκες.
 - Απόλυτα πειστικό!
 - Άρα, ο Πάνας χθες δεν ενέπνευσε μόνο εσένα, αλλά και εμένα!
 - Πράγματι. Ήταν καλός μαζί σου... αλλά, πες μου, πώς εφαρμόζεται αυτό;
 - Βάι-βάι.

Όταν γύρισε στο δωμάτιό του, ο Οδυσσέας, απόρησε βλέποντας μια λεπτή κόλα χαρτί από το μπλοκάκι του Παλαμίδα να είναι περασμένη κάτω από την πόρτα του. Έγραφε:

ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

Κανένας δεν ελάτρεψε πióτερο το κάλλος
θεούς κι ανθρώπους έβαλες γι' αυτό ν' αγωνιστούν
στους ήχους τους μαγευτικούς, που απλόχερα προσφέρει
του ορατού κι αόρατου μέγας τραγουδιστής.

Μα πώς στερέψαν τα νερά, μαράθηκαν οι δάφνες
γέμισ' η φύση ολογυρίς άγνοιας αποκαΐδια
που πίσω τους αφήσανε του φθόνου τα παιδιά
απ' τη φιλόργυρη γενιά αδιάντροπης ασέβειας.

Να, βλέπω πάλι νά 'ρχεται ο ενιαυτός ο μέγας
την γη να βάζει από 'ξαρχής, στη νέα της τροχιά,
μελωδικά να τραγουδούν του ουρανού τ' αστέρια
να ξαναβρίσκ' ο άνθρωπος τη θεία του γενιά.

Χαμογέλασε και πήγε στην κουζίνα να το δείξει στη Φερενίκη.

8

Ο Κοπρομυγάκης άρχισε ν' ανησυχεί. Μέχρι πριν από λίγο καιρό ένιωθε πως έπαιζε μόνος του στο γήπεδο. Μπορούσε να σκαρώνει τα παιχνίδια του και να περιμένει να πιαστεί ο Ακανθιώτης στη φάκα. Δεν του έβγαιναν βέβαια όλα, αλλά τι μ' αυτό; Έτσι είναι η ζωή. Άλλα σου βγαίνουν και άλλα όχι. Κάποτε θα σπάσει ο διάλογος το ποδάρι του... Τώρα όμως άρχισε να φοβάται ο ίδιος για τον εαυτό του. Κι αυτό του συνέβαινε πρώτη φορά.

– Δεν πρέπει να του δώσω άλλη ευκαιρία! Την σκαπουλάρισα στο καφέ. Το έσκασα από το νοσοκομείο. Όμως υπάρχει η τρίτη και φαρμακερή... Κι αυτήν την ευκαιρία δεν θα του τη δώσω. Άσε που γίνομαι ρεζίλι στον Μέγιστο που δεν τον έχωσα ακόμα μέσα...

Πήγε και συνάντησε στο γραφείο του τον ανακριτή που χειριζόταν την προανάκριση της Ιονικής-Αιολικής. Εκείνος ήταν μόνος και το κλίμα βαρύ. Είχε στο τραπέζι του απλωμένο όλον τον ημερήσιο τύπο και κοιτούσε αυτά που ανέφεραν για τη δολοφονία του δικαστή ο οποίος ερευνούσε για την τρομοκρατία. Έγινε την προηγούμενη μέρα, μεσημέρι, μπροστά στα μάτια του κόσμου. Ήταν μαζί και η διακήρυξη της τρομοκρατικής οργάνωσης «Επαναστατικός τιμωρός».

– Χάσαμε έναν από τους καλύτερους συναδέλφους μας, είπε ο ανακριτής μόλις είδε τον Κοπρομυγάκη να μπαίνει. Έναν άριστο λειτουργό και άνθρωπο. Και πότε; Μόλις τους άγγιξε με την έρευνα που έκανε. Και γιατί; Κοίτα εδώ την ανακοίνωσή τους.

Ο Κοπρομυγάκης πήρε την εφημερίδα, την διάβασε βιαστικά. Προσπαθούσε να παίρνει ύφος λυπημένου, πως συμμερίζεται την απώλεια.

– Κοίταξε, Αντώνη, είπε στον ανακριτή, πώς δικαιολογούν τα καθήκια τον φόνο. Απίστευτο! Να σκοτώνεις τη δικαιοσύνη και να βγαίνεις και από πάνω!

Άρχισε να διαβάζει δυνατά μια περικοπή της διακήρυξης:

«Ν' αντισταθούμε έμπραχτα στα σχέδια υποταγής που απεργάζονται τα πληρωμένα, ανεγκέφαλα think tank των κυρίαρχων ενάντια στους εμπόρους της εθνικής ματαιοδοξίας και του θρησκευτικού φανατισμού. Απελευθερωμένοι από το εθνικιστικό δηλητήριο να επιτεθούμε δημιουργώντας εμφανή ρήγματα και τριγμούς στην παγκόσμια ιμπεριαλιστική αλυσίδα».

Όσο διάβαζε, όλο και ενθουσιαζόταν περισσότερο ο Κοπρομυγάκης.

– Κοίταξε, Αντώνη, τι γράφει παρακάτω: «Να αμφισβητήσουμε την παντοκρατορία των πολυεθνικών και του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, αλλά και τη σχεδιοποιημένη οικονομία και τους νόμους της».

Πήρε βαθιά ανάσα.

– Και παρακάτω, Αντώνη, αυτό είναι γλυκό: «Ενάντια στους άμεσα αντιληπτούς όσο και συγκαλυμένους στόχους, δηλαδή τα πολυμέσα της καθεστωτικής πληροφορίας και τα δίκτυα κυκλοφορίας του θεαματικού κεφαλαίου της διαφήμισης. Ενάντια στην αποικιοποίηση του ατόμου και τη μεταλλαγή του στο δυτικό κυνικό άνθρωπο. Ενάντια στο πολιτισμικό πάρτι των πολυεθνικών, τις “αξίες” των επενδυτών, των τραπεζιτών και των ανθρωπισταρχών».

Ο ανακριτής όμως διέκοψε την ανάγνωσή του, ένιωσε πάλι να του ανεβαίνει η οργή και ο θυμός.

– Πώς μπορούν, τι διαστροφή, να μας σκοτώνουν και να επαίρονται ότι το κάνουν για το δίκαιο. Ποιος τους έχρισε δικαστές; Και από πότε νομιμοποιείται η βία και το έγκλημα, με την αναφορά στην δικαιοσύνη; Και αν ακόμα αυτά που γράφουν είναι σωστά και δίκαια, πολεμάς το άδικο με περισσότερο άδικο;

Ο Κοπρομυγάκης εξακολουθούσε να σκέφτεται την ανάλυση των τρομοκρατών.

– Απορώ, Αντώνη, με το υψηλό σκεπτικό της διακήρυξης, και είναι και άριστα πληροφορημένοι. Πώς μπορούν να διαθέτουν τόσο άρτιο υλικό. Από πού έχουν τόσο καλό αρχείο; αυτοί που κρατούν τα πιστόλια, ή αυτοί που κινούν τα νήματα.

– Συ οίδας, απάντησε ο ανακριτής συβυλικά.

– Πάντως, πέρα από το απαράδεκτο να την πληρώνει η δικαιοσύνη, το σκεπτικό τους έχει ενδιαφέρον. Καταφεύγουμε στη βία γιατί το κράτος δεν ανταποκρίνεται στις θεσμικές του υποχρεώσεις...

Ο ανακριτής όμως τον διέκοψε πάλι.

– Πρέπει να πηγαίνω! Γιατί έχω να περάσω από το σπίτι του θύματος να εκφράσω τα συλλυπητήριά μου στη γυναίκα του.

– Μια στιγμή, Αντώνη! Ήθελα να σε ενημερώσω ότι ο Οργανισμός μας μένει τόσο καιρό ακέφαλος. Ο Ακανθιώτης παύτηκε από τα καθήκοντά του ώσπου να τελειώσει η προανάκριση, και σε μας δεν κουνιέται φύλλο. Δεν θέλω ούτε να ανακατεύομαι ούτε να παρεμβαίνω στο έργο σου, όμως σαν δικηγόρος του Οργανισμού θέλω να παρακαλέσω το πόρισμα, όποιο και αν είναι, να βγει το ταχύτερον, για να πιάσουμε πάλι δουλειά. Αν είναι απαλλακτικό, θα επανέλθει ο Ακανθιώτης. Αν είναι παραπεμπτικό, τότε ο υπουργός θα ορίσει αντικαταστάτη του. Ή με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, το μαγαζί θ' αρχίσει να λειτουργεί πάλι.

– Κοντά είμαστε! Δεν θ' αργήσει.

– Χαίρομαι γι' αυτό! Και, μεταξύ μας, Αντώνη, πρέπει να βιαστείτε, γιατί ο «Επαναστατικός Τιμωρός» ποτέ δεν χτυπά μόνο μια φορά. Συνήθως χτυπά δυο και τρεις φορές και ο πρόεδρος του ΟΙΕ είναι πολύ ψηλά στην λίστα τους. Μη μας πάρουν το ψητό από τον φούρνο...

Το σπίτι με τους ευκαλύπτους στολίστηκε στα γιορτινά. Αμέσως μετά το πρωινό, απομάκρυναν από το κρυστάλλινο τραπέζι τους φακέλους, βιβλία, φωτογραφίες και ό,τι άλλα αντικείμενα είχαν ακουμπήσει. Η καθαρίστρια δούλεψε εντατικά.

Μετά ίσιωσαν τα κάδρα που ήταν αναρτημένα στο σαλόνι και την τραπεζαρία. Ο πρόεδρος έριξε μια ματιά στις δυο μεγάλες βιβλιοθήκες και τακτοποίησε βιβλία που εξείχαν στα ράφια. Πήρε στα χέρια του την καλαίσθητη δερματοδεμένη έκδοση της εφημερίδας «Αγώνας» που πρόσφατα επανεκδόθηκε για την εικοστή επέτειό της.

– Θα χαρούν ιδιαίτερα οι επισκέπτες μας σήμερα, βλέποντας την εφημερίδα που με τόσο κόπο και κάτω από τόσους κινδύνους έβγαινε κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας. Είπε η Φερενίκη.

Ο Οδυσσέας την τοποθέτησε στη μέση του χαμηλού μαύρου τραπεζιού του καθιστικού.

Στη συνέχεια άρχισαν τη διακόσμηση του σπιτιού. Στο μαρμάρινο πεζουλάκι τοποθέτησαν μια κατακόκκινη μπιγκόνια. Σε μικρή απόσταση από αυτήν έναν κισσό και μια ράνια που ήταν μαζί φυτευμένα σε μια στρογγυλή γλάστρα με γαλάζιες ζωγραφιές δέντρων. Και στην άλλη άκρη, κοντά στον τοίχο, έβαλαν ένα σπαθίφυλλο με έναν μεγαλοπρεπή άσπρο ανθό. Στη μέση του κρυστάλλινου τραπεζιού σε ένα στενόμακρο ανθοδοχείο, έθεσαν ένα πλούσιο μπουκέτο από λίλιες. Και στην γωνιά του καθιστικού τοποθέτησαν σε ένα ολοστρόγγυλο ανθοδοχείο μια αγκαλιά από πολύχρωμα χρυσάνθεμα.

Ύστερα επέλεξαν μια σειρά από δίσκους και CD ελληνικής μουσικής. Θέλησαν να δοκιμάσουν αν λειτουργούν όλα σωστά. Έβαλαν έναν δίσκο και άρχισαν να ακούγονται οι ήχοι:

Πότε θα κάνει ξαστεριά,
πότε θα φλεβαρίσει,
να πάρω το ντουφέκι μου,
την όμορφη Πατρώνα,
να κατεβώ στον Ομαλό
στην στράτα των Μουσούρων...

Από το μπάνιο βγήκε ο καπετάνιος με τη μισή μεριά του προσώπου του ξυρισμένη και την άλλη απλωμένη με άσπρο αφρό.

– Τι γίνεται, ξάδερφε, θα τα δώσουμε όλα απόψε...;

– Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα γίνει, όταν μαζεύονται τόσοι επαναστάτες σε ένα σπίτι!

– Αυτή τη φορά, ξάδερφε, πήρε ο Τάσος το ειρωνικό χαμόγελό του, με σωστούς επαναστάτες. Τέτοιους με λιμουζίνες και πακέτα μετοχών!

Ύστερα τον πλησίασε και του είπε σιγά:

– Πρόσεξε μόνο μην τα ακούσει ο παππούς και βάλει χιαστί τις σφαίρες και σου 'ρθει εδώ αρματωμένος...

– Γιατί όχι, αφού ακόμα το λέει η καρδιά του!

Η Φερενίκη στην κουζίνα ετοίμαζε κάθε λογής μεζέδες. Χταποδάκια, λακέρδες, αντζούγιες, τυρί φέτα, μελιτζανοσαλάτα, τζατζίκι, ταραμοσαλάτα, ρώσικη σαλάτα, κολοκυθοκεφτέδες και πατατοκεφτέδες. Σε μια δεύτερη σειρά είχε ελιές, ντολμάδες, φασόλια φούρνου, τυροπιτάκια και μουςακά. Και σε μια τρίτη σειρά τοματοσαλάτες, βραστά χόρτα, λάχανο και μαρούλι. Αριστερά είχαν τοποθετηθεί ποτά. Το τσίπουρο από τα μακεδονικά αμπέλια, άσπρο μακεδονικό κρασί, και μαύρο μπρούσκο. Υπήρχε

ακόμη και ένα βαρελάκι με μπίρα. Στην απέναντι μεριά είχαν βάλει κάθε λογής πιάτα και ποτήρια, μαχαιροπίρουνα και χαρτοπετσέτες.

Ρίχνοντας μια ματιά ο Οδυσσέας δεν μπορούσε να κρατήσει τον ενθουσιασμό του.

– Υπέροχα τα έκανες Φερνίκη! Θα απολαύσουμε τούτο το βράδυ.

Κοίταξε το ρολόι του.

– Θα πεταχτώ εγώ τώρα να πάρω από τον χασάπη το ψητό γουρουνόπουλο. Πιστεύω ότι στον φούρνο θα το κρατήσουμε ζεστό μέχρι που θα έρθουν οι επισκέπτες μας.

Είχε πέσει ο ήλιος όταν έφτασαν οι πρώτοι. Ο γέροντας και ο καπετάνιος, ντυμένοι στα μαύρα ο πρώτος, σε χαρωπό μπεζ ο δεύτερος, κάθονταν στον καναπέ, με μάτια γεμάτα ενδιαφέρον.

Πρώτος έφτασε ο Κλεόβουλος από την Καρλσρούη με τη γυναίκα του. Πρόσφεραν στον Οδυσσέα έναν πίνακα τυλιγμένο σε κυλινδρικό χάρτινο κουτί.

– Εδώ, Κλεόβουλε και Μαίρη, είναι ο πρώτος μου δάσκαλος! τους σύστησε ο Οδυσσέας.

Ο γέροντας σηκώθηκε, τους έσφιξε το χέρι, και είπε γεμάτος περηφάνια:

– Εγώ, αγαπητοί μου, τον έκανα Βενιζελικό! Ήταν τότε παιδάκι με κοντά παντελονάκια και ερχόταν στο εργαστήριό μου, ανακάτευε σκόνες για χρώματα και εγώ τον κατηχούσα. Του 'μαθα όλη την νεότερή μας ιστορία. Για τον Βενιζέλο, την Εκστρατεία στην Μικρά Ασία, την Καταστροφή....

– Και από εδώ είναι ο ξάδελφός μου, καπετάνιος του ΕΛΑΣ!

Ο Τάσος έξυσε την μεγαλοπρεπή φαλάκρα του και είπε:

– Εγώ προσπάθησα να τον μάθω να προσέχει τις ηγεσίες! Και να μη χαλαλίζει τον εαυτό του σ' αυτές. Αλλά μάλλον δεν τα κατάφερα...

– Ωστε είστε από τη Μικρά Ασία; Ο πατέρας μου πολέμησε εκεί. Ήταν με το σύνταγμα του Πλαστήρα! είπε ο Κλεόβουλος

– Με τον Πλαστήρα; ενθουσιάστηκε ο γέροντας. Αυτός ήταν θεόσταλτος και έσωσε ζωές, μετά την κατάρρευση του μετώπου.

– Κράτησαν εκεί τα μπουλούκια και έσωσαν χιλιάδες γυναικόπαιδα από βέβαια σφαγή..., Οι άλλοι στρατηγοί πριν απ' αυτόν, δυστυχώς, δεν βοήθησαν. Φοβόντουσαν μήπως επιζήσουν πολλοί και φτάνοντας στην Ελλάδα ανατρέψουν το εκλογικό αποτέλεσμα και ξαναφέρουν τον Βενιζέλο στην κυβέρνηση. Γιατί οι Έλληνες της Μικράς Ασίας ήταν με τη μεριά του Βενιζέλου. Έτσι τους άφησαν να σφαγούν!

Ύστερα έφτασε ο Γιάννης Γιαννάκης με το κωδικό όνομα Βάιος από το Βύρτσμπουργκ. Μπαίνοντας μέσα έριξε μια ματιά στους καθισμένους και προς την βιβλιοθήκη. Παρατήρησε στο μεσαίο ράφι την εικόνα και σάστισε λίγο.

– Η Άξιον Εστί;

Ο οικοδεσπότης κούνησε καταφατικά το κεφάλι του.

– Ιδού ο δημιουργός της, Βάιε! Έδειξε τον γερο-Παλαμίδα.

Πήρε την εικόνα στα χέρια του, τη θαύμασε και μετά την ακούμπησε προσεκτικά στο ράφι.

– Εσείς κάνετε τέτοιες εικόνες;

– Εγώ, κατά παραχώρηση Θεού.

– Πήγα τον Σεπτέμβρη στο Άγιον Όρος, στο Πρωτάτο, για να δω αυτήν την εικόνα!

– Δεν χρειαζόταν να πας τόσο μακριά, είπε η Μαίρη με ειρωνεία στη φωνή της. Θα μπορούσες να την έβλεπες και στην Αθήνα, όταν την φέρανε και την υποδέχτηκαν με τιμές αρχηγού κράτους!

– Καλά αυτά, παρέκαμψε ο Βάιος. Εγώ ήθελα να την δω στο περιβάλλον της.

Ο Οδυσσέας πήγε να υποδεχτεί τον επόμενο, Στέφανο Περιμίδα από το Άαχεν, που μπήκε μέσα κρατώντας ένα παραλληλόγραμμο κουτί.

– Ελάτε να δείτε ιστορικά χριστιανικά μνημεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, είπε καθώς τους χαιρετούσε.

Η Φερενίκη πήρε το δώρο με προσοχή.

– Το λεύκωμα αυτό, εξήγησε ο Στέφανος, είναι εξαιρετικής αισθητικής, και περιλαμβάνει μνημεία ορόσημα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, που αποτελούν συνδετικό κρίκο μεταξύ παρελθόντος και παρόντος.

Η Φερενίκη άπλωσε τις εικόνες στο τραπέζακι.

– Να η Αγία Σοφία, θαύμασε ο Οδυσσέας.

Οι άλλοι πλησίασαν. Ο γέροντας κοίταξε τα αντίγραφα με ανείπωτο καημό:

– Την πρωτοείδα όταν ήμουν παιδί αμούστακο, και πηγαίναμε κακήν κακώς από την Τραπεζούντα στη Σμύρνη. Αλλά δεν μπόρεσα να την θαυμάσω, να τη χαρώ.

Ο Στέφανος γύρισε τη σελίδα.

– Αυτή είναι η μονή της Παμμακάριστου του 12ου μ.Χ. αιώνα και αυτός εδώ, είπε γυρίζοντας σελίδα, ο ναός του Αγίου Δημητρίου Ξυλοπόρτας του 18ου αιώνα. Και εδώ, είπε πάλι γυρίζοντας σελίδα, ο ναός του Αγίου Νικολάου, 8ος αιώνας μ.Χ.

Στο μεταξύ έφτασε και ο Γιώργος Καλλίας από τη Ρώμη. Είδε την έκδοση της εφημερίδας «Αγώνας».

– Τι ήθελες και έβαλες τον «Αγώνα» εδώ; Θέλεις να τον βλέπω και να ματώνει η καρδιά μου;

– Πάντα άναρχος! γέλασε ο Οδυσσέας.

– Άναρχοι είναι οι πραγματικοί δημοκράτες.

Εκείνη την ώρα έφτασε μεγαλόπρεπος ένας μεσήλικας με χρυσόγκριζη κόμη, συνοδευόμενος από την καστανομάτα σύζυγό του.

– Ναύαρχε, να σου γνωρίσω τον θείο μου και τον ξάδελφό μου. Ο πρώτος, αγωνιστής του '17 και ο δεύτερος του '40.

– Θείε και ξάδελφε, ο ναύαρχος Αριστείδης Παπανδρέου, τέως αρχηγός του Λιμενικού και η γυναίκα του η Λίνα.

– Ωστε πολεμήσατε στην Μικρά Ασία; θαύμασε ο ναύαρχος χαιρετώντας τον γέροντα.

– Ε, θέλαμε κι εμείς να αναστήσουμε τον Ελληνισμό του Πόντου και μας αρμάτωσαν μόλις μπαίναμε στα δεκατρία. Μας λέγανε, θα πολεμήσετε, θα λαβωθείτε, κάποιος θα σκοτωθείτε, αλλά όσοι ζήσουν, θα ζήσουν λεύτεροι.

– Κοίτα εκεί λεβέντες! ο ναύαρχος αγκάλιασε τον γέροντα. Ο Ελληνισμός του Πόντου. Οι ακρίτες της Ελλάδας, που μιλούν τα πιο καθαρά, τα πιο ανόθευτα ελληνικά, και διατηρούν ακέραιες τις αξίες και τις αρετές του γένους.

– Αυτά, μια φορά κι έναν καιρό! χαμογέλασε ο Παλαμίδης. Τώρα τους έφαγε όλους η μαύρη γης. Και ασταύρωτους. Κανένα σαπιοκάραβο σαν κι εμένα απόμεινε.

Ο Οδυσσέας επενέβη.

– Ο ναύαρχος, θείε, σου έχω μιλήσει, είναι δάσκαλός μου. Διδάσκει Αριστοτέλη. Μετέφρασε έργα του και μας μεταγγίζει τη σοφία του Σταγειρίτη.

– Α! Τότε είσαι σε καλά χέρια!

– Κι από εδώ ο καπετάν Τάσος, ναύαρχε.

– Πού πολεμήσατε;

– Στη Μακεδονία! Κερδήλια-Παγγαίο. Ήμουν διοικητής τάγματος.

– Τι λες, μωρέ αδελφέ. Όλο αγωνιστές βλέπω εδώ. Τι βραδιά είναι και τούτη!

– Ο πατέρας του ναύαρχου ήταν αξιωματικός του ΕΛΑΣ και πολέμησε στο πλευρό του Άρη Βελουχιώτη, είπε ο Οδυσσέας.

– Μη μου πεις, ενθουσιάστηκε ο ξάδελφος, πολέμησε δίπλα στον πρώτο καπετάνιο;

Ο Οδυσσέας μετά από λίγο στάθηκε στη μέση και κοίταξε τους καλεσμένους.

– Τώρα που συγκεντρωθήκαμε όλοι, θα παρακαλούσα να τιμήσουμε τα προϊόντα της ιδιαίτερής μου πατρίδας. Πάμε στην κουζίνα να πάρουμε τσίπουρο, δικιάς μου παραγωγής παρακαλώ. Μεζέδες και το φαγητό είναι παραγωγή της Φερενίκης.

Βάλανε τσίπουρο στα ποτήρια τους και γέμισαν τα πιάτα τους με μεζέδες και φαγητό. Μετά καθίσανε σε μικρές παρέες και το απολαμβάνουν μιλώντας μεταξύ τους.

Ωρα πολύ χάρηκαν το φαγητό και το ποτό. Σε χαμηλό τόνο ακούγονταν τραγούδια του αγώνα και της αντίστασης. Είχε προχωρήσει το βράδυ. Τα φώτα στο σαλόνι, την τραπεζαρία, τη βεράντα και την είσοδο είχαν ανάψει. Ο Οδυσσέας πήρε τον λόγο.

– Ο θεός μου και ο ξάδελφός μου είναι εδώ και λίγο καιρό κοντά μας. Μου είπαν ότι ήρθαν για να μου συμπαρασταθούν, ώσπου να βγει το ανακριτικό πόρισμα. Δεν είμαι όμως σίγουρος ότι μου έχουν αποκαλύψει όλες τις προθέσεις τους. Δεν ξέρω τι πλάθουν στον νου τους... στη περίπτωση που το πόρισμα είναι παραπεμπτικό. Αν σκέφτονται να με φυγαδέψουν, ή να λογαριαστούν με τους διώκτες μου.

– Καλύτερα να κάνουν το δεύτερο, είπε ο Καλλίας. Και εγώ συντάσσομαι μαζί τους!

– Καιγόντουσαν και οι δυο τους από τη μεγάλη επιθυμία να σας γνωρίσουν. Και αφού χρωστάμε την μάζωξή μας σε αυτούς, προτείνω να πιούμε στην υγεία τους!

Σήκωσαν όλοι τα ποτήριά τους ψηλά. Τον λόγο πήρε ο γέροντας.

– Σας ευχαριστούμε πολύ. Δεν ξέρω όμως πολλά για το ΕΑΚ. Οδυσσέα, θα μπορούσες να μας ενημερώσεις λίγο;

– Θεέε, ευχαρίστως να πω κάτι, μόνο από την ιστορική πλευρά, μια και είναι παρών ο Βάιος, ο θεωρητικός μας. Το ΕΑΚ ήταν κίνημα που πολέμησε την Χούντα. Αντίθετα όμως με άλλα, που απόβλεπαν στην ανατροπή της και την απόχτηση της εξουσίας, είχε κατανοήσει τα σημάδια των καιρών και είχε πλατύτερους σκοπούς. Γιατί τότε ήταν η εποχή των μεγάλων απελευθερωτικών κινημάτων κατά της αποικιοκρατίας. Ασία, Αφρική, Νότιος Αμερική, πολεμούσαν για την ανεξαρτησία και την αυτοδιάθεση των λαών τους. Αλλά και η Ευρώπη με το κίνημα του '68 αγωνιζόταν κατά της υποκρισίας και της διαφθοράς του αστικού κράτους. Το ΕΑΚ συνδέθηκε μ' αυτά τα κινήματα και είχε ένα συνολικό όραμα για τον τόπο. Ένα όραμα που συνδεόταν με το πνεύμα της εποχής, και που σμίλευαν τα πιο φωτεινά μυαλά της Ευρώπης. Πολλά είπα, όμως. Σειρά τώρα έχει ο Βάιος.

Εκείνος έλαμψε από χαρά.

– Το ΕΑΚ κατέχει μια περίοπτη θέση στη σύγχρονη ελληνική και ευρωπαϊκή πολιτική ιστορία. Οργανώθηκε και έδρασε σαν αντιστασιακό κίνημα ενάντια στο τότε σύστημα πολιτικοοικονομικού ελέγχου της Ελλάδας. Ήταν το ΟΧΙ του δημοκρατικού ελληνικού λαού ενάντια στη βία, τη στυνγή καταπίεση, την εκμετάλλευση και κατοχή του λαού μας από πραιτοριανούς και ξένα κέντρα αποφάσεων.

Ταυτόχρονα ήταν και ένα μεγάλο και νικηφόρο ΝΑΙ στη δημοκρατία, τον ανθρωπισμό, τις λαϊκές δυνάμεις της εργασίας, της αγροτιάς, της νεολαίας, των γυναικών, της παράδοσης και της προόδου, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας των λαών, της κοινής προσπάθειας για έναν κόσμο όπως αυτόν τον επιζητούσαν οι παραδόσεις και η ιστορία του τόπου μας, οι ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις.

Ο Τάσος κοιτούσε με εσωτερική ταραχή τον ομιλητή. Σηκώθηκε έκανε δύο βήματα και απευθύνθηκε σε αυτόν:

– Όλα αυτά που λες, Βάιε, μου ακούγονται πολύ όμορφα. Κάτι όμως δεν καταλαβαίνω. Αν όλα αυτά που λες αληθεύουν, πώς συμβιβάζονται με το σήμερα;

– Το μεγάλο ερώτημα που βάζεις είναι τι έγινε με αυτήν την μεγάλη παρουσία της χώρας μας; Ποιος την κατασπατάλησε;. Άκου, Τάσο: Το κίνημα μετά την ίδρυσή του κατέφυγε στο δόγμα: Όλα για τον λαό, τίποτε διά του λαού. Αργότερα το δόγμα αυτό

πήρε άλλη μορφή: Όλα για το λαό, τα πάντα διά του λαού, υπό τον όρο ότι είμαστε εμείς επάνω.

Ο γέροντας δυσανασχέτησε.

– Πες μου, σε παρακαλώ, Βάιε, ποιο είναι το απόσταγμα της σοφίας σου; Τι τελικά μας διδάσκει η ιστορία;

– Ας αφήσουμε την ιστορία να κάνει το έργο της. Ας στραφούμε εκ νέου προς τον λαό μας, τον άνθρωπο και τον νέο κόσμο που έρχεται. Βρισκόμαστε σε μια νέα εποχή, σε έναν νέο αιώνα, σε μια νέα χιλιετηρίδα. Ας μάθουμε ότι τα πράγματα παραμένουν πάντα τα ίδια, διότι συνεχώς αλλάζουν.

– Παιδί μου, σοφά μιλάς! είπε ο Παλαμήδης. Το μεγαλύτερο επίτευγμα στη ζωή είναι να γίνεις άνθρωπος. Άνθρωπος όμως που πλαταίνει και αγκαλιάζει τα πάντα. Ενώνει ουρανό και γη. Ενώ η μεγαλύτερη συμφορά είναι να καθηλώνεται στα μέτρα σου. Τότε γίνεται κουφάρι, καλαμιά, πεθαίνεις στη μοναξιά σου. Κι άνθρωπος γίνεσαι όταν είσαι εσύ και ο άλλος. Ξέρεις ότι είσαι εσύ, αλλά δεν είσαι μόνο εσύ. Κλείνεις μέσα στην καρδιά σου και τον άλλο. Σε ενώνει η αρετή και ξεπερνάς την μερικότητά σου. Αυτό είναι το μυστικό της ζωής. Να ξεπεράσεις την μερικότητα. Του τόπου. Του χρόνου. Να ζεις το σήμερα και ταυτόχρονα και το χτες και το αύριο. Όλα είναι μια ενότητα. Το εν.

Να σας αποκαλύψω κι ένα από τα μυστικά της δουλειάς μου. Είναι το πάντρεμα του παλιού με το καινούργιο. Η σύντηξη του παλιού με το καινούργιο δημιουργεί νέο νόημα. Δίνει νέο περιεχόμενο στη ζωή μας. Μας ανοίγει νέους ορίζοντες. Ότι κάναν οι παλιοί, καλώς το έκαναν. Εμείς πρέπει να κάνουμε κάτι καινούργιο. Αλλά αυτό το καινούργιο να εμπεριέχει το παλιό.

Κι ακόμα. Αν κάτι κατάλαβα στη ζωή μου, αυτό είναι ότι η γνώση γεννάει την αρετή και η αρετή τη γνώση. Αυτά τα δυο είναι ένα. Όποιος πάει να τα σπάσει, θα είναι ένας σπασμένος άνθρωπος σ' έναν σπασμένο κόσμο. Όποιος τα ενώσει θα είναι ένας πλατύς, οικουμενικός άνθρωπος, χωρίς δεσμά, που νικά ακόμη και τον θάνατο. Γιατί θάνατος είναι η έσχατη διαίρεση.

Συγχαίρηκαν τον γέροντα. Εκείνος έλαμπε σαν αθλητής που έκοψε πρώτος το νήμα.

Ο Οδυσσέας φλεγόταν από ένα ερώτημα:

– Γιατί περνάει ένας λαός ξαφνικά στο περιθώριο της ιστορίας; Ένας λαός που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο για δύομισι χιλιάδες χρόνια, από την εποχή του Ομήρου μέχρι λίγο πριν την πτώση του Βυζαντίου.

Ο Κλεόβουλος πήρε φόρα να μιλήσει:

– Εγώ, φίλοι μου, είμαι οικονομολόγος, ρεαλιστής. Θα εκφραστώ με ένα παράδειγμα. Ο γιος μου γύρισε προχτές από το γυμνάσιο και μου είπε: Το να είσαι Ολυμπιακός είναι μαγκιά! Αυτό λένε οι συμμαθητές του. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι την εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας την αντλούμε από το περιβάλλον μας. Από τη σχέση που έχουμε με τον ομοϊδεάτη. Άρα είμαστε άνθρωποι μιας ομαδικής κοινωνίας. Ποδοσφαιροποιημένης κοινωνίας. Η ομάδα δίνει νόημα στη ζωή μας.

Οι άλλοι είναι εχθροί μας, οι οπαδοί της αντίπαλης ομάδας. Καμιά ανεκτικότητα γι' αυτούς. Καμιά κατανόηση. Καμιά γενναιοδωρία. Αποκτούμε την ταυτότητά μας μέσω της αντιπαράθεσης με τους άλλους. Αυτό είναι για μένα το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο λαός μας. Ζητούμενο; Να γίνουμε πιο άνθρωποι! Η συνείδηση της αξίας που έχω για τον εαυτό μου, να εξαρτάται απ' αυτό που έχω μέσα μου. Δηλαδή να μετακινηθούμε από μια ομαδική συνείδηση σε μια περισσότερο εσωτερική.

Η γυναίκα του η Μαίρη τον διέκοψε με τον γνωστό της δυναμισμό:

– Ας βάλουμε σε συζήτηση ποιοι εμποδίζουν αυτήν την εξέλιξη. Ποιοι καλλιεργούν την ομαδοποίηση. Στη χώρα μας τουλάχιστον, είναι αυτοί που ζουν από τον κορβανά, από τις προμήθειες του δημοσίου. Οι διαπλεκόμενοι! Διαθέτουν δισεκατομμύρια για

τις ομάδες, τα οποία ξαφρίζουν από τα χρήματα που προορίζονται για την ανάπτυξη της χώρας, η οποία ποτέ δεν γίνεται!

Ο Στέφανος συμπλήρωσε στον Κλεόβουλο:

– Το κράτος δεν θα εκσυγχρονιστεί ποτέ αν δεν ξεπεράσουμε την ομαδική συνείδηση. Ούτε θα πορευτούμε με τους άλλους λαούς της Ευρώπης που έλυσαν αυτό το πρόβλημα εδώ και αιώνες.

Η ατμόσφαιρα παρέσυρε πάλι τον Τάσο.

– Θα σας πω μια λέξη που έμαθα όταν ήμουν εξόριστος στον Αγιοστράτη. Παρρησία! Ήμασταν φυλακισμένοι στο ξερονήσι και μας δέρνηαν οι αέρηδες. Και οι δεσμοφύλακες μας προκαλούσαν να αποκηρύξουμε την ιδεολογία μας. Και εμείς στεκόμασταν κλαρίνο μπροστά τους και βροντοφωνούσαμε: Όχι! Το ζητούμενο για μένα είναι να λέγονται τα πράματα με τ' όνομά τους. Αυτό, είναι η ουσία.

Η Λίνα κεντρίστηκε από τις σκέψεις του Τάσου:

– Εγώ, δικαστίνα με εικοσιπέντε χρόνια πείρα θα πω ένα μόνο: Οι θεσμοί υπάρχουν. Τι λείπει; Η αρετή για την εφαρμογή των θεσμών! Γιατί; Γιατί σήμερα το υποκείμενο, το κύτταρο της κοινωνίας, το άτομο, δεν στέκεται στο ύψος των θεσμών. Ο αστός, που κάποτε ήταν φορέας αξιών, δεν υπάρχει πια. Το άτομο της σημερινής μαζικής κοινωνίας δεν πιστεύει σε αξίες. Πιστεύει στο συμφέρον και στον υπολογισμό. Και αυτό τον οδηγεί στον γκρεμό.

– Να σας πω, Λίνα, τι έμαθα στο «πανεπιστήμιό» μου, συνέχισε ο Τάσος. Πολλές φορές βρέθηκε στην ιστορία ο άνθρωπος μπροστά στον γκρεμό. Ποτέ όμως δεν πήδηξε στο κενό! Η ιστορία δεν τελειώνει ποτέ! Εγώ είμαι αισιόδοξος. Πολλές φορές στη ζωή μου νόμισα πως έφτασα στο τέλος. Αυτό ήταν. Τώρα δεν μπορείς να τη σκαπουλάρεις... Κι όμως επέζησα.

Ο Οδυσσέας επικρότησε:

– Δεν πιστεύω ότι ο άνθρωπος πάει προς τα πίσω. Κι ας φαίνεται ότι είναι έτσι. Έχουν αλλοτριώσει, θέλουν τον σημερινό μαζικό άνθρωπο άβουλο ον, καταναλωτή, πειθήνιο όργανο, χωρίς βούληση, χωρίς ευθύνη, λακέ τους, να είσαι εξαρτηματάκι, μια βίδα στην καλοστημένη και καλολαδωμένη μηχανή με την οποία μας εξουσιάζουν. Ε, δεν θα τους περάσει! Ο άνθρωπος θα πετάξει από επάνω του τα δεσμά. Θα γίνει ελεύθερος. Θα είναι καλός. Η μόνη εξάρτησή του θα είναι ο αυτοέλεγχός του.

– Πιστεύω κι εγώ, είπε η Λίνα, ότι αυτός ο καλός άνθρωπος θα είναι το υγιές κύτταρο της κοινωνίας που θα δώσει νόημα στους υπάρχοντες θεσμούς. Έτσι θα βρεθεί μια νέα ισορροπία ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία.

– Μπράβο σου! Κοίτα γυναίκα που έχω... χειροκρότησε ο ναύαρχος.

Ο Καλλίας πήρε το ποτήρι του, ήπια μια γουλιά και κοίταζε προς τη μεριά του Τάσου.

– Μου άρεσε που μίλησε ο καπετάν-Τάσος για την παρρησία. Θα πω κι εγώ τα πράγματα με τ' όνομά τους. Οι ηγέτες στη χώρα μας δεν κατάφεραν μέχρι σήμερα να ξεπεράσουν την ανασφάλειά τους. Να αγκαλιάσουν όλους τους πολίτες. Παραμένουν αιχμάλωτοι της οικογένειας και της ομάδας που τους ακολουθεί. Πες τους και παρατρεχάμενους ή αυλή.

– Ναι! Συμφώνησε ο Στέφανος. Ανοίγονται τάχα και μαζεύουν γύρω τους όλα τα ετερόκλητα στοιχεία για να φτιάξουν την πλειοψηφία που θα τους ανεβάσει στην αρχή. Διακηρύσσουν ότι θα είναι οι ηγέτες όλων των πολιτών. Ότι ο λαός, όλοι μαζί, θα χτίσουν μια καινούργια εποχή. Με ένα νέο ήθος.

– Και το πρώτο που κάνουν, Στέφανε, είπε ο Καλλίας, μόλις πάρουν την εξουσία, είναι να ιδιωτικοποιήσουν το κράτος. Να βάλουν στις θέσεις-κλειδιά τους παρακοιμώμενούς τους. Να φκιάξουν την «Οικογένεια» τους. Εννοώ την παρέα τους, συμπεριλαμβανομένων και των κολάκων. Την παρεοκρατία, την φατρία.

Το τελευταίο που τους ενδιαφέρει είναι η αξιοσύνη αυτών των ανθρώπων. Με αποτέλεσμα, η εξουσία τους να εδραιώνεται και το κράτος να πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο.

– Δεν ξέρω πόσο σπουδαία για τη ζωή μας είναι η οικογένεια, παρενέβη ο ναύαρχος. Ίσως να ήταν σημαντική πριν ξαναφτιάξουμε κράτος. Επί Τουρκοκρατίας. Αλλά από τη στιγμή που θέλουμε να γίνουμε μοντέρνο κράτος, πρέπει να πάει σε δεύτερη μοίρα η οικογένεια. Το κράτος πρέπει να είναι για όλους τους πολίτες δίχτυ και όχι να οικογενειοκρατείται το κράτος. Χρειαζόμαστε κρατικές δομές και όχι προέκταση οικογενειακών.

Η Φερενίκη ένωθε μέσα της μεγάλη πίεση να μιλήσει:

– Καλλία, πάρα πολύ εύστοχα μίλησες για την ιδιωτικοποίηση του κράτους. Όμως δεν πρόκειται για κάποιο νέο φαινόμενο. Οι ηγεσίες πάντα αντιμετώπισαν το κράτος σαν ιδιωτική τους υπόθεση. Κατασπατάλησαν ή ιδιοποιήθηκαν τους πόρους του. Αρκεί μόνο να αναφέρω τα δυο πρώτα δάνεια που σύναψε το νέο Ελληνικό Κράτος. Τάχα για την απελευθέρωση των υπόδουλων αδελφών μας. Κατακλέφτηκαν από τις ηγεσίες και χρηματοδότησαν τον εμφύλιό τους πόλεμο που έφερε τη χώρα στο χείλος του γκρεμού. Και δεν ξέρω πόσες γενιές πλήρωναν για εκείνα τα κλεμμένα. Αν δεν πληρώνουμε ακόμα κι εμείς σήμερα.

– Όμως υπάρχει σήμερα μια σημαντικότερη διαφοροποίηση, Φερενίκη, είπε ο Βάιος. Η ηγεσία αναγάγει σε ηθική αξία την πατροπαράδοτη πρακτική να κλέβουνε το κράτος. Η ηγεσία του κόμματος απευθύνεται στον ελληνικό λαό υποσχόμενη νέο ήθος! Αλλά υπάρχει νέο ήθος; Κι όταν μιλάει για νέο ήθος τι εννοεί; Πιστεύω ότι με νέο ήθος καταλάβαμε όλοι ότι θα ισχύσουν επιτέλους οι νόμοι που κάθε άλλο παρά κακοί είναι. Ότι θα υπάρξει επιτέλους αξιοκρατία.

– Είναι όμως έτσι; αναρωτήθηκε η Φερενίκη. Εννοούσε η ηγεσία την εφαρμογή του υπάρχοντος ήθους; Ή μήπως ακριβολογούσε. Μήπως είχε κατά νουν τη δημιουργία νέου ήθους; Εισαγάγει τους πλέον αδιάβλητους θεσμούς, τους οποίους ταυτόχρονα αδειάζει στην εφαρμογή. Ο ευρωπαίος τεχνοκράτης αγκαλιά με τον μπαμπέση λεβαντίνο. Κοίτα τι θεσμούς εισαγάγουμε, κορδώνεται η ηγεσία. Κοίτα τι πονηρά που τους αδειάζουμε, χλευάζουν οι υπουργοί. Και στη συνέχεια χλευάζονται από τον λαό...

– Κι εγώ ρωτώ, μήπως αυτό είναι το νέο ήθος; ανέβασε τους τόνους ακόμη περισσότερο ο Κλεόβουλος. Αυτός ο τόπος είχε κάποτε μια λεβεντιά. Έβγαινε μπροστά ο ηγέτης και έλεγε: Αυτός είμαι. Με τα καλά μου και με τις αδυναμίες μου. Και σ' όποιον αρέσει. Τώρα έχουμε μια τεχνοκρατική εικόνα, χαμηλών τόνων, εργασιακής ηθικής, οργανωμένης προσπάθειας, θεσμικής λειτουργίας. Αυτό είναι το νέο. Η χώρα όμως είναι μπάχαλο. Η Ελλάδα απ' άκρου εις άκρον καίγεται. Μας διαβεβαιώνουν ότι όλα πάνε μια χαρά. Μας λένε ότι είναι υπερβολές της ιδιωτικής τηλεόρασης η εικόνα που βλέπουμε στην οθόνη, ή μόλις βγούμε από την πόλη και αντικρίσουμε τα καμμένα δάση της Πεντέλης και του Διονύσου. Όλα αυτά που βλέπουμε δεν είναι η πραγματικότητα. Πραγματικότητα είναι, η εικονική πραγματικότητα που μας προβάλλει η κυβέρνηση!

Η Φερενίκη κυριολεκτικά άναψε:

– Φίλοι μου, αυτό είναι που διερωτώμαι πολλές φορές. Ότι δημιουργείται ήθος. Το εικονικό ήθος. Αυτό που σας λέμε, εμείς οι κυβερνώντες. Αυτό που εικονίζουν οι εισαγόμενοι θεσμοί. Και πίσω απ' αυτό κρύβεται ένα μαφιόζικο ήθος ψευτιάς, κλεψιάς και εκμετάλλευσης. Όμως είναι ένα προσεχτικά καλυμμένο, καλλίγραμμο και φρεσκοβαμμένο. Μπορντέλο με πρόσοψη εκκλησίας. Ναι, έχουμε νέο ήθος. Δεν είμαστε κλεφτρόνια. Δεν είμαστε αλητοτζάκια. Δεν τα σπάμε στα ξενυχτάδικα. Δεν αδειάζουμε τα παγκάρια των εκκλησιών. Έχουμε τρόπους. Είμαστε τεχνοκράτες. Δεν

λερώνουμε τα χέρια μας. Τις μίζες μας τις βάζουμε σε μυστικούς λογαριασμούς τραπεζών. Είμαστε υπεράνω πάσης υποψίας. Καί όμως εισρέουν δεκάδες τρισεκατομμύρια δραχμές για την ανάπτυξη της χώρας, και ανάπτυξη δεν γίνεται. Τα έργα γίνονται μόνο για να πέσουν οι μίζες.

Ο Τάσος αγκάλιασε τη Φερενίκη.

– Αδερφή, έσκιες! Μας κόλλησες όλους στον τοίχο. Ποιος έλεγε εδώ, πριν λίγο, οι γυναίκες στην κουζίνα;

– Όλοι σας! φώναξε αυθόρμητα η Μαίρη.

Ο Οδυσσέας με χαμόγελο διόρθωσε τα πράγματα:

– Κανείς εδώ δεν είπε κάτι τέτοιο!

– Δεν το λέτε! παρενέβη η Λίνα. Απλώς το εννοείτε...

Ξέσπασαν στα γέλια.

Ο Στέφανος βρήκε την κατάλληλη στιγμή να πάρει τον λόγο.

– Η Μαίρη, με τον αυθορμητισμό της, μου δίνει την ευκαιρία να διασαφηνίσω μια πτυχή του ΕΑΚ, που δεν διαφωτίστηκε επαρκώς. Εμείς οι άνθρωποι του ΕΑΚ, συμπορευτήκαμε με το πολιτιστικό κίνημα της Ευρώπης στις δεκαετίες του '60 και του '70, για την υπέρβαση του αυταρχισμού, της φιλαυτίας και της υποκρισίας της αστικής τάξης.

Με την πρωτοπορία της Ευρώπης εκφράσαμε το αίτημα μιας ωριμασμένης μαζικής δημοκρατίας, να απαλλαγεί από τα κοινωνικά, ιδεολογικά και ψυχολογικά κατάλοιπα της αστικής κοινωνίας και να επιβάλλει στάσεις ζωής και νοοτροπίας που να ανταποκρίνονται στο δημοκρατικό αίσθημα του καιρού μας.

Να αντικαταστήσουμε τον καπιταλισμό και το αστικό κράτος του ανταγωνισμού και του κέρδους, με την ανθρώπινη ευαισθησία. Διατυπώσαμε εναλλακτικές λύσεις στο ξεστρατισμένο δυτικό μοντέλο ζωής. Ξαναανακαλύψαμε τον έρωτα. Λατρέψαμε τον Διόνυσο.

– Ιδιαίτερα εσύ, Στέφανε, ανακάλυψες τον έρωτα! τον διέκοψε ο Οδυσσέας. Θυμούμαι στο Συνέδριο των Νέων Σοσιαλιστών στην Φρανκφούρτη, ήταν προσκεκλημένοι ο πρόεδρός μας και η κόρη τού Αλιέντε, που μίλησαν μετά τον Βίλι Μπραντ και εντυπωσίασαν τους συνέδρους. Καθόμασταν μετά σ' ένα μακρύ τραπέζι οι αντιπροσωπεΐες των απελευθερωτικών κινήμάτων, και εσύ δεν μπορούσες να ξεκολλήσεις την ματιά σου από την Αλιέντε. «Είναι όπως οι Ελληνίδες...» έλεγες όλο το βράδυ. Και, καθώς φεύγαμε, κάποιος από εμάς διηγόταν το ανέκδοτο ότι ένας βλάχος πήγε στην πόλη και έχασε το τρένο της επιστροφής. Οπότε τινάζεσαι εσύ και λες: «Αμάν, έχασα το τρένο για το Βύρτσμπουργκ!».

– Ναι, Οδυσσέα, θυμάμαι. Κι έβγαλα την νύχτα στο παγκάκι του σταθμού.

Ο ναύαρχος σηκώθηκε και κοίταξε γύρω του με λαμπερά μάτια.

– Πρόεδρε, η πρόσκλησή σου να συμβρεθώ εδώ με τόσους εκλεκτούς αγωνιστές και φίλους, να συμφάγω με τόσο αγνούς πατριώτες, μου χάρισε μια από τις πιο όμορφες βραδιές. Γέμισα αισιοδοξία. Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει. Η Ελλάδα πρέπει να ζήσει, και θα ζήσει.

Και αν έχουμε απομακρυνθεί από την πορεία του Ελληνισμού, και αν έχουν πάρει άλλοι τη σκυτάλη, αυτοί που με τη σοφία της δικής μας πολιτιστικής κληρονομιάς κυβερνούν σήμερα τον κόσμο, ο Ελληνισμός, «εκεί που πάει να σκύψει, νάτος πετιέται από εξαρχής κι αντρίεуй και θεριεύει και καμακώνει το θεριό με το καμάκι του ήλιου...».

Εγώ οραματίζομαι και προφητεύω τη μεγάλη πρόκληση του Ελληνισμού για τον εικοστό πρώτο αιώνα: τη συμβολή του στη δημιουργία του Οικουμενικού ανθρώπου! Και Οικουμενικός άνθρωπος είναι αυτός που ενστερνίζεται τις οικουμενικές

αλήθειες. Και οικουμενικές αλήθειες είναι αυτές που ισχύουν αεί συν πάντι. Εις πάντα χρόνον και εις πάσαν περίπτωση.

Ο Οδυσσέας σηκώθηκε και ύψωσε το ποτήρι του. Το ίδιο έκαναν και οι άλλοι.

– Στον Οικουμενικό άνθρωπο!.

Άρχισαν όλοι να χαλαρώνουν πάλι και να μιλούν με τους διπλανούς τους. Η Φερενίκη τοποθέτησε στο στερεοφωνικό ένα CD. Σε λίγο η ζεστή φωνή της Μελίνας γέμισε το σπίτι:

Φέρτε μου ένα μαντολίνο
για να δείτε πώς πονώ
κι ύστερα θα γίνω κρίνω
κι ύστερα θε να χαθώ
τι με νοιάζει κι αν χαθώ
αφού θα 'χω γίνει κρίνο
φέρτε μου ένα μαντολίνο.

Ο Κλεόβουλος φώναξε:

– Αξέχαστη Μελίνα! Ας πιούμε στη μνήμη της.

Σήκωσαν τα ποτήρια και τα άδειασαν προς τιμήν της.

Ο γέροντας στράφηκε τότε προς τους επισκέπτες και είπε:

– Ήταν για μένα μια πάρα πολύ όμορφη βραδιά. Την απόλαυσα. Και προπαντός απόλαυσα εσάς, που σας νιώθω παιδιά μου. Ελπίζω να δείτε καλύτερες μέρες από εμένα. Εγώ βρέθηκα σε έναν αιώνα που είχε θλίψεις, αγώνες, και προδοσίες χωρίς τέλος. Εύχομαι ολόψυχα εσείς, κάποια μέρα, να δικαιωθείτε.

Ο Οδυσσέας χτύπησε λίγο με το μαχαίρι το ποτήρι για να ακουστεί.

– Τα ωραία είναι πάντα την τελευταία στιγμή. Πριν φύγετε ήθελα να σας ρωτήσω: Με εκείνο το Διεθνές Συνέδριο του ΕΑΚ, τι κάνουμε; Να το σβήσουμε από τη μνήμη μας, ή να κάνουμε μια ακόμα προσπάθεια να το βάλουμε μπροστά; Η Φερενίκη κι εγώ θα μπορούσαμε να καλύψουμε ένα μέρος της γραμματειακής δουλειάς. Τι λέτε;

– Οπωσδήποτε το κάνουμε! φώναξε ο Βάιος. Εγώ σας φέρνω αύριο τις συστάσεις και καλέστε τους σε τρεις τέσσερις βδομάδες στο γνωστό Κέντρο Πολιτισμού στο Χαλάνδρι. Την άλλη βδομάδα που κάνει εκδήλωση ο Σύλλογος των Φυλακισθέντων και Διωχθέντων από τη Χούντα, θα συναντήσουμε οπωσδήποτε μερικούς και θα τους το πούμε προσωπικά. Ας εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία!

– Έξοχα! απάντησε ο Οδυσσέας. Θα πάμε εκεί και θα απλώσουμε τον ιστό μας!

Ο Τάσος συγκινήθηκε με την πληροφορία του Βάιου.

– Καλά, ξάδερφε, τα ξερονήσια συνδικαλίζονται;

Ο Οδυσσέας αισθάνθηκε ότι κάτι κρυβόταν πίσω από τα λόγια του Τάσου.

– Κοίταξε, Τάσο. Κάθε χρόνο κάνουν εκδήλωση με αφορμή την επιβολή της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών. Εγώ πηγαίνω πάντα. Είναι φόρος τιμής γι' αυτούς που πολέμησαν την Χούντα.

– Ολοταχώς, ξάδερφε. Πήγαινε μας. Θα φτιάξω και τον γέροντα, να χαρεί περασμένες μέρες...

– Την άλλη εβδομάδα είμαστε εκεί!

Άρχισαν σιγά-σιγά να σηκώνονται και οι άλλοι. Ο Στέφανος φρόντισε να μείνει τελευταίος. Έπιασε τον Οδυσσέα από τον βραχίονα να του μιλήσει.

– Αύριο δίνουμε για τη θυγατρική μας εταιρεία, την Τεχέτ, τον υπέρ πάντων αγώνα. Από τότε που έφυγες πάνε να την κλείσουν οριστικά. Παύουν τη λειτουργία της με το επιχείρημα ότι είναι υπερχρεωμένη. Ο αντίλογός μας είναι να μας δώσει η ΔΕΗ, που είναι και μεγαλομέτοχός μας, αυτά που μας χρωστάει, και τότε δεν θα είμαστε

υπερχρεωμένοι και θα μπορούμε να σταθούμε μόνοι στα πόδια μας. Αύριο κάνουμε κατάληψη της ΔΕΗ, όλο το προσωπικό της Τεχέτ, κι εγώ μαζί σαν σύνδεσμος του ΟΙΕ, και ζητούμε τα δεδουλευμένα. Μπορείς να βοηθήσεις κι εσύ;

– Να βοηθήσω, αλλά πώς; Εμένα μ' έχουν βάλει στην μπάντα. Είμαι εκτός παιχνιδιού. Κάθομαι στο σπίτι σαν τη μαύρη κατάρρα και βλέπω από μακριά πώς πριονίζουν ό,τι χτίσαμε μαζί κατά τη διάρκεια της προεδρίας μου. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, κάνω με τη Φερνίκη αγωγές. Ή παίζω τον ξεναγό, πράγμα που τουλάχιστον είναι ευχάριστο. Ειλικρινά, δεν ξέρω πώς μπορώ να βοηθήσω...

– Κάνε μια προσπάθεια στη ΔΕΗ ή στον Υπουργό.

– Πιστεύεις πραγματικά ότι έχει κανείς όρεξη να με ακούσει; Όταν μάλιστα τους ζητώ να πάρουν αποφάσεις που έχουν πολιτικό κόστος; Δεν άφησαν εμένα ξεκρέμαστο; Στο άκουσμα του ονόματός μου και μόνο παθαίνουν ταρακόυλο.

Ο Στέφανος έπεσε σε κατήφεια.

– Να πάρει... Είναι η μεγαλύτερη ελληνική εταιρεία με πραγματική τεχνογνωσία στην υλοποίηση μεγάλων έργων. Με ενενήντα άτομα προσωπικό, αξιόλογο, εν μέρει τουλάχιστον. Η μόνη εταιρεία που μπορεί να αναλάβει μεγάλα έργα στα Βαλκάνια και στον Εύξεινο Πόντο. Να ενισχύσει την παρουσία της Ελλάδας στις χώρες αυτές. Και την κλείνουνε. Και μας έρχονται τσαντάκηδες με μια γραμματέα και μια ταμπέλα από το εξωτερικό, με μηδέν γνώση και εμπειρία, πλασάρονται ως οι κορυφαίοι τεχνοκράτες και παίρνουν τα μεγάλα έργα της χώρας μας για να τα θαλασώσουν. Ντροπή μας...

– Το μόνο που μπορώ να κάνω, Στέφανε, είναι να έρθω κι εγώ στην κατάληψη μαζί σας.

– Φανταστικό! Ο πρόεδρος του ΟΙΕ υποστηρίζει τον αγώνα της Τεχέτ! Ό,τι χρειάζεται. Θα ανέβει το ηθικό του προσωπικού, και είναι και κόλαφος!

– Μαζί σου, Στέφανε! Και στα ευχάριστα και στα δυσάρεστα!

– Εντάξει, πρόεδρε. Έλα αύριο στις δέκα στα γραφεία της ΔΕΗ. Σε περιμένουμε.

10

Μπροστά στο κτήριο της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, στην οδό Χαλκοκονδύλη, στο κέντρο της Αθήνας, ογδόντα με ενενήντα εργαζόμενοι της εταιρείας Τεχέτ πήραν θέση κατά πλάτος του δρόμου, ώστε να διακόψουν την κυκλοφορία του σημαντικού αυτού οδικού άξονα.

Οι αστυνομικοί ήταν πολύ φιλικοί με τους διαδηλωτές. Διοχέτευαν την κυκλοφορία των οχημάτων προς τη Σταδίου, πράγμα όμως που εξόργιζε τους αυτοκινητιστές.

Την είσοδο του κτηρίου κατέλαβαν τέσσερις συνδικαλιστές, ένας από κάθε πολιτική παράταξη, και δεν επέτρεπαν σε κανέναν να μπει ή να βγει από τα γραφεία.

Σε άσπρα πανό είχαν γράψει τα συνθήματά τους και τα κρατούσαν ψηλά σε ξύλινα κοντάρια:

«Κάτω τα χέρια απ' την Τεχέτ».

«Εκκαθάριση Τεχέτ ίσον ανεργία».

«Θέλουμε δουλειά και όχι ανεργία».

Ένας νεαρός με πλούσια κόμη και γενειάδα κρατούσε ντουντούκα και φώναζε συνθήματα, τα οποία επαναλάμβαναν στη συνέχεια οι εργαζόμενοι:

«Δώστε πίσω τα δεδουλευμένα».

«Τεχέτ, δημόσια, περιουσία».

«Εργάτες ενωμένοι, ποτέ νικημένοι».

Με το που έφτασε ο πρόεδρος τον υποδέχτηκαν με χειροκροτήματα. Άνοιγαν τόπο για να περάσει, ενώ ταυτόχρονα άπλωναν τα χέρια να τον χαιρετήσουν. Καθώς προχώρησε προς την είσοδο, άκουσε τον γενειοφόρο να φωνάζει καινούριο σύνθημα.

«Ο ΟΙΕ στηρίζει την Τεχέτ»

Ο Οδυσσέας τους είπε:

- Πολλά δεν μπορείτε ν' αρχίσετε με τη στήριξη ενός αστήρικτου.
- Κάθε άλλο! Η παρουσία σας ανεβάζει το αγωνιστικό μας φρόνημα! Δηλώνει ότι ο αγώνας μας είναι δίκαιος.
- Πολύ σωστά! Αυτό το λένε άλλωστε και οι μελέτες που κάναμε, οι οποίες δείχνουν ότι η Τεχέτ μπορεί να λειτουργήσει ανταγωνιστικά.
- Ο Στέφανος διέσχισε το πλήθος να τον συναντήσει.
- Πρόεδρε, μας έδωσες φτερά. Τώρα θα πολεμήσουμε μέχρι τελικής πτώσης.
- Υπήρξε καμιά εξέλιξη από πλευράς ΔΕΗ, Στέφανε;
- Όχι. Απλώς προτείνουν αντί της αναβίωσης της εταιρείας, την απορρόφηση του προσωπικού της.
- Ε, δεν είναι και τόσο κακό!
- Πρόεδρε, διαλύεται η μεγαλύτερη εταιρεία τεχνικών συμβουλών για να πάρουν τα έργα οι τσαντάκηδες!

– Αυτές τις ώρες και η διασφάλιση της απασχόλησης είναι μεγάλη επιτυχία!

Στράφηκε στον επικεφαλής των συνδικαλιστών:

- Σας δέχτηκε η διοίκηση;
- Όχι, αλλά της δώσαμε το υπόμνημά μας.
- Και τι σκέφτεστε να κάνετε τώρα;
- Περιμένουμε στις δώδεκα που συνέρχεται το διοικητικό συμβούλιο ν' αποφασίσει ή να μας πληρώσει τα δεδουλευμένα ή να μας βγάλουν από την εκκαθάριση. Αλλιώς δεν θ' αφήσουμε κανένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου να βγει από το κτήριο.
- Ας ελπίσουμε ότι θα πρυτανεύσει η λογική και δεν θα φτάσει κανείς στα άκρα!
- Εμείς είμαστε αποφασισμένοι για όλα! είπε ένας άλλος συνδικαλιστής.
- Εύχομαι ευόδωση των σκοπών σας. Εγώ δυστυχώς πρέπει να πηγαίνω! Έχω να μεταφέρω ασθενή σε νοσοκομείο.

Εκείνη τη στιγμή έφτασε περνώντας με δυσκολία ανάμεσα από τους διαμαρτυρούμενους της Τεχέτ ο βοηθός γενικός διευθυντής της ΔΕΗ. Έμεινε εμβρόντητος αναγνωρίζοντας τον πρόεδρο του ΟΙΕ.

- Εσείς εδώ, πρόεδρε;
- Οι καιροί αλλάζουν, απάντησε. Κάποτε κάναν καταλήψεις σε μένα. Τώρα κάνω καταλήψεις εγώ!

Ο Στέφανος ένιωσε για μια στιγμή δύσκολα και θέλησε να δικαιολογήσει την κατάσταση.

- Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε, πρόεδρε;
 - Σωστά! Εδώ! Θα υπερασπιστούμε με δόντια και με νύχια το έργο μας!
- Εγινε το πανδαιμόνιο. Χειροκροτήματα και φωνές από παντού. Σείστηκε ο δρόμος. Τα πρόσωπα έλαμψαν. Χέρια με σφιγμένες γροθιές υψώθηκαν στον ουρανό. Βούιξε το προαύλιο της ΔΕΗ από τα συνθήματα που επαναλαμβάνονταν το ένα μετά το άλλο. Και ο πρόεδρος φώναζε μαζί, ύψωνε κι αυτός τη γροθιά του και απολάμβανε να βλέπει τα γεμάτα ενθουσιασμό και μαχητικότητα πρόσωπα γύρω του.

Το μεσημέρι διέκρινε την Φερενίκη να προσπαθεί να διασχίσει το πλήθος.

– Πώ, πω, Στέφανε! Λησμόνησα το νοσοκομείο...

– Δεν πειράζει, Οδυσσέα. Θα προλάβετε...

Η Φερενίκη έλαμπε από χαρά και ενθουσιασμό βλέποντάς τον.

- Μην ανησυχείς, έφερα τον Τάσο και τον γέροντα με το δικό μου αμάξι. Αν ξεκινήσουμε τώρα θα προφτάσουμε τον Θεοδωρίδη.
- Αποχαιρέτησε βιαστικά τους εργαζόμενους.
- Η επίσκεψη στο νοσοκομείο ήταν τούτη τη φορά πολύ σύντομη. Ο καθηγητής διαβεβαίωσε τον Τάσο ότι δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα από τους δείκτες της εξέτασης. Είναι κατά τ' άλλα υγιέστατος. Η καρδιά του καλή. Καλά και τα πνευμόνια, μολονότι δεν θα τον έβλαπτε καθόλου αν σταματούσε ή, τουλάχιστον, περιόριζε το κάπνισμα στα δέκα τσιγάρα την ημέρα.
- Σε μια βδομάδα έχουμε χειρουργείο!.

11

Καθώς τέλειωσαν το πρωινό τους, ο Οδυσσέας είπε στον καπετάνιο:

- Άντε, την άλλη βδομάδα στην εκδήλωση των φυλακισθέντων από τη Χούντα μπορεί να δεις κάποιους από τους παλιούς σου συναγωνιστές!
- Μπα, δεν το πιστεύω. Πάνε αυτοί, πήδησαν στον λάκο. Εγώ ήμουν από τους νεότερους. Δεν πιστεύω να ζουν ακόμη...
- Δεν νομίζω ότι έχεις δίκιο. Αυτοί έχουν χαλύβδινη ψυχή.
- Πού γίνεται η εκδήλωση; ρώτησε ο γερο-Παλαμίδης.
- Στην Παλαιά Βουλή, απάντησε η Φερενίκη.
- Χαίρομαι να δω και αυτούς τους ανθρώπους. Εύχομαι μόνο να μην είναι καταθλιπτικό για όλους.
- Δεν νομίζω..., του απάντησε. Θα είναι πιο πολύ επετειακή εκδήλωση.
- Ακολούθησε μια στιγμή ηρεμίας και ύστερα κοίταξε πονηρά ο καπετάνιος τον Οδυσσέα.
- Πες μου, ξάδερφε, πώς κατάλαβες τα σχέδιά μας;
- Ποια σχέδια;
- Τα σχέδιά μας να σε φυγαδέψουμε!
- Μπα! Είχατε και τέτοια πράγματα στο νου σας;
- Μα το είπες εσύ ο ίδιος. Είπες ότι σκεφτόμασταν ή να σε φυγαδέψουμε ή να λογαριαστούμε με τους διώκτες σου.
- Αστεειεύομαι. Ήθελα απλώς να τονίσω ότι είστε γενναίοι.
- Χριστέ και Απόστολε. Όντως έχουμε οργανώσει τη φυγάδευσή σου, αν το βούλευμα είναι παραπεμπτικό. Ο γέροντας έχει στο δισάκι του ράσα και καλογερικό σκούφο.
- Ο Οδυσσέας δεν μπορούσε να κρατήσει τα γέλια του.
- Καλά και πώς σας ήρθε αυτό;
- Η αλεπού κουτάβι δεν γίνεται! Τι λες, θα σε αφήναμε να σε φάνε αυτά τα όρνια, ξάδελφε;
- Και πώς το φανταστήκατε;
- Του εξήγησε το σχέδιο που είχαν καταστρώσει με τον γερο-Παλαμίδα.
- Μωρέ μπράβο σας. Τελικά το σιγανό ποτάμι να φοβάσαι... Βλέπεις, Φερενίκη, πώς αντιμετωπίζει κανείς τις σκευωρίες; Να που υπάρχει και κάτι πέρα από τα νομικά.
- Αυτή δεν φαινόταν να ήταν τόσο ξαφνιασμένη.
- Ο πολίτης έχει κάθε δικαίωμα να αμυνθεί!
- Ε, όχι και μεταμφιεσμένος καλόγερος.
- Και αυτοί που σε κυνηγούν είναι μεταμφιεσμένα τσακάλια!
- Ο Οδυσσέας σηκώθηκε και πήγε στη κουζίνα να κάνει ένα τσάι.
- Γέλασα πολύ, είπε, και βράχνιασε η φωνή μου!

– Η φωνή σου, παρατήρησε η Φερενίκη, είναι βραχνιασμένη από τη στιγμή που σηκώθηκες σήμερα το πρωί!

– Μπα, δεν το είχα συνειδητοποιήσει.

– Κι όμως, διαβεβαίωσε ο ξάδελφος, η φωνή σου είναι βραχνιασμένη και μάλιστα πάρα πολύ.

– Απορώ...

Η Φερενίκη τον κοιτούσε εξεταστικά.

– Μήπως κρύωσες το βράδυ;

– Δεν νομίζω, άλλωστε ήταν κλειστά τα παράθυρα. Και έχω να κρυολογήσω τουλάχιστον τρία χρόνια.

– Τότε έχω κι εγώ μαντικές ικανότητες!

– Δηλαδή; απόρησε τώρα ο Οδυσσέας.

– Είδα ένα όνειρο το πρωί.

– Και λοιπόν;

– Είδα ένα κακό όνειρο. Ότι σε ένα άδειο δωμάτιο, τυλιγμένο με ένα διαφανές κρύσταλλο καθόταν σε μια καρέκλα ο Φίληθος. Εσύ ήσουν από έξω και του φώναζες μ' όλη σου τη δύναμη «Γιατί, γιατί;». Ο Φίληθος δεν άκουγε, εσύ φώναζες με δύναμη, βράχνιαζες και πετάγονταν κόκκινες φλέβες στα μάτια σου. Ξύπνησα από τον τρόμο.

– Παράξενο... Δεν θυμάμαι να φώναζα την νύχτα. Πάντως παράξενο.

Ακολούθησε μια στιγμή σιωπής. Μετά είπε εκείνη:

– Τελικά δεν μπορώ να απελευθερωθώ από τον Φίληθο. Τον βλέπω τόσο συχνά στα όνειρά μου..

– Πες μου σε παρακαλώ, Οδυσσέα, ποια είναι η σχέση σου με τον Φίληθο; ζήτησε να μάθει ο γέροντας.

– Είναι φίλος. Αγωνιστής του ΕΑΚ. Ηθικός άνθρωπος. Έχουμε συνεργαστεί πολλές φορές τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια.

– Πιστεύεις σ' αυτόν τον άνθρωπο; του έριξε μια λοξή ματιά ο καπετάνιος.

– Σαφώς!

Παρατήρησε τα εξεταστικά βλέμματα όλων.

– Δεν καταλαβαίνω γιατί κοιτάτε έτσι; Ο άνθρωπος είναι αγωνιστής, ηθικός, φίλος. Τι είναι σε αυτό λάθος;

– Παραλείπεις κάτι. απάντησε εκείνη. Ότι αυτός ο φίλος είναι ταυτόχρονα και εξουσία!

– Εσείς οι δικηγόροι, αρέσκεστε να χρησιμοποιείτε αφηρημένες έννοιες. Εγώ μιλώ για ζωντανούς ανθρώπους, και εσύ κάνεις από αυτούς αφηρημένα κατασκευάσματα!

– Μόνο που τα κατασκευάσματα αυτά ορίζουν για χιλιετίες τις ανθρώπινες τύχες.

– Έχω δυσκολίες να αποδεχτώ αυτήν σου την θεώρηση πραγμάτων.

– Δεν επιμένω ότι έχω δίκιο. Άλλωστε ποιος έχει δίκιο και ποιος όχι μόνο ο χρόνος μπορεί να το κρίνει.

Ο γέροντας έστρεψε τη ματιά του στον πρόεδρο:

– Τι πιστεύεις ενδόμυχα, ο Φίληθος επιδιώκει την αρετή;

– Ναι, βεβαίως... Είμαι σίγουρος ότι ο Φίληθος κάθε βράδυ που τελειώνει η μέρα του, και κοιτάει το πρόσωπό του στο καθρέπτη, λέει: «θέλω πολύ να κάνω το σωστό! Να υπηρετώ την αρετή!».

Η Φερενίκη σηκώθηκε δονούμενη από εσωτερική οργή.

– Εγώ θέλω όταν μιλάμε για αρετή να ορίζουμε το περιεχόμενό της.

– Δεν χρειάζεται να ορίσουμε εμείς την αρετή. Την όρισαν εδώ και χιλιάδες χρόνια αυτοί εδώ οι κύριοι, είπε και έδειξε στη βιβλιοθήκη του τους τόμους με το σύνολο των εκδόσεων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

- Αν πάρω στα χέρια μου τα βιβλία σου, θα δω ότι υπάρχουν δύο αρετές: Η αρετή του νικάν και η αρετή της ευθύτητας.
- Αρετή του νικάν; Ποιος το λέει αυτό και πού;
- Ο Οδυσσέας στον «Φιλοκτήτη», απάντησε η γυναίκα. Μας το απήγγειλε σε άψογη αρχαία ελληνική πριν κάποιες μέρες ο καπετάν-Τάσος, στον Διόνυσο αν θυμάσαι. «Όπου χρειάζονται απάτες, πρώτον θα με βρεις, και όπου κρίνονται οι ευσεβείς και δίκαιοι δεν θα βρεις άλλον ευσεβέστερο. Να νικώ παντού είναι η φύση μου».
- Μπράβο μελετητής! Τον Οδυσσέα τον ήξερα. Όχι όμως ότι ήταν και ιδρυτής ηθικής σχολής. Και μάλιστα της ηθικής της απάτης. Αλλά τουλάχιστον για μένα, υπάρχει μια και μόνη ηθική, αυτήν που δίδαξε ο Σταγειρίτης.
- Σηκώθηκε, πήγε στη βιβλιοθήκη και πήρε τα «Ηθικά Νικομάχεια».
- Πουθενά δεν έχω βρει τόσο μεστό κείμενο. Και αν θέλουμε οι λέξεις να έχουν το πραγματικό τους νόημα, ας κρατηθούμε στον Αριστοτέλη όταν μιλάμε περί αρετής. είτε και έδωσε το βιβλίο στην Φερενίκη.
- Ο γέροντας στράφηκε στον Τάσο:
- Για πες τι λέει κάθε βράδυ η αρετή στον Φίληθο, όταν αυτός κοιτάει τον εαυτό του στο καθρέπτη;
- Το σκέφτηκε λίγο.
- Εγώ μια αρετή ξέρω. Την ανδρεία. Και κάθε βράδυ τον ρωτάει η Ανδρεία: Φίληθε, ο ανδρείος δεν είναι ο αρχιδάτος που δεν χαμπαριάζει από κινδύνους και άλλα κουραφέξαλα;
- Συμφωνώ. Ο ανδρείος αψηφά τον κίνδυνο, απάντησε η Φερενίκη.
- Πες μου, ρε Φίληθε, ξαναρώτησε ο Τάσος, όταν συκοφαντούν και κυνηγούν τον πρόεδρο του ΟΙΕ, δεν πρέπει να βγεις εσύ και να πεις: Σκάστε όλοι, για λογαριασμό μου το 'κανε.
- Κάνω αυτό που απαιτεί η θέση μου. Με ανδρεία ή χωρίς, είναι καλά καμωμένο.
- Φίληθε, δεν είναι αντρεία και λεβεντιά να σταθείς απέναντι σ' όλα αυτά τα τσογλάνια, που μ' ένα ματσούκι κι ένα φακό καταστρέφουν την χώρα και τα πιο καλά παιδιά της;
- Δείχνω ανδρεία όταν οι άλλοι είναι του χεριού μου.
- Πες μου να πάρει... Φίληθε, δεν είναι η ανδρεία αξία; Δεν είναι καμάρι; Δεν είναι ομορφιά; Δεν μας κάνει λεβέντες; Δεν μας κάνει παλικάρια;
- Όλα αυτά τα όμορφα μπορεί να με απομακρύνουν από τους σκοπούς μου.
- Όλοι κοιτούσαν σκυθρωποί προς την μεριά της Φερενίκης. Ο Τάσος δεν άντεξε και πήγε στην κουζίνα να πάρει ένα τσίπουρο. Ο γέροντας σηκώθηκε, έκανε δυο τρία βήματα στο σαλόνι κι ύστερα στράφηκε στη γυναίκα.
- Φερενίκη, θέλω να βάλω τη δικαιοσύνη στον καθρέπτη να κάνει μερικές ερωτήσεις στον Φίληθο.
- Άρχισε τότε αυτός να ρωτά και εκείνη απαντούσε.
- Φίληθε, δεν είναι ίδιον της ανθρώπινης μας φύσης να είμαστε δίκαιοι;
- Δίκαιος είμαι όταν με αναγκάζουν οι νόμοι και οι περιστάσεις.
- Αγαπητέ μου Φίληθε, είναι δυνατόν να θεωρείσαι δίκαιος, μολονότι πράττεις το άδικο, μόνο και μόνο επειδή το θέλεις, έστω και εκ βάθους καρδιάς;
- Και αν τυχόν οι πράξεις μου με κατηγορούν, το αποτέλεσμα με συγχωρεί.
- Φίλτατε Φίληθε, έγκειται το άδικο στο να λαμβάνουμε το μεγαλύτερο μέρος από τα καλά και το μικρότερο από τα κακά;
- Όταν δεν μπορώ να ακολουθήσω τον δίκαιο δρόμο, ακολουθώ τον άδικο.
- Ο πρόεδρος του ΟΙΕ υπήρξε μέτοχος του μέγιστου των καλών και του ελάχιστου των κακών.
- Όχι. Το αντίθετο!

- Γίνεσαι κοινωνός της αρχής, Φίληθε, ότι κάθε σχέση διέπεται από το δίκαιον της ανταπόδοσης διότι έτσι εξασφαλίζεται η ισορροπία της κοινωνίας;
 - Ευκολώτερα ξεπληρώνω το άδικο παρά το καλό. Γιατί η ευγνωμοσύνη λογαριάζεται βάρος ενώ η εκδίκηση κέρδος.
 - Ευλογημένε μου, έχει διαπραχτεί άδικοι εις βάρος του προέδρου του ΟΙΕ;
 - Ως υπουργός μπορώ να διαπράττω άδικο από φόβο.
 - Τότε η έσχατη ερώτηση, Φίληθε: Αν η δικαιοσύνη είναι σημαντική για τους ανθρώπους και τις πολιτείες.
 - Σημαντική είναι η δύναμη. Χωρίς αυτή φτάνουμε στον χαμό.
- Σηκώθηκε τώρα και ο γερο-Παλαμίδης και πήγε στην κουζίνα να πάρει το δικό του τσίπουρο. Ο Τάσος, που μπροστά στην ανοιχτή πόρτα κάπνιζε να καταλαγιάσει, δεν άντεξε και τον ρώτησε:
- Φίληθόπληκτος κι εσύ;
 - Μην τα ρωτάς, Τάσο! Μόνο κάτι να πιώ.
- Ο πρόεδρος ετοίμασε τις δικές του ερωτήσεις.
- Φερενίκη, βάλε σε παρακαλώ τη φιλία στον καθρέφτη
- Ρώτησε:
- Φίληθε, χρηστός άνθρωπος και ασφαλής φίλος είναι ένα και το αυτό;
 - Δεν υπάρχει ασφαλής φίλος. Άμα ο φίλος δεν σε πιστεύει με την πειθώ πια, πρέπει να έχεις τη δύναμη να σε πιστεύει με τη βία.
 - Φίλοι δεν είναι αυτοί που επιδιώκουν το καλό για τους φίλους τους;
 - Κανείς δεν επιθυμεί το καλό του φίλου του. Απλώς θέλουν όλοι να χορταίνουν τις ορέξεις τους κάτω από τη σκιά του φίλου.
 - Δεν μας παρακινεί η φιλία να κάνουμε ωραίες πράξεις;
 - Τις ανθρώπινες πράξεις παρακινεί η κακία. Και αν κάμποσο καιρό σταθεί κρυμμένη η κακία, τότε πάει να πει ότι δεν φανερώθηκε για κάποιο κρυφό λόγο. Θα φανεί όμως μόλις ο άνθρωπος ξαμολήσει λεύτερος.
 - Φίληθε, πρέπει να ανταποδίδουμε τις ευεργεσίες;
 - Δεν οφείλω να ανταποδίδω ευεργεσίες όταν αυτό αντίκειται στα συμφέροντά μου. Ιδιαίτερα όταν έχουν εκλείψει οι λόγοι για τους οποίους ευεργετήθηκα.
 - Φίληθε, αποτελεί ανακούφιση η συμμετοχή φίλων στα δεινά μας;
 - Δεν συμμετέχω στα δεινά αν δεν με σφίγγει η ανάγκη.
 - Φίληθε, συμμερίζεσαι την άποψη ότι η υπέρτατη δικαιοσύνη αναπτύσσεται μεταξύ φίλων;
 - Δεν υπάρχει κριτής στον οποίο μπορεί να καταφύγει η δικαιοσύνη. Οι ανθρώπινες πράξεις κρίνονται από το αποτέλεσμα. Πρέπει να κερδίζω.
 - Συμφωνείς, Φίληθε, ότι η καλλιέργεια της φιλίας προάγει την ομόνοια, που είναι αναγκαία για τη διατήρηση της κοινωνίας;
 - Όποιος ασκεί φιλία καταστρέφεται, γιατί όλοι γύρω του δεν είναι φίλοι. Για να πετύχω, πρέπει να μην είμαι φίλος και να χρησιμοποιώ τις φιλίες σύμφωνα με τις ανάγκες μου.
- Ο πρόεδρος τελείωσε τις ερωτήσεις του. Η Φερενίκη, για μια στιγμή έμεινε συλλογισμένη. Ύστερα ρώτησε:
- Φίληθε, μήπως επί όλων αυτών των ερωτήσεων έχεις να μας πεις κάτι, σαν σύνοψη, σαν τελικό συμπέρασμα;
 - Βεβαίως. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα!
- Οι άλλοι κοιτούσαν τη γυναίκα με θαυμασμό.
- Αδερφή, χτυπάς την γροθιά στο μαχαίρι. της είπε ο Τάσος.

– Μα μελέτησα προσεχτικά τον Φίληθο και τον δάσκαλό του Μακιαβέλλι!

Ο καπετάνιος φούσκωνε και ξεφούσκωνε τα στήθια του. Κάτι του έτρωγε τα σωθικά του.

– Δεν υπάρχει ήθος, δεν υπάρχει μέλλον, δεν υπάρχει προοπτική στη χώρα μας!
– Κι όμως ο Φίληθος είναι ηθικός άνθρωπος! παρατήρησε ο Οδυσσέας. Μπορεί βέβαια να είναι φοβερά δύσκολο να κρατήσεις την αρετή σου όταν γίνεσαι εξουσία... Αλλά παράδοση του λαού μας είναι η επιείκεια. Δεν θέλουμε να τα βλέπουμε όλα μαύρο άσπρο, πράγμα που οδηγεί στον δογματισμό, στον ολοκληρωτισμό, στο έγκλημα. Εμείς δεχόμαστε ότι το καλό συνυπάρχει με το κακό. Κι αυτό μας κάνει να είμαστε ανεκτικοί και επιεικείς. Ας είμαστε και με τον Φίληθο επιεικείς.

Τα πρόσωπα των άλλων όμως ήταν σκοτεινά. Ο γέροντας είπε:

– Κύριος οίδε, Οδυσσέα! Πες μου όμως, πού οδηγείται η κοινωνία, όταν η εξουσία χάνει την αρετή της;

– Στον κατήφορο! Και αυτό ακριβώς είναι το λάθος του Φίληθου. Πιστεύει ότι θα βοηθήσει τον τόπο με το να διαχειρίζεται καλύτερα τη διαφθορά αντί να επεκτείνει την αρετή.

– Τώρα δεν σε καταλαβαίνω καθόλου, Οδυσσέα, σήκωσε ψηλά τα χέρια η Φερενίκη. Αφού αντιλαμβάνεσαι τον ρόλο του Φίληθου, γιατί παίρνεις το μέρος του; Αφού παραδέχεσαι ότι οδηγεί την χώρα στον κατήφορο, γιατί τον υποστηρίζεις;

– Φερενίκη, αδυνατείς να καταλάβεις το μαρτύριο που περνώ. Σαφώς και αντιλαμβάνομαι τον ρόλο που παίζει ο Φίληθος. Σαφώς και περίμενα ότι θα έδινε μια άλλη ποιότητα στην πολιτική μας ζωή. Για κοίτα όμως γύρω σου! Αν ο Φίληθος μας οδηγεί στον κατήφορο, οι άλλοι μας πάνε στον γκρεμό. Αν ο Φίληθος δεν ασκεί την αρετή, ξέρει τουλάχιστον τι είναι αρετή. Τον πονάει όταν δεν την εφαρμόζει, ενώ οι άλλοι την χλευάζουν. Και επαίρονται ότι είναι ψεύτες και κλέφτες. Μην ξεχνάς, ο Φίληθος υποστήριξε τις ιδιωτικοποιήσεις, επειδή αυτές είναι προϋπόθεση να ανέβουμε στο τρένο της Ευρώπης, να δώσουμε νέο νόημα στη ζωή μας. Ή τουλάχιστον πολέμησε όσο άντεχε, ή δεν βλαπτόταν το πολιτικό του μέλλον. Ενώ οι άλλοι σου λένε: «Προς τι να πάμε με τους Ευρωπαίους, τους καπιταλιστές, τους υλιστές, τους άψυχους και άκαρδους. Εμείς είμαστε Έλληνες, Βαλκάνιοι και Μεσογειακοί. Δεν θα αφήσουμε να μας αλλοτριώσει η Δύση. Που σημαίνει, μένουμε στα δοσμένα».

Πήρε βαθιά αναπνοή και συνέχισε με περισσότερο πάθος:

– Είναι καιρός, Φερενίκη, να καταλάβεις πως ιστορικά πέφτει στον Φίληθο να κερδίσει ή όχι το μεγάλο στοίχημα να μείνουμε δημιουργικά στην ιστορία, συμμετέχοντας στην Ευρώπη, μαζί με τα κράτη που διαμορφώνουν ιστορία. Αυτός ο τόσο ατελής, ο τόσο μικρός, ο τόσο άδικος Φίληθος, είναι ο μόνος που μπορεί να μας κρατήσει να μην ξαναγκρεμιστούμε στην αφάνεια. Αυτό είναι το δράμα μου. Αυτός ο πόνος τρυπάει την καρδιά μου.

Είχε ιδρώσει καθώς πρόφερε τις τελευταίες λέξεις. Η φωνή του είχε βραχυνάσει ακόμη περισσότερο. Τα πρόσωπα των άλλων παρέμειναν σκοτεινά.

Ο Οδυσσέας ένιωθε τις αρετές στον καθρέφτη να τον μαστιγώνουν. Είμαι άραγε εγώ εντάξει; Περιφέρομαι αυτάρεσκα, ικανοποιημένος και νιώθω τον εαυτό μου στο απυρόβλητο. Με βλάψανε, δεν έβλαψα. Ή τουλάχιστον αν έβλαψα, έβλαψα ασυνείδητα. Είναι όμως όλα τόσο απλά; Έβαλα ποτέ τον εαυτό μου στο σκαμνί και τον έκρινα αυστηρά, ανελέητα, με καθαρό λόγο; Πόσο εύκολο είναι να κριτικάρεις τους άλλους...

Και ύστερα τι θα πει έβλαψες, σε βλάψανε; Δηλαδή αυτό είναι το κριτήριο; Είσαι εσύ το κέντρο του κόσμου, και όλα κρίνονται σε αναφορά με εσένα; Δεν υπάρχει τίποτα έξω από εσένα; Από τη μια μας μιλάς για μπάσιμο της χώρας στην ιστορία και από την άλλη επικεντρώνεις τα πάντα στο μικρό, δικό σου δραματάκι. Η χώρα διακυβεύεται. Αυτό είναι το πρόβλημα. Όχι τα παθήματα ενός προέδρου...

Έχεις εσύ καθαρό κούτελο; Είναι το μητρώο σου λευκό; Αγωνίστηκες με νύχια και με δόντια, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλη τη διάνοιά σου για να ανέβει η χώρα στο τρένο της Ευρώπης; Έδωσες μια μάχη. Όμως την μάχη την έχασες... Ένα βήμα η χώρα πίσω. Κι αν βρεθούν και μερικοί άλλοι, και τα θαλασώσουν όπως εσύ, χάθηκε το τρένο. Θα πέσει για καμιά δεκαριά γενιές στην αφάνεια πάλι. Νέα Τουρκοκρατία. Κι όταν ξαναξυπνήσει δεν θα πολεμούν οι άνθρωποι με καριοφίλια. Θα ανταλλάσσουν επισκέπτες τα αστέρια!

Εκεί κρίνεσαι, αγαπητέ μου. Μην βολεύεσαι με το βύθισμα στην απραξία του αδικημένου. Και τόσο κακά πάλι δεν περνάς. Μακριά από την πόλη, στον ωραίο κήπο, το ευχάριστο σπίτι, κουβεντούλες και καλοπέραση. Όμως, για τη χώρα, το τρένο χάνεται, και το ξέρεις! Κίνησες γη και ουρανό για να αποφευχθεί αυτό; Κάθισες καν να σκεφτείς αν μπορείς να κάνεις κάτι πέρα από το να χτίζεις ταμπούρια για το κουφάρι σου;

Του ήρθαν στο νου τα λόγια του Γερμανού ποιητή: Όποιος ξέρει την αλήθεια και σιωπά, είναι συνένοχος! Κι εσύ ξέρεις την αλήθεια και σιωπάς. Για να μη χαλάσεις τη βολή σου... Ούτε καν τις αγωγές σου εναντίον αυτών που τορπίλισαν την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής-Αιολικής δεν τόλμησες να πεις παραέξω. Ούτε καν την αναφορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση για καταπάτηση κανόνων της από το υπουργείο δεν έκανες γνωστή παραπέρα. Κάθεσαι στο καβούκι σου και βλέπεις πως όλα χάνονται.

Και τι θα γινόταν άραγε αν βροντοφώναζες: Εεε, το τρένο φεύγει χωρίς εμάς. Φοβάσαι μη σου ρίχνανε κανέναν κουβά νερό από το μπαλκόνι; Καημένη μου, είσαι παπί και το ξέρεις. Πιο βρεγμένος από βρεγμένος δεν μπορείς να γίνεις...

Τον σούβλιζαν οι αρετές και δεν έβρισκε χλωρό κλαρί να σταθεί. Κι ήταν δικιά σου επινόηση να βάλεις τις αρετές στον καθρέφτη... για να κρίνεις τον Φίληθο. Τον εαυτό σου όμως δεν θέλεις να τον κρίνεις!

Να τελειώνω μ' αυτές τις ερινύες! Άρχισε να σκέφτεται: Πρέπει να κάνω κάποια κίνηση. Ίσως την ύστατη, για να σώσω ό,τι σώζεται! Ή, στη χειρότερη των περιπτώσεων, να αποφύγω επανάληψη παρόμοιου εγκλήματος.

Σκεφτόταν ώρα πολύ προς όλες τις κατευθύνσεις. Κανένας περιορισμός, μίλησε στον εαυτό του. Κάθε σκέψη καλοδεχούμενη. Αρκεί να οδηγεί κάπου... Όσπου κάτι έλαμψε στον νου του. Πήρε το κινητό του τηλέφωνο και κάλεσε τον δημοσιογράφο του ΟΙΕ.

- Σπύρο, τι κάνει ο Οργανισμός;
- Μαθαίνω ότι δεν γίνεται τίποτε.
- Μαθαίνεις;
- Α, πρέπει να σας πω, κύριε πρόεδρε, ότι μετά την αποχώρησή σας δεν χρειάστηκαν πια τις υπηρεσίες μου.
- Ω! Δεν το ήξερα...
- Δεν πειράζει. Έτσι είναι πάντα!
- Μπορώ να σου ζητήσω μια χάρη;
- Ό,τι θέλετε, κύριε πρόεδρε.
- Μπορείς, σύντομα, να καλέσεις για ένα ποτό τους δημοσιογράφους του βιομηχανικού ρεπορτάζ; Έχω κάτι να τους ανακοινώσω!

- Βέβαια. Σε δυο μέρες θα τους έχετε όλους. Θα χαρούν. Από τότε που φύγατε δυσανασχετούν. Δεν έχουν τίποτε να γράψουν για τον ΟΙΕ.
- Αν δεν είχα πονέσει τόσο πολύ απ’ αυτούς, θα τους λυόμουν... Αλλά πες τους να έρθουν τη Δευτέρα στις οχτώ στους «Διόσκουρους» για ένα ποτό. Η σοδειά τους θα είναι πλούσια...
- Εντάξει, κύριε πρόεδρε. Και χαίρομαι να σας δω πάλι.

Η Φερενίκη και ο πρόεδρος έφτασαν στις επτά και τριάντα. Κάθισαν σ’ ένα μακρουλό τραπεζάκι, στη μέση περίπου του χώρου, τοποθέτησαν τους δέκα φακέλους που είχαν ετοιμάσει με την αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και περίμεναν τους δημοσιογράφους.

Πρώτος ήρθε ο Σπύρος. Κεφάτος, κορδωμένος και χάρηκε που τους είδε.

- Μου λείψατε!
- Ελάτε ένα βράδυ στο σπίτι, του πρότεινε η Φερενίκη. Θα μαγειρέψω κάτι καλό. Χαιρέτησαν μια παρέα από δημοσιογράφους, δυο γυναίκες και δυο άντρες, που έρχονταν εκείνην την ώρα.
- Χάσαμε το ψωμί μας από τότε που φύγατε, κύριε πρόεδρε, είπε ο πιο ψηλός από την παρέα.
- Κι εγώ έχασα το δικό μου! Και όχι μόνο αυτό...
- Δυστυχώς! Δυστυχώς!

Στο επόμενο τέταρτο εμφανίστηκαν και άλλοι πέντε δημοσιογράφοι, οι οποίοι, αφού χαιρέτησαν, πήραν ποτά και κάθισαν δεξιά και αριστερά, δίπλα στον πρόεδρο, την Φερενίκη και τον πρώην δημοσιογράφο του ΟΙΕ.

Ο Οδυσσέας έριξε μια ματιά σε όλους κι άρχισε να λέει:

- Καταλαβαίνετε ότι βρίσκομαι όλο αυτό το διάστημα στο ψυγείο. Όμως μπορώ να σας δώσω λίγο υλικό για να γράψετε. Το πρώτο αφορά τις ιδιωτικοποιήσεις. Σκέφτηκα ότι έχω κάποια δυνατότητα αν στραφώ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ως γνωστόν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενδιαφέρεται σφόδρα για τις ιδιωτικοποιήσεις. Και ακόμη εποπτεύει αν οι ενέργειες κρατών και υπουργών είναι συμβατές με τους κανόνες της Ένωσης. Έστειλα λοιπόν πριν λίγες ημέρες μια αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή –την έχετε στον φάκελο που πήρατε– και ρωτάω αν το Υπουργείο Βιομηχανίας ενέργησε σωστά.

Διατυπώνω την άποψη ότι το Υπουργείο δεν νομιμοποιείται να ματαιώσει την ιδιωτικοποίηση. Γιατί, όπως ξερετε, η ματαίωση οφείλεται σε πιέσεις που δέχτηκε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επειδή οι κανόνες της Κοινότητας δεν προβλέπουν ματαίωση οφέλιμων αποφάσεων για μια χώρα λόγω πίεσης των μίντια, θέλω να ελπίζω ότι η Επιτροπή θα πιέσει το Υπουργείο να επανορθώσει.

Τα λόγια του έγιναν δεκτά με ενθουσιασμό. Οι δημοσιογράφοι μιλούσαν δυνατά μεταξύ τους και κάποιοι φώναζαν: Έξοχα! Πολύ σωστά!

Ένας τον ρώτησε:

- Κύριε πρόεδρε, η αναφορά σας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στρέφεται σαφώς κατά του Υπουργείου Βιομηχανίας. Θα μπορούσατε να μας πείτε πια ήταν η αντίδραση του υπουργού στο «κάρφωμα» που του κάνατε;
- Κοιτάζτε, εγώ σας κάλεσα εδώ από μια αγωνία για τις ιδιωτικοποιήσεις και για την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας. Τώρα να μιλάμε για...

Δεν πρόφτασε να τελειώσει τη φράση του και τον διέκοψε ο ίδιος δημοσιογράφος.

- Όχι, όχι, δεν επιμένω, κύριε πρόεδρε. Άλλωστε μας δίνετε την ευκαιρία να ρωτήσουμε τον ίδιο τον υπουργό γι’ αυτό.

Ο πρόεδρος πήρε πάλι τον λόγο:

– Το δεύτερο αφορά το τιτλοφορούμενο σκάνδαλο της Ιονικής-Αιολικής, στο οποίο αναφέρομαι εγώ σαν πρωταγωνιστής. Κάποιοι με παρουσίασαν για λαδιάρη, απατεώνα, αρουραίο, καταχραστή του δημοσίου χρήματος. Γνωρίζετε και την αλήθεια και τα κίνητρα των συκοφαντών μου. Εκείνο που δεν γνωρίζετε είναι ότι η απόφαση να δοθεί η Ιονική-Αιολική εκεί που δόθηκε δεν ήταν δική μου. Ήταν απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Χρυσοφυλλάκη, του υπουργού Φίληθου, και του πρωθυπουργού. Δεν αποφάσισα εγώ για να ευνοήσω έναν επιχειρηματία με τον οποίο συνεργάστηκα κάποτε στο παρελθόν. Βέβαια, η απόφαση ήταν ορθή. Γιατί η προσφορά ήταν η καλύτερη. Αλλιώς δεν θα το έκανα. Θα παραιτιόμουν. Αλλά μου το ζήτησε η κυβέρνηση να το κάνω. Θα μου πείτε τώρα, γιατί δεν βγήκατε να το πείτε και προτιμήσατε να διασυρθείτε; Η απάντηση είναι απλή. Γνώριζα ότι χτυπούσαν εμένα, με στόχο να πλήξουν τον υπουργό Φίληθο. Κανείς δεν ενδιαφερόταν για εμένα, γιατί εγώ δεν έχω καμία πολιτική φιλοδοξία. Και, έλεγα, όχι, δεν θα σας κάνω την χάρη. Δεν θα σας αφήσω να πλήξετε τον Φίληθο, έναν άνθρωπο που δικαιούται να στοχεύει στην προεδρία του κόμματος, που είναι ίσως ο μόνος που θα μας πάει στην Ευρώπη, με όποια σκαμπανεβάσματα. Και, προπαντός, δεν θα τον πλήξετε με τέτοια δόλια μέσα. Αυτή, κυρίες και κύριοι, είναι η αλήθεια, η μόνη αλήθεια, η ολοκληρωτική αλήθεια. Τέλος σας ενημερώνω ότι κατέθεσα αγωγές κατά των συκοφαντών μου στο Πολυμελές Πρωτοδικείο πριν λίγες μέρες.

Ακούστηκαν χειροκροτήματα δεξιά και αριστερά από τα τραπέζια των δημοσιογράφων. Μόλις αυτά καταλάγιασαν, πήρε τον λόγο ο πρώην δημοσιογράφος του ΟΙΕ:

– Αγαπητοί συνάδελφοι. Ο πρόεδρος του ΟΙΕ μας ενημέρωσε με κρυστάλλινα λόγια για πτυχές της πώλησης της Ιονικής-Αιολικής που δεν γνωρίζαμε τόσο καθαρά. Μολονότι βέβαια τις διαισθανόμασταν όλοι. Εγώ όμως δεν θα θίξω αυτό το θέμα. Πιο σημαντικό θεωρώ τις ενέργειες που κάνει για να προωθηθούν οι ιδιωτικοποιήσεις τώρα, που είναι πρόεδρος στο ψυγείο. Θα φωνάξω ένα μεγάλο εύγε!

Επαναλήφθηκαν τα χειροκροτήματα. Ο πρόεδρος απόρησε που δημοσιογράφοι, τόσο σκληροί, τόσο αδίστακτοι, και τόσο ψυχρά προσανατολισμένοι σε συμφέροντα, συγκινήθηκαν. Πολλοί σηκώθηκαν να τον χαιρετήσουν διά χειραψίας και να τον συγχαρούν. Μερικοί του είπαν ότι πραγματικά λυπούνται που τον εκπαραθύρωσαν.

– Θα γίνει σάλος αύριο, χαμός, είπε ο Σπύρος. Θα το φυσάν και δεν θα κρύνει. Θα τρίξουνε σε αρκετούς τα δόντια...

– Δεν πειράζει, τον διέκοψε η Φερενίκη. Σε εμάς τρίζει η ψυχή!

Ύστερα απομακρύνθηκαν ένας ένας. Ο Οδυσσέας ένιωθε να βγαίνει ένα βάρος από πάνω του.

13

Την επόμενη μέρα, αφού είχαν απολαύσει ένα νόστιμο πρόγευμα, ο Οδυσσέας σηκώθηκε από το τραπέζι.

– Έχουμε λίγη ώρα ακόμη ώσπου να ξεκινήσουμε για την Παλαιά Βουλή. Πάω να αγοράσω εφημερίδες!

Ένιωθε σαν να γινόταν σεισμός όταν σήκωνε τη μια μετά την άλλη τις εφημερίδες. Παντού ήταν πρώτο θέμα. Αγόρασε τελικά δέκα, αντί των τριών φύλλων που συνήθως έπαιρνε.

Φτάνοντας στο σπίτι δεν μπορούσε να κρύψει τον ενθουσιασμό του.

– Ήρωας της μιας μέρας! φώναξε και άπλωσε τις εφημερίδες στο τραπέζι.

Οι άλλοι πήραν θέση γύρω και δεν πίστευαν τα μάτια τους.

– Γράφουν ότι είμαι ξάδερφός σου; αστειεύτηκε ο Τάσος. Μην πάρεις τόση δόξα μόνος σου...

– Είναι για μια μέρα, Τάσο. Αύριο μπορούν να με αποκαθηλώσουν. Για το μεγάλο μου έγκλημα ότι... έχω μαύρο σκύλο!

Παρενέβη ο γερο-Παλαμίδης.

– Το πνεύμα της δυσπιστίας δεν αφήνει ήσυχο τον λογισμό σας. Σας διαπότισε τόσο που ακόμη και στο καλό βλέπετε το κακό! Ο σοφός, όμως, άνθρωπος διορθώνει τον λογισμό του και από αρνητικό τον κάνει θετικό.

Ο Οδυσσέας άρχισε να διαβάζει τις επικεφαλίδες,

– Ακούστε τι γράφουν:

Πρώτη εφημερίδα: Αποκάλυψη βόμβα, οχτάστηλο παρακαλώ. Και παρακάτω. Τίτλος: Εντολές του Φίληθου εκτελούσε ο Ακανθιώτης. Διασύρθηκε για να τον καλύψει.

Δεύτερη: Στην Κομισιόν σέρνει τον υπουργό κ. Φίληθο ο κ. Ακανθιώτης.

Τρίτη: Εκτροπή στην πορεία σύγκλησης της χώρας προς την Ευρώπη καταγγέλλει ο πρώην πρόεδρος του ΟΙΕ. Ήταν στενός συνεργάτης του υπουργού Φίληθου.

Τέταρτη: Σιγή ιχθύος από τον υπουργό Φίληθο για τις βολές του κυρίου Ακανθιώτη. Δηλώνει άγνοια για την αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πέμπτη: Αχάριστος ο υπουργός Φίληθος. Έβαλε στο ψυγείο τον Ακανθιώτη για να αποποιηθεί των ευθυνών του.

Έκτη: Η ατολμία του Φίληθου να αντιμετωπίσει τα διαπλεκόμενα μας οδηγεί εκτός Ευρώπης, καταγγέλλει ο κ. Ακανθιώτης.

Έβδομη: Αποκάλυψη Ακανθιώτη δημιουργεί μέγα ηθικό θέμα για τον υπουργό Φίληθο. Σιώπησε ο Ακανθιώτης για να μη σταματήσει την κούρσα του Φίληθου για τη διαδοχή στην προεδρία του κόμματος. Τον αντάμειψε με κατ' οίκον περιορισμό...

Όγδοη: Δέσμιος των διαπλεκόμενων ο υποψήφιος για τη διαδοχή του κόμματος υπουργός Φίληθος. Καταγγελία του στενού του συνεργάτη κ. Ακανθιώτη. Χάνουμε το τρένο της Ευρώπης, γιατί ο Φίληθος δεν τολμά τις ρήξεις.

Ένατη: Έκθετη η κυβέρνηση και ο υπουργός. Βολές από τον κ. Ακανθιώτη. Διασύρθηκε ενώ εκτελούσε εντολές του υπουργού Φίληθου και του πρωθυπουργού.

Δέκατη: Εξιλαστήριο θύμα για τα διαπλεκόμενα ο κ. Ακανθιώτης. Θυσιάστηκε για το καθαρό μέτωπο του υπουργού Φίληθου. Απεπέμφθη ενώ εκτελούσε εντολές του.

Ο Οδυσσέας δεν μπορούσε να πιστέψει τα μάτια του.

– Τελικά τίποτε δεν πάει χαμένο!

Η Φερενίκη ήταν βαθιά εντυπωσιασμένη:

– Μπράβο τους. Μπράβο στους δημοσιογράφους! Σε αποκατέστησαν! Οδυσσέα, αυτή είναι η δικαίωσή σου. Χαίρομαι πάρα πολύ γι' αυτό. Τελικά αυτό που θα έπρεπε να κάνει ο Φίληθος, αν είχε ψυχή, το έκαναν οι εχθροί σου, οι δημοσιογράφοι. Απορώ και εξίσταμαι.

Ο Τάσος είπε:

– Ξέρεις, αδερφή, τι λέμε στο χωριό μας; Θα σε κάψω Γιάννη, και θα σ' αλείψω να γιάνει!

Όμως αυτό δεν επηρέασε το καλό κέφι του Οδυσσέα.

– Ομολογώ ότι ζω μια από τις καλές μου μέρες. Είχα πολύ καιρό να νιώσω έτσι όμορφα.

Κάτι πέρασε από το μυαλό της Φερενίκης και έκανε το πρόσωπό της να σκοτεινιάσει.

– Με απασχολεί αν αυτό επηρεάσει το πόρισμα του ανακριτή. Αν το ερμηνεύσουν ως εχθρική πράξη εκ μέρους σου, καθώς και το αν εξοργίσει τους διαπλεκόμενους και χρησιμοποιήσουν άλλα μέσα...

– Φερενίκη, όταν το βαπόρι βυθίζεται, διαφέρει αν βρίσκεσαι σε καμπίνα πολυτελείας ή στην οικονομική θέση; Όσο για τους διαπλεκόμενους, αυτοί είναι ψυχροί υπολογιστές. Δεν νομίζω ότι διατρέχω κίνδυνο όσο εκκρεμεί το πόρισμα του ανακριτή. Εκτιμώ ότι δεν θα κάνουν τίποτε περιμένοντας την παραπομπή μου. Μόνον αν η δικαιοσύνη δεν ανταποκριθεί στις υποδείξεις θα δείξουν τον κακό τους εαυτό. Δεν θα λερώσουν τα χέρια τους προτού αυτό είναι αναγκαίο...

Απολάμβαναν τα δημοσιεύματα μέχρι τη στιγμή που η Φερενίκη του θύμωσε:

– Το ρολόι μου δείχνει δώδεκα. Και αν δεν ξεκινήσουμε, δεν βλέπω να φτάνουμε έγκαιρα.

Τα δημοσιεύματα του τύπου εξόργισαν τον Μέγιστο. Ήταν φως φανάρι ότι ο αντίπαλος τύπος άδραξε την ευκαιρία για ευθείες βολές εναντίον του. Δεν χρειαζόταν πια και η φωτογραφία του, για να φανεί ότι αυτός ήταν ο διαπλεκόμενος που υπονοούσαν. Κάλεσε στο γραφείο του τον Κοπρομυγάκη να του τα ψάλλει.

– Πες μου γιατί ξοδεύω τόσα λεφτά; Τον κεραίνωσε. Οι φουσκωτοί μου θα το είχαν ρυθμίσει σ' ένα βράδυ. Και δεν θα μου κόστιζαν τόσα!

– Μέγιστε, το καλό που σας θέλω, λίγη υπομονή. Το σχέδιό μου είναι τέλειο. Δεν χρειάζεται να λερώσετε τα χέρια σας... Η δικαιοσύνη θα το κάνει για μας. Μόλις είπα στον ανακριτή ότι είναι επιθυμία σας, έκανε τούμπες.

Εκείνος χαμογέλασε.

– Νόμισες εσύ ότι ζει σήμερα οικογένεια με τριακόσιες χιλιάδες μισθό το μήνα;

Όμως οργίστηκε πάλι.

– Να τολμάει ένας πούστης πρόεδρος να τα βάζει μαζί μου... με μένα, που ανεβάζω και κατεβάζω πρωθυπουργούς κατά τα κέφια μου. Δεν το χωράει ο νους μου... Και τι ήθελα; Ένα ακίνητο της Ιονικής-Αιολικής... και το χρυσοπληρώνω!

– Μέγιστε, μην τον παίρνετε στα σοβαρά. Ένας προεδράκος είναι, παλιός αγωνιστής και με λίγο ελληνισμό για σάλτσα. Άστον να ζει στον κόσμο του... Τι να κάνει αυτός όταν εμείς ελέγχουμε τα πάντα;

– Κάνει και κάνει πολλά, βλάκα! Αμφισβητεί το κύρος μου... Κι αυτό είναι το χειρότερο που μπορεί να μου συμβεί. Αν κάποιος τα βάζει μαζί μου ατιμωρητί, έχασα το παιχνίδι. Καταντώ παλιάτσος για να διασκεδάζουν τα παιδιά. Ακόμη και καθίκια σαν κι εσένα δεν θα με παίρνουν στα σοβαρά. Αυτό κάνει ο προεδράκος σου.

Βαρυγκωμούσε ο Κοπρομυγάκης.

– Προχτές είδα τον ανακριτή που χειρίζεται την υπόθεση. Λοιπόν, περιμένετε μερικές μέρες.

– Εντάξει! Αλλά τον θέλω μέχρι το Σαββατοκύριακο μέσα! Αλλιώς είσαι συ έξω! Αναλαμβάνουν οι λεβέντες μου...

Λίγο πριν τις δύο έφτασαν στην Παλαιά Βουλή. Το νεοκλασικό κτήριο, επιβλητικό, με τους τέσσερις κίονες στην πρόσοψή του, έλαμπε στον μεσημεριανό ήλιο. Δεξιά στο προαύλιο τα δύο μεγάλα κυπαρίσσια και οι τρεις φοίνικες. Απέναντί τους, περήφανος καβαλάρης, ο αρχιστράτηγος την Ελληνικής Επανάστασης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έδειχνε με το χέρι και την αυστηρή ματιά το δρόμο προς τα μπρος.

Ανέβηκαν σιγά σιγά τα λίγα μαρμάρινα σκαλιά και έφτασαν μπροστά στην πράσινη πόρτα της Βουλής. Μόλις την πέρασαν αντίκρισαν ανάμεσα σε δύο κλασικές κολόνες την μεγαλοπρεπή μορφή του Άρεως, που άλλοτε ήταν ακρόπρωρο του πλοίου που διέσχισε τον Τουρκοαιγυπτιακό στόλο στη Σφακτηρία. Πίσω από αυτό είχαν τοποθετήσει μια σειρά από προτομές βασιλέων και βασιλισσών του νέου Ελληνικού Κράτους, τις προτομές του Χαρίλαου Τρικούπη, του Καποδίστρια και δίπλα του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Στο βάθος ήταν ο ανδριάντας του τελευταίου αυτοκράτορα

του Βυζαντίου, του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Απέναντι οι εικόνες των πολεμιστών του '21.

Προχώρησαν στην μεγαλόπρεπη αίθουσα όπου γίνονταν συνεδριάσεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου από το 1875 ως το 1935. Η εξέδρα των επισήμων ήταν στολισμένη με κίτρινα, μοβ, θαλασσί και άσπρα σχέδια. Ο χώρος καλυπτόταν από δέκα σειρές δερμάτινα καθίσματα.

Ελάχιστοι ηλικιωμένοι είχαν πάρει θέσεις. Ο Οδυσσέας, η Φερενίκη και οι δυο επισκέπτες τους κάθισαν και με θαυμασμό περιεργάζονταν τον επιβλητικό χώρο. Η γυναίκα είπε στον Οδυσσέα:

– Με εντυπωσιάζει η κορμοστασιά όλων αυτών των γερόντων που καταφτάνουν!

Εκείνος κοίταζε προσεκτικά, τα ολόλευκα μαλλιά, τα οποία πλαισίωναν πρόσωπα περήφανα άλλοτε γλυκά και άλλοτε αυστηρά και ίσιες κορμοστασιές γεμάτες λεβεντιά.

Ο καπετάνιος που παρακολουθούσε αυτούς που κάθε τόσο έμπαιναν προσπαθώντας να αναγνωρίσει κάποιον δικό του, άκουσε την κουβέντα, της είπε:

– Σαν τι να περίμενες, αδερφή; Αυτοί οι άνθρωποι ποτέ δεν έσκυψαν το κεφάλι. Έμειναν αλύγιστοι. Μην περιμένεις να δεις εδώ χούφταλα!

Ο γέροντας άκουγε, κοίταζε και παραπονέθηκε:

– Αχ, να ήμουνα ακόμη μια φορά νέος... να έδινα ακόμη ένα παρών!

– Εσύ, παππού, έδωσες το παρόν και με το παραπάνω. Το ίδιο έκανα κι εγώ. Τη σκυτάλη τώρα την παίρνουν άλλοι.

Η Φερενίκη συμπλήρωσε:

– Φανταστείτε συναντιώνται εδώ σήμερα δυο γενιές αγωνιστών, η γενιά του '40 και η γενιά του '68. Και με την παρουσία σας γίνονται τρεις. Προστίθεται και η γενιά του '22.

Ο γέροντας βούρκωσε.

– Κορίτσι μου, τι τρομερά πράγματα λες, τρεις γενιές αγωνιστών σ' έναν αιώνα!

Σιγά σιγά άρχισαν να γεμίζουν τα έδρανα.

– Έχω δυσκολίες να πιστέψω ότι αυτοί οι περήφανοι άνθρωποι σάπιζαν στα χέρια βασανιστών, είπε η Φερενίκη.

– Χτυπήθηκαν, μαχαιρώθηκαν, βιάστηκαν, αλλά δεν σάπισαν ποτέ! Οι βασανιστές τους σάπισαν! Απάντησε ο καπετάνιος.

Ο πρόεδρος χτύπησε ελαφρά την Φερενίκη στο γόνατο και της επέστησε την προσοχή για κάτι που γινόταν στην αριστερή μεριά της αίθουσας.

– Κοίτα, ο πληθωρικός Βάιος αγορεύει!

Μια μικρή ομάδα οχτώ με δέκα μεσήλικων ήταν μαζεμένοι και στο κέντρο ο Βάιος, σηκώνοντας κατά τη συνήθειά του τον δείκτη του δεξιού του χεριού για να δώσει έμφαση στα λόγια του.

– Μάλλον θα έχουμε αρκετή δουλίσσα για το συνέδριο του ΕΑΚ, χαμογέλασε με ευχαρίστηση η γυναίκα. Φαίνεται ότι ετοιμάζει το έδαφος.

– Θα πάω για λίγο κοντά του για να ανανεώσω τις σχέσεις μου με τους παλιούς φίλους, είπε ο Οδυσσέας

– Πολύ ωραία. Φρόντισε εσύ τις επαφές σου κι εμείς θα είμαστε εδώ ή στο καφέ που είναι έξω από την Βουλή.

Ο πρόεδρος πλησίασε τον Βάιο και έπιασε κουβέντα μαζί τους.

Ο Τάσος στράφηκε στην γυναίκα.

– Ρε Φερενίκη, για κοίτα στην πόρτα, γκαβόθηκαν τα στραβά μου;

Στην αίθουσα έμπαινε ο Μέγιστος, συνοδευόμενος από έναν μεσήλικα με χρυσαφί μαλλιά.

– Βέβαια! του απάντησε σκεπτική εκείνη. Είναι κι αυτός αντιστασιακός! Και όλη η γενιά του...

Η αίθουσα είχε σχεδόν γεμίσει, στις καρέκλες των επισήμων είχαν πάρει θέση τρεις άνδρες και μια γυναίκα. Ο πρώτος ομιλητής ανέβηκε στο βήμα και άρχισε η τελετή. Χαιρέτησε και ευχαρίστησε τους παρισταμένους και αναφέρθηκε στα πολιτικά γεγονότα που οδήγησαν στην επιβολή της ξενοκίνητης δικτατορίας. Κλείνοντας την ομιλία του, είπε με παλλόμενη φωνή:

– Κυρίες και κύριοι συναγωνιστές, είναι ανάγκη των καιρών να κουβαλάμε το προσκλητήριο του αντιδικτατορικού αγώνα και να το μεταδώσουμε στους νέους. Οι νεκροί μας με την τίμια αγωνιστική τους διαδρομή μάς το ζητούν.

Στη συνέχεια ζήτησε ενός λεπτού σιγή. Οι φυλακισθέντες, άνδρες και γυναίκες, σηκώθηκαν από τα καθίσματά τους. Η Φερενίκη έπιασε ελαφρά τον γέροντα από το μπράτσο.

– Μπορείτε να μείνετε καθισμένος αν θέλετε.

– Όχι, όχι. Αυτό τους το χρωστώ...

Για ένα λεπτό απόλυτη σιωπή επικράτησε στην αίθουσα. Ύστερα ο ομιλητής φώναξε δυνατά:

– Ζουν!

Όλοι χειροκρότησαν.

Η Φερενίκη έσκυψε πάλι πάνω από τον γέροντα και του είπε:

– Μήπως σας είναι λίγο κουραστικά εδώ;

– Εεε, δεν είμαι πια εγώ για θρανία...

– Φαίνεστε λίγο κουρασμένος. Μήπως είναι καλύτερα να μην μείνουμε μέχρι το τέλος;

– Πράγματι είμαι λίγο κουρασμένος. Αλλά αυτή η κούραση δεν ξεκινάει από τα κόκαλά μου. Θλίβομαι. Και αυτό με καταβάλλει...

Κούνησε ελαφρά τον Τάσο.

– Προτείνω να πηγαίνουμε εμείς, γιατί εδώ είναι πολύ στενάχωρα για τον γέροντα.

Όσπου να πιούμε έναν καφέ, θα έρθει ο Οδυσσέας και θα μας τα πει.

– Πολύ σωστά!

Καθώς έβγαινε ο Οδυσσέας από την Βουλή, έτρεξε κοντά του ο υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων της εταιρείας τσιμέντων, που διηύθυνε ο Οδυσσέας πριν μερικά χρόνια, και του είπε:

– Κύριε πρόεδρε, θέλει να σας γνωρίσει το αφεντικό μου. Είμαι τώρα κοντά του στις δημόσιες σχέσεις.

Έμεινε εμβρόντητος βλέποντας απέναντί του τον Μέγιστο να του χαμογελάει.

– Νταλαβερίζεστε κι εσείς μ' αυτόν τον σύλλογο;

– Κατά την διάρκεια της δικτατορίας έκανα ό,τι μου περνούσε από το χέρι, του απάντησε ψυχρά.

– Δεν ήξερα ότι μας συνδέουν κοινοί αγώνες, πήρε χαρούμενο ύφος ο άλλος. Αν διαθέτετε και λίγο χιούμορ θα μπορούσαμε να συνυπάρξουμε. Η Ελλάδα μας χρειάζεται όλους.

– Μπορεί να συνυπάρξει το παλιό με το καινούργιο;

Ο Μέγιστος τον κοιτούσε ίσα στα μάτια.

– Πρέπει! Αλλιώς ή το καινούργιο θα φάει το παλιό ή το παλιό το καινούργιο.

Ο Οδυσσέας του έριξε μια ματιά από πάνω μέχρι κάτω.

– Κυνήγησε κι εσάς η Χούντα;

– Την έφαγα στην μούρη, σχεδόν όλη την επταετία. Πέρασα από Λέρο, Λαγί, Παρθένι. Στη Σύμη με πήγαν δεμένο με χειροπέδες. Είχε και φουρτούνα κι έβγαλα τα άντερά μου...

Ο Οδυσσέας ξαφνιάστηκε ακούγοντάς τον. Κοίταξε με απορία τον Μέγιστο.

– Που είσαι νιότη μου, που μου 'λεγες πως θα γινόμουν άλλος!

Αγρίεψε εκείνος.

– Είστε δεικτικός κύριε Ακανθιώτη! Πάντως κι εσείς αναρριχηθήκατε στις ψηλές θέσεις, απ' όπου μπορούσατε να βγάλετε πολύ έργο για τον τόπο και τον εαυτό σας.

– Για τον τόπο! Για τον εαυτό μου είχα φροντίσει πριν έρθω στην Ελλάδα.

Ο Μέγιστος τον κοίταξε με ειρωνικό χαμόγελο:

– Ω, κύριε Πρόεδρε, στην Ελλάδα υπάρχουν τόσοι και τόσοι που πήραν πρώτα καρέκλες και μετά τα κονόμησαν χοντρά.

– Βεβαίως! Όπως και πάρα πολλοί που πρώτα πήραν προμήθειες του Δημοσίου και μετά στήσαν βιομηχανικές αυτοκρατορίες.

– Τις οποίες, άνθρωποι σαν κι εσάς πασχίζουν να κλείσουν!

– Κάνετε λάθος! Εγώ κοπιάζω ν' ανοίξω τις κλειστές! Τα τσιράκια σας όμως τορπιλίζουν το έργο μου!

Ο Μέγιστος άλλαξε αίφνης τελείως έκφραση και του είπε με φιλικό χαμόγελο:

– Εσείς είστε λάθος, κύριε πρόεδρε. Μου αρνηθήκατε έναν αχυρώνα, που θα τον έκανα κόσμημα της Αθήνας.

– Με βάλαν για να φκιάξω εργοστάσια κι όχι καζίνα!

Έγινε μπαρούτι ο Μέγιστος.

– Κανείς μέχρι τώρα δεν τόλμησε να με προσβάλλει!

– Δεν σας προσβάλλω εγώ! Η αλήθεια σας προσβάλλει.

– Λεβέντη μου, θέλεις πόλεμο; Θα τον έχεις! Και να δούμε πού θα σε οδηγήσει η αλήθεια σου...

Ο Οδυσσέας τους βρήκε στο καφέ.

– Μεγάλη ψαριά! μίλησε ενθουσιασμένος στην Φερενίκη. Πέταξαν από τη χαρά τους μόλις άκουσαν για το Παγκόσμιο Συνέδριο του ΕΑΚ. Όλοι μιλούσαν για την ανάγκη αναβάπτισης των αξιών και των οραμάτων μας. Πάνω από είκοσι άτομα θέλουν να συμμετάσχουν στην προετοιμασία.

– Αισθάνομαι, Οδυσσέα, ότι ξαναβρήκα τον δρόμο μου, ότι είμαι στο στοιχείο μου. Με τους ανθρώπους που αγάπησα και με αγάπησαν. Και ότι φτιάχνουμε ένα δίχτυ που κανείς δεν μπορεί να το διασπάσει. Βέβαια, είμαστε στην αρχή. Δεν έλεγαν όμως οι πρόγονοί μας ότι η αρχή είναι ο ήμισυ του παντός;

Εκείνος της χαμογελούσε. Ο Παλαμίδης και ο Τάσος τους κοιτούσαν με κατανόηση.

Ο τελευταίος παράγγειλε ακόμη έναν καφέ και ρώτησε:

– Τι είπε ο κύριος ομιλητής;

– Μίλησε πάρα πολύ ωραία. Δεν έκανε πανηγυρική ομιλία. Μίλησε για τον ρόλο της αντίστασης στην κατάργηση της Δικτατορίας. Αναφέρθηκε στους αγώνες των τριών γενιών, του '22, του '40 και, βέβαια, του '67-'74.

–Α! Αυτό να το ακούσουμε! φωτίστηκε το μέτωπο του γερο-Παλαμίδα. Δεν περίμενα ότι θα θυμηθεί κι εμάς, που από χρόνια αποδημήσαμε εις Κύριον...

– Και βέβαια δεν σας ξεχνάμε. Αφήστε να θυμηθώ πώς το είπε. Κάπως έτσι: Από τα χρόνια των παπουδών μας και των γονιών μας, ο λαός μας βρίσκεται σχεδόν αδιάκοπα αγωνιστικά κινητοποιημένος. Έτσι οδηγείται κανείς στην πολύ απλή, αλλά και τόσο βαρύνουσα σκέψη, πως «το αγωνίζεσθαι» αδιάκοπα για την πραγμάτωση αξιών και την επίτευξη των σχετικών εθνικών και κοινωνικών στόχων αποτελεί κυριολεκτικά «εθνικό μας χαρακτηριστικό».

Στην αδιάκοπη αγωνιστική του πορεία ο λαός μας γνώρισε και ήττες πικρές τόσο στο εθνικό, όσο και στο κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο. Τέτοιες ήττες συνιστούν προπαντός η ανεπανόρθωτη καταστροφή του ξεριζωμού του Ελληνισμού από την κοιτίδα του στην Ιωνία το 1922 και οι δύο Δικτατορίες, η Μεταξική (1936-1941) και η Απριλιανή (1967-1974), που εξαρθρώσανε κυριολεκτικά την αναπτυξιακή πορεία του τόπου.

Θα ήταν όμως ανεπίτρεπτη επιπολαιότητα αν επιχειρούσε κανείς να χαρακτηρίσει τον ακατάπαυστο αγώνα του λαού μας ως σισύφειο. Γιατί μπορεί ο βράχος που με υπεράνθρωπη προσπάθεια ανεβάζαμε να μην έφθανε μέσα στη δίνη των περιπετειών μας, συχνά μάλιστα και με δικές μας ευθύνες, στην πολυπόθητη κορυφή. Αλλά και όταν ακόμα κατακυλούσε προς τα πίσω, ποτέ δεν έφθασε να καταστήσει τον αγώνα μάταιο. Αντίστροφα μάλιστα, ο αγώνας αυτός υπήρξε πάντα, ακόμα και στις πιο αδύνατες ώρες του, καρποφόρος. Έτσι, η ιστορική πορεία του Ελληνισμού στη νεότερη εποχή υπήρξε ανοδική με θαυμάσια επιτεύγματα, πληρωμένα όμως πανάκριβα με μόχθο, οδύνη και θυσίες.

Ο γέροντας μίλησε:

– Όταν ήμουν μικρός φλεγόμουν να σπουδάσω. Τα έπαιρνα τα γράμματα. Και ήθελα να ταξιδέψω παντού όπου ήταν οι μορφωμένοι άνθρωποι: στην Κωνσταντινούπολη, στην Οδησό, στη Σμύρνη. Εκεί όπου υπήρχε ελληνισμός και ευημερούσε. Αλλά όλα αυτά τα όνειρά μου τα κατάστρεψε ο πόλεμος. Και κατέστρεψε και τον ελληνισμό και μας καταστρέφει ακόμα. Μια ζωή δεν μπόρεσα να μάθω τι ευθύνεται γι' αυτό. Και τώρα δεν μου μένουν πια τα περιθώρια... εσύ όμως, Οδυσσέα, κι εσύ Φερενίκη, έχετε ακόμη τη ζωή μπροστά σας. Εύχομαι η γενιά σας να βρει το γιατί. Τότε δεν θα σαπίζεται σε χαρακώματα, φυλακές και ξερονήσια, σαν τους πατεράδες σας και τους παππούδες σας. Τότε θα δημιουργείτε στην ειρήνη. Κι αυτό είναι το μόνο που αξίζει στη ζωή.

Σιωπηλοί μπήκαν στο τζιπ και γύρισαν στο σπίτι.

Ο γέροντας σωριάστηκε εξαντλημένος στον καναπέ. Η Φερενίκη και ο Οδυσσέας ετοίμασαν και σέρβιραν καφέ και μηλόπιτα.

– Πιείτε λίγο καφέ και φάτε ένα κομμάτι γλυκό, προέτρεψε τον γέροντα, θα σας κάνει καλό!

– Κορίτσι μου, δεν ξέρω αν θέλω κάτι να μου κάνει καλό...

– Μια γουλιά, μόνο!

Ο γέροντας, παρ' όλη την καλή του θέληση, δεν μπορούσε να ξεπεράσει την αδυναμία του.

– Με βοηθάς να πάω στο δωμάτιό μου, να ξαπλώσω λίγο; ρώτησε τον Οδυσσέα.

– Μήπως είναι προτιμότερο να κοιμηθείτε λιγάκι; του πρότεινε η Φερενίκη.

– Όχι, παιδί μου. Αν κοιμηθώ τώρα δεν θα μπορώ να κοιμηθώ μετά και θα περπατώ όλη τη νύχτα σαν τον βρικόλακα...

Σκέφτηκε λιγάκι:

– Μπορείς σε παρακαλώ να κοιτάξεις στο δερμάτινο δισάκι μου... εκεί έχω έναν πορτοκαλί φάκελο. Μήπως μπορείς να μου τον βγάλεις;

Ο Οδυσσέας κάθησε απέναντι από τον καπετάνιο.

– Ο γέροντας είναι καταβεβλημένος!

– Εεε, τα έχει και τα χρόνια του! Αλλά του κόστισε και πάρα πολύ η δικιά σου περιπέτεια... σε νιώθει παιδί του. Και ίσως και κάτι παραπάνω...

Ήρθε και η Φερενίκη κοντά τους.

– Τον έπεισες τον γέροντα, να κοιμηθεί λιγάκι; την ρώτησε ο καπετάνιος.

– Όχι, δεν τα κατάφερα. Του έβαλα ένα μαξιλάρι στον καναπέ για να ξαποστάσει. Αλλά αυτός επιμένει να διαβάσει. Έναν φάκελο...

– Τότε θα γράψει τη διαθήκη του! είπε με ειρωνικό χαμόγελο ο Τάσος.

– Δεν νομίζω. Μάλλον θέλει να διαβάσει. Γιατί ο φάκελος γράφει στο εξώφυλλο «Γράμματα στην Παρρησία». Φαίνεται θέλει να ασχοληθεί με τα γράμματα που στέλνει στην κόρη του...

– Θαυμάζω το κουράγιο του! είπε ο Τάσος. Ο γέροντας γράφει κάθε τόσο το γράμμα του. Και αυτό συνεχίζεται τόσα χρόνια...

– Να μην βλέπεις σαρανταπέντε χρόνια το παιδί σου. Φρίκη! η Φερενίκη πόνεσε τον γέροντα.

Ο καπετάνιος πήρε πάλι αινιγματική έκφραση:

– Δεν την βλέπεις; Ποιος το ξέρει; Γι' αυτόν πάντως δεν χάθηκε ποτέ. Υπάρχει, εκεί που υπάρχει...

Κάτι πέρασε από το μυαλό της Φερενίκης. Κοίταξε τους άλλους με ένα διάπλατο χαμόγελο στο πρόσωπό της:

– Θα του κάνουμε του γέροντα ένα καλό φαγητό! Θα ήθελα μόνο να ξέρω, τι του αρέσει πολύ.

– Αυτό, αδερφή, θα σου το πω εγώ. Ο γέροντας πεθαίνει για μουσακά!

– Στον μουσακά δεν πιάνομαι! Θα σας κάνω ένα μουσακά, να τον θυμάστε στο υπόλοιπο της ζωής σας...

– Καλή ιδέα.

Ο Οδυσσέας κοίταξε προς την μεριά της Φερενίκης.

– Είναι κρίμα τόσα ωραία χεράκια να καταπονούνται κουβαλώντας σακούλες τροφίμων. Θά 'ρθω μαζί σου να ψωνίσουμε. Και ύστερα εσύ αναλαμβάνεις το φαγητό.

– Καλή ομάδα είστε! γέλασε ο καπετάνιος.

Ήταν πράγματι κεφάλτο βράδυ. Έπιναν και έτρωγαν μέχρι αργά τη νύχτα, χαριτολογώντας κάτω από το απαλό φως της τραπεζαρίας.

Αργά ο καπετάνιος είπε στον Παλαμίδα:

– Με το κέφι που έχεις, γέροντα, σε βλέπω σε λίγο να στρώνεις τον χορό. Πρέπει να ξεκουράστηκες καλά το μεσημέρι. Τι έκανες, έκλεισες λίγο τα μάτια σου;

Ο γέροντας χάιδεψε απαλά και περήφανα το στήθος του.

– Όχι. Κάθισα και κοίταξα τα χαρτιά μου. Αλλά ξεκουράστηκα...

Στράφηκε στον Οδυσσέα.

– Τελικά για αλλού αρμενίζαμε και αλλού μας πήγε η θάλασσα!

– Τι ακριβώς εννοείς;

– Εννοώ ότι ήρθαμε εδώ για να σε βοηθήσουμε, για να συμπαρασταθούμε σε εσένα... και τελικά εγώ βοηθήθηκα πιο πολύ!

– Μην το λές αυτό! Η παραμονή σας μας βοηθά πάρα πολύ. Νιώθουμε πιο δυνατοί με την παρουσία σας. Έχουμε την υποστήριξή σας, τον λόγο σας. Και σας ευχαριστούμε πάρα πολύ που ήρθατε!

– Παιδί μου, εγώ πρέπει να σε ευχαριστήσω. Αυτές τις μέρες εδώ με αυτά που είδα, με αυτά που άκουσα, πέταξε η καρδιά μου. Άνοιξε η ψυχή μου...

– Δεν μας τα ζωγραφίζεις τότε, γέροντα; τον ρώτησε ο καπετάνιος με αίσθημα ευθυμίας.

– Μπα δεν με ακούν πια τα μάτια μου. Μολονότι θα το ήθελα πολύ...

– Χαίρομαι κι εγώ πάρα πολύ που συνήλθατε! τόνισε και η Φερενίκη.

– Κορίτσι μου, ξεκουράστηκα, χάρηκα τη μαγειρική σου... νιώθω πάλι ευτυχισμένος. Όσο ποτέ!

– Τότε, γέροντα, δεν σέρνουμε και έναν ποντιακό χορό; του είπε ο καπετάνιος. Δεν χορεύουμε τον Πυρρίχιο να τιμήσουμε το προδομένο όραμα του λυτρωμού του Πόντου; Τη χαμένη πατρίδα;

Ο γέροντας ξαφνιάστηκε λίγο. Ένωσε μια έκρηξη να γίνεται μέσα του. Αλλά αντιστάθηκε.

– Μπα, άστο καλύτερα! Δεν νομίζω ότι με ακούν τα πόδια μου...

Εκείνος του έκλεισε το μάτι.

– Μωρέ εσύ είσαι παλικάρι! Ας σύρουμε πρώτα τον Πυρρίχιο, να σειστεί ο Πόντος και ύστερα θα σου χορέψω εγώ ένα λεβέντικο αντάρτικο!

Ο γέροντας δείλιασε μια στιγμή. Ύστερα σήκωσε το κεφάλι του ψηλά προς το ταβάνι, συγκεντρώθηκε, αναβοκατέβασε τα φρύδια του και άρχισε να σιγοτραγουδάει τον σκοπό. Ο Οδυσσέας έτρεξε και αναζήτησε τα CD με ποντιακούς χορούς. Το τρίτο που έπιασε στο χέρι του είχε τον Πυρρίχιο. Οι ήχοι του γέμισαν το καθιστικό. Σηκώθηκε ο καπετάνιος.

– Εμπρός γέροντα! Εγώ ακολουθώ τα βήματά σου.

Ο γέρος, με θαυμαστή ικανότητα, έκανε απαλά τα βήματα του γρήγορου χορού. Ο Τάσος τον ακολουθούσε και τον κρατούσε με το δεξί του χέρι. Χόρεψαν προτάσσοντας τα ενωμένα χέρια τους μπροστά, πίσω και μετά προχωρώντας πλάγια, ακολουθώντας τη μια στροφή μετά την άλλη. Έλαμψε το μέτωπο του γέροντα, φωτιές πετούσαν τα ζαρωμένα μάτια του. Ο καπετάνιος ενθουσιασμένος και περήφανος έβγαζε κάθε τόσο κραυγές. Έκαναν μία ολόκληρη στροφή, γύρισαν τώρα την πλάτη προς την βιβλιοθήκη και κοιτούσαν περήφανα τη Φερνίκη και τον Οδυσσέα που τους θαύμαζαν και τους χειροκροτούσαν.

Ο Τάσος φώναξε:

– Εεε, ρε αθάνατη ελληνική ψυχή!

Ιδρωμένος αλλά πανευτυχής κάθισε ο γέροντας στο τραπέζι.

Ο καπετάνιος όμως δεν κρατιόταν. Σκούπισε το ιδρωμένο πρόσωπό του χρησιμοποιώντας το πουκάμισό του για πετσέτα, σκέφτηκε λίγο, πήρε τον σκοπό, κι άρχισε να σιγοτραγουδάει και να χορεύει:

Απόψε θα πλαγιάσουμε
σε δροσερό χορτάρι
θα δώσει και θα πάρει
το γλέντι μας παιδιά.

Ελλάδα μας, Ελλάδα
αστέρι τ' ουρανού
Ελλάδα μας, Ελλάδα
δεν βγαίνεις από τον νου.

Οι τρεις χειροκρότησαν με ενθουσιασμό. Εκείνος κάθισε αποκαμωμένος στο τραπέζι. Του βγήκε ένας βαθύς αναστεναγμός:

– Ωωω, ρε τι νιάτα, τι λεβεντιές ήταν εκείνες... Κάθε βράδυ στο αντάρτικο, ταλαιπωρημένοι, πεινασμένοι, ψειριασμένοι και λαβωμένοι, όπου στρατωνίζαμε στήναμε χορό και τραγούδι. Και μετά πηγαίναμε για ύπνο. Και το πρωί φτου κι απ' την αρχή.

Ο Οδυσσέας σηκώθηκε και επέλεξε ένα ακόμα τραγούδι. Ανέβασε την ένταση. Το σπίτι γέμισε από τους ήχους του τραγουδιού του Θεοδωράκη:

Είμαστε δυο
είμαστε δυο
η ώρα σή
μανε οχτώ

σβήσε το φως
έμπα φρουρός
τώρα τι θά 'ρθουνε ξανά.

.....
Είμαστε δυο, είμαστε τρεις
είμαστε χίλιοι δεκατρείς
απαλά πάμε στον καιρό
με τον καιρό
με την βροχή
το αίμα πήζει στην πληγή
κι ο πόνος γίνεται καρφί.

Και καθώς παιζόταν η μουσική, έπιασε ελαφρά τη Φερενίκη και την οδήγησε στον ελεύθερο χώρο της τραπεζαρίας. Έβαλε το αριστερό του χέρι στον ώμο της και έσφιξε γροθιά το δεξί πίσω από την πλάτη του. Έσφιξε κι αυτή το αριστερό της χέρι γροθιά και άρχισαν και οι δυο να χορεύουν τον γρήγορο ρυθμό.

Ο καπετάνιος χτυπούσε παλαμάκια και τραγουδούσε με ζωνρή φωνή. Ο γέροντας τους καμάρωνε.

Όταν τέλειωσε και η τελευταία στροφή, η Φερενίκη ρίχτηκε στο κάθισμά της.

– Νερό! Νερό! και σκούπιζε με μια χαρτοπετσέτα το πρόσωπό της.

Ο καπετάνιος γέμισε ένα ποτήρι νερό και της το πρόσφερε.

– Ωωω, άναψα, φώναξε με κατακόκκινα μάγουλα.

– Επιτέλους γελάσαμε... χάρηκα! Νιώθω λυτρωμό..., είπε ο γέροντας. Απόψε θα κοιμηθώ σαν πουλάκι!

Κάθισαν ακόμη λίγο στο τραπέζι. Ο Οδυσσέας και ο Τάσος ήπιαν από ένα ποτήρι κρασί. Η Φερενίκη απόλαυσε το δροσερό νερό. Ο γέροντας κοιτούσε γύρω του με γλυκά και γεμάτα ευδαιμονία μάτια. Αρκετά αργά σηκώθηκε.

– Είναι καιρός για μένα. Το κρεβάτι με καλεί.

Αποσύρθηκε και ο καπετάνιος.

– Όμορφα τελειώσαμε! είπε ο Οδυσσέας.

Απολαυστικό!

Ύστερα την πλησίασε, έβαλε το χέρι του στη πλάτη της και της είπε σιγά στο αφτί:

– Σε περιμένω...

– Δεν θα αργήσω.

14

Ξημέρωσε ο Θεός μια ηλιόλουστη μέρα. Μόλις ο ήλιος πρόβαλε από την πλαγιά της Πεντέλης, οι ακτίνες του έπεσαν και φωτίσαν το υπνοδωμάτιο του Οδυσσέα. Αυτός, που για ώρα άκουγε μέσα στον ελαφρύ πρωινό ύπνο τα κελαηδήματα των κοτσυφιών στον κήπο, άνοιξε τα μάτια. Έβλεπε τη Φερενίκη να κοιμάται με το πρόσωπό της ακουμπισμένο στο γυμνό στήθος του, τα μαλλιά της να διαχέονται στον λαιμό του και το δεξί της χέρι να είναι περασμένο κάτω από το προσκέφαλο. Το δεξί της πόδι ήταν ανάμεσα στα δικά του κι ένιωθε το κορμί της απαλά να ενώνεται με το δικό του. Ακούμπησε το δεξί του χέρι στη γυμνή πλάτη και το έσυρε αργά προς τον λαιμό της. Ένιωσε να φουσκώνουν τα στήθια της και να ζεσταίνεται ο λαιμός του από την εκφορά της αναπνοής της. Άνοιξαν τα μάτια της και τον κοιτούσαν γεμάτα ηδονή. Τον έσφιξε με δύναμη και πλησίασε τα χείλη της στα δικά του.

– Ένιωθα όλη την νύχτα να είμαι ενωμένη με σένα.

– Ήσουν!.

- Τι υπέροχη νύχτα. Βρισκόμενα στον παράδεισο...
- Άρα υπάρχει παράδεισος.
- Ναι, τον βιώνω όλη την ώρα που βρίσκομαι στην αγκαλιά σου. Την έσφιξε με τα δυο του μπράτσα.
- Η γυναίκα κοίταξε προς το παράθυρο.
- Βγήκε κιόλας ο ήλιος!
- Εδώ και μισή ώρα. Είναι μια μαγευτική μέρα. Το κατάλαβα από τα κελαηδίσματα των πουλιών.
- Εγώ άκουγα μελωδίες όλη τη νύχτα!
- Μετά ανασηκώθηκε λίγο στο κρεβάτι, τέντωσε τα χέρια της και τα έσφιξε σε ελαφρές γροθιές:
- Έχω διάθεση να σηκωθώ, να τραγουδήσω, να χορέψω... Αισθάνομαι τόσο ενωμένη μαζί σου, αδελφή ψυχή μου!
- Είσαι! Αλλά ας σηκωθούμε πριν από τους φίλους μας να ετοιμάσουμε το πρωινό. Με τούρτα και σαμπάνιες. Θα βάλουμε και τη μουσική, να ξυπνήσουν, για να γιορτάσουμε την καινούργια μέρα!
- Η Φερενίκη έτριψε απαλά το πρόσωπό της στο γυμνό του στήθος, τον φίλησε και του είπε:
- Σε λίγο...
- Πίεσε το κορμί της πάνω του. Και καθώς ένιωθε τη ζεστασιά της που πλημμύριζε την ψυχή του την φίλησε τρυφερά.
- Σε λατρεύω...
- Λέγε μου τέτοια! Θέλω να σε βιώνω. Το κορμί σου, το βάρος σου, την ορμή σου. Κι ύστερα δόθηκαν ο ένας στον άλλο.
- Είμαι τόσο γεμάτη, είτε μόλις ηρέμησαν τα κορμιά τους. Μαζί σου σταματάει ο χρόνος και ζω την αιωνιότητα.
- Έμειναν έτσι, ελαφρά μεθυσμένοι από τη μυρωδιά των κορμιών τους, όταν λάλησε πάλι ο κόκορας από τον γειτονικό μπαξέ.
- Θα σηκωθώ και θα σας κάνω έναν αρωματικό καφέ, είπε η Φερενίκη. Και θα βάλουμε ακόμη στο τραπέζι το υπέροχο μέλι της Μακεδονίας και τα καρύδια και τα ρόδια που μας έφερε ο καπετάνιος. Θα είναι τραπέζι Λαμπρής!
- Είσαι τόσο πολύ παραγωγική τόσο νωρίς το πρωί.
- Ω, έχω κι άλλες παραγωγικές ιδέες.
- Για πες.
- Μια ανάβαση στον Παρνασσό!
- Καλή ιδέα! Το κάνουμε αμέσως μετά την εγχείρηση του Τάσου.
- Πολύ ωραία! Αλλά τώρα σηκωνόμαστε...

Βγαίνοντας ο Οδυσσέας από το υπνοδωμάτιό του, απόρησε που η κουζίνα κολυμπούσε σε άπλετο φως. Ήταν ανοιγμένα παντζούρια και πόρτες, και ο καπετάνιος στεκόταν στην μέση, κάπνιζε και απολάμβανε τον ήλιο.

- Ξάδελφε, είχες αϋπνίες;
- Όχι, κάθε άλλο. Ξύπνησα γλυκά από το κελάηδημα των πουλιών. Δεν πίστευα ότι η Αθήνα έχει τόσα πολλά πουλιά.
- Θέλαμε να σας κάνουμε έκπληξη με ένα γιορταστικό πρωινό.
- Δεν πειράζει... Θα το απολαύσουμε και χωρίς έκπληξη.
- Η Φερενίκη μπήκε στην κουζίνα.
- Στολισμένος πρωί πρωί, Τάσο.
- Σήμερα είναι όλα στολισμένα.
- Τη φίλησε στα μάγουλα.

– Πράγματι, θαύμασε η Φερενίκη, τι ήλιος είναι αυτός; Ας στρώσουμε εδώ στην κουζίνα.

– Θα πεταχτώ εγώ να φέρω σαμπάνιες και μια τούρτα και αν θέλετε εσείς, ετοιμάστε τα υπόλοιπα, έλεγε αποχωρώντας ο Οδυσσέας.

– Θαυμάσια, αλλά εγώ πρώτα πρώτα θα βάλω μια χαρμόσυνη μουσική.

Το σπίτι πλημμύρισε με γλυκούς ήχους από τον «Ύμνο στη Χαρά» του Μπετόβεν.

Όταν γύρισε ο άνδρας το τραπέζι ήταν στρωμένο.

– Η μια από τις σαμπάνιες είναι δροσερή. Την είχε στο ψυγείο.

Έβαλαν την τούρτα στη μέση του τραπεζιού.

– Έχω πολύ καιρό να φάω Μπλακ Φόρεστ, χαιρόταν η Φερενίκη.

– Πρέπει να εφευρίσκουμε πιο συχνά λόγους για γιορταστικά τραπέζια!

Όλα ήταν έτοιμα. Ο καπετάνιος κοίταξε τους άλλους.

– Βρε, ο γέροντας δεν ξύπνησε ακόμη. Θα ρίξω μια ματιά.

Προχώρησε στο δωμάτιό του. Χτύπησε ελαφρά και αφουγκράστηκε. Δεν υπήρξε ανταπόκριση. Ξαναχτύπησε. Τίποτε. Ύστερα έσπρωξε λίγο την πόρτα. Μπήκε μέσα προσεκτικά. Ο γέροντας ήταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι, το κεφάλι του πάνω στο άσπρο μαξιλάρι, και τα χέρια του διπλωμένα σταυρωτά στο πάπλωμα. Τον πλησίασε. Το πρόσωπό του ήταν γαλήνιο. Μια σκέψη πέρασε σαν αστραπή από το μυαλό του. Έβαλε τη δεξιά του παλάμη απαλά στο μέτωπό του. Το πρόσωπό του ήταν ακόμη ζεστό.

–Εί, ο γέροντας μας αφήνει...

Η Φερενίκη και ο Οδυσσέας έτρεξαν προς το δωμάτιο.

– Τι συμβαίνει, Τάσο; είπε εκείνη.

– Ο γέροντας ταξιδεύει στους ουρανούς!

Πλησίασαν και οι δυο στο κρεβάτι. Το πρόσωπό του ακτινοβολούσε στο απαλό φως του δωματίου. Τα πυκνά γκρίζα φρύδια, η μακριά μύτη, τα χείλη, τα κλειστά μάτια, αναπαυόταν σε θεία γαλήνη.

Ο Οδυσσέας ασπάσθηκε το μέτωπο του γέροντα. Μα καθώς απομάκρυνε το πρόσωπό του από το προσκέφαλο, είδε πως κινήθηκαν τα βλέφαρά του.

Ο θεός άνοιξε για μια στιγμή τα μάτια του. Ήταν σαν να τους κοιτούσε από πολύ μακριά μια ύστατη φορά. Το πρόσωπό του τους χαμογελούσε.

Ο Τάσος ακούμπησε απαλά το δεξί του χέρι στην καρδιά του γέροντα και άρχισε να την πιέζει απαλά. Στο τρίτο πάτημα άκουσαν ένα απαλό αναστεναγμό κι ένιωσαν μια δροσιά να περιλούζει τα πρόσωπά τους.

Οι τρεις τους αλληλοκοιτάχτηκαν. Ο Οδυσσέας έβαλε το χέρι του στον ώμο της Φερενίκης.

– Η ψυχή του γέροντα δεν είναι πια δεμένη με το σώμα του.

Ο Τάσος πλησίασε στο προσκέφαλο του γέροντα, του έκλεισε τα μάτια και τον ασπάστηκε.

– Γλυκός θάνατος!

Ύστερα ασπάστηκε η Φερενίκη τον νεκρό:

– Ο γέροντας θα έχει σήμερα άλλους συνδαιτυμόνες στο τραπέζι του!

– Θα έχει πολύ καλή παρέα... την παρηγόρησε ο καπετάνιος. Πρέπει να πιούμε μια γουλιά να συγχωρεθεί ο θεός!

Γύρισαν στην κουζίνα και κάθισαν στο τραπέζι. Έβαλαν λίγη σαμπάνια στα ποτήρια.

– Συγχωρεμένος! είπε ο καπετάνιος και σήκωσε το ποτήρι του. Οι άλλοι τον ακολούθησαν.

Έμειναν για αρκετή ώρα αμίλητοι, όταν χτύπησε το τηλέφωνο.

– Γρήγορα τον πρόεδρο, παρακάλεσε η Φιλύρα. Έχω καλά νέα.

– Οδυσσέα, η Φιλύρα με καλά νέα.

– Πρόεδρε, συνεδρίασε σήμερα το πρωί το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών και οριστικοποίησε το βούλευμα. Είναι απαλλακτικό! Είδατε; Δεν τους πέρασε! Και δεν επιτρέπει ο νόμος να ασχοληθούν άλλο με την υπόθεση. Εδώ γιορτάζουμε. Γιορτάζουμε και σας περιμένουμε. Όλοι! Μας λείψατε πολύ...

– Εντάξει! Πολύ ωραία, Φιλύρα! Γιορτάστε το! Ανοίξτε και μια σαμπάνια εκ μέρους μου. Υποφέρατε πάρα πολύ όλοι σας. Εμπρός λοιπόν, ψηλά τα κεφάλια και ψηλά τα ποτήρια!

– Θα σκάσουν οι εχθροί μας!

– Γένοιτο!

Επέστρεψε στο τραπέζι. Οι άλλοι τον κοιτούσαν με προσμονή.

– Βγήκε το πόρισμα του ανακριτή. Είναι απαλλακτικό! Σήμερα το πρωί συνεδρίασε το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών και το οριστικοποίησε. Βλέπετε; Ο γέροντας έκανε κιάλας την καλή του πράξη! Έβαλε το χέρι του...

Οι άλλοι τού χαμογέλασαν καλόβουλα.

– Θα έχουμε και λίγα τρεξιματάκια... Εγώ λέω, Οδυσσέα, να πάω στα χωρικά μου ύδατα, να φροντίσω εκεί για την ταφή. Εσύ μπορείς να φροντίσεις την μεταφορά του γέροντα.

Έγνεψε καταφατικά.:

– Θα σε πάω στο αεροδρόμιο, να πάρεις το επόμενο αεροπλάνο. απευθύνθηκε στον καπετάνιο η Φερενίκη

– Πολύ καλά. Αλλά μέχρι εκεί. Όλα τα άλλα άφησέ τα σε μας. Αρκετά τρεχάματα έχεις κάνει όλον αυτόν τον καιρό. Έχεις εγκαταλείψει τα πάντα. Και έχεις να φροντίσεις και ένα παιδάκι... Άλλωστε, έτσι κι αλλιώς την άλλη βδομάδα θα γυρίσω για την εγχείριση. Και θα με φάτε πάλι στην μούρη...

– Μην το λες αυτό, Τάσο. Εγκατέλειψα πάντως τον γιο μου τόσο καιρό στην μάνα μου. Είναι καιρός να κοιτάξω και αυτόν τον καημένο...

Σήκωσαν τα ανέγγιχτα φαγητά. Έκλεισαν τη μουσική.

– Μπορείς, Φερενίκη, να βάλεις στο δισάκι τα πράγματα του γέροντα; είπε ο καπετάνιος. Εγώ θα μαζέψω στο σάκκο τα δικά μου.

– Κι εγώ θα πάω να πάρω ένα λιτό φέρετρο, είτε ο Οδυσσέας, και θα φέρω τα πιο απαλά χέρια να τον ετοιμάσουν για την ταφή. Να τον δεχτεί στολισμένο η μακεδονική γη!

Έβαλε μετά το πανωφόρι του και ετοιμαζόταν να βγει από το σπίτι.

– Έλα λίγο εδώ, τον φώναξε η Φερενίκη.

Του έδειξε τον πορτοκαλί φάκελο.

– Κοίταξε γράφει «Για τον Οδυσσέα».

– Ωραία! Άφησέ τον έξω από το δισάκι. Θα τον κοιτάξω κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Η νεκροφόρα συνέχιζε το νυχτιάτικο ταξίδι προς βορρά. Είχαν περάσει την Αταλάντη όταν άρχισε να γλυκοχαράζει. Ο Οδυσσέας γύρισε το σώμα του προς τα πίσω και χαίδευε με το δεξί του χέρι το φέρετρο. Άρχισε να διαβάζει την τελευταία σελίδα: Για φαντάσου, αγαπητή μου Παρρησία, τούτο το βράδυ, μόλις πριν λίγο, χόρεψα τον Πυρρίχιο. Αυτός ο μασκαράς, ο ξάδελφός σου ο Τάσος, με κατάφερε. «Σήκω», μου λέει, «να τιμήσουμε τη χαμένη πατρίδα, το προδομένο όραμα του λυτρωμού του Πόντου...». Μου έφυγε ο νους κι η γνώση. Και σηκώθηκα εγώ ο εκατοχρονίτης και χόρεψα. Για τα βουνά και τα λαγκάδια, για τις ράχες και τις ρεματιές, για τα λιμάνια

και τη θάλασσα του Πόντου. Κι είδα στα μάτια μου μπροστά, ζωντανή, ολοζώντανη, τη χαμένη πατρίδα, όπως την είχα γνωρίσει παιδί. Τραχιά και ζεστή μάνα. Περήφανη κι αδούλωτη. Σαν τέτοια που δεν υπάρχει πια...

Κάποιος μέσα μου μού λέει: Αυτός ήταν ο τελευταίος σταθμός... Οι μούσες τελείωσαν. Πausάτω οι ωδές σου. Η σφαίρα έκανε τον γύρο της. Σου στέρησε πολλά, και σου έδωσε πολλά. Τη χαμένη πατρίδα, τη γενέτειρα γη δεν ήθελες να δεις πριν πεθάνεις; Την είδες, την έζησες. Πιο πραγματικά από πραγματικά. Ναι, ναι, ο Πυρρίχιος... Αυτή είναι η πατρίδα! Η μόνη πατρίδα που ζει χιλιάδες χρόνια, που αγκαλιάζει τα πάντα, τη γη και τη θάλασσα, τα βουνά και τα λαγκάδια, τις πέτρες και τις αυλές των σπιτιών. Όλα υπάρχουν στον Πυρρίχιο. Ακόμα κι εσύ είσαι κομμάτι του... Χόρεψες Πυρρίχιο, έγινες πυρά, έγινες αέρας, έγινες πνεύμα για να πετάς αιώνια πάνω από τον Πόντο, αθάνατο πουλί, αόρατο κι αλώβητο, μα αληθινό, τόσο αληθινό όσο τίποτε στη ζωή.

Μη παραξενευτείς, γλυκιά μου κόρη, αν οι παρακάτω στίχοι είναι το τελευταίο γραφτό μου μήνυμα. Έτσι κι αλλιώς τρέμει τόσο πολύ το χέρι μου που ούτε εγώ μπορώ να ξεχωρίσω τα γραφτά μου! Στο εξής θα μιλούμε ψυχή με ψυχή, πνεύμα με πνεύμα.

Διάβασε τους τελευταίους στίχους μου και μη λυπάσαι. Τώρα είμαι για πάντα δίπλα σου. Και δίπλα στον Τάσο. Και δίπλα στον Οδυσσέα. Και δίπλα στη Φερενίκη. Θα σας σκεπάζω με τα φτερά μου.

ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Το στάρι σου πατρίδα μου
έτριβα μέσ' στη χούφτα
κι έλαμπες τότε πιότερο
και από ήλιου κρούστα.

Το μυστικό μου έκρυψα
σε βαθουλό κοχύλι
ο Πόντος για να το φυλά
από ανθρώπου χείλι.

Όπου βρεθώ κι όπου σταθώ
εσένα συλλογιέμαι
πουλί πετώ περαστικό
ποτέ δεν σ' απαρνιέμαι.

Θά 'ρθει μια μέρα ξάστερη
άκου, βροντάει η δίνη
π' όποιος πατρίδα αφαιρεί,
κατάρα, θεόμαχος θα γίνει.

Δάκρυσε ο Οδυσσέας.

– Κοίτα, τι βαθιά πίστη. Μέχρι την ύστατη ώρα... Και έφυγες για να είσαι κοντά μας... Να μας προστατεύεις... Αλλά κι εμείς θά 'μαστε κοντά σου. Η αύρα σου δρόσισε τα πρόσωπά μας, μπήκε στην καρδιά μας, σε κλείσαμε στην ψυχή μας. Μέσα μας ζεις. Για να μας καθαρίζεις από κάθε κακιά και πονηρή σκέψη, που τον νου μας σκοτίζει, την ψυχή καθηλώνει, το πέταγμά μας εμποδίζει. Και για να γιατρεύεις τις πληγές, που τα κοντάρια των εχθρών μας προξένησαν. Εχθρούς που δεν μισούμε.

Απλώς οικτίζουμε, γιατί δεν μπορούν να ξεπεράσουν τον αδύναμο εαυτό τους. Και μαζί σου, μαζί μας, να πετούν αιώνια πάνω από τις θάλασσες και τις στεριές, ψηλά, τόσο ψηλά, όπου μόνο η αρετή ανεβάζει τον άνθρωπο.

Έβαλε τον φάκελο στο πλάι και κοίταξε έξω. Ο γκριζωπός ορίζοντας άρχισε πρώτα να κιτρινίζει κι ύστερα να γίνεται ένα μείγμα χρυσαφιού και πορτοκαλιού. Και πέρα από το Αιγαίο να αναδύεται ένα πύρινο στεφάνι, που όλο και μεγάλωνε, ώσπου έγινε φλεγόμενη μπάλα που χρύσιζε την ήρεμη γαλάζια θάλασσα.